
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
23 B
5

24. B.

DE
ANTIQVO
IVRE
ECCLESIAE SICVLAE
DISSERTATIO

ALBERTI PICCOLI
Ex Congregatione Oratorij
Messanensis.

MESSANAE
Ex Officina Typographica Petri Breæ.
MDCXXIII.

Si quid humano more erratum fuerit, ex Magistra omnium Romanæ Ecclesiæ præscripto libens, volens corrigo, induco, deleo.

SCIPIONI CARDINALI S. SVSANNAE S. R. E. BIBLIOTHECARIO

ALBERTVS PICCOLVS F.

PRodit in lucem, Cardinalis Illustrissime, hæc mea Dissertatio de Antiquo Iure Siculę Ecclesiæ. virgo illa quidem, & domi benè, pudiceq; educta, sed vt de conscientię suę integritate admodum secura, ita de aliorum iudicijs non paulò sollicita. Et sederat animo diutiùs illam habere in paternis sacris. nam quia nullam ei natiuam pulchritudinem inesse scirem, & pro mea humilitate, atque inopia, non pecuniam, non muliebrem mundum, non potentiorū studia parare ei dotem potuissem; satis habebam in familia retinere, neque eam vnquam publico elocare, ne tenues res meæ aut mihi pudori, aut alijs oneri

ri essent. Sed aliter Amicis visum. qui & legis Papiæ, quamquam magna sui parte iam obsoletæ, pœnas intentabāt, coniugijs frequentandis sancitas: aiebantque, me omnium maximè vnum desipere, si inter aduersa sæculi vitia, in tanta desipientiū cum vulgo Sapientum turba, ego vnus seorsim sapere videri vellem, orbitatēq; studijs iam oīum, votisq; damnatam voce atq; exemplo laudarem. En igitur eam publico damus, sed Tua sub fide, & cliētela, Princeps Illustrissime. Quid ni autem ex Sacro Quiritium Patrum Senatu vnum Te Patronum ei legerim, à quo non tutelam modo, sed & venustatem, sed & gratiam sperare plurimam possit? Tu enim is es, qui cùm ad Virtutē, Dignitatem, Litteras natus, factus sis; cùm nō modo in grauioribus Sapientiæ studijs, sed & in hac præsertim, quam tractamus, Antiquitatis Ecclesiasticę peritia tuo quodā iure Pōtificiū teneas, & ab seueriori Cēsorū nota tueri authoritate scriptiunculam valeas, & secundo, ac beneuolenti piudicio Senatus Litteratorum iudicijs præire. Sistet eam Amplit. Tuę Hieronymus Aleander Cl. Vir, & mihi multis nominibus suspiciendus, qui & illius pudorem sua, qua valet apud Te, gratia subleuabit.

LECTORI.

Icilienſem Hiſtoriam veterum Scriptorum ſtudia, lucubrationeſque ſatis illuſtrem, ſed multò illuſtriorem reddidere ſapientũ Hominũ vigiliæ, quos ſuperior ætas, ac præſens maximè ſæculũ plurimos tulit. Nam quia Optimi Maximi Hiſpaniarũ, & Siciliæ Regis prudentia, & pietate longo iam fruimur otio, altaque pace luctuoſæ Martis artes quieuere, Palladi ſuus honor rediÿt, & quibus ſcribenda facere per temporum quietem non licet, voluminum editione ad famam, gloriamq; graſſantur. Inde eſt, quod patrũ memoria Cl. Marium Aretium vidit, bene de re Sicula meritum hominem, Thomam Fazellum, cuius eximiam induſtriam, nobiles auſus ſecuturæ ætates ſatis numquam laudauerint, Franciſcum Maurolycum, vt in grauiſſimis Matheſeos diſciplinis ſumma cum laude verſatum, ita in manſuetioribus hiſce non vulgare nomen conſecutum: Noſtra verò ætas Bonfilios ſuſpicit, Mirabellas, Parutas, Valguarneras. Quin & eadem ingenuæ laudis cupido, & de noſtra Sicilia benemerendi ſtudiũ ex vltimis Batauis Philippi Cluuerÿ laudatiſſimos impetus attraxit, ex Germania intima Georgÿ Gualterÿ ad illuſtrandam Inſulæ Chorographiam, ad eruendas ex vrbium cadaueribus, ex templorum, ædiumque parietinis antiquas Inſcriptiones. Atque vtinã, vt Chorographicæ rei, vt Antiquariæ, vt Hiſtoricæ bene hactenus conſultum, ita aliquis exiſteret, qui veteris Siculæ Politiæ tenebris faces adderet, qui priſcos Maiorũ noſtrorum mores, ritusque, qui receptas ciuitatum leges ſtilo ſeorſim exequeretur, qui antiquiſſimam Siculorum Theologiam, vetuſtioris æui Sacra, Auſpicia, Templa poſteritati traderet. Sacram quidem Siciliæ Chriſtianam

Hiſto-

Historiam integram edendi spem nobis maximam fecit Octauius Caietanus profundi iudicij vir, immensi laboris. Sed eius felicissimos conatus, nostram expectationem importuna mors, heu quã importunè abrupit. nec video quis iustus, ac legitimus hæres affectas illius lucubrationes, & studia vindicare ab interitu possit, aut velit. Porrò inter tot clarissimorũ Virorũ operas Siculæ Historiæ ædificationem, veluti collato consilio, molientium, quid ni ego quoq; pusillus homo, si non quadratos lapides, bases, columnas, lineam, normam, regulam, at certè minutissimam arenulam meam symbolam conferam? Igitur ex vniuersa Sacrarum rerũ tractatione, bona cum venia piorum Manium Caietani, particulam mihi sumpsi pro meo modulo examinandam, nempe de Antiquo Iure Siculæ Ecclesiæ, in qua vnũ illud aueo scire, quis reuera fuerit antiquioris Siculæ Politiæ Sacræ status, quæ Metropolis Sedes: cõtrouersã haud dubiè dissertationẽ periculi plenã, & plurium stylis, iudicijsq; sollicitatam: quando, vt de Caietano in præsentia dicere omittam, qui quid super hac re senserit, nondum editis illius scriptis, nihilo apparet, Clarissimus Mirabella in sua veterum Syracusarum descriptione honorem Metropolis Patriæ non timidè vendicat, & non multis ante ipsum annis Vincentius Littara, Netinus domo, gente Syracusanus, in ea, quam scripsit, oratione de Primatu Ecclesiæ Panormitanæ, tametsi vetus vrbis dignitas, Patriæ claritas non leuiter eum tangeret, abripi se tamen, & in transuersum ferri Panormitanæ ciuitatis studio non inuitè passus est: vt quæ externum hominem Grammaticis exercitationibus non vulgariter eruditum honestissimè acceperat, atque adeò eas artes apud se cum laude profitenti numerosos vltrò obtulerat nobilium puerorum greges educandos. Sed nobis tantum animi caussa bonitas addidit, vt minimè pœniteat in ista bonorum

con-

contentione ignotam hactenus viam, & nullius vestigio pressam omnium primos aperuisse. Iudicem modo sortiamur, vti amoris, & odij vacuum, ita non de media plebe hominem, sed qui & Antiquitatis Ecclesiasticæ studia non indiligenter tractauerit, & Conciliorum Actis, Pontificũ, & Patrum epistolis legendis assueuerit, & suum de re tota iudiciũ ab carceribus ad metas vsq; tantisper suspendat. Nam ijs, quibus non suaseris, ne si persuaseris quidem, quiue ex diuerso ea iudicij imbecillitate sunt, vt tùm demum euicisse te quippiam putent, cùm idoneum authorem sententiæ tuæ fundum dederis, neq; placere possim, si velim, neque velim, si possim. Adeò ne verò hominem ignarum, & infelicem esse quemquam, adeò ne humanitatis omnis expertem, vt, nisi dicti tui testem laudaueris, fidem habere non argumentis, non exemplis velit? vt Topicos omnes, quam latè patent, differendi locos valere multum iubeat? vt solis authoritatibus certari, & rerum veritatem exquiri debere existimet? Atqui non ijs ista scribimus, non cuique de triuio studia nostra desudant, sed ijs tantum, qui hominum more, hoc est ratio num momentis, argumentorum vi, coniecturis, quo pertingere authoritates non possunt, quod in antiquiorum præsertim rerum inuestigatione fieri amat, duci se, atque adeo trahi non illibenter, etiam sponte, & ex animo patiuntur. Tandem cùm huiusmodi scriptiones nullas non argumentationum species admittant, minimè vereor, quin multas prætermiserim; sed & modum adhibere de industria volui, ne libellus nomen commutaret, & vt, si quos eamdem Spartam ornandi libido incessisset, esset quod inuenirent.

Prætermissa ad pag. 72. lin. 7. post verba, ausus est, adde

Scilicet illo æuo tantumdem erat *Ecclesiasticum ordinem perfringere, peccare in Ecclesiasticas sanctiones*, atque alienæ Ecclesiæ iura, administrationemque turbare, atque inuadere, alterius potestate, imperioque se eximere, contumaci animo maiorum suorum iussa negligere. De Epiphanio Cypri Metropolita sic scribit Georgius Patriarcha Alexandrinus in Chrysostomi vita. [a] *Magnus quoque Epiphanius, quem Theophilus Alexandrinus*, Episcopus, *callidè in Ioannem incitarat, Constantinopolim veniens Ecclesiasticum quibusdam suis factis ordinem turbauit. Diaconum namque in Septimo, sic enim locus templi S. Ioannis appellatur, contra canonem ordinarat: deindeque sine bona Chrysostomi venia rem diuinam fecerat*. Et Gregorius Magnus, [b] qui Natali Salonitano Episcopo Ecclesiastici ordinis ignorantiam obiecerat, non aliter illum conuincit, quam quod in Romanum Pontificem, cuius in Diœcesi esset, præfractè, contumaciterque se gessisset.

a apud Photiũ in bibliotheca Cod. 96.

b lib. 2. Indict. X. ep. 14. & 37.

Errata operarum in contextu, & ad oram libri sic corrige.

pag. 10. lin. 22. Milensem	Mylensem
l. 27. Cephaladiensem	Cephaloediensem & lin. 27. Cephlediensem Cephaloediensem
p. 21. l. 4. vr	vt
p. 46. l. 33. pereuicaci	pertinicaci
p. 61. l. 32. pracipuæ	Præcipuæ
p. 63. l. 10. Vicarios	Vicarij.
p. 64. l. 44. ab	ad
p. 84. l. 17. Mænologia	Menologia
p. 87. l. 44. Pontificum	Pontificem
p. 125. l. 31. cum alio, qui	cum alioqui
p. 127. l. 7. Bythiniæ	Bithyniæ.
p. 128. l. 26. Scriptori	Scriptoris
p. 130. l. 34. vrato	iurato
p. 168. l. 6. quam quid	quam quod
l. 18. hoe	hoc
p. 137. l. 42. magistratus	adde appellationem
p. 139. l. 12. an falsis	an falsis
l. 31. Bracharensi	Barchinonensi

Ad Oram.

pagina 3. litterula c anno 560. corrige anno 570.

p. 5. litt. g. Disp. lib. 2. & 23. corrige Disp. lib. 2. cap. 23.

p. 6. litt. b. tit. 11. cap. 18. corrige c. 113.

p. 8. litt. a. in Cod. Græc. Ambit. corrige Cod. Græc. Arab.

pag. 11. littera b. Damas. ad Numidiæ Episcopos, adde, epist. 5.

p. 14. lin. 4. lit. a. adde lib. 3. cap. 32.

p. 26. litt. a. lib. 7. epist. 112. Indict. VI. corrige, Indict. II.

p. 40. litt. a. tom. 6. adde, anno 508. n. 32.

p. 46. lin. 25. adde, apud Io. Bosco in Antiquitat. Viennens. pag. 50.

p. 54. litt. f. post epist. 31. & 26. corrige, post epist. 13. & 16.

p. 59. litt. c. de Maiano Antiocheno, corrige de Macario Antiocheno.

p. 62. litt. a. § 5. corrige, §. 1.

lin. 37. adde, conc. 3. cap. 26.

p. 64. lin. 2. adde, Io. Bosco in Antiq. Vienn.

p. 66. litt. c. epist. 5. ad Mi. corrige ep. 5. ad Michaelem Imperatorem.

p. 67. lit. a. Baron. anno 471. lege anno 477.

p. 78. litt. b. adde, pag. 26.

p. 82. lin. 1. adde, distinct. 63. cap. 23.

p. 93. litt. b. de qua supra part. 2. cap. 20. corrige part. 1. cap. 21.

p. 96. litt. a. lib. cap. 29. lege, lib 4. cap. 29.

p. 98. litt. d. nu. 17. corrige num. 62.

p. 99. lin. 21. adde, Act. 1. & Anastas. in Not.

p. 102. litt. c. Mileuit. cap. 27. 49. corrige Mileuit. cap. 27. 94.

p. 114. lin. 14. dele, illustria.

p. 136. litt. b. lib. 7. Indict. XI. epist. 48. corrige lib. 7. Indict. XI. epist. 98.

ALBERTI PICCOLI I.C.

DE ANTIQVO IVRE SICVLAE ECCLESIAE DISSERTATIONIS

PARS PRIMA.

Summa Orbis Romani diuisio, & quis in ciuili Republica ciuitatum ordo.

CAPVT I.

Iuitatum differentias in Romani Imperij Politia tres fuisse apud omnes in comperto est. Nam vel maiores dicebantur, vel minores, vel maximæ. Quod & Antoninum Imperatorem agnouisse indicat Modestinus.[a] Maximæ illæ dictæ, quæ & Metropoles gentium erant. Quanquam id nõ ita intelligo, quasi Metropoles omnes maximarum appellatione continerentur. Sciendum enim Romã totius Orbis, & Vrbiũ Caput, ac Metropolim appellatã; post in duas partes diuiso orbe Romano, Occidenti Romam, Constantinopolim, quę noua Roma dicta est, Orienti præfuisse: Orientẽ verò, sicut & Occidentem in plures item portiones fuisse, distributum, quas Diœceses, Tractus, Regiones nominarunt.[b] Harum quælibet suam Metropolim Ciuitatem habuit, quamuis non omninò certa, ac constanti ratione, cùm pro Imperatorum arbitrio sæpissimè Diœcesum Metropoles loco mutarentur. Porrò ipsæ quoq; Diœceses, Tractusque in plures Prouincias diuisi, vt ex Imperij Notitia colligitur, & ex his, quæ Philippus Berterius[c] Diatriba I. latissimè prosequitur. Ac sicuti quidem Diœceses singulæ suas Metropoles habuere, ita subiectæ Diœcesibus Prouinciæ nullæ reperiebantur, quæ non etiam suis Metropolibus parerent, quæ matres veluti subalternæ Prouinciarum essent.

a l. 6 ff. de excusat. tutorum.

b Pancirol. in thesauro varia. lect. cap. 17.

c Pithanõ cap. 1. 2. 3. 4. & 5.

Igitur eæ propriè dictæ Metropoles, quæ capita Diœcesium integrarum, qualē Orientis Diœcesis Antiochiam habuit, Asia Ephesum, Ægyptus Alexandriam, Mediolanum Italia, Carthaginem Africa, Augustam Treuirorū Galliæ. Atque huius sanè generis Metropoles maximæ ciuitates veteribus appellatæ. Nā quæ solummodò Prouinciæ alicuius capita erant, Metropoles etiam ipsæ dictæ sunt, producta vocis significatione, & in secūdo Ciuitatum ordine reponebātur. Ab his verò reliquæ omnes vrbes minores dictæ, quamuis & inter has fuisse discrimen aliquod Berterius a opinetur, vt aliæ secundū à Metropoli locū, inferiorem aliæ obtinerent. Neque tamen ignoro Guidonem Pancirolum b Modestini locum aliter intellexisse; Ciuitatum scilicet alias Maximas fuisse, quæ & Metropoles, alias Maiores, quæ forum, idest Duumuiros, & Defensores, aut his similes haberent Magistratus, qui inter ciues ius dicerent, ac tandem Minores, quæ cum nullo foro nobiles essent, minùs propriè ciuitates dici potuere, sed potiùs Metrocomiæ, quasi villarum matres, quas sub se plures continebant. Sed vix est, vt huius tertij generis oppida in ciuitatū numero Modestinū censuisse opinemur, cùm ad constituendā ciuitatē foro inprimis c opus esset, balneis, stadio, theatro, gymnasio. Igitur hic tandem fuit ex more veteri ciuitatum ordo in ciuili politia, quem breuiter, velut in re perspicua, delineasse satis sit.

a Diatr. I. c. 6.

b In thes. var. lect. cap. 154. & cap. 155. lib. 2.

c Pausani. in Phocic. Proco. d: ædific. Iust. lib. 3.

Ciuitatum diuisio in Ecclesiastica Politia. Qui Patriarcha, & quot modis dicti, qui item Primates.

CAPVT II.

SAcræ porrò alia fuit forma, & species. Primùm enim post Romanum Pontificē d duos Patriarchas admisit Ecclesia, Alexandrinum, & Antiochenum. Subinde verò nimia Constantinopolitani Præsulis ambitione occultè primùm, mox luce, & palam suos omnes conatus eò conferentis vix ægreque in tertium locum receptus est. Tandem etiam Hierosolymitano Episcopo, e qui in Nicæno Cōcilio præcipuo quodam honore præ alijs esse iussus erat, ita tamen, vt cætera Metropolitano suo subijceretur, Patriarchatus honor partus, quæsitusq; est. Atque is primùm ordo inter eos fuit, quem hactenus recensuimus, nam cùm deinde Constantinopolitano non satis esset tertius inter Patriarchas locus, nō priùs destitit, quàm primam sedem inuaderet, Alexandrino, & Antiocheno in secundam, & tertiam reiectis: quibus tamen præcipuum ius

d Nic. 1. ad cōsulta Bulg. c. 92

e Baro. tom. 3. ann. 325. nu. 135.

integrum mansit, vt eorum Ecclesiæ æquè, ac Romana, Apostolicæ sedes dicerentur, quia Apostolici ordinis principem authorem habuissent, vt ex Gregorij Epistolis a Baronius b probat. Non me latet agnouisse quoque Occidentem Patriarchas suos, Aquileiensem, Gradensem, Bituricensem, aliosque his similes. Sed enim improprij isti, & vmbratiles Patriarchæ ad veteres illos collati, quod nomen nō priùs quàm anno quingentesimo, & trigesimo tertio apud nos vsurpari pro Archiepiscopo cœptum, memoriæ prodidit Baronius. c Nimirum vt, qui sub se alios haberet Episcopos, Archiepiscopus est appellatus, ita pariter ex vocis significatione Princeps patrum, & græco nomine Patriarcha diceretur. *Quò respexisse*, ait, *veteres Patres, & Gregorium Turonensem, qui S. Nicetio Archiepiscopo Lugdunensi Patriarchę nomen adscribunt, & Concilij Matisconensis II. Episcopos, qui Priscum Lugdunensem itidem antistitem eodem titulo efferunt.* Addit insuper, cùm Ariani primarios eorum Episcopos Patriarchas vocare consueuissent, vt ex Victore, & Gregorio Turonensi fit planum, inde factum esse, vt alij quoque hæretici à Catholica communione discissi, quem sequerentur erroris Principem, eumdem quoque dicerent Patriarcham, ad hoc malè vsurpato nomine amplissimæ dignitatis. Quare cùm Venetiarum, Istriæ, atque Liguriæ Antistites se ab Romanæ Ecclesiæ consuetudine seiunxissent, ac Paulinus Aquileiensis Præsul his omnibus præemineret, placuisse ijsdem illum sibi Romani Pontificis loco supremum Antistitem constituere, quē & Patriarcham nuncuparunt.

a Regist. lib. 6. Ind. 15. Ep. 37.
b Tomo 2. anno 1. Euar. pag. 49.
c Tomo 7. anno 533. nu. 26. & an. 560. num. 10.

Proximè post Patriarchas Primates sequebantur. *Quorum à Patriarchis diuersum nomen, sed idem officium*, inquit Gratianus. d Quod clarius Anacletus Papa explicās in ep. e ad Episcopos Italiæ (etsi quidam de eius fide non parum dubitent) *Patriarchas, & Primates*, ait, *qui vnam formam tenent, licet diuersi sint nomine, in maximis gentilium ciuitatibus Ecclesiam statuisse.* Scilicet hòc solùm, opinantur, inter se differebant, quòd Primates ij dicti, qui maximarum ciuitatum Episcopi essent, Patriarcharum verò nomen proprium Sedium Apostolicarum fuit, quamuis postea, vti dictum est, Constantinopolitano, & Hierosolymitano communicatum, mox etiam in Occidentis quoq; Primates deriuatum; iurisdictione verò omninò pares fuisse; nā Primatibus æquè, vt Patriarchis, integræ, solidæque Diœceses attributæ, Diœceseon Principes, f Diœceseon Metropolitani, Primæ Cathedræ Episcopi, & Exarchi promiscuè appellati, æquum ius Primati, ac Patriarchæ in Metropolitanos erat, ab his ad Primatem prouocabatur, ille iudices dabat, ille inter Metropolitanos iure proprio cognoscebat, Sy-

d Dist. 99.
e Epist. 2.
f Bert. Pithan. diatrib. 2. c. 1. & 4. pag. 154. & 173.

nodos ex omnibus subiectæ Diœceseos Prouincijs euocabat: quæ tamen non ita planè accipienda, vt negemus Patriarchis Primates fuisse subiectos. vt enim isti in Metropolitanos ius dixere, ita vicissim se Patriarchis de honore concedere, eorumq; iurisdictioni subesse non inuiti fatebantur. inde illa sunt, quòd Ponticæ Diœcesis Primas, item & Asianæ, & Thracicæ CPni Patriarchæ dicto audientes, ab eoque petijsse sacra frequenter in veteri historia legimus. Ergo quod nostri Pontifices, & post eos Berterius dixere Patriarcharum, & Primatum idem esse officium, eandem iurisdictionem, ea notione capiendum, non vt Patriarchas cum Primatibus confundant, quo dici nihil absurdius posset, sed vt intelligamus Primates, cùm non singulas Prouincias, vt Metropolitani, sed integras Diœceses, quę multis ex Prouincijs constarent, adeoque plures Metropolitanos iure magistratus sub potestate haberent, ferè cum Patriarchis esse commissos, ijsdemq; persimiles iudicatos, quòd non pauca cū ijs communia haberent. Iam verò clarissimum est in Occidente viguisse veterem istam Primatis dignitatem, cuius frequens mentio in tot illis controuersijs, quæ variæ, ac plurimæ diuersis temporibus fuere inter nobiles Ecclesias Arelatensem, & Viennensem in Gallijs; Cantuariensem, & Eboracensem in Anglia; Toletanum, Bracarensem, & Compostellanum in Hispanijs. An item inter Orientis Ecclesias recepta ea dignitas fuerit, subdubium videri posset. Sed eò tandē pertinere aliqui [a] censent, quod in sexta Synodo legitur: *Philalites indignus Episcopus Cęsareę magnę Ciuitatis Primę Cappadocię Prouincię Primatum habens Ponticę dispensationis, Theodorus misericordia Dei Episcopus Ephesiorum Metropolis Asianę Prouincię, & Primatum habens Asianę dispensationis*. Quibus plurimæ aliorum similes subscriptiones in Concilijs passim leguntur.

[a] Bert. diatr. 1. cap. 2. pag. 161.

Qui Archiepiscopi, qui Metropolitani, & pares nec ne dignitate inter se fuerint. Metropolis etymon.

CAPVT III.

Porrò, vt ad tertium Ecclesiasticæ Politiæ gradum descendam, Archiepiscopi, & Metropolitani illum occuparunt; qui diuersi ne inter se fuerint, planè non multùm compertum habeo. satis sit hoc loco primùm contrarias Authorum sententias, tùm deinde, quid ego super ea re sentiam, breuiter, ac dilucidè in medium proferre. non pugnabo

pugnabo, si quis, contra quàm ego censeam, controuersiā finiat. Ac sane quidem, si Latini nominis Scriptores consulere placeat, sunt qui Metropolitanos ab Archiepiscopis ea ratione seiungant, quòd illos à mensura ciuitatum Episcopalium, quas subiectas habēt, dictos censeant Metropolitas. Inde Isidorus. [a] *Metropolitani*, inquit, *à mensura ciuitatum vocantur; singulis enim Prouincijs pręeminent, quorum authoritati, & doctrinę cęteri Sacerdotes subiecti sint, sine quibus nihil reliquos Episcopos agere licet. Sollicitudo enim totius Prouincię illis commissa est. A mensura ciuitatū*, explicant Iuris interpretes, † *quia decem, vel vndecim sub se Episcopos Metropolitanus habere debet.* Huc scilicet pertinere istis videtur Pelagij Epistola [b] ad oēs Episcopos. *Scitote certā prouinciā, eam esse, quę habet decem, vel vndecim ciuitates, & vnum Regem, & totidem minores potestates sub se, & vnum Episcopum, aliosque suffraganeos decem, vel vndecim Episcopos iudices, ad quorum iudicium omnes causę Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum, ac Ciuitatum referantur, vt ab his omnibus iustè consona voce discernantur, nisi ad maiorem authoritatem fuerit appellatum*, & post pauca: *Si verò in qualibet prouincia ortę fuerint quęstiones, & inter ipsius prouincię Episcopos discrepare coeperit ratio, atque inter ipsos dissidentes non conueniat, ad maiorē tunc sedē referatur, maiores verò, & difficiles quęstiones, vt sancta Synodus statuit, & beata consuetudo exigit, semper ad sedem Apostolicam referantur.* Nec Iustinianus Imperator † abludit, cùm de Helenoponti Moderatore loquēs, *Absurdè*, ait, *Helenopontum, quę regio octo ciuitates, Polemoniacum Pontum, quę solas quinque censeat, ac simul iunctę vix vnam prouinciam constituerent, duplicem prouinciam vocari; proinde iubere se vnicum deinceps esse vtriusque Ponti moderatorem.*

E diuerso alij [c] nihil inter se differre hæc nomina existimāt. idq; ex duabus Anacleti epistolis probant, tùm ea, quæ ad Episcopos Italiæ scribitur, tum quæ ad Episcopos vniuersos, *Metropolitanarum*, inquit, *vrbium Episcopi Metropolitarum, aut Archiepiscoporum nomine fruantur.* Facit, & Felicis II. epistola ad Alexandrinā Synodum. [d] *Qui Metropoles tenent, Archiepiscopi vocentur.* Ab eadem mente sunt, quæ Anicetus [e] scribit ad Episcopos Galliæ, Stephan. [f] ad Episcopos per diuersas prouincias constitutos. longum esset similia his aliorum Pontificum testimonia referre. Quocirca isti [g] censoria nota seuerè admodum reprehendunt, Isidorum, & Gratianum diuersæ sententiæ authores, quasi absurdè satis Metropolis nomen à græco verbo μετρῶ deriuarint, quod metiri significat, cum potius à μήτηρ, & πόλις deducatur, quod est matrix ciuitas, quæ etymologia inde clarior, quòd μητρόπολις, & μητροπολίτης, non autem μετρό-

[a] lib. 7. etim. cap. 12.

† Gloss. ad cap. cleros. 21. dist.

[b] epist. 1.

† Nouel. 28.

[c] Cōsaluus Pōce in notis ad Theophan. Archiep. Nicæn. epist. 1. num. 1. Petrus Grego. Tolos. syntag. lib. 15. cap. 12.

[d] Ep. 1. cap. 4. & ep. 3. cap. 3.

[e] epist. 1. c. 3.

[f] epist. 1. c. 5.

[g] Alciat disp. lib. 1. & 23. Pōce & Gregor. loc. cit.

μητρόπολις, aut *μητροπολίτης* à Græcis proferantur, cum illud à *μήτηρ*, hoc à *μητρῶ* deriuari ſatis conſtet, quod & Suidæ placuiſſe, aiunt, qui *Metropoles dici eas Vrbes*, tradit, *vnde coloniȩ deductȩ ſunt, quoniam hȩ quaſi coloniarum matres ſunt.*

Quòd ſi à Græcis petamus horum nominum ſignificationẽ, ac differentias multo etiam difficilior res erit. quippe inter hos nedum quid alterum ab altero differat, incertum eſt, ſed nec planè conſtat, pares ne authoritate inter ſe dignitates iſtæ fuerint, & vtra ex ijs ſuperior, aut præſtantior habita ſit. ſiquidem in hac ipſa re contraria ſunt veterum authorum teſtimonia, quorum alia ſuadent, Archiepiſcopi prærogatiuam Metropolitano maiorem, & nobiliorem fuiſſe; pleraque e diuerſo Metropolitano Archiepiſcopum inferiorem faciunt. nimirum ad priorem claſſem pertinent, quæ apud Iuſtinianum [a] Imperatorẽ legim' in Nouellis. *Multis, & varijs modis patriã noſtrã augere cupientes, in qua primò Deus prȩſtitit nobis ad hunc mundũ, quẽ ipſe condidit, venire, & circa ſacerdotalem cenſuram volumus eam maximis incrementis ampliare, vt Primȩ Iuſtinianȩ patriȩ noſtrȩ ſacroſanctus Antiſtes, non ſolum Metropolitanus, ſed etiam Archiepiſcopus fiat, & cȩterȩ prouinciȩ ſub eius ſint authoritate.* Sed & Theodorus Balſamon in Photij Nomocanonũ [b] apertiſſimè profitetur: *Meliori loco fuiſſe Archiepiſcopum, quàm eſſet Metropolita*, & alicubi: *Faciunt*, ait, *Primȩ Iuſtinianȩ Epiſcopum Archiepiſcopum, qui eſt maior Metropolitano.* Contra verò Metropolitæ dignitatem Archiepiſcopali potiorem habitam eſſe, eò clariſſimè ſuadetur, quòd ſi quæ Epiſcopalis ſedes ad ampliorem gradum euehenda eſſet, Archiepiſcopatus honore inſigniebatur, quòd ſi etiam digniori titulo eam cohoneſtare Imperatori libuiſſet, vtique ad Metropolis prærogatiuam vocanda erat. apertè id quidem indicatur in Andronici Palæologi ſenioris Notitia, [c] quæ ordinẽ explicat Metropoleon Conſtantinopolitano Patriarchæ ſubiectarum. numerat enim eo loco Andronicus Epiſcopales ſedes, quæ poſtea Metropolitanæ factæ ſunt; Philadelphiam, quæ ſub Sardium Metropoli fuerat; Pontoheracleã, quæ ſub Claudiopolitano; Berrhœam, quæ ſub Theſſalonicenſi; Monembaſiam, quæ antiquitùs Corinthio Metropolitano ſuffragabatur; Pergamum; quæ Epheſino; Cæſaruntem, quæ Neocæſarienſi, ac multas alias, quarum indicem apud eundem authorem leges. ſimili quoque ratione nonnullas alias ciuitates recenſet, quȩ, vt Author loquitur, *cum antea Archiepiſcopales ſedes eſſent, honorem temporibus varijs aſſecutȩ ſunt ampliorem, & ex Archiepiſcopis quidem Metropolitas factos, Biziȩ, Mileti, Selibriȩ, Apro, Garellae, Briſeos, Derco, Meſembriae, Cherſonis, Gothiae, Metraccborum.* narrat etiam, *Sugdaeam, &*

Bulam

a Collat. X. Nouel. I.

b tit. 7. cap. 5. & tit. 11. c. 18.

c Apud Cod. de Offic. Aulæ Conſtantinop.

Bullam, cùm duo essent Archiepiscopatus, vnitas postmodum, vnã Metropolim constituisse, quae Sugdeae, & Phullarum diceretur. Legimus itidem eo loco vnius vrbis Co exemplum, quæ cùm antea Rhodio Metropolitæ pareret, ex Episcopali Archiepiscopalis Cathedra facta est. Constat igitur ex his, inter Episcopi, & Metropolitæ dignitatem Archiepiscopum medium locum tenuisse, vt si paulò altiori honore esset afficiendus, Metropolitanum eum dici oporteret. Accedit his, quod in Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. celebrato Metropolitanorum litteræ, quas ad Romanum Pontificem Orientis Episcopi dedere, priori loco recitatæ sunt, tùm deinde illæ, quæ Archiepiscoporum erant.

Sed enim illud quoque non parum difficultatis in hanc tractationem inuehit, quòd ipsos etiam Metropolitas duplici ordine fuisse accepimus; [a] quippe alij ὑπέρτιμοι, & ἔξαρχοι, idest honoratissimi, & principes, tùm voce, tùm scripto appellabantur, alij verò ὑπέρτιμοι tantùm, quod est, honoratissimi. Porrò verò prioris ordinis Metropolitanos ex Concilij Calcedonensis decreto inter secundi gradus Metropolitas, & Episcopos ius dicere solitos, Meursius [b] scribit.

a Andr ô. apud Codin. loc cit.

b In Glossario græco barbaro verbo ἔξαρ-χοι.

Archiepiscopos duplici acceptione dictos; altera supra Metropolitanos, altera infra illos habitos esse. qui Archiepiscopi αὐτοκέφαλοι appellati.

CAPVT IIII.

Quid igitur in tanta rerum antiquitate, in obscurissimo hoc Ecclesiasticæ Politiæ inuolucro sentiendum sit, à vobis, viri docti Ecclesiasticæ Antiquitatis amatores, & qui facilè tenebris hisce facem addere possitis, requiro. Nam Iuris nostri consultos ἀμύσους scilicet homines harum rerum imperitos nihil moror, qui cùm ætatem triuerint in Pontificio iure interpretando, in ijs infantissimi sunt, quæ primæ illius disciplinæ positiones existimantur, adeo non eos pudet rerum ipsa principia primasque causas ignorare.

Quid si itaque dùm alius interim illustriora, certioraque in rem afferat, veluti manu tentantes ita statuamus. post Patriarchas quosdam fuisse Archiepiscopos, qui non vni tantùm, sed pluribus Prouincijs præessent. hos Primates Latinis dictos, Græcis verò Principes, & honoratissimos, Diœceseon Metropolitanos, Exarchos, & quandoque etiam Archiepiscopos. neque id miran-

mirandum, cùm ipsos quoq; Constantinopolitanũ, Antiochenum, & Alexandrinum Patriarchas frequentissimè Archiepiscopos Græci appellarint. Tales scilicet apud nos fuere Toletanus, Arelatensis, Viennensis, Lugdunensis, Cantuariensis, Episcopi, quòd non vnam modò prouinciam, sed multò sanè plures moderati sint; adeòque nõ vnius tantùm prouinciæ Episcopis, sed plurimis item Metropolitanis imperitarint, quod latissimè explicat Berterius in secunda Diatriba. Non dissimili ratione Primates fuisse dixerim Cæsareæ Ponti, Ephesi, Heracleæ, Thessalonicæ Archiepiscopos; quorum nullus omninò fuit, cui non multæ prouinciæ, multi item Metropolitani ordinario iure subijcerentur. Hanc eandem dignitatem Seleuciensi Archiepiscopo prouinciæ Babiloniæ decretam fuisse suspicor in Nicæna Synodo, [a] cùm ei, *& Catholici nomẽ, & Archiepiscoporum ordinandorum facultas* attributa est, *& sexto loco post Hierosolymitanum sedere* iussus est. Nec temerè existimauerim ius hoc Primatus Patriarchatũ ab Euagrio [b] appellatum esse, cùm scribit: *Timotheum Aelurum Alexandrinũ Episcopum perrexisse Ephesum, Paulumque in sede Episcopali collocasse, atque insuper reddidisse Ephesinae Ecclesiae ius Patriarchatus, quod ei Concilium Calcedonense ademerat.*

a In Cod. Græco Ambit. Cã. 33. & 34.

b lib. 3. cap. 6.

Sub huius generis Archiepiscopis plures erãt minorum gentium, vt ita dixerim, Metropolitani. qui scilicet vnius solitariæ Prouinciæ Præsides erant, qui & honoratissimi tantùm dicebantur, non Principes. quippe inter solos Prouinciales Episcopos, non etiam inter Metropolitanos ius dicere soliti. Atque id fortasse est, quod Pontificij iuris interpretes, [c] homines minimè mali subobscurè docent, *Archiepiscopum hoc à Metropolitano differre, quòd iste non plures, quàm decem, aut vndecim, ille verò, vel centum subiectos habere Episcopos possit, ob eàmque caussam maiori, ac digniori prærogatiua esse Archiepiscopum Metropolitano.* Qua in re ita eos ego intelligo, vt in constituenda harum dignitatum differentia haud quidem isti nudũ ipsum Episcoporum numerum, qui sub ditione essent, sed Prouinciarum rationem inire voluerint, vt scilicet is Metropolitanus diceretur, qui decem minimùm Episcopis præesset, hoc est vni tantùm Prouinciæ, quæ decem plus minus Episcopis constat, vt ex laudata Pelagij epistola docuimus; Archiepiscopus verò nõ decẽ solas Episcopales sedes moderetur, sed vel ipsas centũ, hoc est cuius fidei non vna tantùm Prouincia sit commissa, sed multò plures, adeò, vt vel decem numero Prouinciæ sub eius imperio esse possint.

c Cardin. Iacobac. de Concil. lib. 1. art. 2. nu. 265. Archid. in cap. præsenti de Offic. ordin. in 6.

Præter hos erant etiam alterius generis Archiepiscopi nomine quidem prioribus similes, re verò ipsa multò inferiores, qui

neque

neque Prouinciæ vlli præerant, neque Episcopos sub ditione habebant, proinde nudo nomine honoris causa Archiepiscopi dicebantur. atque huiusmodi fuere hi præsertim, quorum ciuitates Imperatoris munere Metropolis iura obtinuissent, quarum exempla plurima suo loco afferentur. Id quidem ex Balsamone colligere apertissimè mihi videor in responso de Patriarchis, quo loco habet: *Gothiae Antistitem non ob eam causã Archiepiscopum appellari, quòd Episcopos ordinare posset, sed quòd inter Prouinciae Episcopos reliquos antecederet. sic enim Canones statuisse, vt Metropolitanae dicerentur Ecclesiae illae, in quarum Diœcesibus aliç item vrbes essent Episcopales; quę verò nullas ciuitates haberent, Archiepiscopales appellarentur, vt Metropolitibus quidem cedant, sed Episcopatibus praesint.* Sanè de his illa accipio, quæ ex Andronici Notitia proferebam; *quasdam repertas fuisse Ecclesias Archiepiscopales, quae vt ampliori honore afficerentur, in Metropoles ab Imperatoribus euectae sunt.* Ad hos etiam respexisse censeo Anicetum ad Episcopos Galliæ, cùm *nullos Metropolitanarum vrbium Episcopos Primates appellari* voluit, *nisi eos qui primas tenerent ciuitates, quarum Episcopos Apostoli, eorùmq; successores regulariter Patriarchas, ac Primates esse statuerunt, praeterquam si aliqua gens deinceps ad fidem conuerteretur, cui necesse sit propter multitudinem Episcoporum Primatem constitui, reliqui verò, qui alias Metropolitanas sedes adepti sunt, non Primates, sed Metropolitani, aut Archiepiscopi vocentur.* Crediderim Anicetum, aliosque Romanos Pontifices, qui similia scripsere, eos tantùm Archiepiscopos, vel Metropolitanos interdixisse Primatis appellatione, qui vel nomine tenus essent Archiepiscopi, vel vnam solam Prouinciam Metropolitico iure moderarentur. nam primi generis Archiepiscopos Primatum nomine contineri Isidorus [a] manifestè indicat, cùm *Episcoporum ordinem quadripartitum esse*, inquit, *in Patriarchis, Archiepiscopis, Metropolitanis, Episcopis.* Et de Archiepiscopo loquens, *Archiepiscopus*, ait, *graeco vocabulo dicitur, quòd sit summus Episcoporum; tenet enim vicem Apostolicam, & praesidet tam Metropolitanis, quàm caeteris Episcopis*, Primates verò omninò tacitos omisit Isidorus, haud dubium, quin veluti in Archiepiscopis comprehensos. Inde etiam euidenter consequitur, quòd apud Gratianũ [b] legitur, *ab Archiepiscopis, quoties necesse fuerit, Episcopos ad Primates appellare posse, at non contra licere à Primatibus ad Archiepiscopos prouocare.* Et, *Archiepiscopos debere obedientiam Primatibus suis in omnibus, quae sibi ab illis iustè fuerint imperata*, minùs propriè dictum esse, latè vsurpata Archiepiscopi significatione, & de ijs solùm, qui nomine tantùm Archiepiscopi diceren-

a lib. 7. etim. cap. 12.

b Dist. 99.

dicerentur, intelligendum esse, aut de singularum Prouinciarum Metropolitanis, qui, cùm Episcopis præessent, etiam Archiepiscopi dici licĕter potuere. Quocirca non parum demiror Iacobum Cuiacium doctissimũ alioqui Virum, & de Antiquitatis studijs benemeritissimum, cùm non vno in loco [a] agnoscat *Archiepiscopum Metropolitano maiorem veteri aeuo fuisse*, eaque ratione existimet, *Anacletum rectè vetuisse, eos, qui non essent Primates, Archiepiscopos dici*, [b] alibi tamẽ confundere inter se has Ecclesiasticas dignitates, adeò vt *Primatis nomen pro Metropolitano vsurpari* contẽdat, *quia olim*, ait, *Metropolitani Primates, & Exarchi Dioeceseos dicti fuere*, alibi [c] verò annotasse, *eumdem antiquis fuisse Patriarcham, & Archiepiscopũ*, quæ certè, nisi ita explicentnr, non video, qua ratione inter se consentire possint. Verùm, quia non desunt acrioris iudicij viri, qui recitationes illas in quinque Decretalium epistolarũ libros, quæ Cuiacij nomine in lucem prodiere, eius esse legitimum partum negent, proinde non est cur hoc nomine sapientissimi I. C. manes exagitemus. Hic tamen, antequam ad Episcopos transeã, vnum illud addam, quòd & si frequẽtius Metropolitani omnes, & multò amplius Archiepiscopi impropriè dicti Primati suo paruerint, non tamen id ita vniuersim obtinuit, vt non aliqui essent, qui superiorem illam Primatis, seu Archiepiscopi potestatem minimè agnoscerent. quippe non semper necesse fuit, vt quælibet prouincia Primatem, aut Patriarcham haberet, sub cuius ditione Metropolitanus esset. Atque inde potissimum est, cur Metropolitani aliqui, hoc est, vnius prouinciæ Præsides apud Latinos Scriptores Archiepiscopi quandoque audierint. nimirum, cùm sui iuris, ac potestatis essent, non Metropolitæ modo, sed & honestiori voce Archiepiscopi dici potuere, vt quorum imaginem, dignitatemque præseferrent. Eò illa [d] Leonis IX. ad Petrum, & Ioannem Africanos Episcopos pertinent, cùm de Archiepiscoporum, & Metropolitarum appellatione differens, Clementis I. testimonio docet: *Archiepiscopos in ijs ciuitatibus institutos, quibus veteri Ethnicorum ritu Archiflamines praesedissent: Metropolitanos Metropolibus ciuitatibus datos, quippe qui de tribus, aut quatuor prouinciae ciuitatibus maiori, & matri aliarum ciuitatum praeficerentur. istos verò aliquando Metropolitanos tantùm nominari, aliquando verò Archiepiscopos, si in ipsa prouincia maiores non fuerint aliqui.* Porrò verò neque id Græcis ipsis infrequens, aut ignotũ. Nam, & huismodi insigni sanè prærogatiua fuisse Cipri, Bulgariæ, item & nonnullos alios Metropolitanos post Balsamonem scribunt Ioannes Meursius, [e] & Philippus Berterius, [f] quos etiam αὐτοκεφάλους, idest, *nemini subiectos* appellari, prodidere, quòd nullum in eos subie-

a In cap. graue nimis de cleri. non residentibus, & cap. referente de præbendis.
b In cap. Sauè de foro cõpet.
c In Nouel. 6. & 11.
d Epist. 4.
e Meursius in glossar. verbo αὐτοκέφαλοι.
f Bert. Diatr. 2. c. 1. pag. 233.

subiectosque ipsis Episcopos Constantinopolitano Patriarchæ ius esset, quin & illud præcipuũ habuisse istos legimus a ex speciali Impp. indulgentia, vt in processu, liturgia, ac professionibus fax ijs æque, vt Patriarchæ à lampadarijs præferretur.

Sed iam, cùm super hac re non parùm multa dixerim, tractationem absoluo, dùm illud superaddam, postremo in loco Ecclesiasticæ huius Reipublicæ Episcopos fuisse, quorum administrationi eæ ciuitates commissæ, quas minores appellatas diximus. quamquam in ijs deligendis, ea quoque adhibita moderatio est, b vt neque in villa, aut castello ordinari Episcopus posset, neque item in modica ciuitate, aut quæ nullum ante Episcopum habuisset.

a Balsamo. in resp. de Patriarchis.

b Sardicēs. conc. cap. 9. Damas. ad Numidiæ Episcopos.

Quot olim in Sicilia Episcopales sedes, quot hodie Metropolitanæ. Fazelli locus de antiquitate Ecclesiæ Messanensis explicatus.

CAPVT V.

EX hoc ciuitatũ vniuerso genere Sicilia vetustiori ætate Episcopales sedes has habuit, Messanensem, Tauromenitanam, Catanensem, Leontinam, Syracusanam, Agrigentinam, Lilibœtanam, Triocalitanam, Hiccaritanam, Panormitanam, Thermitanam, Halesinam, Tyndaritanam, & Milensem. Harum enim solum apud acta Conciliorum, ac præsertim in Romana Synodo sub Agathone, item in Lateranensi I. sub Martino I. in Nicæna II. ac tandem item in Romanorum Pontificum epistolis mentionem fieri video.

Neque tamen ignoro, Leonis Imper. Notitiam tres alias recensere Cephaledicensem, Drepanensem, & Croniensem. Ac de prima quidem meminit etiam Octaua Synodus Constantinopolitana, c quæ Ignatij Constantinopolitani Patriarchæ restitutioni Nicetam Episcopum Cephaleditanum subscripsisse narrat. Drepanensi, nulla omninò, quòd sciam, acta publica suffragantur. Croniensem verò Ecclesiam, vel Vrbem, neque fictam, neque pictam, neque scriptam vnquam vidi apud Veteres, aut Neotericos Siciliæ descriptores. vix in vno Diodoro d in historia belli inter Dionisium, & Carthaginienses initi Cronij nomen reperias. atqui neque id nomen ciuitatis, aut oppidi, sed loci tantùm fuit, vt apertè docet Philippus Cluuerius. e Secundi verò ordinis Metropoles tres habet, Messanā, Panormum, Montem regalem. Præsentem Ecclesiæ Siculæ statum, ac formam loquor. Scio enim, & Tauromenitanam

c Actio 1.

d Lib. 14.

e Siciliæ Illustratæ lib. 2. cap. 11.

ciuitatem Archiepiscopalem sedem quandoque appellatam. Catanam quoque, & Syracusas Metropolitanas fuisse dictas. Sed vetera hæc sunt, noua illa, tres nimirum hodie apud Siculos esse Ecclesias, quæ Metropolis nomine censeantur Messanensem, Panormitanam, & Montisregalis. Quarum prior, quod aliarum pace dictum velim, multis nominibus, ac præsertim antiquitatis prærogatiua cæteris præstat.

Nam quòd ad Episcopalem dignitatem pertinet, clarissimũ est, eam antiquissimam Messanæ esse. cùm & eius Ecclesiæ tabulæ, & fama per manus ducta, vel ab ipso Christianæ religionis exordio Bacchilum primum Episcopum prædicent. Quod nemini dubium esse debet, qui apud Nicephorũ, [a] & Sophronium [b] legerit, *ab Apostolorum Principe plures in Sicilia Episcopos creatos esse*, qui item ex Hugone Ætheriano, [c] ex Demochare [d] acceperit *Petrum magnum Christi Apostolũ in omnibus ferè Syriae, Cappadociae, Phrygiae, Macedoniae, Hellados, Cypri, Epiri, Siciliae, Italiae, Galliae, Hispaniae ciuitatibus Episcopos statuisse*. Quò etiá respexisse post Leonem I. [e] D. Gregorius [f] videtur, qui *à Diuo Petro Ecclesiam Siculam originem habuisse* planissimè testatur. quòd si his etiam testimonijs ad probandam Messanensis Ecclesiæ vetustatem destitueremur, an nõ illud satis superq; ad causã nostrã facere videretur, quòd Tauromenitana Ecclesia, quæ Messanensi vnita est, vel subest, Pancratium, Maximũ, à Petro Apostolo Episcopos acceperit?

Nã quòd Fazellus tàm multis locis scripserit, Messanensem Ecclesiam recentiorem esse, & non nisi post translatam eò sedem, quæ ad id vsque temporis Troinæ fuerat (veteri, & iam vulgò recepta appellatione vtor, quamuis doctiores Trachiniam à locorum asperitate dicendam eam vrbem censeant) Episcopali Cathedra auctam, non eam acceptionem habet, quam aliqui existimant, neque id Fazellum sensisse censuerim. quippe non tàm malus, aut negligens Scriptor is fuit, quin tùm in Conciliorum actis, tùm in Gregorij Magni, aliorumque Pontificum Epistolis in plures sæpe locos, vel inuitus inciderit, qui clarè, apertèque Messanensium Episcoporum meminere. Sin autem ijs verbis ille ad Normannorum tempora respexit, quasi senserit, post recuperatam à Rogerio Siciliam, Messanam Episcopum tùm accepisse, cùm eò Troinensis Cathedra translata est, id quidem sponte fateor, & adiectis etiam testimonijs confirmabo, modò illud priùs statuamus, non propriè translationem eam dici debere, sed vnionem. Clarissimum id fiet, si priùs autographum ipsum Rogerij diploma in medium protulero ex tabulario Messanensis Ecclesiæ bona fide depromptum, in quo pijssimus Princeps causas enarrat, quibus animum adiecerit,

a lib. 1. cap. 35.
b In vita Apostolorum Petri & Pauli.
c lib. 3. de processione Spirit. sancti cap. 17.
d De sacrificio Missæ tomo 3. cap. 2.
e Epist. 4.
f Regist. lib. 7. epist. 63. indict. 2.

rit, vt in Insula recens Sarracenis erepta Episcopales Sedes, vel nouas institueret, vel veteres in vsum, ac splendorem reuocaret. Porrò illud græcè traditum, deinde verò, & Cõstantiæ Imperatricis iussu, & aliorum Principum diligentia, non vno tempore à doctis viris in latinam linguam translatum vidimus, quæ omnes aliæ aliorum interpretationes in hanc demum sententiam veniunt.

Sigillum factum à me Rogerio magno Comite Calabriç, & Siciliç & datum ad te dilectorem Dei Episcopũ Messanç Dominũ Robertũ. Cùm subiecta fuisset mihi voluntate diuina Sicilia tota, proposui releuare veteres Ecclesias, & dirutas dirigere, sicut primo fuerant, quando fulgebat genus Christianum, & delectabatur in eis, quae in hac Insula fuerant. hoc enim iustum putaui, & beneplacitum, vt Diuinitas seruiatur, & glorificetur vt prius. hoc ergò proponens, & in manifestum materiam hanc spargens, proposui primum in Troina ędificare Episcopatum in nomine Sanctae Dei Genitricis, & ad memoriam mei, & pro remedio peccatorum. Quod cum factum esset, & templum ędificatum fuisset, perstudiosè quęrebamus, quem possemus ibi constituere Praelatum: & benè quaerentes inuenimus te praedictum, & praememoratum Dominum Robertum bonis operibus fulgentem, & vt simpliciter dicamus, columnam luminis ad illuminandas animas hominũ, & tradidimus tibi gubernamina ipsius Episcopatus. Deinde verò postquàm Diœcesis Troinensis terminos amplissimos describit, hæc subdit. *Nuper verò iterum per consilium Apostolici erexi templum in nomine sancti Patris nostri Nicolai in ciuitate Messanae, & cõstitui Episcopatũ, sicut antiqua relatio notificabat, vt esset ipsa Ecclesia Catholica ipsius ciuitatis, & ipsam Ecclesiam decoratam, sicuti est, tradidi tibi praedicto Episcopo, cum omni seruitio, quod pertinet ad possessiones suas, vt eam debeas gubernare, & dirigere, sicuti, & primam Troinensem Ecclesiam.* Tandem verò diploma ita clauditur. *Sigillaui hoc scriptum per consuetum sigillum meum plumbeũ, Mense Aprilis indict. quarta, anno mundi* 6604. Cuius postremæ clausulæ græca verba eruditissimus I. C. Leonardus Patè ita latinè expressit. *Nuper verò iterum Apostolici Papae consiliis monitus templum ędificaui, dicatum Sancto Patri Nicolao in Messana vrbe, & in Episcopalem vrbem constitui, vt antiqua olim traditio monebat, hanc fuisse Cathedralem eiusdem vrbis, eamque pulcherrimè, sanè, vt modo est, erectam, ornatamque tradidi tibi praefato Episcopo, cum decenti famulatu, vt eam dirigas, & gubernes, quomodo praedictam Ecclesiam Troinensem.*

Quibus sanè verbis vel inuiti fateri cogimur Rogerium haud quidem Episcopalem sedem Troina Messanam transtulisse,

sed

ſed cum poſt inſtitutum Troinenſem Epiſcopatum, Meſſanæ quoque eumdem reſtituiſſet, vtrique Sedi vnionis vinculo de conſilio Romani Pontificis colligatæ Robertum præfeciſſe. Ab eadem mente illa ſunt, quæ in Gaufrido [a] legimus: *Eodem anno (1081) idem Comes ſumptibus pluribus apparatis, vndecumque terrarum artificioſis cęmentarijs conductis, fundamenta, caſtella, turreſque apud Meſſanam vrbem iaciens ędificare cępit, cui operi ſtudioſos magiſtratus, qui operarijs non deeſſent, deputans, interdum ipſe viſum veniens ipſos per ſemetipſum coercēdo feſtinantiores reddens, breui tempore turribus, & propugnaculis immenſae altitudinis mirifico opere conſummauit, quia hanc quaſi clauem Siciliae ęſtimabat, prae caeteris vrbibus, quas habebat, fidelibus tutoribus deputatis, arctiori cuſtodia obſeruabat. Eccleſiam etiam in honorem Sancti Nicolai in eadem vrbe cum ſumma honorificentia conſtruens, & diuerſis poſſeſſionibus augendo dotans, clericis ad ſeruiendum deputatis, Pontificali ſedi aptauit, ſed eam cum Troinenſi Cathedra vniuit.* Scilicet æquum eſt exiſtimare, prudentiſſimum Principem, ne quam vrbem munitiſſimam eſſe vellet, & veluti imperij propugnaculum, ſi aliunde ſacra petere neceſſum eſſet, vel ea re minus tutam redderet, & numqnam quieturis Sarracenorum inſidijs obnoxiam eſſe pateretur. Iam ſi paulo curioſius tempus inueſtigare libeat, quo Robertus Troinenſis Eccleſiæ Pontificium ſuſcepit, id facilè ex Gregorij VII. epiſtola 24. lib. 9. colligimus, qua ad Rogerium Comitem ſcribens: *Troinenſem electum ad ſe venire iubet, munus conſecrationis, quòd Rogerius petebat, ab Pontifice ipſo accepturum, licet hoc electioni eius defuiſſe affirmet, quòd Legatus ſedis Apoſtolicae, & Gregorij ipſius conſenſus non affuerit.* Quam epiſtolam ex regiſtri ſerie anno 1082. ſcriptam conſtat, & ex rerum geſtarum ordine, quas libri 9. Epiſtolę complectũtur, quòd & cùm noſtra Chronographia mirè concinit. Apparet igitur, vt eò redeam, tùm ex Rogerij diplomate, tùm ex Gaufrido erecta primùm Troinenſi Eccleſia, mox etiam Meſſanenſi, vtramque Pontificis Romani conſilio vnitam Roberto traditam eſſe. Inde factũ opinor, vt Meſſanenſis Epiſcopus Troinenſis quoque Epiſcopi appellationem longo tempore retinuerit, & in vna Meſſanenſi Diœceſi duo etiamnum ſint Archidiaconi, Meſſanenſis, & Troinenſis, duo item Canonicorum collegia Meſſanenſium ac Troinenſium. Hoc enim translatio ab vnione differt: [a] quòd translata ex vno in alterum locum dignitate aliqua, & loci, & nominis fit mutatio, vt noſtri Iuriſconſulti docent, adeò vt veteris Eccleſiæ nomen, ac priuilegia transfundantur in nouam, in quam facta eſt translatio, cuius deinceps nomine appellatur. Vnionis vero diuerſa eſt

[a] Rebuffus in praxi benefic. tit. de tranſlat. Epiſc. nu. Seraph. deciſ. 1149. Gratian. diſcep. 291.

est natura. nam cùm æquè principaliter, vt disciplinæ verba vsurpem, duæ Ecclesiæ vniuntur, quòd in Cathedralibus perpetuum est, a vtraque Ecclesia retinet antiqua priuilegia, vtraque dicitur Episcopalis sedes.

a Nicol. Garzia de benef. part. 2. cap. 2. nu. 8. Glos. c & temporis 16. quæ. 1. Rebuff. tit. de Vnionibus. num. 15.

Troinensis Ecclesia post exactos Sarracenos antiquitatis prærogatiua ostenditur. Mox & Messanæ fuisse restitutam.

CAPVT VI.

ILlud quoque ex laudato Rogerij diplomate clarissimè deduci potest, Troinensem vrbem Episcopatus æuo cæteris Siciliæ ciuitatibus anteire. Secundo verò à Troina loco Messanensem Ecclesiam eò honore insignitam. In quam sententiam duos oppidò insignes locos indicauit Antoninus Amicus multimoda rerum eruditione clarissimus, alterum in peruetusta manuscripta scheda, quæ Rogerij Comitis ætatem ac phrasim redolens inter Messanensis Ecclesiæ monimenta asseruatur, in Gaufrido Malatesta alterum, quorum iste lib. 3. cap. 19. cùm Rogerium laudasset, quòd in Troinensi vrbe Episcopali Cathedra erecta, dote, ornamentis, muneribus insigniter eam auxisset, eiusque beneficio, ac pietate apud Siculos Christiana religio iam tùm longo postliminio redijsset, hac tandem clausula orationem finit, inculto planissimè carminis genere, quod proprium illius æui fuit:

Vrbs Troina felix gaude, da dignas laudes titulo,
In te primo reparatur diuina legio;
Messana consociata pari seruit clypeo.

Manuscripti verò illius sententia hæc est. *In nomine Sanctae, & indiuiduae Trinitatis anno* 1082. *Indict.* 4. *tempore Domini Gregorij venerabilis Praesulis Sedis Apstolicae. Respexit Dominus oculo misericordiae suae &c.* Subdit deinde rithmica oratione, *Rogerij opera excussum fuisse Sarracenorum imperium.* & post multa in eandem sententiam:

Author incert. propugnationis Siculæ Monarchiæ pag. 1. laudat Gregorij VII. diploma hoc ipso anno datū ijsdē ferè verbis cōceptum.

Huius ergo Rogerij laus non desinet in saecula,
Cuius virtutis potentia Siciliensis surgit Ecclesia.
Haec sunt ergò donaria, quae Comes annuit.
Primùm, quòd libera Ecclesia nunc caput erigit,
Deinde quòd Praesuli sedem instituit,
Magnosque reditus Ecclesiae dedit.

Hisce versibus postea subijcitur soluta oratione formula quædam

quædam, qua fundasse se Troinensem Ecclesiam Rogerius testatur, eiusque terminos amplissimos describit. ex quibus duobus locis quantum luminis afferatur ijs, quæ ante dicebam, nemo nõ videt. clarissimè scilicet edocemur, in tota Sicilia Troinensem, & subinde Messanensem Ecclesias primas fuisse erectas Episcopales sedes, earumque ductu, & auspicijs Siciliensem Ecclesiã primùm surrexisse. Quòd si ego tertio loco aliud eiusdem Rogerij diploma subiunxerim, quod à Fazello profertur, a multò etiam apertius fiet. *Cùm ego Rogerius Comes Siciliae, & Calabriae essem in ciuitate Messanae, venit ad me Robertus Messanensium Episcopus obsecrans, & petens à me, vt darem illi terras ad operandam circa ciuitatem Troinae, quarum auxilio tàm ipse, quàm Clerici sui seruientes Ecclesiae sustentari possent. Ego verò quoniam semper in animo proposueram Ecclesiam Messanae magnis possessionibus ampliare, multisque donis, & oblationibus ditare, eò quòd eum post acquisitionem Siciliae, translata sede Episcopatus à Troina in Messanam, primum Episcopum erexeram, praedicti Episcopi precibus aures inclinaui.* Hæc Rogerius. quibus verbis nescio an clariùs exprimere potuerit, se post acquisitam Siciliam, primum omniũ Robertum Troinensem, mox verò etiam Messanensem Episcopum constituisse, vel si *eam* legere maluerimus, primam omnium Messanam eò trãslata Troinensi sede, seu veriùs vnita, Cathedrali dignitate auxisse. Sic enim verba illa intelligo, nimirum eximiam illam Rogerij aduersus Robertũ voluntatẽ eam causã habuisse, quia Messanensis Ecclesia post exactã Sarracenorũ tyrannidem, prima omnium restituta in integrum Christiana religione Episcopalem Cathedram acceperit, adeoque Robertus omnium primus Pontificiam dignitatem longissimo Barbarorum dominatu proscriptam veluti, & exulantem reuexerit.

a Decad. 1. lib. 2. cap. 1. & lib. 10. cap. 2.

Enimuerò vti gentium, ac nationum omnium consensu homines primigeniorum amantiores sunt, quin & cætera quoq; animalia rationis expertia, & quæ solo ducuntur naturali appetitu, arcano naturæ sensu ardentiori affectu ferũtur in primogenitos fœtus, ita par est existimare, pijssimum Principẽ Messanensem Ecclesiam, quæ primogenita inter sorores esset, vehementiùs dilexisse, ac sicuti apud sapientissimam Hebræorũ gentem constat eum ex vniuersis parentum bonis duplicia tulisse, qui natu maximus inter fratres esset, pari ratione sensisse Rogerium dixerim, æquum esse Robertum *prae caeteris*, vt ille ait, *magnis possessionibus augeri*, muneribusq; locupletari, & veluti duplicia obtinere. Et sanè optimus Princeps cumulatè sibi ipsi satisfecit; nam & amplissimos Diœcesis terminos descripsit, tertia ferè Siciliæ parte attributa, & latifundijs, ca-

stellis,

ftellis, oppidisque liberaliter collatis ad splendorem honestauit. Porrò verò perabsurdam, & responsione vix dignam interpretationem eam censuerim, qua quispiam pernegabat, eo verborum complexu, Robertum ita primum à Rogerio institutum Episcopum esse dictum, quasi antiquitatis prærogatiua cæterarũ sediũ Episcopos anteiret, sed ea tantùm acceptione, quòd is primus Messanensi Ecclesiæ Pontifex sit datus. Nã si ista mens Rogerio in ijs verbis fuit, quid, obsecro, non commune cum alijs quoque Episcopis Robertus noster habuit? an non ille idẽ Rogerius erectis, aut restitutis Siculis Ecclesijs Rogerium primum Antistitem Syracusis dedit, Augerium Catanæ, Agrigento Gerlandum, Mazariæ Stephanũ? an non isti primi omnium eam dignitatem ad successores suos transmisere? quid igitur causæ esse potuit, vt cùm par hac quidem ex parte esset omnium conditio, non pari omnes iure censerentur, sed contra potiores partes Robertus auferret?

Falsos esse Panormitanos in Nicodemo suo suppositio Archiepiscopo. Eorumdem in Gaufrido Malaterra corrumpendo detecta fraus.

CAPVT VII.

QVò mihi maximè irridendus videtur inanis eorum labor, qui Nicodemum nescio quem Panormi Archiepiscopũ, Græcum licet, & natione timidũ (his enim coloribus eum depingunt) ad S. Ciriacæ latitantem, ac dignitatem suam mordicùs inter aduersa, ac desperata tempora retinentem nobis obtrudere conantur, clamante nequicquam, & contra obnitente Rogerio, sibi Siciliam ingredienti nouas fuisse exædificandas Ecclesias, nouos Antistites instituendos, eosque externos homines, ex ipsis scilicet Galliarum prouincijs accitos, eam fortasse ob causam, quòd, collapsa iam dudũ apud Siculos Ecclesiastica disciplina, nulli tùm indigenæ reperiri potuerũt, qui Episcopali sustinẽdo muneri pares essent. Id ꝙ ex Gaufrido ipso Malaterra [a] obseruari potest, qui, vt Robertum nostrum Normannum hominẽ prætercam, Agrigento Gerlandum Allobrogem, Mazariæ Stephanum Rhotomagensem, Syracusis Rogerium Prouincialem Troinensis Ecclesiæ Diaconum, Augerium verò Britonem Catanæ Episcopos datos scribit. Eò fit, vt iurè, ac meritò suspecta aliquibus videatur historiola hæc Nicodemi Gaufrido afficta. Nam qua ratio-

[a] lib. 4. cap. 7.

ne hæc sibi constare possunt, vt Gaufridus primo loco, nimirum lib. 1. cap. 45. scripserit: *Panormo per deditionem recepta Nicodemum à Rogerio suae sedi fuisse restitutum*, post verò lib. 3. cap. 19. Rogerium hoc potissimùm nomine miris laudibus celebret, *quòd eius pietate in Troinensi vrbe primùm Episcopalis Cathedra sit erecta, vnaque opera Christianę religionis cultus iam tum florere cęperit, ipsisque Troinensi, & Messanensi ciuitatibus gratuletur, quòd in iis locis primùm ante alias Siciliae vrbes reparata fuerit diuina legio*, scilicet, vt ego existimo, Ecclesiastica Hierarchia, quæ maiorum, & minorum ordinum consensu constat? aut quo iure Troinensem, ac Messanensem Ecclesias primas appellauit, si verè antea Nicodemus aliquis Panormitanus Archiepiscopus ab Rogerio ipso pristinæ dignitati redditus fuerat? Deinde quis credat Rogerium ea fuisse oscitantia, vt tàm multis ijs locis quos retuli, Troinensem, & Messanensem sedem primas omnium institutas dixerit; adeoque per summã incuriam fuerit oblitus, non multò ante Nicodemum Panormitanum Antistitem tanta celebritate, tàm effusa Christianorum lætitia, quantam subdititius Gaufridus somniat, honori pristino sua opera restitutum? Ad hæc ille idem Gaufridus, postquàm Panormum multo labore à Normannis oppugnatã deditionem fecisse scribit, ita habet: *Proximo manè Primores*, (Panormitani) *fędere interposito vtrisque fratribus locutum accedunt, legem suam nullatenus se violare, vel relinquere velle dicentes, scilicet si certi sint, quòd non cogantur, vel iniustis, ac nouis legibus non atterantur.* Iam, inquam ego, si Panormitani hac præsertim lege in ditionem venere, si suis legibus, si suis moribus (haud dubium, quin Mahometicis) viuere permitterentur, idque Normanni ratum habuere, quid, quæso, Panormi Archiepiscopum cõstituere opus fuit, cui bono? an vt Sarracenis tàm obfirmato animo patriam religionem retinẽtibus, Christianam fidem surdis auribus oggerere frustra niteretur? nullos enim, suspicor, reliquos fuisse tota illa vrbe Christianos, cum perspicuè videamus, solos Sarracenos de tota Panormitanæ reipublicæ salute, ac dignitate cum Normannis victoribus decidisse: cui rei indicio quoque illud est, quòd, non multò post receptam ciuitatẽ, Panormitanos à Rogerio defecisse ex Gaufrido Fazellus [a] scribit. Sed ipsum iam Gaufridũ [b] hæc narrãtẽ audiamus. *Proximo mane Primores fędere interposito vtrisque fratribus locutum accedunt, legem suam nullatenus se violare, vel relinquere velle dicentes, scilicet, si certi sint, quòd non cogantur, vel iniustis, ac nouis legibus non atterantur, quandoquidem praesens fortuna sic hortabatur, vt his deditionem facere, se in famulando fideles persistere, tributa soluere, & hoc legis suae*

[a] Decad. 2. lib. 7. cap. 1.
[b] lib. 2. cap. 45.

sacramento firmare se spondent. Dux, Comesque, quod offerebatur libenter suscipiunt anno Dominicae incarnationis 1071. Adepti primò omnium Scripturae fideles imitatores dicentis, primùm quaerite regnum Dei, & omnia adijcientur vobis, Ecclesiam sanctissimae Genitricis Mariae, quae antiquitus Archiepiscopatus fuerat, sed tunc ab impijs Sarracenis violata templum superstitionis eorum facta erat, cum magna deuotione catholicè reconciliatam, dote, & ecclesiasticis ornamentis augent. Archiepiscopum, qui ab impijs deiectus in paupere Ecclesia sanctae Cyriacae, quamuis timidus, natione Grecus, cultum Christianae religionis pro posse exequebatur, reuocantes restituunt. Hæc Gaufridus. quibus in verbis primùm illud mihi suspicionem facit, quòd Panormo demùm expugnata Normannis fratribus in mentem redierit celebre hoc Saluatoris nostri monitum, quo diuinas res priori loco, tùm deinde humanas curare præcipimur. at cur vetus ista religio tàm serò Normannos incessit? tot ante Panormum vrbes, tot oppida Sarracenis eripuerant, in ijs Messanam, Catanam, ipsam etiã Troinensem vrbẽ, quã vel sub hostiũ tyrãnide Christianos incoluisse memoriæ proditum est, cur numquam interim ista Normannis oblata religio est, vt ex tot, tantisque spolijs insigni bello captis quippiam Deo dicarent, aut de Christiana amplificanda religione consilia inirent? nunc verò duodecim ferè, aut quindecim post receptam Messanam annis, in ea ciuitate Archiepiscopalẽ sedem statuant, quæ infandos Mahometis ritus fœderum pactione, iuramento, saluos sibi fore cauit? Ad Nicodemum venio, cuius vitæ rationem huius fabulæ actores, quò vetularum, ac puerorum faciles lacrymas exorent, multò sanè miserabilem effingant; vt mirum sit, cur non eum Ieremiæ exemplo threnos etiam scripsisse dixerint, quibus felicissimæ vrbis casum lugeret. Eum, inquam, minimè crediderim ab anno 820. superstitem fuisse, quo primùm insula in Barbarorũ manũ venit. trecentos enim ferè annos vixisse oporteret. Sed neque etiam verisimile est, dignitate sibi, per manus decessorum tradita, Episcopalem Cathedram ad hæc vsque tempora Panormi stetisse: tùm quia multùm à vero abhorret, Sarracenos, cùm ad Nicodemum vsque Episcopos Panormi cũ dignitate esse ęquo tulissent animo, nunc indicta causa meticulosum hominem vrbe exegisse. tùm quia, si Panormitanis credimus, Sarracenos vrbis pulchritudine delinitos, eam in Regiã statuisse, parùm sapienter, ac decorè sibi consuluissent, si Christianis tantum animi, atque otij reliquissent, vt de Episcopo præficiẽdo cogitare possent, qui ipsis in omnem fortunam Ducis, ac Principis loco esset. Ad hæc consideratione dignissimum illud est, quod memini olim me legisse inter amici Panormi-

tani schedas, vetustum aliquod Pontificis Romani diploma, credo, circa annum ferè 1130. datum, quo Panormitanæ Ecclesiæ iura sanciebantur. animaduerti tùm, inter eius Diœcesis oppida non nisi Misilminũ, Cornelianũ, Biccarim, & Thermas numerari. Atqui si Panormitana sedes, & temporis, & dignitatis Archiepiscopalis prærogatiua cæteras Ecclesias antecelluisset, par esset existimare amplissimam quoque Diœcesim illi obtigisse, quæ & antiquitati Cathedræ, & Metropolitico honori congruè responderet. Cùm igitur contra se res habeat, & ab ipsis ferè Ecclesiæ initijs vix quatuor obscuri nominis oppidula eius ditioni cesserint, tantum abest, vt Gaufrido isti fidem vllam adhibere cogar, vt imò rectiùs fortassè, ac verisimiliùs existimé, Panormitanæ multò post alias Siculas sedes erectæ, quatuor illa oppida, veluti subsecíuas partes precariò à finitimis Episcopis concessas esse, non dissimili exemplo, atque in Montisregalis Ecclesia obseruatũ legimus, cùm ab Innocentio III. Archiepiscopali dignitate aucta est.

Idem alijs argumentis demonstratum, & in Abbate Celesino locum etiam corruptum.

CAPVT VIII.

SEd iam reddamus hic integrum alterum ex Gaufrido locum: facilis enim erit ex vtriusque collatione imposturam detegere. Narrat is lib. 3. cap. 18. Rogerium anno 1078. diuturna sex mensium obsidione pressos Tauromenitanos tandem ad deditionem compulisse. consequenter igitur cap. 19. hæc habet.

Tanto sibi adiumento collato diuinitus,
Ne appareat ingratus vilipendens Rogerius,
Secum cępit deputare, quid litaret potius,
Cementarios conducens vndequaque aggregans,
Templi iacit fundamenta in vrbe Troinica,
Ad quod perstans quo breui superat,
Laquearia tectorum ligantur Ecclesiae,
Parietes depinguntur diuerso bitumine,
Consecratur in honore Virginis puerperae,
Multa dote augmentatur, terris, siue decimis,
Ornamentis palliatur, & diuersis copijs,
Cathedra Pontificatus sublimatur infulis,
Sacer Clerus augmentatur, prout sumptus suppetit,

Alta-

Altaris vasa, vel vestis, plusquam clero sufficit,
Candelabra, cruces, textus, ac cerasumbali,
Ex metallo signa fiunt, plebem inuitantia,
Melodiam dulcem reddunt, pulchrè consonantia,
Melodizat sacer clerus hymnos sacris laudibus,
Praesul verba sacrae legis seminat in gentibus,
Diuinus cultus arcessitur pluribus credentibus,
Cui debent haec adscribi, nisi tanto Principi?
Qui reduxit sacram legem, vnde priùs corruit,
Cuius ope fit hoc totum, & hanc legem reddidit.
Textum libri prosequamur, nam ista sufficiunt,
Sermo nimis inculcatus interdum fit taedium,
Subsequens stylus narrabit, si quid est residuum.
Vrbs Troina felix gaude, da dignas laudes titulo.
In te primò reparatur diuina legio,
Messana consociata pari seruit clypeo.

Liceat mihi hic tantisper ad Gaufridum orationem conuertere. Videris mihi Gaufride corpore toto, menteque exultare, cùm restitutæ in Sicilia Christianæ religionis incunabula enarras. & quasi ad rem pro merito exornandam non satis verborum habeas, vim omnem Musarum aduocas, vt eam suis ipsæ numeris digno præconio celebrent. scilicet, vt inassuetos ad Ecclesiastici ornatus aspectum Siculorum oculos; & veluti ex obscuro carcere in lucem protractos, ac noui luminis splendore perstrictos, ipsa rerum varietate recreares, quas post trecentos ferè annos numquam antea viderant, minutissimè surgentis templi, mox etiam perfecti, ac suis omnibus partibus absoluti historiam narras, collata à Rogerio ornamenta sacris ritibus necessaria, quibus verus Deo cultus redderetur, singillatim enumeras, Sacerdotes ipsos sacra facientes, Pontificem de summo loco populos docentem tantùm non oculis subijcis. Atqui, si de tua penu est, quod cap. 45. lib. 1. legimus: *Nicodemo Panormitano Archiepiscopo pristinam dignitatem ab eodem Rogerio restitutam fuisse anno* 1071. supersedere huic superfluo labori poteras, neque tàm longum poematium tibi desudandum erat. quippe nouitatis gratia, quàm apud Siculos ista Troinensis Ecclesiæ auspicia sperare poterant, tota omninò tibi perijt. iam enim cùm *Nicodemo restituto templa, fana, atque ędes, Christo, & Diuis excitata*, vt Fazellus loquitur, *supplicationes Deo decretae, publicae, priuataeque gratulationes cum effusa lętitia factae sunt, adeoque in pristinam Christianitatis speciem summa cum hilaritate omnia rediere*, Sicilia tota spectaculo præsens fuerat, Ecclesiastici cultus pompam, templorum splendorem, Præsulis maiestatem, vna illa re gesta probè hauserat. non igitur inculcan-

culcanda tibi toties erat veterum rerum narratio, quibus iam plurium annorum lapsu Siculi assueuerant, ne inde fastidium Lectori creares, vnde voluptatem te præbiturum existimabas. at non ità se res habet, vt isti somniant, neque Gaufridũ adeò stupidum censeas, vt veterum, & iam planè cognitarum rerum historiam, quasi nouam, ac recentem propinare voluerit. quare illud verisimilius puta, periodum omnem restituti Nicodemi commentitiam esse, cùm clarè, aperteque hoc loco Gaufridus insinuet non priùs didicisse Siculos Ecclesiasticæ reipublicæ formam, sacrarum ædium cultum, diuinorum misteriorum solemnia vidisse, quàm Troinæ Episcopo designato, constitutaque Diæcesi ædes sacræ Deo dicarêtur. sed enim indulgendum ijs est, qui fabulam hanc probato Scriptori Gaufrido infarcire ausi. quippe qui certò scirent, cùm nulli omninò Authoris huiusce manuscripti codices in Vaticana, Medicæa, alijsque celebrioribus Italiæ bibliothecis extent, se non facilè mendacij compertos reuinci posse. proinde cùm vnicum, ac solitarium exemplar Troinæ centum ferè ab hinc annis repertum Panormitani domi haberent, perfacilè illis fuit historiæ seriem corrumpere, & non suis verbis loquentem Scriptorem in vulgus extrudere. Ac ne quidem in solo Gaufrido isti debacchati sunt, nam, & Alexandrum Celesinum Abbatem meras fabulas narrantem inducunt. cùm enim iste Rogerium secundis rerum successibus animo elatum, Procerum suorum consilijs ad sumendos sibi regios titulos impulsũ scripsisset, subdit: a *Addebant insuper* (Proceres) *quòd Regni ipsius principium, & caput Panormus Siciliae Metropolis fieri deceret, quae olim sub priscis temporibus super hanc ipsam prouinciam Reges nonnullos habuisse creditur, quae postea pluribus euolutis annis occulto Dei disponente iudicio nunc vsque sine Regibus mansit.* tùm deinde: *nam si regni solium in eadem quondam ciuitate ad regendam Siciliam certum est extitisse, & nunc idipsum per longum tempus defecisse videtur, valdè dignum est, vt in capite Rogerij diademate posito regnum ipsum non solùm ibi modò restituatur, sed & in caeteras etiam regiones, quibus iam dominari cernitur, dilatari debeat.* Hæc Alexander, vel vt veriùs loquar, consarcinatores isti. qua in re non leuem ijs habeo gratiam, quòd cùm falsam historiã pro vera nobis venditare audacissimo consilio tentarint, non eam ingenij præstantiam ad huiusmodi fucelas contexendas attulere, vt cordato lectori, & cui non nihil salis in corde sit, imponere facilè possint. quis enim est, qui si vel primis labris Siculam historiam degustarit, non continuò istorum stultitiam rideat, cùm Panormum priusquam in Sarracenorum manum veniret, Regiam vrbem fuisse, suos certos, ac proprios habuisse

a lib.2.in pric

se

se Principes, non minùs falsò, quàm pueriliter persuadere nobis se posse existimant; & quasi id parùm esset, hos etiam Siciliæ vniuersæ imperium tenuisse euoluant iam isti Thucididem, Diodorū, Polibium, Florum; relegant cæteros ad mediā vsque ætatem, tùm Græcæ, tùm Romanæ historiæ Scriptores: amens sim, ni Panormum in Carthaginiensium, ac subinde populi Romani ditione perpetuò fuisse, numquam sui iuris, suæ potestatis, alieno semper imperio paruisse animaduertent. Iam, si ab Christianæ religionis exordio ratio ducatur, quis nescit Panormum, vti & reliquas Siculas vrbes, Romano Imperatori, aut Gothis seruitutem seruijsse? quocirca pessimè videntur mihi isti mereri de Siculis proceribus, qui à consilijs Rogerij erant, atque adeò de ipso etiam Rege, cùm vtrosque tanta Siculæ historiæ ignoratione adlaborasse scribunt, vt in grauissima causa decernenda pro vera historia anilis fabulæ exemplum, authoritatemque insecuti sint. Sed Gaufridi causa plus nimis euagati, & de Alexandro alius erit disserendi locus.

Antiquiora Messanensis Archiepiscopatus vestigia recensentur. Pallij vsus quàm antiquus, & cuius rei nota veteri æuo.

CAPVT IX.

Itaque, vt ad rem redeam, hæ sunt vetustiores Messanēsis Episcopatus origines, quarum ad nos monumenta peruenere. Nam quod ad Metropolis dignitatem attinet, idem ipse Fazellus a Rogerio Regi acceptā refert; sed nos altiorem rei originem inuestigemus necesse est. a Decad. 1. lib. 10. cap. 1.

Sanè, si Archiepiscopalis gradus nota, & argumentum pallium est, quod Pontificij iuris periti docent, primam eius dignitatis mentionem in Dono Messanensi Episcopo legimus, quem à Magno Gregorio accepimus pallij vsum eodē iure obtinuisse, quò & eius decessores. Sic enim ille loquitur. b *Dono Messanensi. Apostolicae sedis beneuolentia, atque antiquae consuetudinis ordine prouocati fraternitati tuae, quam in Messanensis Ecclesiae gubernatione suscepisse constat officium, Pallij vsum praeuidimus concedendum, illis videlicet temporibus, atque ordine, quibus decessorem quoque tuum vsum esse non ambigimus. hoc nihilominus aduertentes, vt sicut à nobis huiusmodi decoris vsum ad sacerdotalis officij honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum, atque actuum probitate ad gloriam in Christo nostram susceptum* b lib. 5. indict. 14. ep. 6.

ptum adornare contendas officium: sic enim alterno eris decore conspicuus, si ad huiusmodi corporis habitum, mentis quoque tuae bona concordent omnia. omnia enim priuilegia, quae tuae pridem concessa esse constat Ecclesiae, nostra authoritate firmamus, & illibata decernimus permanere. Quamuis, vt verum fatear, non leuiter hac ipsa in re subdubitem, adeò vt difficilè mihi quis persuadeat, pallij vsum ea tempestate, vetustiori nimirum æuo ita proprium, ac peculiarem Archiepiscoporum fuisse, vt non etiam inferioris gradus Episcopi illud gestarint, ij scilicet, qui id ornamenti genus Romani Pontificis beneficio impetrassent; tùm quòd plures eo honore insignitos legerim, quos numquã Archiepiscopos dictos constat, quod præsertim in Neophito Leontinorum Episcopo obseruare licet, quem anno circiter 259. pallium ab Andrea Apostolo diuinitus accepisse græci codices monasterij Criptæ-ferratæ, & Leontinæ Ecclesiæ tabulæ testantur, tùm quòd apud eumdem Gregoriũ [a] Augustodunensis Episcopus pallio hac lege donatur, vt tamen Metropolitano suo subditum se cognoscat, nihilque de veteri illius dignitate detractum esse intelligat, quod ijs verbis lego: *Cuius indumenti (pallij) ne munificentiam nudam quodammodo contulisse videamur, hoc etiã prospeximus concedendum, vt Metropolitae suo per omnia loco, & honore seruato, Ecclesia ciuitatis Augustoduni, cui te Deus preesse voluit, post Lugdunensem esse debeat, & hunc sibi locum, & ordinationẽ ex nostrae authoritatis indulgentia vindicare. caeteros autem Episcopos secundùm ordinationis suae tempus, siue ad considendum in concilio, siue ad cõscribendum, vel in qualibet alia re attendere loca decreuimus, & suorum sibi prerogatiuam ordinum vindicare, quia omninò rationis ordo nos admonet, vt cùm vsu pallij aliqua simul, sicut diximus, largiri priuilegia debeamus.* Ex qua Gregorij epistola non dubium est, Augustodunensem pallio licet insignitum, Lugdunensis Archiepiscopi ditioni obnoxium, ac solo sedendi honore, & dicendæ sententiæ prærogatiua à cæteris prouinciæ Episcopis discretum. neque ab his abludit Hadrianus I. [b] ad Bertericum Viẽnensem Archiepiscopũ: *Habeat*, inquit, *vna quaeque Metropolis ciuitates sibi subditas, quas Beatissimus Leo post Calcedonensem Synodum singulis Metropolitanis distinxit; nec praeterea praeiudicium vlla Metropolis patiatur, si alicui suffraganeorum, aut nos, aut praedecessores nostri pallium rogantibus pijs Ducibus Francorum largiti sumus.*

Passim igitur veteri æuo Episcopi pallij ius à Romano Pontifice obtinere soliti, neque ob id tamen Metropolitani, aut Archiepiscopi appellati. quò referendas ego existimo Fulconis frequentes ad Formosum Pontificem querelas, [c] quibus cum serio

[a] lib 7. Indict. 8. epist. 112.

[b] Apud Ioan. Bosco in antiquit. Viennens. post Biblioth. Floriacen.

[c] Apud Frodoard histor. Rhemens. ecl. lib. 4. cap. 2.

ferio monet, *ne nimia palliorum largitione amplissimum honorem vilescere patiatur*. Porrò nec frustra quidā opinantur ὠμοφόριον, quod latinè pallium appellamus, duplicis generis fuisse Patriarcharum alterum, alterum verò etiam Episcoporum, quorum illud stolam Aaronis, hoc perditæ ouiculæ historiam referret, vtrumque verò crucibus intertextis efformatum, lanaque compactum. Quò illud quoque pertinet, quod Luitprandus memoriæ prodidit inoleuisse apud Græcos morem, vt non Patriarchæ tantùm, sed & Episcopi pallio vterentur.

a Meursius in glossario verb. ὠμοφόριον.

b In Legat. ad Nicephorum.

Contra verò sæpissimè erat inuenire Metropolitanos, qui id generis ornamenta neutiquam vsurparent. De S. Malachia Hiberniæ Archiepiscopo sic Bernardus scribit: *Romam proficisci debuerat, maximeque quòd Metropoliticae sedi deerat adhuc, & defuerat ab initio pallij vsus, quod est plenitudo honoris, & visum est bonū in oculis suis, si Ecclesia, pro qua tantum laborauerat, quem hactenus non habuerat, suo acquireret studio, & labore*. Cùm alioqui tamen, vt Bernardus testatur, multis iam ante sæculis Hibernia Metropolitanas sedes habuisset. quod sanè nullam causam habuit, quàm quia, vt Guillelmus Neubrig. censet, *toto illo aeuo, quod intra quingentesimum annum, & eò amplius fuit, Ecclesiae Christi fidem edoctae, cùm rem ipsam, Metropolis nempe iura, ac praerogatiuas tenerent, contentae Episcopis, de pallij dignitate minus erant sollicitae*. Illud constat, Alexandrinum Episcopum, quamuis primo post Pontificem Romanum loco inter Patriarchas censeretur, serò tandem, & non nisi, cum Cyrillo eam Cathedram tenenti Cœlestinus Apostolicæ sedis vices commisit, pallio vti cepisse.

c In vita SS. Malachiæ lib. 2 cap. 9.

d Ibid. cap. 5.

e In præfat. ad Hist. Anglic.

f Baron. tō. 5. Balsam. in resp. de offic. chartularij, & defensoris.

Quid si illud addiderim, Gregorij ætate pallij gestandi ius non nisi externi cultus dignitatem importasse, non vllam in cæteros Episcopos iurisdictionem, aut potestatem? quin potiùs, vt ego quidem existimò, ex solo pallij honore Episcopus neque in consessu, neque in ferendo suffragio meliori in loco, ac conditione fuit, quàm alij essent, sed æquè, ac cæteri suæ quisque ordinationis prærogatiuam sequebatur. Horum alterum Gregorij nostri ad Vigilium Arelatensem epistola satis luculenter euincit. *Quod verò, ait, in eis iuxta antiquū morē vsū pallij, ac vices sedis Apostolicae postulasti, absit, ne aut transitoriae potestatis culmen, aut externi cultus ornamentum, in vicibus nostris, & pallio quaesisse te suspicer*. quibus verbis, nisi omninò desipio, clarissimè indicat Pontifex, in vicibus sedis Apostolicæ Vigilio Arelatensi Archiepiscopo collatis imperium, ac potestatem, licet transitoriam, vt ille loquitur, contineri, qua nimirum is, qui vicaria præfectura in prouincia fungeretur, inter prouinciales Episcopos ius dicere, causas, iudiciaq; Ecclesiasti-

g Lib. 4. epist. 52. indict. 13.

ta Romanæ ſedis nomine cognoſcere, ac definire ſuo iure pŏterat: in pallio verò nil tale reperiri, ſed illuſtre quoddam ad augendam perſonæ dignitatem ornamentum. Alterum ex laudata paulò ante Gregorij epiſtola [a] ad Syagrium Auguſtodunenſem deduci poteſt. fatetur enim eo loci Gregorius: *ſe, ne pallij honore conceſſo, nudam eius indumenti munificentiam Syagrio contuliſſe videretur, hoc etiam amplius addere, vt poſt Metropolitanum ſuum, ante alios ſententiam diceret, ſederetque, reliqui verò Antiſtites, iuxta cuiuſque ordinationis ętatem, ac prerogatiuam alij alios antecederent.* Atqui ſi pallij dignitas ſe ipſa Metropolitanũ, aut Archiepiſcopũ eum cõſtituiſſet, in quẽ conferebatur, quid erat, quòd Gregorius vereretur, ne cõceſſo pallij vſu, externi ſolummodo ornamenti cultum conceſſiſſe videretur? aut quò illud expreſſim cauere, vt Auguſtodunẽſis præ alijs Epiſcopis, tùm in conſidendi, tùm in ſubſcribendi ordine digniorem locum teneret, ſi hæc ipſa commoda, priuilegiaque pallij honor natura ſua ſecum afferebat? at nihil fortaſſe clariùs euincet hoc ipſum, quod inquirimus, diſtincta nimirum inter ſe ac ſecreta eſſe, Metropoliticam dignitatem, & pallij geſtandi ius, quam nobilis apud Cyprianum locus in vita Cæſarij Arelatenſis. [b] narrat enim: *hunc Romam venientẽ tanti Symmachũ Pontificem feciſſe, vt non ſolum eum Metropolitani honore veriſsimè praeditum voluerit, ſed ſpeciali quodã priuilegio pallij vſum illi permiſerit, eiuſque Diaconos perinde, ac Romanae Eccleſiae Diaconos Dalmaticas geſtare.*

a Lib 7. epiſt. 112. indict. 7.

b Apud Suriũ die 27. Auguſt.

Pallij geſtandi ius, loci nè, an perſona prærogatiua fuerit. num Metropoliticam dignitatem indicarit. Priuilegij verbum qua acceptione veteribus vſurpatum.

CAPVT X.

Atque hæc quidẽ, eo præſertim confirmantur, quòd in decernenda pallij prærogatiua, *priſca conſuetudo obtinuit, vt non niſi exigentibus*, vt Gregorius ait, [c] *perſonae meritis, & fortiter poſtulanti concederetur.* itaque neque eximia loci dignitas ad pallij honorem ſatis erat, niſi & inſigne viri meritum accederet, & ſtudioſè diligenterq́; peteretur. quocirca obſeruat Baronius: [d] *Pallij praerogatiuam perſonale beneficium fuiſſe, non loci. adeò neq; Eccleſiae cuipiam in perpetuum tradi conſueuiſſe, & extincto Epiſcopo, qui id mu-* neris

c Lib 7. ind. 1. Epiſt. 5.

d Anno 432. nu. 94. tomo 5.

neris à Pontifice Romano obtinuisset, eius vsū in Ecclesia illa cessasse, nisi nouo successoris priuilegio impetraretur.

Quæ tamen omnia sic intelligo, personale priuilegium pallij ius appellatū esse, non vt omninò negē aliquas fuisse Ecclesias, quæ iure suo, ideſt veteri Romanorum Pontificum concessione suis Episcopis pallium vindicare possent; sed quòd interdū ijs impertiri mos fuerit, quos alioqui neque sedis metropoliticæ dignitas, neque recepta decessorum consuetudo, sed solius personæ illustre meritum honore illo dignos redderet, &, qui cùm decederent, desiturus etiam esset is honor, quales fuisse censeo, quorum hactenus exempla proferebam.

Vt enim meritò existimauerim, Romanum Pontificem nulla ignobilis Ecclesiæ habita ratione, nullo veterum exemplo permotum insignes aliquos morum sanctitudine, & prudentia Antistites hoc ornamenti genere prosequi solitum, ita neque, etiam negauerim magnoperè illud spectasse, si præter virtutis opinionem, vel vetus consuetudo, vel sedis splendor pallij dignitatem efflagitare viderētur. Nam circa illud alterum, quod Baronius negat, pallij prærogatiuam loci priuilegium fuisse, id ea ratione interpretandum, haud quidem esse ita loci priuilegium, quasi sola loci dignitas, sine vllo Episcopi merito esset satis, neque item quasi quisquis eam sedem adipisceretur, is simul etiam palliatus procedere inter sacra posset; quippe certissimum est ex his, quæ supra in medium proferebamus, quantumuis Archiepiscopale fastigium teneret aliquis, vt tamen pallium vsurpare legitimè posset, noua quadam, atque omninò distincta Apostolicæ Romanæ sedis indulgentia opus fuisse. Proinde, quæ hactenus differebam pallij vsurpationē non continuò Metropoliticam, aut Archiepiscopalem dignitatem efficere, vel indicare, de ijs intellexerim, quos non ob Cathedræ prærogatiuam, sed ob solius vitæ merita, aut propter vsurpatam à decessoribus consuetudinem, huiusmodi ornamenti genere Romanus Pontifex dignatus esset. Enimuero si ob veterem loci dignitatem, & veluti in titulum ac priuilegij iure, Ecclesia pallio fuisset donata, quis, obsecro, in antiquitatis Ecclesiasticæ studijs ita peregrinus reperietur, qui eam Metropolitanam appellandam neget?

Quo consequenter inferri posse existimauerim, Messanensis Ecclesiæ Antistitem Donum, cùm non ex solis personæ suæ præsidijs, morumque honestate, sed ex sedis prærogatiua pallium à Gregorio acceperit, iurè, meritòque Metropolitanum existimandum esse. scilicet hoc clarissimè innuit extrema epistolæ pars, qua Pontifex rationē veluti reddens, cur pallio Donum ornandum censuisset, id eò se facere dixit, *quòd priuilegia*

D 2 *omnia*

omnia, *quae Messanensi Ecclesiae concessa olim fuissent, sua authoritate firmari, illibataque custodiri vellet.* quasi hac testificatione disertis verbis profiteatur, Messanensis Ecclesiæ priuilegia à sede Apostolica profecta ad id eum impulisse. Neque hoc loco prætereundum hæc ipsa verba Gregorium alibi vsurpasse, cùm Mariniano a Rauênati Archiepiscopo, Andreæ b itê Epiri Metropolitano pallium mittit. his etiam verbis esse conceptam pallij concedendi formulam ab eodem Gregorio c præscriptam, itemque à Gregorio VII. d prorsus vt censeam veteri quidem æuo inferioris gradus Episcopis virtutis ergo non infrequenter pallij ornamentum permissum, cæterùm receptionem, & vsu ipso magis vsurpatam eam dignitatem fuisse in Metropolitanis sedibus: adeoque non sine ratione ad Metropoles Ecclesias formulam esse adaptatam.

a lib. 4. indict. 13. epist. 54.
b lib. 5. indict. 14. epist. 7.
c lib. 10. indict. 3. epist. 56.
d lib. 10. indict. 5. post ep. 54.

Porrò verò priuilegia ista, quæ Gregorius sarta, & tecta esse cupit, quid aliud tandem fuere, quàm Metropoliticæ dignitatis authoritates à Romana sede perscriptæ? sexcentis videlicet exemplis confirmare possem, receptam hanc apud vetustioris æui Patres loquendi consuetudinem, qua Metropolis, aut Primatus iura priuilegium appellabant: *Sicuti ergò*, scribit Nicolaus II. e ad Adonem Viennênsem, *ab antecessoribus nostris Beato scilicet Leone, vel à reliquis pene vsque ad nostra tempora tuis antecessoribus praestitum est largitione Apostolica, vt ad priuilegium Viennensis Ecclesiae septem prouinciae pertinerent.* Vrbanus quoque f ad Tarraconensem Episcopum scribens, *Toletano veluti Primati obedire eum iubet, quia sic à se esset in Toletanae Ecclesiae priuilegio constitutũ.* Neque ab hoc more abnuit Gregorius VII. g cum Gebuino Lugdunensi Episcopo, *confirmare se*, ait, *priuilegium super quatuor prouincias Lugdunensem, Rothomagensem, Turonensem, Senonensem, quibus Archiepiscopi iure preerat.* Et Leo IX. h cùm Thomas Carthaginiensis Episcopus Romanũ Pontificẽ appellasset cõtra Gummitanũ Antistitem Metropolitani iura vsurpantem, *placere sibi*, respondit, *priuilegium Carthaginiensis Ecclesiae integrum esse, siue Carthago deserta iaceat, siue gloriosa resurgat.* piget in re perspicua tempus terere, sed non alia acceptione priuilegij nomen vsurpant D. Gregorius i ad Alcisonum Corcirensem Episcopum, Hormisda k ad vniuersos Episcopos per Hispaniam constitutos, item & ad Ennodium Ticinensem, & Peregrinum Messanensem. Hilarus l ad Veranium, Leontium, & Victurium, Ioannes VIII. m ad Ederedum Archiepiscopũ Anglorum, ad Ignatium Constantinopolitanum Patriarcham, ad Dolensem Ecclesiam, & Britanniæ Episcopos. Bonifacius II. n ad Eulalium Alexandrinum. Simplicius ad Ioannem Rauennatem. o

e Apud Io. Bosco in Antiquitate Viennen. post Biblioth. Floriacen.
f Apud Baron anno 482. nu. 43.
g lib. 6. ep. 34.
h tomo 3. ep. decretal. RR. Pontific. ep. 3. ad Thomã Carthaginiensem.
i lib. 12. ep 2.
k ep 60. & 18.
l Epist. 2.
m Epistol. 65. 78. & 118.
n Epist. 2.
o Epist. 14.

Hadria-

Hadrianus a ad Berterico Viennen. Archiep. Leo Imperator in constitutione de Ecclesiarum priuilegijs. b Huc tandem pertinet tàm frequens illa mentio, quæ in Conciliorū Actis, q in Patribus occurrit priuilegij Romanæ Sedis, item & Alexandrinæ, aliarumq; Christiani orbis Ecclesiarum. Non dubium igitur est, quin illis verbis intellexerit Gregorius Donum pallij vsu à se eam ob causam donatum, quòd Messanensis sedes veteri Romanorū Pontificum munificētia inter Metropolitanas censeretur.

a Apud Ioan. Bosco in antiquit. Viennen. pag. 46. & 47.
b l. 16. C. de Sacros. Eccles.

Messanensis Antistes cur Siciliæ Episcopus dictus. Metropolitanos totius prouinciæ Præsules interdum appellatos.

CAPVT XI.

Sed enim præter hæc, quæ quia longiorem disputationē postulant, & fortasse cum alijs communia, hoc loco velut indicasse, satis est, Messanensem Episcopum Metrolitanum fuisse non paucæ, aut vulgares coniecturæ, sed firmæ etiam, ac solidæ rationes persuadent.

Ac primùm se offert, quòd D. Gregorius, cùm ad Felicem Messanensem Episcopum scribit, *Siciliae Episcopum* appellat, ea scilicet epistola, quæ vt suo loco docebimus Metropoliticam dignitatem vna omniū maximè Ecclesiæ Messanensi adiudicat, Ioannes item Constantinopolitanus Episcopus, & Alexander II. Pontifex Maximus eadem nota Felicem efferunt, vt videre est apud Hugonem, Brocardum, & Panormiam, quos recentiores laudant in notis ad cap. ad sedem 35. quest. 5. & cap. quædam, 35. quæst. 3. eamdem quoque appellationem ex vetustioribus exemplaribus vsurpat Antonius Augustinus in iuris Canonici epitome, c quod non alia ratione factum suspicari licet. quàm quia, Siciliæ vniuersæ Metropolitanus haberetur. Sic Leander Hispalensis eidem Gregorio d *Hispaniae Episcopus* appellatur, quòd toti Hispaniæ Metropolitani, aut etiam Primatis iure præesset, alibi e quoque idem Gregorius Desiderium, Ætherium, Vigilium, Aregium *Galliae Episcopos* inscribit, quòd diuersarum Galliæ prouinciarum Metropolitani forent, sed & plures epistolas ad Columbum f scribit *Numidiae Episcopum*, quem prouinciæ illius Primatem fuisse, certò ex alijs locis deprehendimus, cùm tamen alios inferiorū sedium Præsules Ecclesiarum, quibus præsiderent, titulis compellare Gregorius consueuerit. Idemque obseruatū cum Dominico g Carthaginiensi

c lib. 21. tit. 13. cap. 15. lib. 34. tit. 1. cap. 13.
d lib. 1. ep. 41. Indict. 9. lib. 4. ep. 46. indict. 13. lib. 7. epist. 125. indict. 2. Azor. Institut. moral. par. 2. lib. 3. cap. 36. quest. 1. Franc. Padilla Eccles. histor. Hispaniæ cēt. 7 cap. 22.
e lib. 9. ep. 48. 50 51. 61 Indict. 4. lib. 12. ep. 5. Ind. ct. 7.
f lib. 5. ep. 36. Indict. 14. lib. 6. ep. 2 indict. 12. lib 7 ep. 16. indict. 1. lib. 10. ep. 8. & 32. Ind ct. 5.
g lib. 5. ep. 19. Indict. 14.

nienfi, cum Ianuario [a] Calaritano, cum Marco Dalmata, [b] Tobino Illyrico, [c] quos cùm Metropolitani essent, *Africae*, *Sardiniae*, *Dalmatiae*, *Illyrici* Episcopos vocat.

Huc etiam pertinet, quod Constantiæ Cypriorum vrbis Episcopus, quam insulæ Metropolem fuisse Concilij Ephesini primi acta docent [d] in sexta Romana Synodo, alijsque item Concilijs non vno loco *Cypri Episcopus* appellatur. haud dubium, quia prouinciæ illius Metropolitanus. quo factum est, vt in Ephesina Synodo [e] homilia Regini Constantiæ Antistitis, *Cypriorum Episcopi* nomine sit inscripta. neque id nouum, & insolens cuiquam videatur, quando iam inde à Nicænis Patribus hunc quoque morem vsurpatum accepimus: Sic enim habetur inter eius Concilij Canones ex Arabico traductos: *Quod si Episcopus Cypri diem suum in hieme obierit, & non potuerint populi propter tempestatem maris transmittere Antiochiam, vt Patriarcha Antiochenus constituat ipsis Archiepiscopum loco mortui; debent scribere ad Patriarcham, & petere ab eo, vt permittat eis constituere, quem voluerint.* Quo in loco nemini dubium est, de Constantiæ vrbis Archiepiscopo locutos esse Concilij Patres, quem tamen, vti vides, Cypri Episcopum simpliciter appellant. Tandem verò nisi satietatem timerem, huius loci essent innumera ferè Scriptorum testimonia, quibus Augustinus Cantuariensis Metropolitanus, Bonifacius Moguntinus, Deusdedit [g] Calaritanus, Sergius [h] Constantiæ, Paulus [i] Gortinæ, Dinatus [k] Nicopolitanus, atque alij item alibi gentium Metropolitani, non propriæ Metropolis, sed totius prouinciæ Episcopi, Angliæ puta, Germaniæ, Sardiniæ, Cypri, Cretæ, veteris Epiri nominari consueuere. Quod & alijs [l] quoque idoneis authoribus bene notum, qui Metropolitas à Prouincia frequentissimè nomina cepisse scripsere.

Non possum igitur non maximè demirari, eos qui recentiorem D. Gregorij operum editionem curarunt, tàm facile vetustam, & antiquam nostræ huius ad Felicem Epistolæ epigraphen immutasse, vt *Siciliae* loco, *Messanae* reposuerint, idque præsertim ausos nulla certi alicuius testimonij, aut veteris manuscripti codicis fide, sed sola coniectandi ratione adductos. Quamuis enim verissimum sit, Felicem illum, quem epistolæ titulus *Siciliae Episcopum* nominat, Messanæ Præsulem fuisse, non tamen pro arbitrio nouitiam lectionem admittere, sed veterem omninò retinere debuerant. Sed & illud ijs in mentem venire æquiùs fuerat, huic antiquæ inscriptioni fidem adstruere consentientia veterum Patrum, & Scriptorum testimonia, quæ paulò ante laudaui. adstipulari etiam ipsam Felicis consultatoriam epistolam, qua Felix *Siciliae Episcopi* titulo effertur, quod fit

a lib. 7. ep. 65. indict. 2.
b lib. 1. ep. 36. indict. 9.
c lib. 2. ep. 17.
d tom. 2. idest appendicis primæ ad tom. 2. cap. 4. Berter. Diatrib. 2. cap. 2 pag. 157. Const. Porphir. de thematibus Imp. Oriental. them. 10. in præfectura Cypri.
e tom. 6. conc. Ephesin. 1. cap. 8.
f Can. 37.
g Lateranen. Conc. sub Martino I secret. 1 & 5. & Nicæn. II. act. 2. & 3.
h Later. conc. sub Martino I. secret. 2.
i Vitalian. Papæ ep. 1. 2. 3. 4. & Nicæn. Synod. II. act. 2. & 3.
k Conc. Ephes. 1. cap. 4.
l Maurus Castell-ferrer. in histor. S. Iacobi.

sit, vt vix verisimile videatur in tot hæc monumenta vno veluti tenore, & ex condicto errorem aliquem irrepere potuisse. Verùm ista Censorũ audacia eò tranquilliùs ferenda est, quòd eamdem ipsam expungendi, inuertendi, an destruendi licentiã non in nostro solùm Felice priuatis auspicijs sibi vendicarunt, sed in Leandro etiam, Desiderio, Ætherio, Aregio, & Columbo, qui cum hactenus vetustissimorum codicum prædicatione Hispaniarum, Galliarum, Numidiæque Episcopi apud Gregorium audierint, nunc ægrè horum beneficio singularum ciuitatum præfecturam retinent.

Recitatur Gregorij Magni ad Felicem Messanensem Antistitem epistola.

CAPVT XII.

Sed age iam solidiora fundamenta percurramus, quibus Metropoliticæ huius Messanensis Ecclesiæ dignitatis structura subnititur. præstat igitur integram Gregorij epistolam in medium proferre. Ea sic habet.

RESCRIPTVM S. GREGORII PAPÆ Felici Siciliæ Episcopo.

Reuerendissimo fratri Felici Episcopo Gregorius Seruus Seruorum Dei,

Caput nostrum, quod est Christus ad hoc sua membra esse nos voluit, vt per eius largam charitatem, & fidem vnum nos in se corpus efficiat. cui ita nos adhærere conuenit, vt, quia sine ipso nihil esse possumus, per ipsum possimus esse, quod dicimur. Ab arce capitis res nulla nos diuidat, ne ab eo, si membrum eius esse refugimus, relinquamur, & velut eiecti de vite palmites arescamus. vt ergo Redemptoris nostri habitaculum esse mereamur, in dilectione ipsius toto mentis studio maneamus. Ipse namque ait: Qui diligit me sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & mansionem apud eum faciemus. *Exegit ergò dilectio tua, Frater carissime, vt ex authoritate sedis Apostolicae tuis deberemus consultis respondere. quod licet non prolixè, sed succinctè agere festinaremus propter quasdam importunitates, quae nostris prepedientibus peccatis in nos superuenere, tuis tamen haec per reliqua sanctorum Patrum instituta studijs perquirere latiùs, & inuestigare permittimus. non enim potest mens attrita oneribus,*

bus, atque importunitatibus grauata tantùm boni peragere, quātùm delectata, & oppressionibus soluta. non ergo ista ob id praetulimus, vt haec, & alia, quae necessaria fore cognouimus, tuae sanctitati velimus denegare, sed vt, quod hic minus inuenitur, latius perquiratur.

De tribus enim Apostolicam sedem, in qua alitus es, & doctus, capitulis consulendam praedecessorum tuorum sequens exempla, credidisti, idest de consanguinitatis coniunctione, & de vexatione Episcoporum à subditis, & de Ecclesiarum dubitatione consecrationum.

Quod autē scripsi Augustino Anglorum gentis Episcopo, alumno videlicet, vt recordatus es, tuo de consanguinitatis coniunctione ipsi, & Anglorum genti, quae nuper ad fidem venerat, ne à bono, quod cęperat metuendo austeriora recederet, specialiter, & non generaliter caeteris me scripsisse cognoscas. vnde & mihi omnis Romana ciuitas testis existit, nec ea intentione illis hęc scripta mandaui, vt, postquam firma radice in fide fuerint solidati, si infra propriam fuerint consanguinitatē inuenti, non separentur, aut infra affinitatis lineam, idest, vsque ad septimam generationem, coniungantur: sed adhuc illos neophitos existentes saepissimè eos prius illicita docere vitare, & verbis, & exemplis instruere, & quae post de talibus egerint rationabiliter, & fideliter excludere oportet. nam iuxta Apostolum, qui ait: Lac vobis potum dedi, non escam, *ista illis modò, non posteris, vt praefixum est, temporibus tenenda indulsimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum est, erueretur, sed cęptum firmaretur, & vsque ad perfectionem custodiretur. sanè si in his, secùs quàm debuimus, egimus aliquid, non propter ipsa in futurum conseruanda, sed commiserando actum esse cognoscas. Vnde testem inuoco Deum, qui cogitationes hominum nouit, cuius etiam oculis cuncta nuda sunt, & aperta. Nam si ea destruerem, quae antecessores nostri statuerunt, non constructor, sed euersor esse iustè comprobarer, testante veritatis voce, quae ait:* Omne Regnum in se ipsum diuisum non stabit, & omnis scientia, & lex aduersum se diuisa destruetur. *Ideòque necesse est, vt omnes concorditer statuta SS. Patrum nostrorum teneamus, nihil videlicet per contentionem agentes, sed ad omne studium bonae deuotionis vnanimes diuinis, & Apostolicis institutionibus, auxiliante Domino, pareamus. O quàm bona est charitas, quae absentia per imaginem praesentia sibimetipsi exhibet per amorem, diuisa vnit, confusa ordinat, inęqualia sociat, imperfecta consumat. quàm rectè praedicator egregius vinculum perfectionis vocat, quia virtutes quidem cęterae perfectionem generant, sed eas tamen ita Charitas ligat, vt ab amantis mente dissolui iam nequeant. His ritè perpensis charitati tuę iam dictis in-*

dulsi,

dalsi, nec praeceptum dedi, sed consilium, neque regulam in his posteris vllis tenendam, sed de duobus periculis, quid facilius euitandum sit ostendi. Si igitur in rebus saecularibus suum cuique ius, & proprius ordo seruandus est, quantò magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi locum discordia inueniat, vnde pacis debent bona procedere. quod hac ratione seruabitur, si nihil potestati, sed totum aequitati tribuitur. Quapropter multùm cor nostrum magnitudini vestrae congaudet, quod sic vos in vestris actibus studiosos inuenimus, vt vos & nostri curam habeatis, & talia sciscitando inquirere studeatis, quatenus talia vobis non solum apud homines gloriam, sed & apud omnipotentem Deum praemia mercedis acquirant.

Caeterùm super vexatione Episcoporum, quia nos consulere voluisti, scimus, quia à nullis vita Praesulis perturbari debet; quoniam si Dauid Regum iustissimus in Saul, quem constabat iam à Deo reprobatum abiectum esse, manum mittere non praesumpsit, quantò magis cauendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, siue indiscretionis, aut dehonorationis quidam mittant in Sanctum Domini, vel in Praedicatores sanctae Ecclesiae; quia eorum vexatio, siue detractio ad Christum pertinet, cuius vice in Ecclesia legatione funguntur. Vnde summoperè cauendum est omnibus fidelibus, ne clanculo, aut publicè Episcopum suum, idest vnctum Domini, detractionibus, aut vituperationibus dilanient, perpendentes illud exemplum Mariae, quia pro eo, quòd Moysi famulo Domini propter Aethiopissam detraxit, immunditia leprae multata est: & illud Psalmistae: Nolite tangere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari, *& in lege diuina legitur:* Dijs non detrahes, & Principi populi tui non maledices. *Vnde valde prouidendum est subditis, tàm clericis, quàm laicis, ne Episcoporum, vel Prepositorum temere reprehendant suorum, si quid fortè eos agere reprehensibile videant, ne vnde mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profundiora mergantur.*

Admonendi sunt etiam iidem, ne, cùm culpas Praepositorum suorum considerant, contra eos audentiores fiant, sed sic eorum praua apud semetipsos considerent, vt diuino timore constricti ferre sub eis iugum reuerentiae non recusent; quoniam facta suorum Episcoporum, vel Praepositorum oris gladio non sunt ferienda, etiam cùm rectè reprehendenda videntur, quia à praedecessoribus nostris, & à multis reliquis sanctis Episcopis statutum fore cognoscimus, vt oues pastores suos non temerè reprehendant, nec eos criminari, vel accusare praesumant, quia cùm in Praepositos delinquimus, eius ordinationi, qui nobis eos praetulit, obuiamus. Vnde Moyses, cùm contra se, & Aaron populum conqueri cognouisset, ait: Nos enim quid sumus, nec contra nos est mur-

mur vestrum, sed contra Dominū. *Quapropter admonendi sunt subditi vtriusque ordinis viri, vt, cùm magistrorum facta conspiciunt, ad suum cor redeant, & de eorum increpationibus non presumant, quia non est discipulus super magistrum, nec seruus super dominum suum.*

De dedicationum verò Ecclesiarum dubitatione, super qua nos inter caetera consuluistis, hoc vos ritè tenere debetis, quod & nos ab antecessoribus nostris traditū accepimus; idest, vt quoties tàm de baptismo aliquorum, vel confirmatione, quàm de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, & nec scriptis, nec testibus certa ratio habetur, vtrum baptizati, vel confirmati, siue Ecclesiae consecratae sint; vt baptizentur tales, ac confirmentur, atq; Ecclesiae canonicè consecrentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis inditijs ostenditur ritè peractum.

Haec nos adminiculante gratia diuina ita tenere cupimus, vobisque, vt postulastis, tenere, ac docere mandamus, vt ea quae à sanctis Patribus ante nos sunt statuta, non proterue irrumpere, sed fideliter seruare optemus. Vnde Redemptoris misericordiā exoramus, vt sua vobis in omnibus gratia suffragetur, & effectu implere vos tribuat, quod velle concessit.

Progeniem verò suam vnumquemque de his, qui fideliter docti etiam firma radice plantati stant, inconuulsè vsque ad septimam generationem obseruare decernimus, & quàm diu affinitate se agnoscunt propinquos ad huius copulae non accedere praesumant societatem, nec eam, quam aliquis ex propria cosanguinitate coniugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculauit, in coniugiū ducere vlli profecto licet Christianorum, vel licebit, quia incestuosus est talis coitus, & abominabilis Deo, & cūctis bonis hominibus.

Incestuosos verò nullo coniugij nomine deputandos à sanctis Patribus dudum statutum esse legimus. Ideò nolumus nos in hac re à vobis, siue à caeteris fidelibus reprehendi; quia, quod in his Anglorum genti indulsimus, non formam dando, sed considerationem, ne Christianitatis bonum, quod ceperant, imperfectum dimitterent, egimus. Quia ergò hac in re tantò commoda retributionis accrescunt, quantò, & studium laboris augetur; paterna vos dilectione salutantes hortamur, vt proposita oportunitatis occasione in vestra efficacia enixiùs elaborare debeatis, atque id modis, quibus possibile fuerit, omni studio agere contendatis, quatenus predicabile desiderium vestrum in auxilium omnium adiuuante Domino compleatis.

Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus, quòd omnes incestuosi à liminibus Ecclesiae sanctae sunt separandi, quousque per satisfactionem precibus Sacerdotum eidem Ecclesiae

Catho-

Catholicae reconcilientur. sunt etenim mali segregandi à bonis, & iniqui à iustis, vt saltem rubore suo conscientias suas recognoscant, & conuertantur à prauitatibus suis, & si incorrigibiles apparuerint, segregentur à fidelibus, vsque ad satisfactionem iuxta Domini Saluatoris sententiam, qua inter cętera de peccante in se fratre praecipiendo ait: Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum. si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum. quòd si non audierit eos, dic Ecclesiæ, si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. *His ergo, & alijs multis sanctorum Patrum authoritatibus segregandi sunt mali à bonis, ne pereant iusti pro iniustis, sicut scriptum est:* Perit iustus pro impio. *debet enim discretio semper fieri inter bonos, & malos, sicut est inter hędos, & oues. Manifesta quoque peccata non sunt occulta correctione purganda, sed palam sunt arguendi, qui palam nocent, vt dum aperta obiurgatione sanantur, hi, qui eos imitando diliquerant, corrigantur. Dum enim vnus corripitur, plurimi emendantur, & melius est, vt pro multorum salute vnus condemnetur, quàm per vnius licentiam multi periclitentur. nec mirum, si inter homines haec ratio, cùm & inter iumenta haec fieri persaepè cognouimus, vt ea, quae scabiem, aut impetiginem habere videntur separentur à sanis, ne illorum morbo caetera contaminentur, & pereant.*

Vnde volumus vos in vnum conuenire Episcopos, vt de incidentibus causis fiat disceptatio, & salubris de Ecclesiastica obseruatione collatio, quatenus dum per hoc, & preterita corriguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens vbique Deus fratrum ore collaudetur, cuius vobis adesse praesentiam, si haec obseruabitis, scitote, quia scriptum est: Vbi duo, vel tres fuerint congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. *Si ergò dignatur adesse duobus, vel tribus congregatis in nomine eius, quantò magis non deerit, vbi plures conueniunt Sacerdotes? Et quidem, quia ad habendum bis in anno concilium Patrum sit regulis institutum, non latet, sed ne forte aliqua excusatio sit, semel decernimus congregari, vt expectatione concilij nihil praesumatur illicitum: nam plerique, & si non amore iustitiae, metu examinationis abstinent ab hoc, quod omnium notum est displicere iudicio. Hanc, frater carissime, obseruantiam nostris relinquendam posteris teneamus, & omnia, quae ad eruditionem nostram sacris apicibus scripta sunt, custodiamus, atque ad ea quoscumque possumus, incitemus. Certum quippe est, quia si toto corde praeceptis nos salutaribus occupamus, omnem vitiorum labem effugimus, quia, dum his quibus aedificamur, imutimur, sine dubio deceptionis locum effugimus.*

Quapropter oportet, vt enixiùs in cunctis studiosum vos circa Fratres, atque subiectos ostendatis; vt omnes, quia nobiscum alitus es, & didicisti sanctę Romanę Ecclesię preceptionibus parere, Apostolicaeq; sedis praecepta multiplicare, apertissimeque nota facere, agnoscat: quia quod specialiter tibi, tuisque, vt tuę litterę innotuerūt, consultis scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus.

Circa subiectorum autem actus fraternitas vestra sit vigilans. vestrum illis exemplum instructio sit, & vita magistra. linguae vestrae exhortatione addiscant, quod metuant, & doceantur, quod diligant: vt dum talenti crediti lucra multiplicantur, in die retributionis annuente diuina gratia audire mereamini: Euge serue bone, & fidelis intra in gaudium Domini tui.

Curam praeterea de omnibus, quae vobis, alijsque Fratribus nostris, & generaliter cunctis pro illicitarum rerum prohibitione scripsimus, habere vos per omnia cognoscamus; quia omni studio, omnique annisu necesse est, vt fraternitatis vestrae vigilantia compleantur, atque illic omnia, quae pro animarum scripsimus salute, fideliter recenseantur. quatenus per hoc & vos vestrum zelum, qualiter vobis illicita displiceant, ostendatis, & nos vtiliter prouidisse, qui vestram ad hoc prae caeteris personam elegimus, videamur. Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum moribus seruare concedat.

Expenduntur citatae epistolae verba, & qui Gregorij auo Messanensem, & Syracusanam Ecclesiam rexerint.

CAPVT XIII.

HÆC Gregorius. Porrò quòd integram epistolam attulerim, consilij mei ratio inde constabit, quòd ex tota serie ipsius oculis subiecta certiùs, atque etiam expliciatiùs ab æquo rerum æstimatore iudicium ferri poterit. tùm quòd, cùm in ea potissimùm disputationis cardo sit positus, ac plures, solidæque sententiæ sparsim ex illa decerpendæ essent, ne non sibi cohærere, seque mutuò adiuuare viderentur, satius fuit illam à principio lectori totam offerre.

Sed antequàm vlteriùs progrediamur, non alienum erit hoc loco, imò fortassè necessariū pauca quædam de Felice ipso inquirere, ac simul etiam tempus inuestigare, quo Messanensem Ecclesiam rexit, & cùm nullus eius æui Scriptor prælucere nobis ad eam rem possit, Gregorius in primis erit consulendus,

dus, cuius, quia frequentissimæ sunt ad Siculos litteræ, non difficile erit eius, quam inquirimus, Chronologiæ vestigia non plane dubia in ijs reperire.

Ac primùm quidem extra controuersiam est, Gregorij Magni Pontificatus initia in Nonam Indictionem incurrere anni quingentesimi, & nonagesimi, Septembri Mense. quare cùm tredecim annos in eo magistratu egerit, atque insuper menses sex, anno quarto supra sexcentesimum Februario, aut Martio eum excessisse dicendum erit. Constat etiam prioribus quinque Gregorij annis IX. scilicet Indict. X. XI. XII. & XIII. Felicem Episcopum Messanæ floruisse, ad quem plures extant Gregorij epistolæ his ipsis annis scriptæ: huic verò proximè Donum successisse anno quingentesimo nonagesimo sexto, XIIII. Indictione ineunte, qua Pallij ius à Gregorio obtinuit. vixisse verò illum ad annum vsque sexcentesimum, Indict. IIII. indicio est Epist. XLVI. lib. IX. Indict. IV. Sed neq; etiam decrrabit quisquis longiorem ætatem illi tribuet ad Indictionem VI. qui annus est sexcentesimus quartus. quippe hoc etiam anno datam legimus epistolam Gregorij [a] ad Leonem, Secundinum, Ioannem, Donum, Lucidum Siciliæ Episcopos. Porrò verò cùm Registri liber XII. Ind. VII. duas Epistolas habeat ad Felicem Messanensem inscriptas decimã, & trigesimã, verisimile est opinari, Dono Episcopo decedenti Felicem alterum substitutum. Quam coniecturam non mediocriter confirmat, quòd cùm Ioannes Diaconus scribat, *Gregorium quarto Pontificatus anno misisse Augustinum in Angliam, & multò postea consultum fuisse à Felice Messanensi de permissis inter Anglos agnatorum coniugijs*, perabsurdum esset epistolam istam Felici I. tribuere; vt qui post XII. Indictionem, qua ex Ioannis sententia Augustino Britãnia decreta, vix annum vixerit, vt paulò ante dicebamus. Quid, quòd non quarto anno, vt Ioannes sensit, sed sexto, XIIII. Indict. exeunte Augustinum in Angliam missum LIII. & sequentes epistolæ docent lib. V. Indict. XIIII. quo tempore non Felix, sed Donus Messanæ Episcopum agebat? Accedit, quòd Felix noster in epistola narrat, *venisse ad se Benedictum Syracusanum Antistitem;* atqui Felice I. superstite non Benedictum, sed Maximianum Syracusis præfuisse, frequentissimæ indicant ad illum litteræ X. XI. XII. & XIII. Indict. scriptæ. Iam verò cum Maximiniano Ioannes suffectus fuerit Indict. XIIII. cuius ad annum vsque sexcentesimum tertium, Indict. VI. frequens est apud Gregorium [b] mentio, cui dubium esse poterit, quin Felix II. epistolæ author sit, qui post Donum anno sexcẽtesimo quarto, VII. Indict. Messanensis Ecclesiæ præfecturam suscepit, eodemq; etiam anno in Syracusana Ioanni Benedictus successe-

[a] lib. 12. ep. 22. Indict. 6.

[b] lib. 11. ep. 36. Indict. 6.

successerit. Tandé cùm Augustini legatio in XIIII. Indict. incurrerit, certè ante id tempus scribi epistola neutiquam potuit, cui res ab Augustino in Anglia gestæ occasionem præbuere. neque item viuo Dono scribi potuit, cuius vitæ periodus ad VI. Indictionem protracta.reliquùm igitur est,vt non nisi VII. Indictione,qui annus fuit sexcentesimus quartus,scriptam opinemur, quod & Baronius apertè probat.

Concilij prouincialis indicendi facultas præcipua Metropolitani honoris nota. Leges ad Metropolitanos scriptas subiectos Episcopos obligasse.

CAPVT XIIII.

SEd iam ad ipsam Gregorij epistolam accedamus. in qua perscribenda, quæ fuerit illius mens, quis sensus, hi, quorum aures Gregorij dictioni, stiloque assueuere facile intelligent, alijs vt persuadeam, non multum, opinor, erit elaborandum.

Sciendum igitur, cùm Felicem alumnum suum, & diu secum ad Cliuum Scauri monasticam professum Messanensi Ecclesiæ paulò ante Gregorius præfecisset,Episcopos Siculos certis de rebus, quæ tum in controuersiam venere, eum vtpote Metropolitanum suum consuluisse: hunc verò, cùm in magistratu illo rudis, ac nouitius esset, Gregorium Pontificem per literas adijsse. Porrò Gregorius,vt amicum hominem, & de se optimè meritum erigeret, ac confirmaret, partium suarum esse credidit, non modo ad propositas consultationes grauiter, accurateque respondere,sed & nouum Sacerdotem, quæ muneris Pontificalis essent, ac præsertim Metropolitici,longissima epistola docere, hominemque instruere, qua se ratione gerere, tùm in propria, & peculiari regenda Diœcesi, tùm in prouincia tota administranda deberet, quis in priuatis, quis in publicis vindicandis delictis modus esset tenendus, prorsus, vt mihi videatur hoc vnum tota ista epistola Gregorius esse conatus, optimi, ac prudentissimi Metropolitæ imaginé, qualem in Felice optabat, ad viuum exprimere, adeoque clarissimè indicare, ad Messanensem Episcopum Metropolitico iure Siciliæ vniuersæ curam, atque sollicitudinem pertinuisse. Plures me permouent coniecturæ, an rationes?

Ac primo quidem loco illud considerãdum, clarissimè constare ex epistolæ serie,penes Felicem fuisse concilij prouincialis

lis conuocandi facultatem. Felici enim indulget Gregorius, vt non iam bis in annos singulos, quod vetus consuetudo obtinuerat, sed semel tantum Episcopos euocet. Felici persuadet, vt eum indicendæ annuatim Synodi morem contentiùs retineat, & veluti hæreditarium Posteris suis relinquat, quæ sanè maxima, apertissimaque sunt Metropolitani honoris argumenta. Quippe *Metropolitani munus est* [a] *Concilium Episcoporum statis temporibus conuocare ad regulares inquisitiones faciendas, & qui eò euocatus nulla impediente necessitate venire neglexerit, Canonicis pęnis subiacere praecipitur.* Hinc illa sunt V. Concilij Aurelianensis [b] verba: *Id etiam huic decreto duximus inserendũ, vt si quis de comprouincialibus Episcopis à Metropolitano suo vocatus ad Concilium venire distulerit, sex mensibus à missarum officio abstineat.* & in Matisconensi II. [c] *Vniuersae fraternitatis deliberationi complacuit, vt antiquorum Patrum iuribus in omnibus custoditis ad Synodum omnes conueniant, vt de alterna sospitate exhilarati causarum exurgentium, tam diuinę religionis, quàm humanarum necessitatum discutiant; & hoc adimplere sollicitudinis sit Metropolitani Lugdunensis Episcopi, vnà cum dispositione magnifici Principis nostri, priùs definientis locum mediterraneum, ad quem omnes Episcopi sine labore alacres congregentur.* Calcedonensis [d] quoque Synodus eadem omninò statuit. *Decernit ergo sancta Synodus secundum SS. Patrum Canones, vt bis in anno eumdem in locum conueniant vniuscuiusque prouinciae Episcopi, vbi Metropolitanus melius esse perspexerit, & singula emergentia corrigant. Episcopi verò, qui non conueniunt, si in eadem Metropoli versentur, & ab omni excusabili, & necessario negotio liberi fuerint, fraternè reprehendantur.* Vnde & Gregorij morem obseruare licet, qui Conciliorum celebritatem solis Archiepiscopis delegat, Calaritano [e] nimirum Episcopo Sardiniæ Metropolitano, Primati Numidiæ, [f] Ætherio, Vigilio, & Desiderio [g] Galliarum Archiepiscopis, quos iisdem penè verbis, eodemque sententiarum complexu, quo Felicem nostrum, compellat, & vt in suis quisque prouincijs Concilium indicat, datis ad eos epistolis iubet, vt inde colligas, eodem ac pari iure id illis præcepisse. Eadem quoque ratione factum arbitratur Philippus Berterius [h] vt de primatu prouinciæ, hoc est de Metropolitico iure, Arelatensis Episcopus cum Viennensi disceptarit, nempe, quia ille cogendæ ex diuersis Galliæ prouincijs Synodi facultatem antiquitùs habuisset. Sed & hoc argumentandi genere Iacobus Seuertius, [i] & Ioannes à Bosco [k] inprimis vtuntur in asserendo, confirmandoque Primatu tùm Lugdunensis, tùm Viennensis Ecclesiæ, quorum iste plures in testimonium profert epistolas Romanorũ Pontificũ, Nicolai II. Gre-

a cap. quoniã, dist. 18.

b cap. 18.

c cap. 20.

d Act. 14. Can. 19. & Tolet. II. cap. 5. Agathẽs. cap. 31. Arausican. I cap. 29. Aurelianẽs. III cap. 1. Aurelianens. II. cap. 2. & Aurelian. V. cap. 22.

e lib. 3. epist. 9 Indict. 12

f lib. 2. ep. 48.

g lib. 7. ep. 112 Indict. 2. lib. 9. ep 48. 50. & 52 Indict. 4.

h Diatr. 2. cap. 4. pag. 188. & Baron. tom. 6. anno.

i Histor. Lugdun. Ecclesiæ par. 3. cap. 5. sect. 9. §. 7. & par. 3. cap. 1. sect. 2. §. 5.

k In Antiquitate Viennen.

Gregorij VII. Calixti II. quorum authoritate ineundi concilij cura Viennensibus Episcopis demandatur. neque ab hoc sensu recedit Cardinalis Baronius, a qui, quòd Arelatensis suo iure ad prouincialem Synodum subiectos sibi Episcopos vocare poterat, Archiepiscopum fuisse seriò confirmat.

a tom, 6. anno

Quid illa etiam, quæ subsequuntur Gregorij verba, *Quia quod* TIBI, TVISQVE, *vt* TVAE LITTERAE *innotuerunt, consulti scribimus*, GENERALITER OMNIBVS *tenere mandamus*, an non luce meridiana clariùs Metropolis ius Messanensi Ecclesiæ vindicant? nam quæ alia ratio effingi potest, cur Siculi omnes Episcopi ijs legibus tenerentur, quas Romanus Pontifex Messanensi Antistiti præscripsisset, nisi illa fuit, quia æquissimum censuit, subditos, prouinciales scilicet Episcopos, ijs Romanæ Ecclesiæ decretis parere, quibus eorum Metropolitanus esset obnoxius. Ab hoc nimirum more illa sunt, quæ in Dionysij Papæ epistola legimus ad Seuerum Episcopũ, haud dubiè Metropolitanum, vt ex ipsius serie conijcimus: *Hanc quoque normam, frater carissime*, inquit, *te, & omnes Episcopos sequi conuenit, & quod tibi scribitur, omnibus notum facias, vt non specialis, sed generalis sit ista praeceptio*, & post pauca, *haec itaque, frater carissime, quae pro affectu sacerdotalis nominis, & honoris impendimus, tibi, tuisque subditis omnibus, & alijs praedicãda mandamus*. Item Pelagij illa ad Benignũ Archiepiscopum: *Quapropter his Apostolicis fultus authoritatibus muta Episcopum causa necessitatis, aut vtilitatis, super quo consulere nos voluisti, & alios fratres nostros, quibus hoc faciendum necessitas, aut vtilitas compulerit, agere doce, quia hoc, quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus*.

Prouinciæ vniuersæ curam ad Metropolitanum pertinuisse. Episcopos Fratrum, & Sacerdotum nomine appellatos.

CAPVT XV.

ACcedit, quòd ijs verbis: *STVDIOSVM VOS circa FRATRES, atq; SVBIECTOS ostendatis*, Messanensis Episcopi potestas, atque authoritas tùm in prouinciæ Episcopos, tùm in subditos, videlicet Diœcesanos homines apertissimè indicatur. Quid enim FRATRVM nomine nisi prouinciales Episcopi designantur? qui eorum Metropolitano fratrum loco sunt vul-

gata

gata iam diu, receptaque loquendi consuetudine, quid SVBIECTORVM appellatione intelligimus, nisi eos, qui in cuiusque Episcopi, vel Metropolitæ peculiari Diœcesi numerantur? Quid verò causæ erat, quòd Felix Messanensis ciuitatis Episcopus studiosum se circa Fratres ostenderet, si non ijs Metropolitano iure præerat? Stephanũ a quidem Africæ Archiepiscopũ ita scripsisse ad Damasũ Papã lego: *Notũ facimus vestrae Beatitudini, quòd quidam Fratres nostri in confinio nobis positi quosdam Fratres nostros, venerabiles scilicet Episcopos vobis inconsultis gradu proprio deiciunt.* Damasum b verò non dissimilibus à Gregorio nostro verbis Stephani prudentiam collaudasse: *Gratias ago Deo,* inquit, *quòd circa Fratres sollicitos vos reperi. Igitur quoniam in praesenti consultatione Apostolicis vestra beatitudo visceribus commota hortata est tuitionem Fratrum Apostolicam impendere, & eorum iniurijs subuenire, cùm constet vos satagere, ne aliquis de his, qui vobis crediti sunt, laceretur à seuis bestijs, aut capiatur, &c.* Scilicet quia c *Metropolitanus vniuersae prouinciȩ curã habet, & Episcoporũ excessus cognoscit, coercetque.* Quare Concilium Antiochenum d sub Iulio I. celebratum: *Per singulas regiones,* ait, *Episcopos conuenit nosse, Metropolitanum sollicitudinem totius prouinciae gerere. Propter quod ad Metropolitanum vndique, qui negotia videntur habere, concurrant.* Nam vt Toletani e Concilij XI. verba vsurpem: *Sicuti confinimis Episcopis* (suffraganeis) *in commisso sibi grege vigilandum est, quatenùs huius ignorantia diuinis legibus imbuatur, ita, & Metropolitanos in confinitimos, caeterosque Ecclesiasticis legibus deditos inuigilare consentaneum est.* Et Bonifacius f Germaniæ Primas ad Cutbertum Angliæ Metropolitanum: *Statuimus,* inquit, *quòd proprium sit Metropolitani iuxta Canonum statuta, subiectorum sibi Episcoporum mores, & sollicitudinem circa populos, qualis sit, cognoscere, & moneat, vt Episcopi à Synodo venientes in propria Parochia cum Praesbyteris, & Abbatibus conuentum habentes, praecepta Synodi seruare insinuando praecipiant.* Similia his habet Conciliũ Valentinum g sub Benedicto III. *Vt singulis Metropolitanis cum suffraganeis suis cura praecipua sit de vita, & opinione non solum totius cleri, sed etiam ipsorum Episcoporum, ne se per culpam, vel negligentiam tales exhibeant, qui meritò apud laicos viles, atque infames, ac per hoc in sacro ministerio contemptibiles habeantur,* Quò fit, vt cùm in prouincialium Episcoporum mores Messanensis Antistes animaduertendi ius habuerit, totaque prouinciae cura, ac sollicitudo iure magistratus ad eum spectauerit, rectissimè inferri possit, vniuersæ Siciliæ Metropolitanum fuisse. Apertissimum id fiet, si ex Nicolai I. Romani Pontificis epistola h ad Metensem Episcopum

a Inter decreta Damasi.

b Epist. 3.

c cap. 1. & 2. 9. quæst. 3. & c. quia 10. quæst. 3.

d Cap. 9.

e Cap. 2.

f Apud Baron. tomo 9. anno 740. num. 3.

g Cap. 19.

h Apud Baron. tomo 10. anno 863. num. 65.

scopum Aduentium paucula verba huc transferam. Cùm enim ille Romanæ Ecclesiæ in vniuersam Christianam rempublicam principatum pluribus probet, hac potissimùm raciocinatione adstruit: *Rursus*, inquit, *si fatetur Antiochenum Concilium, Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciae gerere, quid praeiudicat sedi Apostolicae sollicitudinem habenti, non solum vnius prouinciae, sed & totius Ecclesiae? Quorum enim quis sollicitudinem gerit, & iudicium praetendere necesse est, vt B. Papa Innocentius ad Maximum Antiochenum scribit. Quorum enim, ait, te maximè expectat cura, tuum debent mereri iudicium. Ergo quia totius Ecclesiae nos cura maxima praestolatur, nostrum praecipuè debet Ecclesia tota proculdubio iudicium promereri.* Eamdem sententiam expressere Ægyptij Episcopi a ad Felicem Papam: *Nos enim, quos tua maxima expectat cura, praecipuè tuum debemus mereri iudicium.* Inde est, quòd apud Veteres tantumdem est prouinciæ præesse, atque sollicitudinem eius alicui incumbere. Sic apud Ruffinum b lego: *Vt apud Alexandriam, & in vrbe Roma vetusta consuetudo seruetur, vt vel ille Aegypti, vel hic suburbicariarum prouinciarũ sollicitudinẽ gerat.* & Aurelius Carthaginiẽsis Episcopus c in Concilio Africano: *Ego enim cunctarum Ecclesiarum dignatione Dei sollicitudinem sustineo.* Porrò Messanensem Episcopum totius Siciliæ sollicitudinem habuisse tùm illa indicant, quæ Felicem erga Fratres suos studiosum, ac diligentem esse iubent, tùm illa quoque dignissima Gregorij nomine, vigilantiaque verba: *Paterna vos dilectione salutãtes hortamur, vt proposita oportunitatis occasione in vestra efficacia enixiùs elaborare debeatis, atq; id modis omnibus, quibus possibile fuerit, omni studio agere contendatis, quatenùs praedicabile desiderium vestrum in auxilium OMNIVM adiuuante Domino compleatis. Nec hoc quoque in hac sollicitudinis parte relinquimus, quod omnes incestuosi à liminibus Ecclesiae sanctae sunt separandi, quousque per satisfactionem precibus SACERDOTVM eidem Ecclesiae reconcilientur.* Sacerdotum quidem nomine hoc loco Episcopos Veteribus dictos, tùm Africani d Patres indicant, tùm & Gregorio præsertim recepta notio, & iam ante alij e annotarunt, Presbyteros secundos Sacerdotes, aut secundi ordinis Sacerdotes eò appellatos, quòd ea nota distinguerentur ab Episcopis, qui primi ordinis, vel, quod idem est, summi Sacerdotes audiebant.

a Inter decreta Felicis Papæ.

b lib. 2 cap. 6.

c Cap. 21.

d In Collect. Canõ. African. Can. 101.

e Iacob Sirm. ad Sidõ. Apoll. lib. 4. ep. 11.

Roma-

Romanum Pontificem leges à se conditas ad Metropolitanos scribere solitum. horum muneris fuisse easdem in prouincijs promulgare.

CAPVT XVI.

IAm verò, vt ad alia transeam, quale, obsecro, illud est, quod ex eadem epistola docemur, Pontificis Romani mandata Siculis Episcopis per Messanensem Antistitem innotuisse? quis hic clariora Metropoliticæ dignitatis vestigia desideret? quis non in hoc ipso obeundo munere Archiepiscopale fastigium agnouerit? vt enim in Ciuili Politia mādata Principis in Metropoli a proponebātur, quò faciliùs à capite in reliquum veluti prouinciæ corpus vulgarentur, ita & in Ecclesiastica Republica, quicquid Romanus Pontifex decreuisset, Metropolitani munus fuit subiectis Episcopis indicare. Hùc nimirum pertinēt illa frequentissimè vsurpata Pontificum monita, Innocentij I. b ad Aurelium Carthaginiensem: *Frater carissime, haec velim cuncta recitanda per omnes Africanas Ecclesias scripta dirigas.* Leonis I. c ad Nicetam Aquileiensem: *Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem tuae fraternitatis emisimus, ad omnes Fratres, & comprouinciales tuos Episcopos facies peruenire, vt omnium obseruantiae data prosit authoritas.* Non dissimilia his habent Siricius, & Zosimus I. quorum ille d ad Himerium Tarraconensem Archiepiscopum: *Nunc fraternitatis tuae animum magis, ac magis incitamus, vt haec, quae ad tua consulta rescripsimus, in omnium Episcoporum facias perferri notitiam, & non solum eorum, qui in tua sunt Diœcesi, sed etiam ad vniuersos Carthaginienses, & Bethicos, Lusitanos atque Gallecos haec, quae à nobis salubri sunt ordinatione disposita, sub litterarum tuarū prouisione mittantur. Et quamquā statuta sedis Apostolicae, vel canonum venerabilia definita nulli sacerdotum Domini ignorare sit liberum, vtiliùs tamen, atque pro antiquitate sacerdotij tui dilectioni tuae esse admodum poterit gloriosum, si ea, quae ad te speciali nomine generaliter sunt scripta, per vnanimitatis tuae sollicitudinem in Fratrum nostrorum notitiam perferantur. quatenus quae à nobis sunt salubriter constituta, intemerata permaneant, & omnibus in posterum excusationis aditus, qui iam nulli apud vos patere poterit, obstruatur.* Hic e verò ad Hesychium Salonitanum item Archiepiscopum: *Proinde nos, ne quid meritis dilectionis tuae derogaremus, ad te potissimū scripta direximus, quae in omnium Fratrum, & Coepiscoporum nostrorum facies ire notitiam, non solùm qui in tua prouincia sunt, sed etiam*

a Iustinian. in Nouel. 1. de hæred & falcid circa finem.

b ep. 12. & 18. ad Alexandrū Antiochenum.

c ep. 77. aliàs 85. tomo 1. ep. decret.

d Epist. 1.

e Epist. 1.

qui vicinis dilectioni tuae prouinciis adiunguntur. Sed apertiora hæc fient ex VI. Iustiniani Nouella, quæ Episcoporum electioni formam præscribit. sic enim circa finem habet: *Sanctissimi sanè Patriarchae vniuscuiusque Dioeceseos haec proponant in Ecclesiis sub se constitutis, & manifesta faciant Deo amabilibus Metropolitanis, quae à nobis constituta sunt. Illi quoque rursus etiam ipsi proponant in Metropolitana sanctissima Ecclesia, & constitutis sub se Episcopis haec manifesta faciant. illorum verò singuli in propria Ecclesia haec proponãt.* Carthaginiensem quoque Archiepiscopum omnium primum Apostolicæ sedis mandata excipere solitum, post verò prouincialibus suis nunciasse illa indicant Cornelij [a] ad Cyprianum Carthaginiensem: *Has litteras puto te debere, Frater carissime, ad caeteras Ecclesias mittere, vt omnes schismatici, & haeretici de die in diem dolum euacuent.* Agapiti [b] ad Reparatum item Carthaginiensem: *Vniuersa praeterea, quae inimicorum peruersitas inuaserat, iura Metropolitana charitati tuae reparantes, hortamur, vt ea quae tuo vel aliorũ nomine rescripsimus, vniuersis debeas innotescere. Metropolitani quippe authoritate suffultum, ne quis se excusabiliter asserat ignorare, quòd sedis Apostolicae principalitas canonum consideratione praescripsit.* Qui postremus Agapiti locus omnium clarissimè veterem hunc antiquitatis ritum probat. testatur enim Pontifex restitutis sua opera Reparato Metropoliticæ dignitatis prærogatiuis, hanc inprimis restitui oportuisse, vt eius iuris esset, ac muneris, præscriptas à Romana sede leges in prouincia promulgare, ne cui prouinciali Episcopo integrum in posterum esset, legitimam earũ ignorantiam prætendere. Qui mos adeò veteri illo sæculo obtinuit, vt si quando Romanus Pontifex ab Episcopis consultus respondisset aliquid, quod ad Ecclesiarum regimen vniuersim pertineret, expressim quoque iuberet, vt ea Sedis Apostolicæ responsa ad Metropolitanum perferrentur, à quo postmodum alij discerent, quid facto opus esset. Hinc Leo I. [c] ad Theodorum Foroiuliensem Episcopum scribens: *Haec autem*, inquit, *Frater carissime, quae ad interrogationem dilectionis fraternitatis tuae respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantiae excusatione geratur, in Metropolitani tui facies notitiam peruenire, vt si qui forte sunt Fratrum, qui de his ante putauerint ambigendum, per ipsum de omnibus, quae ad te scripta sunt, instruantur.* Neque ab his dissentit Gregorius [d] ad Dominicum Calaritanum Metropolitanum: *Ea autem, quę fraternitati tuae scripsimus, cunctis sub vobis Episcopis innotescite, quia ego illis scribere nolui, ne honorem vestrum viderer imminuere.* Itemque Zosimus [e] ad Hesychium Salonitanum Archiepiscopum: *Proinde nos, ne quid meritis dilectionis tuae derogaremus, ad te potissimùm*

a Epist. 46.
b Epist. 2.
c Epist. 89.
d lib. 9. ep. 26. Indict. 14.
e Epist. 1. & Bonifac. 2. ad Alexand. Epist.

tissimum scripta direximus, quae in omnium Fratrum, & Coepiscoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantum eorum, qui in tua prouincia sunt, sed etiam qui vicinis dilectioni tuae prouinciis adiunguntur. Quare nihil miror Ioannem à Bosco Viennensis Episcopi eximiam prærogatiuam inde potissimùm adstruere, quòd ille vnus cæteris Galliarum Episcopis Apostolicæ Sedis iussiones denunciarit; cùm tot hisce testimonijs constet certissimùm id fuisse Metropolitanæ dignitatis argumentum.

Ecclesiasticarum legum tutela Metropolitis permissa. Honoris vox qua acceptione Gregorio vsurpata.

CAPVT XVII.

SEd & illud maximè hanc eámdem sententiam confirmat, quòd Ecclesiasticarum legum, quæ ILLIC (familiare est Gregorio verbum istud, quod a hoc loco prouinciam illam, nempe *Siciliam*, significat) à Pontifice Romano statuerentur, cura ac veluti tutela Messanensi Antistiti demandatur: *Curam praeterea*, inquit, *de omnibus, quae vobis, alijsque Fratribus, & generaliter cunctis pro illicitarum rerum prohibitione scripsimus, habere VOS per omnia cognoscamus, quia omni studio, omniq; adnisu necesse est, vt FRATERNITATIS VESTRÆ diligentia compleantur, atque ILLIC omnia, quae pro animarum scripsimus salute, fideliter recenseantur.* Archiepiscopalis quippe authoritatis est curare, Romanæ sedis iussa, ne à quoquam temerè infringantur, aut per superbiam negligantur. Damasus b ad Aurelium Carthaginiensem: *Quae te & custodire optamus, & alijs publicanda, ac praedicanda mandamus, vt ab omnibus inuiolatè debita veneratione custodiantur, & inuiolatè seruentur.* Hilarus c ad Ascanium Tarraconensem: *Tuae sollicitudinis est, Frater carissime, omnia debita tibi authoritate tueri, & illicitis non tantùm non praebere consensum, sed & cuncta, quae contra regulam facta reperceris, coercere.* Eodem respexit Leo I. d ad Septimium Altinensem: *Cum Metropolitano det operam, vt circumspectè, ac velociter impleantur ea, quae ad totius Ecclesiae incolumitatem, & laudabiliter sunt gesta, & salubriter ordinata.* Et ad Niceta e Aquileiensem: *Non autẽ dubitet dilectio tua, nos, si, quod nõ arbitramur, neglecta fuerint, quae pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementiùs commouendos, quia inferiorum ordinum culpae ad nullos magis sunt referendae, quàm ad desides, negli-*

a lib. 9. Indict. 4. ep. 15. & 16.

b Epist. 5.

c Epist. 2.

d Ep. 77. aliàs 90. tomo 1.

e Ep. 84. aliàs 89.

a Epist. 3.

negligentesq; rectores. In quam eamdem sententiam alibi idem Leo a scripserat ad Iulianum Nicetæ decessorem.

b Lib. 4. Ep. 52. Indict. 13.

c In Chronograph SS. Monasterij Lerene. fis. & Berr. Dlatrio. 2. c. 5. pag. 201. & Diatrib. 2. cap. 4. pag. 187.

Tandem illa me mouet clausula, qua Felix *PRAE CAETERIS electus esse dicitur ad HONOREM ILLVM*. qui qualis fuerit, ipsum Gregorium interpretem aduocemus necesse est, quo sanè fideliorem reperiri posse vix puto. Is, vt laudatum paulò ante locum ex epistola ad Dominicum Calaritanum præteream, quo se ad eum potissimùm scripsisse docet, ne, si ad eius Suffraganeos litteras dedisset, honorem illius (id est, ius Metropoliticũ) imminuisse videretur, ad Vigiliũ Arelatensem b de collata ei Primatis seu Metropolitani dignitate scribens, cùm tota illa epistola HONOREM ILLVM pluries repetit, tùm ijs verbis epistolam claudit: *Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum vos moribus seruare concedat*. Quibus verbis haud dubiè Archiepiscopalem, aut Primatis prærogatiuam significare voluit, qua Vigilium ante exornarat. quod & Vincentius Salernus c agnoscit in notis ad eius vitam. Equidem, si quis coniecturis in re antiqua locus, in suspicionem adducor, ita Veteres clausisse interdũ epistolas, quas ad Metropolitas darent. nempe adiectis bonis precibus, votisque, quibus eis diuturnum, ac felicem optarent honorem illum, nempe Metropoliticum. nam præter hos duos Gregorij locos, video Eugenium Pontificem, cùm ad Bernardi Archiepiscopi Viennensis consultationem responderet, ita demùm finem dicendi fecisse: *Deus omnipotens vestrum semper & Ecclesiae vestrae ab hostibus honorem custodiat*. Itemq; Eutichianum d ad Ioannem Beticum Metropolitanum: *Omnipotens Deus sua vos protectione custodiat, honoremq; à Deo vobis collatum moribus seruare concedat*.

d Epist. 1.

Felicis Messanensis Episcopi ad Gregorium Pontificem epistola recitatur.

CAPVT XVIII.

e Ep. 8. lib. 4. Ind. 13.
f Ep. 55. lib. 4. Indict. 13.
g Ep. 62. lib. 5. Indict. 14.
h ep. 111. lib. 7. Indict. 2 & lib. 9. ep. 50. Ind. 4.

QVòd si quisquam adeò peruicaci ingenio sit, vt in apertissima, & tot veteris æui obseruationum luce Gregorij mentem non assequatur, vel, quod verius puto, se non assequi simulet, percurrat, oro, si placet, alias Gregorij eiusdem epistolas, quas ad Ioannem e Iustinianæ Primæ Archiepiscopum, ad Ioannem f Corinthium, ad Dominicũ g Carthaginiensem, ad Ætherium h Lugdunensem, Deside-

Desiderium [a] Viennensem, Syagrium [b] Augustodunensem, Vigilium [c] Arelatensem dedit; quos ille eisdem præfationibus primùm salutat, iisdemque argumentis, atque hortationibus penè & verborum formulis eorum officij monet, *vt vigilantiam in Archiepiscopali munere administrando exhibeant, vt doctrina, vt exemplo subditis praeeant, vt annua Concilia prouincialibus Episcopis indicant, vt quae reliqua sunt eius dignitatis onera sedulò, diligenterque exequantur.* Prorsus vt deprehendere mihi videar certas Gregorio fuisse epistolarum formulas, quæ ad Metropolitanos scribendæ essent: easq; identidé pro rerum, pro causarũ articulis, vti res tulit, immutare solitum. Sed clariora, opinor, hæc fient, si illam ipsam in medium afferam nostri Felicis epistolam, qua Gregorium, ita, vt superiùs est dictum, rescribentem ante consuluerat. si quidem tùm ex eius verbis, tùm ex vtriusque comparatione facillimum fuerit huius Metropoliticæ dignitatis, quam inquirimus, certissima vestigia deprehendere. Consulendi Pontificis illa fuit occasio. cùm enim D. Gregorius Augustino Anglorum Episcopo indulsisset, vt ratum haberetur in ijs regionibus matrimoniũ, quarto consanguinitatis gradu contractum, graue scandalum multos incessit, præsertim verò nostræ Siciliæ Episcopos. Cùm igitur isti Felicem Messanensem super huius, aliarumque rerum consultatione conuenissent, atque is grauiores eas controuersias censuisset, quàm, vt iudicio suo terminari deberent, rem omnem ad Gregorium retulit. Neminem autem latere, opinor, Metropolitanorum munus fuisse exortas præsertim de rebus fidei, aut morum controuersias recta ad Apostolicam sedem perferre eius sententia explicãdas. Hoc nimirũ Romani Põtifices recens creatos Metropolitanos seriò admonere soliti, plenæq; sunt eiusmodi contestationibus Leonis I. ad Anastasiũ Thessalonicensem, Vigilij ad Eucherium Lugdunensem, item & ad Auxanium, & Aurelianum Arelatenses epistolæ.

[a] ep. 111. lib. 7. indict. 2. & ep. 117. code lib.
[b] ep. 111 lib. 7 Ind. 2. & epist. 118.
[c] ep. 111. lib. 7. Ind. 2 & lib. 9. Ind. 4. ep. 49.

EPISTOLA FELICIS SICILIÆ EPISCOPI Sancto Gregorio Papæ Romanorum directa.

Domino beatissimo, & honorabili Sancto Patri Gregorio Papae Felix vestrae salutis amator.

Beatissimae vestrae salutis, ac sanctitatis iura, penes Deum sunt manifesta, dùm praedicationibus scilicet Apostolicis, & doctrinae verae fidei cultura vniuersa repleta sit terra; per diuinorum tamen eruditionem eloquiorum vestra instruente admonitione exbortatoria superędificatur orthodoxa Christi Ecclesia Apostolica institutione fundata, & à fidelibus patribus firmissimè roborata.

borata. Ad quam omnes beatissimi Apostoli pari honoris, & potestatis consortio praediti populorum agmina conuertentes, piè, sanctèque de tenebris ad lumen, de lapsu infidelitatis ad veram fidem, de morte ad vitam homines diuinae praedestinationis gratia praescriptos salutaribus praeceptis, ac monitis perduxerunt. Quorum sanctorum Apostolorum vestra Fraternitas honoranda sequens merita, & perfectiùs impiens exempla, Ecclesiam Dei morum probitate, & actuum sanctitate condecorat, & fide sacra, Christianisque moribus vigens, quae fieri Deo placita praecipit, studijs Pontificalibus indesinenter operatur, & perficit, seruans diuinae legis praecepta, quia non auditores legis iusti sunt apud Deum, *sicut narrat Apostolus,* sed factores legis iustificabuntur. *Haec quidem meditantes perlatum est, sicut à quibusdam Roma venientibus vos Augustino consodali nostro, per venerabilem sanctitatem vestram postmodum Episcopo Anglorum gentis ordinato, & illuc directo, atque Anglis scripsisse, quos olim ad fidem conuersos per vos cognouimus, vt quarta progenie coniuncti non separentur. quae consuetudo dudum in illis, aut istis partibus, quando vna vobiscum ab infantia nutritus, atque edoctus fui, non erat, nec in vllis praedecessorum vestrorum, aut reliquorum generaliter, vel specialiter Patrum institutis legi, aut hactenus ab vllis sapientibus esse seruatum didici, sed semper vsque septimum originis suae gradum hoc à sanctis Patribus tam in Nicaena Synodo, quàm & in alijs sanctis Concilijs seruari debere reperi, & à rectè viuentibus, & Deum timentibus hominibus studiosè praeuideri cognoui. Dùm haec nobiscum versabantur, superuenere & alia, de quibus necesse nobis videtur vestram consulere authoritatem. Deuenerunt quippe ad nos tàm Benedictus Syracusanae Ecclesiae Episcopus, quàm & alij Fratres nostri, & quidem lacrymantes, & dicentes, per saeculares, & laicos nimis se esse turbatos, atque animo afflictos, super immoderatis actibus eorum, pro quibus, & aliqua merita eis impingebantur. Sunt etiam quaedam Ecclesiae in nostra prouincia, super quarum consecrationibus dubitatur, & tàm propter earum custodum incuriam nescitur, vtrum dedicatae ab Episcopis fuerint, nec ne. Super quibus omnibus nos à vestra sanctitate, ac vestrę sedis authoritate instrui precamur, & vtrū ea, quę sicuti praediximus, praefato consodali nostro Augustino Episcopo, & Anglorum genti scripsisse audiuimus, specialiter ei, an generaliter omnibus scripta sint, scriptis vestris imbui quęsumus: & de hac, siue de alijs praescriptis rebus pleniter informari cupimus. Nos enim ea quae legimus, & obseruari à fidelibus cognouimus, non increpando, quod absit, vobis significamus, sed quid rationabiliter, & fideliter super his obseruare debeamus requirimus. Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur*

quid

quid respondere Fratribus, & Coepiscopis nostris debeamus à vobis quasi à capite responsum quęrimus, ne super his ancipites remaneamus, aut murmur vllum, tam nostris temporibus, quàm post inter vos, & alios remaneat, rumorque vester, qui semper bonus, & optimus fuit, detractionibus laceretur, vel subrodatur, aut nomen vestrum, quod absit, superuenientibus temporibus blasphemetur. Nos autem, quae recta sunt, authore Deo humili corde seruantes, vno vinculo charitatis vobis constricti, vestram religionem, vt fideles alumni, defendentes, à vobis, quae recta sunt, quaerimus. scimus enim, vt semper sanctę Sedis Praesules, primo Apostoli, deinde successores eorum fecerunt, vos vniuersalis Ecclesię, & maximè Episcoporum, qui oculi propter contemplationem, & speculationem vocantur Domini, curam gerere, ac de religione, & legę vestra assiduè cogitare, sicut scriptum est: Beatus vir, qui meditabitur in lege Domini die, ac nocte. *Quae meditatio non lectione per figuram litterarum tantùm conspecta ab exuberante in vobis Christi gratia in vestra cognoscitur scientia immobiliter insita, nullatenus de corde vestro recedente lege Christi, & iustitia Domini sacrosancta, sicut inpsalmis dicit Propheta:* Os iusti meditabitur sapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ipsius, *non atramento, sed spiritu Dei viui vestris in arcanis conscripta. Non igitur in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis. Extinguatur, oramus, vestris sapientissimis responsis, & auxiliis omnis tenebrarum caligo, vt Lucifer nobis resplendeat per vos sanctissime Pater, & dogmatica definitio omnes vbique laetificans, qua gloriosi sancti Ecclesiae Patres propria, & pijssima dogmata in ęternae vitae firmam haereditatem prędicare noscantur. Incolumem vos, & Deo placitum sancte Pater Patrum orantem pro nobis Dominus conseruet in aeuum.*

Consulendi Romanum Pontificem ius penes solos Metropolitanos. Apud eosdem instituta Episcoporum accusationes.

CAPVT XVIIII.

HÆC quidem Felix. In quibus sanè videre est insigniter depictum Metropolitani Episcopi zelum, qui ne aduersa quidem erroris suspicione magistram omniũ Romanam Ecclesiam laborare patiatur. Vides Felicem Ecclesiæ Prouincialis statum, quæ eius administrationi tradita fuerat, Pontifici vniuersali sollicitè, fideliterq; indicasse.

Quod tùm Primatis, tùm Metropolitani munus esse probat Ioannes à Bosco [a] ex epistola Gregorij II. ad Austrobertum Viennensem. Idemque etiam Maximi Antiocheni exemplo, aliorumque insuper Archiepiscoporum docere possem, qui suis litteris subiectarum sibi Ecclesiarum Politiam Leoni I. ac reliquis identidem Romanis Pontificibus aperuere. Vides causas non parum graues ex canonum præscripto ad Apostolicæ Sedis iudicium reiecisse. Vides ipsos Siculos Episcopos, inprimis verò Syracusanum, quid in ijs controuersijs sequendum esset, Messanensem Episcopum, suum videlicet Metropolitanum consuluisse ex veteri more. Sic Cyprianus Carthaginiensis [b] narrat, venisse ad se prouinciæ Episcopos de Ecclesiasticis rebus disceptaturos: *Nam ego, & Collegae plurimi,* inquit, *qui conuenerũt, expectauimus aduentum Collegarum nostrorum*. Et Ascanius Tarraconensis Archiepiscopus ad Hilarum Papam: *Hinc factum est,* ait, *vt de Syluani miserrima temeritate ad nos Cesaraugustanae vrbis Episcopus Frater noster vniuersa referret.* & multò ante in Cõcilio Antiocheno [c] sub Iulio sancitum fuerat: *Ad Metropolitanam ciuitatem concurrant omnes, qui habent negotia.* Notissimũ quippe erat, cõsuetudinis Ecclesiasticæ esse, vt Episcopi non priùs consulant Romanum Pontificem, quàm suorum Metropolitanorum sententiam explorauerint: *Quos si eadem*, inquit Baronius, *contigerit ignorare, tunc demum adeundam esse Sedem Apostolicam, sicque inconsultis Primatibus, aut Metropolitanis nihil debere Episcopos illi subiectos inquirere.* Non ab his dissentit Constantinus Harmenopolus, [e] qui ex XXXIV. Apost. canone, & IX. Antiochenæ Synodi hanc epitomen habet: *Absque suo Primate nihil Episcopi faciant, nisi vt quisque negotia suae Parochiae tractet.* & ad eum Scholiastes: *De dogmaticis,* inquit, *quęstionibus loquutur, deque publicis delictis, & institutione Episcoporum.* Id quod fortasse à Ciuilis Reipublicæ forma Veteres nostri mutuati sunt, in qua non cuicunque ex minoribus magistratibus Principem consulendi ius erat; sic enim Vlpianus [f] scribit: *Legatos non oportere Principem consulere, sed Proconsulem suum, hunc verò ad consultationes Legatorum respondere.* Inde factum est, vt cùm Theodorus Foroiuliensis Episcopus omisso Metropolitano Leonem I. per epistolam adijsset, hanc ab illo reprehensionem cum responso tulerit: [g] *Sollicitudinis quidem tuae is ordo esse debuerat, vt cum Metropolitano tuo primitùs de eo, quod quęrendum esse videbatur, cõferres, ac si id, quod ignorabat dilectio tua, etiam ipse nesciret, instrui vos pariter posceretis, quia in causis, quae ad generalem obseruantiam pertinent omnium Domini Sacerdotum, sine Primatibus nihil oportet inquiri.* Additque sub finem: *Haec autem, Frater,*

a In Antiquitat. Viennens.

b Ep. 41.

c Cap. 9.

d tomo 6. anno 452. nu. 62.

e In Epitome SS. Canonum sect. 1. tit. 4.

f l. legatos. D. de offic. procõs. Brissonius de formulis RR. pag. 342.

g Epist. 89.

ter, quae ad interrogationem dilectionis tuae ideò respondi, ne aliquid contrarium sub ignorantiae excusatione gereret, in Metropolitani tui facias notitiam peruenire; vt si quis fortè Fratrum de his putauerit ambigendum, per ipsum de omnibus, quae ad te scripta sunt, instruatur. Quibus & Bonifacius Martyr consentit in præcitata epistola: *Vnusquisque Episcopus*, ait, *si quid in sua Diœcesi corrigere, vel emendare nequiuerit, itidem in Synodo coram Archiepiscopis, & palam omnibus ad corrigendum insinuet, eodem modo, quo Romana Ecclesia nos ordinatos constrinxit cum Sacramento, vt si Sacerdotes, vel plebes a lege Dei deuiare viderem, & corrigere non possem, fideliter Sedi Apostolicae, & Vicario S. Petri ad emendandũ indicarem.* Quocirca frequentissimas legimus Metropolitanorum consultationes Nicetæ Aquileiensis ad Leonem, Reparati Carthaginiensis ad Agapitum, Stephani item Carthaginiensis ad Damasum, Cæsarij Arelatensis ad Symmachum, Zaccharię ad Ioannem, Aurelij Carthaginiensis ad Innocentium, Hesichij Salonitani ad Zosimum, Victricij Rothomagensis, & Exuperij Tholos. ad Innocentium, Eusebij Mediolanensis ad Leonē, Auiti Viennensis, Ioannis Nicopolitani, Dorothei Thessalonicensis ad Hormisdam, & sexcentas ferè alias. Atque hoc, opinor, illud est, quod Felix noster scribit: *Super quibus omnibus nos à vestra Sãctitate, ac vestrae Sedis authoritate instrui precamur.* Itemque illud: *Extinguatur, oramus, vestris sapientissimis responsis omnis tenebrarum caligo, & Lucifer per vos nobis resplẽdeat, sanctissime Pater, & dogmatica definitio omnes vbique lętificans.* Quibus & paria Gregorius respondet. *Exegit ergò dilectio tua, Frater carissime, vt ex authoritate Sedis Apostolicae tuis deberemus consultis respondere.* Nempe non aliud ista indicant, quàm veteris æui ritum, quo si quid dubij in prouincijs incidisset, quod ad generalem morum, aut fidei disciplinam pertineret, Metropolitanum ab Episcopis consuli mos fuit: illum vicissim Romanum Pontificem per literas adire, ab eoque petere, vt *ex authoritate Sedis Apostolicae*, vel, quod idem est, *ex vigore Sedis Apostolicae* subortas controuersias definiret. Quas loquendi formulas non alibi vsitatas reperias, pręterquã in mutuis hisce inter Pontificem, ac Metropolitanos consultationibus, & responsis, prorsus vt vbiq; ab ijs abstinuisse de industria inferioris ordinis Episcopi videantur, vt qui pernouissẽt nõ eorũ esse muneris ad Rom. Episcopũ referre de quęstionibus ex Sedis Apostolicæ authoritate diiudicãdis.

Porrò verò, vt illud præteream, quòd Felix, cùm de se loquitur, pluralis numeri significatione perpetuò vtitur, ex veteri Metropolitarũ more, vt Seuertius [a] opinatur, multò hæc apertiora fient, si illud inspexerimus, quæsisse ex Gregorio Felicē, quis

[a] Hist. Lugd. part. 3. cap. 5. sect. 2. § 7.

quis sibi modus tenẽdus esset in suscipiendis Episcoporũ accusationibus, quos sæculares, & laici homines multis de criminibus appellabãt; hunc verò respõdisse nullas esse subditorũ partes in Episcopis accusandis. proindeque debere Felicem, vt cui Metropolitico iure prouinciæ cura incumbat, eorũ conatibus obuiam ire, suosque Fratres ab obiectorum criminum inuidia liberare. Sed, ipsum Gregorij responsum accuratiùs consideremus. *Caeterum*, inquit, *super vexatione Episcoporum, quia nos consulere voluisti, scimus, quia à nullis vita Praesulum perturbari debet.* & post multa: *Vnde valdè prouidendum est subditis, tàm clericis, quàm laicis, ne Episcoporum, ne Prępositorum vitam temerè reprehendant, si quid eos fortasse agere reprehensibile videant, ne vnde mala redarguunt, inde per elationis impulsum in profunda mergantur. Admonendi etiam sunt, ne, cùm culpas Prępositorum suorum considerant, contra eos audaciores fiant.* tùm deinde: *Quapropter admonendi sunt subditi vtriusque ordinis viri, vt cum magistrorum suorum facta conspiciunt, ad suum cor redeant, & de eorum increpationibus non praesumant.* Quæ sanè verba id, quod hactenus deducebam, mirificè confirmant. Ecquur enim vnum Messanensem Episcopum cura illa respexit, ne Pontificum vita à subditis reprehenderetur, si inferioris gradus Episcopus erat, non Metropolitanus? aut qua ratione Felix excusari potuisset à suspicione arrogantiæ, vel ambitionis, quòd de Antistitum sibi neutiquam subiectorum accusationibus, atque adeò de re nihil ad suum forum pertinente Romanam Ecclesiam consuleret, si non id Metropolitani iure, atque authoritate fecisset? Accedit, quòd iubetur Felix subditos, prouinciales nempe suos, monere diligenter, ne in Antistitum mores inquirant, neue eorum iudicia sibi adrogent. Atqui absurdè id peteretur, nisi etiam Metropolitico nomine toti prouinciæ præfuisset; nam quia [a] Episcoporum iudicia apud Metropolitanos proponi solita, eaque ipsi cum concilio Sacerdotum finiebant, hos etiam Romani Pontifices frequentiùs admonuere, [b] ne passim subditorum querelas exciperent, nec priùs eas admitterent, quàm omni ope componere partium studia tentassent. Expressit hæc Damasus [c] ad Stephanum Mauritaniæ prouinciæ Archiepiscopum: *Monentes quoque debetis instruere memoratos vicinos vestros, vt à talibus se abstineant, & quę cõtra praefatos Fratres* (Episcopos) *egerunt, citò corrigant.* Plura quoque addit in tota epistola, quibus hanc ipsam sententiam vrget, & clariùs Ioannes I. [d] ad Zacchariam Archiepiscopum: *Oues ergò, quę pastori suo cõmissę fuerint, eum nec reprehendere, nisi à recta fide aberrauerit, debent, & nullatenùs accusare possunt, quia facta pastorum non sunt oris gladio ferienda, quamquam*

rectè

a Dam. ad Stephan Arch. Afr Zepherin. ep. 1 ad Episc. Sicil. Felix II. ad Episcopos Alexandrinæ Synodi, cap. 18. 19. Lucius I. ep. 1. ad Galliæ, & Hisp Episcopos c. 3. Higin. ep. 1. ad oẽs Christi fid. Victor. ep. 1. ad Theophilum. Alex. Sixt. II. ep. 1. ad Gratũ. Vigil. ad Auxã. & ad Aurelian Arelat. Grego. lib. 1. Ind. X. ep. 54. & lib. 2. Indict. XI. ep. 8.

b Stephan. ad Episc. per diuersas prouincias constitutos epist. 2. D. Gregor. lib. 2. Indict. XI. ep. 8. Io. I. ad Zach. Archiep. ep. 1. Dionis. ad Seuerũ Cordub. ep. 2.

c Ep. 3.

d Ep. 1.

rectè reprehendenda videantur. Ideò ista dicimus, quia in scriptis vestris reperimus, quosdam Episcopos vestris in partibus à proprijs ouibus accusatos. & multò post: *Tu verò, Frater carissime, haec vide, ne transgrediaris, & reliquos Episcopos, tàm tuę curę commissos, quàm & alios firmiter tenere doceto*. Dionysius quoque ad Seuerum Cordubensem Metropolitanum: *Crimina verò, quae Episcopis impingi dicis per alios, non sinas vllo modo fieri*. Possem ego veterem hunc prioris æui morem pluribus confirmare, nisi passim ijs testimonijs plenæ essent Decretales Romanorum Pontificum epistolæ.

Metropolitæ soli prouinciam habuere. Item Fratres, & Coepiscopos.

CAPVT XX.

Sed, vt ad alia transeamus, quale illud est, quòd Felix tàm frequenter ea verba repetit: *NOSTRAE PROVINCIAE. FRATRES NOSTRI. FRATRIBVS, ET COEPISCOPIS NOSTRIS.* An non hæc sententiam nostram clarissimè euincunt? *Praeterea*, inquit Seuertius. [a] *aliud etiam insigne, quo vtebantur prisci illi Patres, vt Archiepiscopum designarent, est huiusmodi:* Subscripsi cum Coepiscopis meis. *Est, & fit hoc ipsum, vbicumque aliquis Episcopus dicit, aut ponit se habere Coepiscopos, quippe vsus ille docet talem censendum Archiepiscopum, aut Metropolitanum. nam nullus Coepiscopos habet praeterquàm Archiepiscopus.* Sanè idipsum indicat Eusebius Mediolanensis Episcopus in litteris ad Leonem datis: [b] *Admonitis ergò*, inquit, *Fratribus, & Coepiscopis meis, habitoque conuentu formam tenuimus litterarum*. Capreolus verò Carthaginiensis [c] ad Concilium Ephesinum an non etiam *Fratres, & Coepiscopos suos* appellat Antistites sibi subiectos? Nec Nicolaus [d] abnuit ad Episcopos Galliæ scribens: *Vnusquisque vestrum, qui Metropolitana iura sortitus est, iunctis sibi Fratribus, & Coepiscopis suis, qui sub se sunt, &c.* Piget me hic omnes ferè Hincmari epistolas, piget sexcenta alia Cypriani, [e] Leonis, Conciliorum testimonia proferre, quæ passim cuique obuia esse possunt.

Idemque etiam de *PROVINCIAE* vsurpatione censendum est; nemo enim iure potest prouinciam suam appellare, [f] nisi qui prouinciam sub ditione habeat; quales Archiepiscopi sunt, & Metropolitani. Itaque eiusmodi loquendi formulam

a Hist. Lugd. part. 3. cap. 5. sect. 7. §. 1.

b Inter epist. Leonis ep. 50.

c Conc. Ephe. 1. edit. Peltanæ tom. 2. cap. 19.

d Epist. 70.

e Cyprian. ep. 45 48. Concil. Mogunt. I Carthag II Regiē- se in fine. Aurelian III. in fine, Arelatens. sub Leone I. Agathens. sub Symmacho I.

f Seuertius loco citato.

lam

lam in Primatibus, in Metropolitanis obseruare est: exempli caussa in Cypriano † Carthaginiensi Africæ Primate ad Cornelium Papam: *Sed & per Prouinciam nostram haec eadem Collegis singulis in notitiam perferentes.* In Ascanio Tarraconensi Metropolitano, †† qui ad Hilarum Pontificē Romanum hæc scribit: *Syluanus quidā Episcopus Calaguritanus in vltima parte nostrae prouinciae constitutus ordinationes sibi indebitas vsurpando, &c.* Eadē sentit Leo I. [a] ad Thessalonicensem Episcopum: *Venit namque ad nos cum Episcopis prouinciae suae Frater noster Atticus veteris Epiri Metropolitanus Antistes.* Bonifacius [b] ad Hilarum Narbonensem Metropolitanum: *Vnde, Frater carissime, si Ecclesiam praedictam* (Lutubensem) *prouinciae tuae limes includit, nostra authoritate communitus, quod quidem facere spontè deberes, ad eumdem locum, in quo talis ordinatio celebrata dicitur, Metropolitano iure munitus, & praeceptionibus nostris fretus accede, intelligens arbitrio tuo secundum regulas Patrum, quaecunque facienda sunt; à nobis esse concessa, ita vt peractis omnibus Apostolicae Sedi quicquid statueris te referente clarescat, cui totius prouinciæ tuæ ordinationē liquet esse mandatā.*

† Ep. 42 iuxta nouam editionem, & ep. 45 & 48.
†† Inter epistolas Hilari Papæ.
a Epist. 84. & Hilar. ad Veranium ep. 2.
b Epist. 3.

Tandem verò, quid putamus tot illa significant, quòd siue sacrarum ædium, quæ in prouincia essent, consecratio in dubiū vocetur, siue de matrimonijs inter affines ineundis sit quæstio; siue Episcopi criminum rei peragantur, vnus Messanensis Antistes à Collegis aditur, vnus Romanum Pontificem consulit, vnus scire hæc se enixè cupere, ait, *vt esset, quod Fratribus, & Coepiscopis suis responderet.* An verò temerè, aut falsò hæc eum effutisse censuerimus, & crepantibus buccis sibi ipsi subblandientem ista de se magnificè iactasse? minimè verò, inquam, nec fastuosæ prædicationes, & gloriarum plenæ modestissimæ illius ætatis mores addecent. &, nisi fallor, sanè quàm frequentes sunt ad hanc formam scriptæ veterum Metropolitarum consultationes, Lanfranci Cantuariensis [c] ad Alexandrum, Ascanij Tarraconensis [d] ad Hilarum, Nicetæ [e] Aquileiensis, & Eusebij Mediolanensis ad Leonem Magnum, Carthaginiensis Reparati [f] ad Agapitum, Arelatēsis Cæsarij [g] ad Symmachum, Zachariæ [h] ad Ioannem, Hesichij [i] ad Zosimum, Acacij [k] ad Siriciū, Chrisostomi, [l] Aurelij, [m] Victricij, [n] & Exuperij ad Innocentium. Vnius Auiti [o] Viennensis exemplum non præteribo. Is cùm Orientalis Ecclesia schismate ab Romana sua spōtè discissa Gallicanæ cōmunionē suffurari per fraudē conaretur, petijt ab Hormisda certiorem se fieri, quid Romanæ Sedis Legati super vniuersali Ecclesiæ pace Constantinopoli egissent his verbis: *Quesumus ergò, vt, quod filijs vestris Fratribus meis, si consular, respondere debeam, instruatis.*

c Apud Baron. tom. 11. anno 1070. pag. 393.
d Inter epistolas Hilari Papæ.
e Ep. 55. & 85.
f Ep. 1. & 2.
g Epist. 1.
h Epist. 1.
i Epist. 1.
k Inter epistolas Siricij.
l Post. epist. 31 & ep. 16.
m Ep. 31.
n ep. 1. & 2.
o Inter epistolas Hormisdæ.

Superlo-

Superiorum Epilogus, & cur Felicis in Romanam Ecclesiam fides præ cæteris commendata.

CAPVT XXI.

ALioqui verò, quid erat, quòd Messanensis Episcopus Gregoriani facti inuidiam vnus sustineret? cur oborti in prouincia rumores, ob permissa Anglis inter agnatos coniugia, cum Felice potissimùm ad iras vsque, & querelas communicati? cur vnus ille rerum gestarum rationem, atque ordinem Collegis aperire? cur Romanæ Sedis iudicium ab infestis calumniatorum accusationibus tueri suo veluti iure compellitur? An non, quia Metropolitanus cùm esset, eius primæ erant partes in vindicanda Apostolicæ Sedis dignitate? Hùc nimirum pertinere mihi videtur comparatio, quam aptissimè tùm Felix, tùm etiam Gregorius hoc loco vsurpant. Ille enim *meritò se Gregorium veluti caput Ecclesiae consulendum putasse*, ait. Hic vicissim *rectè, & ex ordine fecisse eum confirmat, qui nulla se ratione ab capite seiungi pateretur, quocùm vnum veluti corpus* Episcopi *efficerent. Nam si*, inquit, *in rebus saecularibus suum cuique ius, & proprius ordo seruandus, quātò magis in Ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio, ne ibi locum discordia inueniat, vnde pacis debent bona procede re. proinde multùm se Felici congaudere, quòd eum ita in suis actibus studiosum inuenerit, vt Gregorij curam haberet, & ea ab ipso inquireret, quae nedum apud homines gloriam, sed & apud Deum praemia parere ei possint.* Quibus verbis, si sapio, indicare voluit, cùm post Romanum Pontificem, qui caput ipsum Ecclesiæ refert, Primates, Metropolitani, Episcopi, potissimæ, ac principes mistici huius corporis partes sint, eumdem inter ipsos ordinem, ac consensum esse debere, quem natura inter humani corporis membra, & caput esse voluit. proinde æquum esse, vt si quid quæstionis in prouincia inciderit, Episcopi Metropolitanos, hi vicissim Primates, seu Patriarchas suos, omnes verò Romanu m Pontificem consulant. id quod vt alios [a] prætercam, Vigilius Papa his verbis explicat ad Eucherij Lugdunensis consultationes: *Ad Romanam Ecclesiam, tàm summa Episcoporum iudicia, atque querelae, quàm maiores Ecclesiarum quęstiones, quasi ad caput referendae sunt. nam is, qui se scit alis esse praepositum, non molestè ferat alium sibi esse praelatum: ipsa namque Ecclesia, quae prima est, ita reliquis Ecclesiis vices suas credidit largiendas, vt in partem sint vocatae sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis.* Neque alia Leoni

[a] Iulius I. ad Episc Aegypt. in causa Athanasij.

mens,

a Epist. 11. mens, cùm Anastasio Thessalonicensi Episcopo præcipit a ad Romanum Pontificem referre obortas inter prouinciales Episcopos controuersias: *Quoniam*, inquit, *& inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quaedam discretio potestatis, & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt caeteris praeemineret. de qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio, & magna dispensatione prouisum est, ne omnes omnia sibi vendicarent, sed essent in singulis prouincijs, quorum inter Fratres haberetur prima sententia, & rursus quidam in maioribus vrbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri Sedem vniuersalis Ecclesiae cura conflueret, vt nihil vsquam à suo capite dissideret. Qui ergò quibusdam scit se esse praepositum, non moleste ferat aliquem sibi esse praelatum, sed obedientiam, quam exigit, etiam ipse dependat.* Hæc quidem Leo. Iure igitur Gregorius Felicem multa laude impertit, iure hominis fidem, prudentiamque honorifico testimonio commendat. Et si collatis vtriusque verbis coniecturam facere licet, non temerè suspicor, Siculos Episcopos, qui alioqui Grecis in Insula rerum potientibus, Patriarcha itidem adnitente, proniori semper in Constantinopolitanam Sedem animo fuere (id quod de Catanensi, & Syracusana Ecclesijs ex eiusdem Gregorij

b Infra cap. 16 epistolis colligi facilè potest, vt suo loco docebimus b) nunc tandem Gregorio cum Anglis indulgentiùs agente, vt qui videretur veterem Ecclesiæ disciplinam à sanctis Patribus institutam temerè dissoluisse, veluti data occasione acriùs in Romanam Sedem inuectos, illam, eiusque Pontificem licentiùs, procaciusque obtrectationibus, & maledictis lacerasse, an & resilire quoque ab eius fide, & clientela esse conatos? id quidem subobscurè Felix ijs verbis indicat. *Et quoniam non modicum murmur super hac re nobiscum versatur, quid respondere Fratribus, & Coepiscopis nostris debeamus, à vobis quasi à capite responsum quaerimus, ne super his ancipites remaneamus, aut MVRMVR vllùm tàm nostris temporibus, quàm post inter vos, & alios remaneat* (Græcos Patriarchas hic, puto, intelligit) *rumorque vester, qui semper bonus, & optimus fuit, detractionibus laceretur, vel subrodatur, aut nomen vestrum, quòd absit, superuenientibus temporibus blasphemetur.* Pergit porrò Felix, & se, quicquid alij contra obnitantur, in Romanæ Ecclesiæ fide perpetuò hæsurum spondet: *Nos autem, quae recta sunt authore Deo humili corde seruantes, vno vinculo charitatis vobis constricti vestram religionem in omnibus, vt fideles alumni defendentes, a vobis, quae recta sunt, quaerimus. Scimus enim, vt semper sanctae Sedis* (Romanæ) *Praesules, primò Apostoli, deinde successores eorum fecerunt, vos vniuersalis Ecclesiae, & maximè*

ximè Episcoporum curam gerere, ac de religione, & lege vestra assidue cogitare. Quibus verbis alludere videtur Felix ad controuersiam non multò ante excitatam inter Gregorium ipsum, & Ioannem Ieiunatorem Constantinopolitanum Patriarcham, de Oecumenici titulo vanissimè à Constantinopolitano vsurpato, aperteque profiteri, se vnum Romanum Pontificem Oecumenicum Episcopum agnoscere, & Ecclesiæ caput, neque vnquam se ab eius fide discessurum. Neque verò hic mihi laborandum censeo, vt ostendam, non eos solum Episcopos (id quod aliquis suspicari posset) Felici nostro Metropolitica lege subiectos fuisse, qui in Messanensi prouincia in præsentia censentur, sed reliquos etiam Siciliæ totius Episcopos. Id enim tùm inde clarissimum est, quòd ea tempestate Sicilia nondum in plures prouincias discissa, sed vnica, & solitaria erat; vnde & in Concilijs ferè omnibus Siculi Patres vnius se prouinciæ Siculæ Episcopos inscribunt, Gregorij quoque ætate eam fuisse Ecclesiæ Siculæ formã testantur eiusdem epistolæ; [a] tùm ex eo etiam constat, quòd in parte illa Siciliæ, quæ nunc Messanensi prouinciæ cessit, duo tantummodo Episcopi Gregorio superstite numerabantur, Tauromenitanus, & Tyndaritanus; neque enim tùm Cephalœditana, aut Pactensis Ecclesia extabat: idemque de Mylensi suspicor, cùm nulla sit apud Gregorium earum mentio, nec priusquàm in Sextæ, & Octauæ Constantinopolitanæ Synodi Actis occurrat. [b] Atqui Concilium, quod à Felice nostro conuocandum erat, plurium multò, quàm trium Episcoporum conuentu constare debuisse, Gregorius ipse indicat, ijs verbis: *Quatenus dùm per hoc, & praeterita corriguntur, & regulam futura suscipiunt, omnipotens vbique Dominus Fratrum ore collaudetur, cuius vobis adesse praesentiam scitote, quia scriptum est*: Vbi duo, vel tres cõgregati fuerint in nomine meo, in medio eorũ sum. *Si ergò dignatur adesse duobus, vel tribus, quantò magis non deerit, vbi plures conueniunt Sacerdotes?* Quo clarissimè innuit, ad Synodum illam haud quidem duos, aut tres solummodo Sacerdotes, sed multò plures, atque adeò omnes Siciliæ Episcopos conuocandos fuisse. id enim poscit argumentandi locus à maioritate rationis, vt aiunt, desumptus. Demum verò Felicem vniuersæ Insulæ iure magistratus præfuisse, an nõ liquidò suadetur, ex tàm multis illis epistolæ clausulis: *Generaliter omnibus tenere mandamus*: *Vobis alijsque Fratribus, & generaliter cunctis*: *Atque illic* (nempe in Sicilia) *omnia, quae pro animarum scripsimus salute, &c.* Quæ singulæ loquendi formulæ omnes vniuersæ Siciliæ Episcopos veluti digito demonstrare rectè consideranti videbuntur.

a lib. 1. ep. 1. 9. 18. Ind. 9. lib. 3. ep. 12. Ind. 12. lib. 7. ep. 60. Ind. 2. lib. 9. ep. 45. Ind. 4.

b In Subscriptionib. ad epistolas Agatonis Papæ.

Iustinianum epistola ad Petrum Cnaphaum authorem Metropolitam fuisse, & Messanensem Episcopum, & quo anno Eulalius Syracusana Ecclesia Pontificatum inierit.

CAPVT XXII.

IAm verò, & si quæ hactenus disseruimus Siculæ Ecclesiæ Politiam illustrē reddere per se ipsa possint, nihilò tamē minorem lucē afferet Iustiniani, vel, vt alijs placet, Iustini ad Petrum Cnaphæum Antiochenum Patriarcham epistola. Cū enim iste Sacro Trisagio per omnes Orientis Ecclesias decantari solito: *Sanctus Deus, Sanctus fortis, Sanctus immortalis*, blasphemiam in hæc verba addidisset: *Qui passus es pro nobis*, atque adeò Trinitati ipsi passionem adscriberet, quæ Theopaschitarum hæresis fuit; continuò Orthodoxi Episcopi, tùm Orientis, tùm Occidentis, interque istos Iustinianus noster ad insanum, & furiosum hominem dogmaticas epistolas scripsere, quibus illum ad sanitatem reuocarent. Porrò Iustinianū hunc Siciliæ Metropolitanum fuisse titulus ipse litterarum indicat: quippe tùm Græci, tùm Latini codices ita constanter habent: *Iustiniani Episcopi Siciliae ad eumdē Petrum*. Ex ijs verò quæ alibi latissimè disputata, [a] non dubium est, Siciliæ Episcopum ideò dictum, quia Metropolitanus esset, morisque fuisse veteri æuo Metropolitanos solo prouinciæ nomine designari. Sed clarius id fiet, si epistolæ partē hoc loco reddamus: *Suscipe ergò*, inquit, *tamquam fratris tui admonitionem, extingue haereticorum conspersionem, & fias pastor ouili, non lupus, & secutus B. Proclum* (Constantinopolitanum Archiepiscopū) *& ipsius reuelationem in campo timoribus existentibus depreratiuè dicas Trisagium ad pausationem irae, & ne incites adhuc iram fortis; si autem non velis tu, Fraternitas mea innocens erit, & ego cum ipsis, & qui vna mecū de his tibi scripserunt, custodiemus nos ipsos ab scandalis*. Ex quibus postremis verbis quis paulò versatior in veterum Patrum Actis, atque Epistolis legendis non intelligit, Iustinianum innuere se eas litteras scribere de cōmuni Fratrum, Siculorū nempe Antistitum, sententia? proindeq; si Petrus ab insania resipiscere prudens, volensq; neglexerit, immunem se, suosque Suffraganeos esse ab eius scelere? hoc enim mihi illa sonant: *Fraternitas mea innocens erit, & ego cum ipsis, & qui vna mecum de his tibi scripserunt, custodiemus nos ipsos ab scandalis*, eadem omnino notione, atque alij Metropolitani

[a] supra cap 21

paulò

paulò diuersis verbis, pari tamen sensu, passim dicere, atque scribere soliti sunt: *Ego N. & qui sub me* [a] *sunt, Episcopi. Ego N. & qui* [b] *mecum sunt Episcopi. N: & qui cum* [c] *eo sunt, Reuerendi Episcopi.* aut si simplicius, ac parcius locuti: *Ego N. & qui mecum* [d] *sunt.* Vt illud quoque Veteribus vsurpatum, Fraternitatis nomine Comprouinciales, seu Suffraganeos Episcopos significari. inde frequens illa salutandi formula [e] *Omnem Fraternitatem, quae est vestrae sanctitati coniuncta, ego, & qui mecum sunt, multum in Domino saluto. Omnem in Christo Fraternitatem vestrę beatitudinis, ego, & qui mecum sunt salutamus*, & cæteræ ijs similes, quas longum esset hoc loco percurrere. Quòd si quispiam dixerit, Iustinianum, vt Metropolitam fuisse concedamus, non tamen apparere, quòd Messanensem Ecclesiam tenuerit; mihi sat erit in præsentia docere, non fuisse Syracusanum. Nam quia hoc præsertim tempore, quod inquirimus, sola Syracusana Ecclesia de Metropolis iure negotium facere Messanensi potest, cùm Catanensis non nisi longissimo post tempore, octauo nimirum sæculo, eos honores à Græcis meruerit, Panormitana verò nec quidem audeat tàm altè dignitatis suæ originem repetere, reliquum fiet, vt, si palam fecero Iustinianum neutiquam dici potuisse Syracusanum Episcopum, omnium confessione Messanensem fuisse euincam. Id verò planissimum fiet, si primùm doceam, epistolam Iustiniani, de qua sermonem instituimus, Felice Romanæ, & Petro Cnaphæo Antiochenæ Ecclesiæ Pontificibus scriptam, ac proinde etiam intra quadringentesimum octuagesimum tertium annum datam esse, quo Felix Pontificatum inijt, & quadringentesimũ octuagesimum septimum, quo Cnaphæus finem viuendi fecit. Porrò hoc ipso tempore Syracusanæ Ecclesiæ Eulalium sanctissimum hominem, non Iustinianum præfuisse, ita deprehendimus, vt nullus tergiuersationi locus reliquus esse possit. Constat enim primùm Fl. Boethio Cons. qui annus est quadringẽtesimus octuagesimus septimus, Felicis Pontificis iussu Concilio Episcoporum Romæ celebrato, de Lapsis restituendis, assedisse inter alios Candidum Tiburtinum, Crescontium Tudertinum, Basilium Tolentinatem, Maximum Bleranum, Benignũ Aquauiuensem, Vitalem Fundanum, & Romulum Prænestinum, ex quibus Candidus Tiburtinus interfuit etiam [f] Concilio Romano sub Hilaro anno, vt ipsa Concilij Acta docent, sexagesimo quinto supra quadringentesimum, item & alteri Concilio Romano sub Felice anno octuagesimo quarto eiusdem sæculi. Constat item Synodo Palmari anni quingentesimi, & secundi sub Symmacho, quæ vulgò Quarta inscribitur, post Eulalium Syracusanum Episcopum subscripsisse Candidum

a Concil. Calced. 1. act 16. inter epistol. Illust. persõ. pro Conc Calced. in epist. Petri Episcopi Corinthi.

b Dorotheus Thessalon. ad Hormisd. Ioan Nicopo. ad eũdẽ inter epistolas Hormisdæ.

c Synod Constãtinopol. act. 1. in ep. Epiph. Episc. Tyrij, inter ep. Ill. person per Conc. Calced. in ep. Epiphã. Episc. Pergensis. tom. 2. Conc. Ephes. in Append. 1. c. 4. in petitione Rhegin. Metrop. Cypr. Act. 2 3. 6. 7. 6 Syn. Constantinop. de Maiano Antiocheno.

d Serg. Episc. Cypri in epist. ad Theod Pap. in Lateranensi Synod. consult 2.

e Dorotheus Ep. Thessalon. inter ep. Hormisdæ to. 1. Ioan. Episc Nicop. inter ep. Hormisd. to 1. Paulus Constãtinop ad Theodor. PP. in Lateranens Synod. consult. 4. sub Martino. Mansuet. Episc. Mediol. inter decret. Agathõ. Ascl. ad Hilar. Papam. ep. 2.

f Baron. 484. pag. 197.

Tiburtinum, Cresconium Tudertinum, Vitalem Fundanum, Maximum Bleranum, Basilium Tolentinatem, Benignum Aquauiuensem. Insuper etiam Quintæ Synodi Acta, quam anno quingentesimo & tertio celebratam Baronius docet, superstites etiam tùm fuisse indicant, Benignum Aquauiuensem, Romulum Prænestinum, Candidum Tiburtinum, eosque post Eulalium rogatos sententiam dixisse. Quare cùm certissimum sit, vt suo loco docebimus, veterem morem fuisse, vt in subscribēdi ordine non Sedium prærogatiuæ, sed temporis, quo quisque Episcoporum sedere cępisset, haberetur ratio, manifestè inde colligitur, Eulalium multò antequàm Candidus, Cresconius, Vitalis, Benignus, Basilius, Maximus, & Romulus ad Episcopalem gradum promouerentur, Syracusanæ Ecclesiæ moderationem suscepisse, atque adeò iam inde ab anno quinto & sexagesimo supra quadringentesimum, quo Candidum Tiburtinæ Sedi præfuisse legimus. Quam meam coniecturam locus ex D. Fulgentij vita apertissimè confirmat. Cum enim Fulgentius ob frequētes in Africa Vandalorum in Catholicam religionem iniurias secessum in Ægypti partes vltimas meditaretur, atque è patria profugus casu, an Deo volente, Syracusas appulisset ante annum, vti censet Baronius, quingentesimū, Eulalius Episcopus, cùm ex Fulgentij comite itineris suscepti causam odoratus esset, dehortari iuuenem cępisse dicitur (iuuenē enim fuisse id temporis Vitæ author prodit, cùm tricesimū sextū ætatis annum ageret) multumq; periculi ei subesse, si Ægypti monachos adiret, vt qui se cum Alexandrina Ecclesia ab Romani Pontificis cōmunione iam pridem seiunxissent. Et cum exemplo suo permouere hominem cuperet: *Ego etiam quondam iuuenis*, inquit, *antequàm me Pontificalis honoris gratia praeueniret indignum, diù cogitaui sanctissimae huius professionis in ipsius prouinciae monasterijs adimplere propositum, sed haec causa me prohibuit assumpta perficere.* Hæc quidem de se Eulalius. Nemini igitur dubium esse debet, ea verborum periphrasi sanctum Episcopum innuere voluisse, bene multos iam ante annos se Pontificium adeptum, ac senecta ætate tùm fuisse, cùm Fulgentium hospitem habuit, nec recentioris rei exemplū vsurpasse, sed paulò vetustioris, & quæ ante Felicis Romani Pontificis tempora minimùm inciderit.

Veteres

Veteres Scriptores Messanam Metropolim agnouisse, Archiepiscopi appellationem sero apud Latinos receptam. Postliminij ius ad Ecclesias trahi.

CAPVT XXIII.

SEd fortasse non deerunt, qui certi Scriptoris testimonium deposcant, quo doceamur Messanensem Ecclesiam antiquiori euo Archiepiscopali honore præfulsisse, quasi vnius hominis authoritas plus fidei consecutura sit, quã hæ, quas proferebamus, Gregorij, Felicis, & Iustiniani epistolæ. Sed audi Baronium [a] grauissimum, ac prudentissimum Cardinalem, quid de epistolaris historiæ dignitate, ac fide sentiat: *Hanc, inquit, consequeris ex epistolari historia vtilitatem, vt gloriari iure valeas, res gestas magis te habere compertas, quàm ipsos Historicos illorum temporum, quos cùm datae epistolae praeterierint, res maximi momenti alto silentio sepultas reliquere. Sed & alia complura, si sapis, ex ipsis epistolarum verbis colliges monumenta: vt planè optandum tibi esset in via ista, quam terimus, antiquorum annalium nullius hactenus calcata vestigijs, ad passus singulos, si fieri posset, eiusmodi illucescere tibi faces.* & alibi idem Baronius [b]: *Pluris sanè sunt, ait, ad faciendam certam fidem epistolae, & Acta Synodalia quouis authoris Chronico.*

a Tom.7.anno 520. num. 53. pag.66.

b tom. 8. pag. 353.

At neque tamen est, quòd veterum Scriptorum authoritatem in hac ipsa re nimiùm desideremus, si quidem Petrus Lõbardus, [c] quem Magistrum sententiarum vulgo appellant, Felicem Messanensem Siciliæ Præsidem appellat, haud dubiè, quin Metropolitam intelligere voluerit. Ad hæc verò eius libri auctor, quem Fastos Siculos inscripsere, quia in vetustae Siculæ Bibliothecæ latebris primùm erutus est, atque ab interitu vindicatus, cùm Christiani orbis principum, ac Metropolium vrbium numerũ digerit, de quinto climate [d] hæc prodit. *Quinti climatis vrbes pracipuae, Italiae Neapolis, Roma, Siciliae Messana, Thraciae Aenus.* Porrò eam scriptionem antiquissimam esse, inde persuaderi potest, quòd siue eam Georgio Pisidæ Constantinopolitano Diacono tribuamus, vt nonnulli putant, floruit is sub Heraclio Imperatore; quòd si ex aliorum sententia Petrum Alexandrinum Episcopum scripti authorem facimus, cùm tres eius nominis Sedem illam tenuerint, constat primùm, qui idem martyrium fecit sub Maximino, anno fermè CCXXX. floruisse, alterum Valentis æuo, postremum ve-

c lib.4.dist.40

d Pag.12.

rò, qui Moggus est appellatus, vix est cùm hæreticorum fuerit antesignanus, librum hunc scripserit, qui catholicam, ac sanam doctrinam vbique redoleat. quamquàm & eum quoque antiquissimum dicere nihil prohibet, vt qui quadringentesimo octuagesimo circiter anno Alexandrinam Sedem sub Zenone Isaurico occupauit.

Hùc quoque pertinet Mauritij Abbatis, & Episcopi Catanẽsis de Messana elogiũ, longo quidem interuallo priori illo paulò ante laudato posterius, sed quod tamen magnam quoque antiquitatem præsefert. Is de Agathæ Virginis sacri corporis in Siciliam reditu scribens, hæc habet: *Fretum illud, quod ab Italia disseparatum, vt diximus, Carbydim, & Scyllam habet, quae fabulose dicitur succincta canibus, & nauigantium delatrare naufragia. Huic adiacet Messana ciuitas insignis aedificio, rebus opulentissima, quae locorum dignitate, meritò totius prouinciae caput extat. ad hanc praedicti viri Reliquiarum B. Agathae portatores nauigatione peracta venerunt.*

Obijciet alius, Messanensem Antistitem, tùm in his, quas hactenus laudauı epistolis, tùm in omnibus ferè Conciliorum Actis, se non nisi *Episcopum* appellasse. quo vno argumento satis commodè existimauit quispiam, negari posse, eum inter Metropolitanos censeri solitum. Sed nubecula ista facillimè disijcitur, si planum fecero, priscis illis sæculis (quod Seuertius[a] adnotauit) quos nunc passim Archiepiscopos dicimus, seu Metropolitanos, humilitatis gratia solum Episcopi nomen retinuisse, quocirca iustissimè eos reprehendit Cardin. Baronius[b] qui Arelatensem Ecclesiam, priusquàm in ea Caesarius Pontificem ageret, Metropolitanam fuisse pernegabant: *Fefellit, puto,* ait, *simplices, quòd, qui praecesserunt Caesarium, Antistites Arelatenses non Archiepiscopi nominati sunt, sed Episcopi. Verũ sciant veterem nomenclaturã, qua etiam Patriarchaliũ Sediũ, imò etiam Romanae Ecclesiae Praesules dici solebant Episcopi.* Et si enim in Oriente toto, qui eius gentis fastus fuit, & arrogantia, cum ipsa penè nascentium Ecclesiarum origine Archiepiscoporum nomen vsurpari cœperit, constat tamen apud Occidentis orbem serò nimis appellationem eam receptam: quin & prohibitum quoque in Carthaginiensi Concilio legimus, ne si quis Archiepiscopus diceretur. qua vna coniectura Baronius[c] imposturam detegit Actorum Quini sextæ Synodi, nempe Appendicis centum, & octo canonum ad Sextam Synodum, in qua Cyprianus Carthaginiensis Archiepiscopus appellatur, inusitato id temporis (anno DCXC.) apud Occidentales nomine: eodemq; argumẽti genere alibi refellit idẽ author[d] epistolã Gregorio I. affictam, qua ille Marinianum, Rauennatem Antistitem

a part 3 cap. 5 sect. 7. §. 5. Maurus Castel Ferrer in hist. S. Iacobi lib. 3. cap 19.

b tom 6. anno 508. nu 21.

c tom 8. anno 692. nu. 18.

d tom 8. anno 593. nu. 31.

tem Archiepiſcopi nomine ſalutat: *Quàm procul*, inquit, *ab Gregorij aeuo, & vſu, qui non niſi Epiſcopum, & Fratrem Rauennatem Praeſulem nominare conſueuit.*

Iam ſi quis pertinaciùs eo neget, Felicē Metropolitanū exiſtimari potuiſſe, quòd nullus Legationi, ac Vicibus Sedis Apoſtolicæ locus reliquus erat futurus, quas Syracuſano Epiſcopo Gregoriū demandaſſe in loco videbimus, ſi quis ea tempeſtate Metropolitico iure Inſulæ præfuiſſet: quaſi,cùm in Eccleſiaſticis controuerſijs adiri eum liceret, nullo opus fuiſſet ad eas dirimendas Romani Pontificis Vicario; in promptu erit oſtendere frequentiſſimè accidiſſe, vt in ijs etiàm prouincijs, quæ Metropolitano ſubeſſent, Romani Sedis Vicarios cōſtituerentur. eo fieri, vt vix conſtet hæc argumentandi ratio, ſiquidem obſeruare eſt in omnibus ferè Romanorum Pontificum reſcriptis, quibus ſuas Vices alijs ex more delegabant, id quoque expreſſim additum: *Metropolitani tamen honore ſeruato.* quo apertiſſimum fit, fuiſſe quoque in prouincijs illis Metropolitanum, quas Vicarijs operis adminiſtrabant.

Hactenus, vt opinor,apertiſſimè demonſtratum eſt, iam inde à D. Gregorij ætate Meſſanenſem Eccleſiam Metropolitano honore auctam. Nec quis perijſſe illi eam dignitatem ſuſpicetur in luctuoſa,ac diuturna Sarracenorum temporum vaſtitate, quaſi Eccleſiarum iura minuat,quam hoſtili manu iniuriam patiuntur, ac cum libertate ſimul etiam vetera priuilegia amittant. Nam,ſi verum amamus, contra ſe res habet, & iure quoque Romano religioſa, & ſacra loca, quæ ab hoſtibus capta ſunt, ſi ab hac calamitate fuerint liberata, perinde ac liberi homines, quaſi quodam poſtliminio reuerſa, priſtino ſtatui reſtituuntur.[a] In Sexta verò,aut Quiniſexta Synodo,nam hoc quoq; nomē habet ſub Iuſtiniano ῥινότμητῳ celebrata,ita cautū lego.[b] *Quoniam diuerſis temporibus Barbaricae incurſiones fuere, & ex eo plurimae ciuitates ab iniquis, & exlegibus ſubiugatae, vt ideò non poſſit eius ciuitatis Epiſcopus, poſtquàm ordinatus fuerit ſuum thronum apprehendere, & in eo ſacerdotali collocutione collocari, & ſic pro ea, quae inualuit, conſuetudine, ordinationes, & omnia, quae ad Epiſcopum pertinent, agere, & tractare; nos honorem, & reuerentiam Sacerdotio ſeruantes, & gentilem iniuriam nequaquam ad Eccleſiaſticorum iurium pernitiem poſſe quicquam agere volentes eis, qui ita ordinati fuerint, & propter praedictam cauſam in ſuis thronis non ſunt conſtituti, vt abſque vllo ex ea re praeiudicio conſeruentur, decernimus, vt & diuerſorum clericorum ordinationes canonice faciant, & Pontificatus auctoritate in proprio termino vtantur, & ſit firma, & legitima, quaecumque ſub eo procedit adminiſtratio, non enim à tempore neceſsitatis exacta*

[a] l. cum loca D. de Religioſ. & ſumpt. fun.

[b] Can. 37. & Balſ. in reſp. de priu. l. Patriarcharum hoc cānone tuetur priuilegia Sedis Antiochenæ & Hieroſolymitanæ à Barbaris occupatarum.

exacta iuris obseruantia circumscripta dispēsationis terminus circumscribitur. Idemque in Latina Ecclesia receptum. Hadrian. ad Bertericū Viennensem: *Vnde placuit nobis, vt omnibus Archiepiscopis authoritate litterarum nostrarum mandaremus, vt sicut ab antiquis priuilegijs singulae Metropolitanae vrbes fundatae sunt, ita permaneant, & habeat vnaquaeque Metropolis ciuitates sibi subditas, quas Beatissimus Leo post Calcedonensem Synodum singulis Metropolitanis distinxit. nec debeat Ecclesia vllum damnum sustinere, si per sexaginta, aut septuaginta, aut octuaginta, aut eo amplius annos iniuria quorumcumq; Praesulū, & vastationibus Barbarorum dignitatem antiquam, ac Romanorum Pontificum firmitate roboratam perdidit, & amisit, quando innumeris penè annis illa disponente spiritu Dei fuerit vsa.*

Sicilia quo primùm tempore à Romani Pontificis Diœcesi auulsa Constantinopolitano Patriarchæ cesserit, & quis illo æuo Siculæ Ecclesiæ status.

CAPVT XXIV.

Atque hæc, quæ hactenus dicta, haud dubiè obtinuisse censeo, quàm diù Sicula Ecclesia sub Romani Pontificis imperio ac ditione mansit: nam vbi primùm ad Constantinopolitani Patriarchæ partes traducta est, Reipublicæ Ecclesiasticæ forma non vulgarem rerum conuersionem accepit. Porrò nullus, opinor, ignorauerit nouæ Romæ Episcopum, & Imperatoris authoritate fretum, & Regiæ vrbis dignitate elatum, quò Oecumenici Patriarchę titulos diù anxieque quæsitos [a] certa sibi ratione confirmaret, omni ope contendisse, eòq; suas omnes admouisse machinas, vt quascumq; & quàm plurimas Christiani orbis Ecclesias in suam fidem, & castra pelliceret. Hinc scilicet Theodosio II. rerum potiente, Atticus Patriarcha [b] Illyricum subijcere omnium primus tentauit, ac mox etiam Acacius prætextu turbarum, quæ in subrogando Episcopo Antiochiæ futuræ erant, Antiocheni Patriarchæ electionem à Constantinopolitano fieri ab Zenone Imperatore obtinuit; [c] deriuassetque ad suos perpetuam hanc prerogatiuam, ni Romanæ vrbis Pontifex Simplicianus summa vi obstitisset. [d] Thessalonicensem quidem Ecclesiam, cuius in Romanam Sedem fides egregio Leonis I. testimonio collaudatur, quamuis Apostolicæ Cathedræ Vices diù tenuisset, tandē malis Græcorum artibus ab Constantinopolitani Episcopi Diœcesim

a Conc. Constantinop sub Menna, Act. 1.

b l. 6. Cod. de Sacrosanct. Eccles.

c l. 45. C. de Episc. aud. in Cod. Theodos.
d ep. 13. 14. & 35.

sim transijsse Pontifices Romani non semel questi sunt. Plenæ huiusmodi querelarum sunt Nicolai I. ad Michaelem Imperatorem epistolæ, Hadriani item I. ad Constantinum, & Irenem. Tandem verò, & de Bulgariæ Ecclesiarum iure à Græcis vsurpato, frustraque à Romanis vindicato frequentissima est mentio in Conciliorum Actis. Quam Græcorum ambitionem Anastasius Bibliothec. a meritissimè suggillat his verbis: *Sed quia isti* (Romani Pontifices) *cum Petro super petram verae confessionis stantes pestiferam suggestionem audire possunt, obaudire non possunt, mox illi* (Imperatores Romani) *qui nunc Graecorũ appellantur, quando aliter eos laedere nequeunt, patrios, & antiquos terminos proferunt, priuilegia Sedis Apostolicae corrumpunt, & penè omnia iura disponendarum Diecesum auferunt, atque suis haec fautoribus, consentaneis, & sectatoribus conferunt, cum quibus etiam ius, quod Sedes Apostolica super praedictas regiones habuit, quia iuxta se sitae videbantur, vsurpant, & Constantinopolitanae Diœcesi nequiter applicant.*

a In præfatione ad Nicen. II Synodum.

Quo minus mirandum, quòd Siculas quoq; Ecclesias à Romani Pontificis clientela abalienare, ad suasque transferre partes Constantinopolitani Præsules enixè studuerint. b Idque eis factu facillimum fuit, quippe cùm Orientis Imperatori in Ciuili Politia Sicilia pareret, verisimillimum est, Episcopos, & dignitatum largitione, & muneribus illectos, & vi quoque adhibita, si qui paulò in Romanam Sedem essent propensiores ad Constantinopolitanum tandem defecisse c præsertim cùm hæc quoque eo potissimùm tempore acciderint, quo oppressis Saracenorum tyrannidè, vastatisque Siciliæ ciuitatibus Siculi Antistites solito frequentiores in Regia Vrbe erant, tùm vt exilij incommoda, paupertatemque Principis, aut Ecclesiæ Constantinopolitanæ liberalitate vtcumque sustentarent, c tùm vt de recuperanda Insula cum Imperatore, ac proceribus consilia inirent.

b Balsam. in can. 2. Synod. I. Constantinop. Bert. diatrib. 2. cap. 1. pag. 149. Baron. tom. 10. anno 854. n. 9.

c Balsam. in resp. de Patriarchis.

Cæterùm si de eiusce rei certa tẽporis nota dispiciendum sit, scio Cardinalem Baronium ea fuisse opinione, vt senserit anno octingentesimo quinquagesimo quarto Siculam Ecclesiam Constantinopolitano paruisse, fortasse quia in Concilio eodem anno Constantinopoli celebrato ab Ignatio Patriarcha Gregorius Syracusanus Episcopus gradu motus est; quo conijcit, Cõstantinopolitanum Patriarcham id temporis in Siciliæ Antistites ius dixisse, ita tamen, vt eius Acta confirmatione Sedis Apostolicæ indigerent. Scio in Nicęna II. Synodo d Ioannem Tauromenitanum Episcopum his verbis se subscripsisse: *Cum veluti diuinae Orthodoxiae terminus sint litterae, quae ab Hadriano Papa senioris Romae ad pios Imperatores, nec non ad Tarasium*

d Act. 2. & 3.

a Epist. 9.

vniuersalem Patriarcham nostrum missae sunt, ita profiteor suscipiens sacros Icones. Item Nicolaum I. a Pontificem Gregorij Syracusani proteruiam eo inprimis exagitare, quòd *in Ignatium, suum videlicet Patriarcham, rediuius*, vt ille ait, *impietatis iacula irreuerenter exacuisset*. eoque veluti indicari iam tùm Patriarchæ Constantinopolitani in Siculos potestatem agnitam fuisse.

Sed, si quid in ista antiquitate video, non dubitauerim affirmare, Nicolao I. Pontifice Siculas Ecclesias in Occidentis Diœcesi numeratas. Id quod clarissimè ex secunda, & tertia Nicolai ad Photium Patriarcham, & Michaelem Imperatorem epistolis deprehendere mihi videor. in quibus, vt similes priorum Pontificum querelas prætermittam, multus in eo est Nicolaus, grauissimeque expostulat *occupata ab Orientalibus Romanae Ecclesiae iura, non solum quia ipsam suasione Schismaticorum Patriarcharum prouincijs ius spoliassent, quas veluti peculiares Romanus Pontifex, alioqui totius Orbis vniuersalis Episcopus, per Vicarios regere consueßet, vtraque videlicet Epiro veteri & noua, Illyrico, Macedonia, Thessalia, Achaia, vtraque Dacia, tùm Ripensi, tùm Mediterranea. Mysia, Dardania. Praeuali, quibus prouincijs*, vt ille ait, *Thessalonicensem Archiepiscopum praefici mos erat, sed quia etiam patrimonia, quae in Sicilia, quae in Calabria haberet, sustulissent*. Atqui hic vides, nullam de Siciliæ Ecclesijs fieri mentionem, sed de Calabro solum, & Siculo Patrimonio per summā iniuriam occupato Pontificem queri, quæ prædia, cùm essent amplissima sacris luminibus in Principum Apostolorum templo nutriendis piè attributa, Leo Isaurus cùm sacrarum Imaginum, tùm Romanæ Sedis iuratus hostis fisco addici iusserat. b Porrò verò, si præter enumeratas prouincias Siciliam quoque ab Romani Pontificis fide Græci abduxissent, par est existimare, id Nicolaum Michaeli, & Photio inprimis iustissimè obiecturum fuisse.

b Theophan. in histor. anni 732. Baron. anno 681. nu. tom. 8.

Neque illò pertinet, quòd Syracusanum Gregorium Ignatius ab Episcopatu deiecerit. Primùm, quia nec multùm fortasse à vero abesset, Ignatium non nisi ex mandatis Romanæ Sedis Vicibus alienæ Diœcesis Episcopum reum peregisse, & suspicionem illud confirmat, quòd iudicium illud non priùs vim habere voluit, quàm Romani Pontificis authoritas accederet. Sic enim narrat Nicolaus: c *Fuisse in Concilio Constantinopolitano Gregorium depositum, ita tamen vt Romani Pontificis consensus requireretur, quo per Legatos Ignatij à Leone IIII. expetito, negasse hunc, nisi Gregorio audito se ratam habere velle Patriarchae sententiam, atque adeò per Leonis obitum causam ad successorem esse delatā.* Nec verò deessent exempla, & si in præsentia non

c Ep. 5. ad Mi-

non omnia occurrant,[a] quibus appareat Constantinopolitanum Præsulem Apostolicæ Sedis Vices non semel Oriente toto gessisse. Sed planiùs secundo loco respondeo, Constantinopolitanum Archiepiscopum Romani Pontificis æmulatione, multò pridem ante ista tempora, de quibus loquimur, hoc sibi vendicasse,[b] vti etiam in alienæ Diœcesis Episcopos coactis Antistitũ Concilijs animaduertere,& gradu mouere eos possent. Inde illa Leonis Sapientis,& Constantini Imperatorũ verba: [c] *Omnium Metropoleon, & Episcopatuum, Monasteriorumque, & Ecclesiarum cura,& iudicium ad proprium Patriarcham pertinet. Constantinopolitano vero, licet etiam in aliarum Sedium territorijs, in quibus hęc praerogatiua non est, crucium fixiones in templis concedere, neque hoc solum, sed & omnes controuersias in alijs Sedibus exortas dirimere, & dyudicare potest.* Iam verò neque illa quoque multum vrgent, quòd Siculi Antistites Constantinopolitanũ Patriarcham S V V M appellauerint; id enim vel eorũ ambitioni adscribendum, quò ea honoris significatione, qua nihil ille carius habuit, Patriarchæ animum obstringerent, vel quòd recepto iam pridē Synodi Calcedonensis Canone IX. & XVII. quo clericis, atque Episcopis libertas conceditur, vel apud Metropolitanum, aut Primatem, vel apud Constantinopolitanum Episcopum inter se disceptandi, inde cõmunis omnium, & vniuersalis Patriarcha Græcis censeretur. Eòdemque Nicolaus I. respexit, cùm Gregorium in Patriarcham suum rebellem appellat, augendique criminis gratia id dixit, aut quia non eum latebat, Gregoriũ fuisse, qui Siculam Ecclesiam, Constantinopolitano subijcere, omnium primus ausisset.

[a] Gelasius ad Episcopos Dardaniæ. Baron. anno 471. pag. 334.

[b] Felix III. epist ad Acatiũ Constantinop.

[c] tom. 2. Iuris Græco Romani In delectu legum Leonis, & Constantin. tit. 1. de Patriarcha.

Immutata à Constantinopolitano Patriarcha sacra Siciliæ Politia.

CAPVT XXV.

Porrò vbi primùm Sicilia in Ecclesiastica quoq; Politia Regiæ vrbi cessit, nihil non ex antiqua rerum facie mutatum est. quippe vt recenter illectas in clientelam Ecclesias in officio contineret, earum Præsules, eosque inprimis, quos factiosos, honorumq; cupidos nouerat, sacrarum dignitatũ largitione Constantinopolitanus Patriarcha arctius sibi deuincire omni ope cõtendit. Inde scilicet est, quòd hoc ipso ferè tēpore ab octingentesimo,& quinquagesimo ad noningentesimum annum in vna Siciliæ ora, quæ inter Pelorum, & Pachinum ad Orientem protenditur, duas Metropoles, duas item Archiepiscopales Sedes dictas reperies, Cata-

 nam

nam, Syracusas, Messanam, Tauromenium.

Et Catanensem quidē Ecclesiā Metropolitano honore affectā, Octauæ Synodi Acta apertè docent, in qua Ignatius est restitutus, quibus inter alios Metropolitanos Euthimius Catanæ Metropolites adsedisse scribitur. Sed & veteres quoque Notitię Catanam inter Metropoles censent, quamuis non certo, ac fixo semper loco. Nam quæ Andronico Imperatori Palęologo tribuitur apud Georgium Codinum de Officijs Aulę Cōstantinopolitanæ, *prius quidem quadragesimum, & quartum locum tenuisse*, narrat, *Andronici verò aetate septimum, & quinquagesimum*. Nec dubium est ijs verbis Leonis Sapientis Notitiam designari, quæ, vti eam Leunclauius recenset, quadragesimum quintum Catanæ tribuit. Alia verò Dispositio, quam M. S. habet celebris Bibliotheca Monasterij S. Saluatoris Messanæ, quæ Andronici II. est, si codicis inscriptioni credimus ad quintum & nonagesimum reijcit. Quin & Sarracenis quoque imperantibus eam dignitatem, vel titulo saltem retinuisse Ecclesiam illam, Sisinnij Constantinopolitani Patriarchæ decretum indicat, ne duo Fratres duas accipiant consobrinas; cui plurimos inter Metropolitas Leo Catanensis subscripsisse legitur, anno circiter nongentesimo nonagesimo quarto.

a Act. 2. 3. 5. 6. & 8.

d. tom. 1. Iuris Græco Romani lib. 2. inter Nouellas Leonis, Nouel. 2.

Syracusanam verò etiam Metropolim dictam laudata Leonis Dispositio suadet, quæ & omnes ei subiectas Ecclesias numerat, sed & vetus illa Notitia S. Saluatoris Syracusas Siciliæ Metropolim agnoscit. Hoc tamen inter vtrāque Ecclesiam differentiæ est, quòd Catanensis statutum, ac proprium inter Metropolitanas locum habet, Syracusana verò veluti extra ordinem adscita incerti iuris est, nec quota in sede collocanda sit, apparet. Nam tres illæ Notitiæ, quas ante proferebam, cùm indicem texant Metropoleon, Catanæ quidem in loco meminere: Syracusas verò omninò prætereunt: itaque neque inter LXXX. Metropoles à Leone descriptas, neque inter CXII. Andronici Senioris, neque inter CXXII. quas Notitia Messanensis habet, Syracusæ in numero Metropolium vrbium, quæ Constantinopolitano Patriarchæ suffragantur vllum obtinent locum. quamuis nostra quidem Messanensis Notitia sub extremo libello huiusmodi appendicem proferat: *Sunt etiam Metropolitani, qui à Romani Pontificis Diœcesi se subtraxere, nunc autem degunt sub throno Constantinopoleos. Thessalonicensis nimirum, Syracusanus, Corinthius, Rheginus, Nicopolitanus, Athenienisis, Patrensis. Sub Syracusano Siciliae Tauromenitanus, Messanensis, Agrigentinus, Cronensis, Lilybaetanus, Drepanēsis, Panormitanus, Thermitanus*, Halesinus, *Cephalędiēsis, Tyndaritanus, Melitēsis, Liparitanus*. Eadē prope, ijsdēq; verbis habet Leo in sua

ſua Diſpoſitione. Sic enim ſcribit poſt enumeratas quinquaginta, & ſex Metropoles Suffraganeas Sedes (reliquæ namque ad octuaginta vſq; in Leunclauij editione deſiderantur) *Auulsi à Diœcesi Romana iamque throno Conſtantinopolitano ſubiecti Metropolitani, & qui ſubſunt eis Epiſcopi, ſunt hi: Theſſalonicenſis, Syracuſanus, Corinthius. &c.* Fuit autem hic Leo Baſilij filius, Sapientis, ſeu Philoſophi cognomine appellatus, cuius Imperij initia in annum DCCCLXXXVI. incidere.

Quod verò ad Archiepiſcopatus pertinet, Tauromenitanam Eccleſiam hoc titulo inſignitam probant veteres, & receptæ appellationes, tùm Theophanis, tùm etiam Gregorij Ceramei, quos Tauromeniæ Archiepiſcopos dictos Homiliæ, atque Hymni ab ijs ſcripti produnt, qui hodieque in Eccleſia Græca leguntur. Meſſanenſem verò ad Archiepiſcopalem honorem euectam, præter Leonem Imperatorem, qui inter triginta, & nouem Archiepiſcopales Sedes Meſſanam ſeptimo ſupra decimum loco cenſet, extat etiam Meſſanæ in Monaſterio S. Catharinæ, quod Synaitæ monachi incolunt, peruetuſtus codex, Nonimon dictus, qui poſt Andronici Notitiam iiſdem omninò Metropoleon nominibus, eodemque ordine deſcriptam, atque in Codino eſt, ſyllabum habet Eccleſiarum, quæ Archiepiſcopales dicerentur, interque eas decimo loco Meſſanam poſuit. Quamuis (ne quis me Patriæ affectu in tranſuerſum ferri exiſtimet) non planè in hoc mihi ipſi ſatisfaciam, ac potius ſuſpicer, non de Sicula Meſſene, ſed de Græca, Scriptores iſtos eſſe intelligendos. Suadet id, tùm quòd ciuitates aliæ, quas honore iſto affectas Notitiæ produnt in ſolo Oriente poſitæ, nulla in Occidente, tùm quòd Leonis Notitia inter ciuitates Patrenſis, aut Corinthij Metropolitani Suffraganeas Meſſenem præterit, haud dubium, quin veluti exemptam ab Metropolitæ poteſtate, vtpote, quæ Archiepiſcopali honore fungeretur, tùm demum quòd, cùm Græci codices † Μεσήνης habeant, Leunclauius Meſſene vertit, cùm eorumdem Archiepiſcopatuum indicem ex Synodali incerti Patriarchæ reſponſo profert.

† Tom. 1. Iuris Græco Romani lib. 1. ſent. Synod. 1. In 1. incertorum Patriarcharũ tit. de ſeſſ. ordine Metropolit. & Archiepiſc.

Cur

Cur Græcorum Notitia Catanensem, & Syracusanam Ecclesias inter Metropoles, Tauromenitanam inter Archiepiscopatus censuerint.

CAPVT XXVI.

VErùm vt ad duas Metropoles redeamus, illud inprimis inuestigandum, qua tandẽ ratione fieri potuerit, vt duplex esset in vna Sicilię ora Metropolis ciuitas? tùm deinde quid causæ sit, quòd cùm in tot istis Notitijs, quæ extant, nullus sit Syracusano inter Metropolitas locus, vna illa, ac solitaria appendix, Syracusas Metropolem vrbem appellet? suspicionem auget, quod eædem Notitiæ, cum reliquos in appendice descriptos rebelles Metropolitas suis locis ordine in Syllabo recenseant, Thessalonicensem, Corinthium, Nicopolitanum, Rheginum, Atheniensem, Patrensem, de Syracusano mirum vbique silentium.

Qua in re, vtpote antiquitatis tenebris inuoluta, & quæ nullius interim Scriptoris luce perfundi possit, si solis coniecturis duci me fatear, nullus erit, opinor, qui me eo nomine reprehendendum iure existimet. Senserim igitur, ipso quidem initio, cùm nec dùm fortasse Constantinopolitani Patriarchæ iurisdictio in Siculas Ecclesias radices altius egisset, solum Episcopum Catanensem Metropolitani nomine honestatum. Honori ne Agathæ celeberrimę Virginis id tributũ, nõ satis cõpertũ habeo; An quod cùm in Nicæna II. Synodo, quæ pro restituẽdo Sacrarũ Imaginũ cultu celebrata est, Theodorus Catanæ Episcopus familiã duxisse visus sit, ac plerisq; in locis sic de eo scriptum reperiatur: *Theodorus*, [a] *& qui cum eo erant Deo amabiles Sicilię Episcopi. Sanctissimus* [b] *Episcopus Sicilię* (Theodorus) *dixit*, Metropolites sit existimatus? sed neq; absurdum esset opinari ab solo Imperatore eum honorem profectum. notissimum videlicet est eum id sibi vindicare solitum, & Alexiũ Comnenũ legẽ [c] tulisse, *vt Imperatori liceat Metropolitanũ throrum Ecclesiae largiri, & tàm Episcopatus, quàm Archiepiscopatus in Metropolim erigere, si motu proprio faciendum id existimauerit, siue in honorem ciuitatis, siue ob fidem in Ecclesiam, siue ob Episcopi virtutem?* An & fine Diœceseos, seu prouinciæ iure? suspicer fortasse, & suspicionis ansam præbet, quòd nostra illa Messanensis Notitia, quę suos cuique Metropoli subiectos Episcopos nominatim describit, nullos Catanensi attribuit. Idque paulò ante deprehẽdi clariùs ex Leonis Notitia cõstare, cũ ait: *Nullum*

a Act. 1.

b Act. 3.

c tom. 1. Iuris Græco Romani lib. 2. in Nouel Alexij. Nouel. 3.

Nullum esse thronum, qui Catanensi subsit. Post verò, cùm Gregorius cognomento Asbesta Syracusanam Ecclesiam adeptus esset, seu quia omnium primus se ab Romani Pontificis ditione subtrahere conatus est, seu quia Photio inuadendæ Constantinopolitanæ Sedi author, ac princeps fuit, earum rerum gratia verisimile est opinari, Archiepiscopi titulo primùm à Photio auctum esse in Synodo, quam Veteres postea Latrocinalem dixere, cuius præcipuum concinnatorem Gregorium fuisse constat. Atque hùc fortasse Nicolaus Romanus Pontifex respexit, cùm deposito Gregorio Archiepiscopos eius successores ab Romana Ecclesia in posterum consecrari iussit. hoc quoque illud innuit, quod Actione VII. Octauae Synodi, in qua referuntur Acta Romani Concilij sub Hadriano celebrati inter anathematismos ita habetur: *Omnibus sectatoribus, & propugnatoribus Photij, & Gregorij Syracusani quondam Archiepiscopi anathema.* Tandem verò etiam Metropolitam esse factum, eique Siculas Ecclesias veluti Suffraganeas attributas, siue hæc contigerint, tùm primùm, cum ab Romana Ecclesia rebellare est ausus, siue cum viuo Ignatio Photius Sedem occupauit, siue demum cum illo mortuo legitimo Romani Pontificis permissu restitutus est. Enimuerò Gregoriũ primũ fuisse, qui Siculã Ecclesiam Constantinopolitano subijcere tentarit, non difficile credet, quisquis in Niceta legerit, iam tùm ab Ignatij Constantinopolitani Patriarchæ inauguratione Photium ei occupandæ Sedi animum adiecisse, ad eamque rem Gregorij Syracusani opera, industriaque vsum: *Erat*, inquit, [a] *huius author, & initiator in omnibus Gregorius ille cognomento Asbesta, quem Syracusanum olim Pontificem fuisse ferunt, tùm verò* (inaugurationis ipsius tempore) *Constantinopoli de maleficijs reum factum, & iam Romae, quòd contra leges, & sanctiones Ecclesiasticas peccasset, exauthoratum. Hunc Ignatius, cum esset Patriarcha consecrandus, ne initiationi eius interesset, admonuit, donec per otium causa ipsius diligenter cognosceretur. quod Patriarchae inter initia factum, quamuis iure factum, multi reprehenderunt. Hinc,* pergit author, *o quis ex his paucis verbis ortam cladem illam explicet, quis turbas, & factiones, litesque, & improbitatem illius probi Siculi dicendo assequatur?* Ex quibus verbis procliuis est coniectura, Gregorium, quòd se Romanæ Diœcesi eripere, & in Cõstantinopolitani clientelam transire ausus esset, ob imminutam Romanæ Sedis authoritatem læsæ veluti maiestatis reum in iudicium Romæ vocatum, damnatumque. Certè Iustinianus [b] Imperator similem Dioscori Patriarchæ Alexandrini in Romanum Pontificem perfidiam non alia phrasi explicat. sic enim de illo scribit: *Super haec omnia autem quis ignorat, ea quae*

[a] Nicet. in Vita Ignatij Patr.

quae nostris temporibus in Ecclesia antiquioris Romae cōtra Dioscorum acta sunt, qui cùm nihil in fidem peccasset, tamen propter solum Ecclesiasticum ordinem ab eadem sancta Ecclesia Romana anathematizatus est. Atqui Dioscorus non aliud crimen admiserat, quàm quòd ab Romanæ Sedis imperio desciscēs, excommunicationis quoque sententiam in Pontificem Romanum proferre ausus est. Hæc quoque eo confirmantur, quòd in Octaua Synodo,cùm Photio obijceretur, quòd à depositis Episcopis, nēpe à Gregorio consecrari se passus esset, Photiani Antistites ita criminationē hanc retudere: *Quòd autem dicitur, quia à depositis est promotus, primùm non opinamur hoc verum esse; neque enim pro criminibus depositi fuerunt, sed pro eo, quòd restiterunt Ecclesiae. vniti autem rursus, & apostasiam illam reprobantes suscipiendi sunt.* Sic quidem habet Latina sextę Actionis editio. Græcolatina verò paulò clariùs id explicat: *Nec verum est illum à depositis consecratum esse;nec enim ob flagitia vlla depositi sunt, sed quia pacem Ecclesiae perturbarunt, reconciliati verò peruicacia resecta recipiendi sunt.* Quis hic non apertissimè significari censeat, Gregorium,de quo res erat,tentasse quidem abrumpere pacem, quæ inter Occidentalem, & Orientalem Ecclesiam erat,repressum tamen ab Romano Pontifice, & Episcopatu deiectum apostasia abiurata in viam redijsse?

a Act. 6.

Iam circa illud alterum, quod subtexebam, Gregorium de Photio multis nominibus optimè meritum, nemo est qui nesciat, modò totam illā eiecti Ignatij historiam, vel ex Octauæ Synodi Actis, vel in Nicæta [b] ipso aliquando cognouerit. Ignatio enim per vim, & scelus ab Episcopatu pulso, Syracusanus Gregorius solus repertus est, qui Photium inuasorem consecrare auderet, totamque illam in sanctissimum Pontificem tragœdiam adornaret, fingeret, ad exitum perduceret: vt mirum sit in Episcopalis ordinis homine tàm exitialis odij flammas tàm diù arsisse, tantam repertam esse mentis proteruiam, tantam dicendi, fingendique peritiam, an insaniam, vt non modo Orientalem Ecclesiam pro libidine huc illuc trahere, sed & Romanæ fucum facere potuerit. Eò fit, vt minus multò mirandum sit,tantum hominem tàm insigniter de Constantinopolitana Sede meritum,siue ob tentatam in Romanum Pontificem rebellionem, siue ob nauatam Photio operam, rependendæ gratiæ, Archiepiscopali,& mox Metropolitica dignitate fuisse exornatum. Satis constat, tanti eum Photium fecisse, vt cùm fortasse Syracusana Cathedra impedientibus Sarracenis minus frui Gregorius posset, Nicęam eumdem transtulerit,& non multò postea defunctum tàm honorificis encomijs

b Nicæta in Vita Ignatij Acta Octauæ Synod. Barō. anno 855. & sequ. Nicol. Papa ep. 6 & 10

publicè

publicè laudauerit, ac si, vt quidam scribit, a eam vitam egisset, vt cum magnis illis Patribus comparari posset.

a Nicæt in vita Ignatij Patr.

Idemque omninò de Tauromenitana Ecclesia sentiendum dixerim, cuius Episcopus Zaccharias Cophus cognomento laboriosa primùm pro Photio b ad Nicolaum Pontificem legatione functus, tùm & acerrimus c fuit eiusdem sectarius, vt ne in aduersa quidem fortuna cum detectis Photij fraudibus, & imposturis per Concilij decretum Patriarchatu motus est, totiusque Orientis Episcopi mutata fide turpissimas sententias in eum dixere, deserere amicũ voluerit, quin potiùs honoris iacturam sustinere, eumque sequi præoptarit, vt non immeritò Photius suum illum appellet, & postquàm Ignatio mortuo iterum Constantinopoli rerum Ecclesiasticarum potitus est, ad Calcedonensem Metropolim promoueri iusserit. d

b Anastas. in notis ad VIII. Synod. Act. II.

c Acta VIII Synod. Nicæt. Baron.

d Baron. anno 871. num. 49.

Porrò verò Photium prodigiali, vt ita dixerim, Ecclesiasticarum dignitatum largitione Græcorum leuitatem sibi deuinxisse, Nicætas e optimè, ni fallor, indicat ijs verbis: *Ipse verò contra sanctum Virum odium alebat, & quotquot ex eius germanis, seu spuris sectatoribus poterat, furtim ad se trahebat, dignitatibusque vesaniae suae illiciebat, per quos innocentis calcaneo insidiabatur. Sed enim spe sua frustrabatur, quòd beatus ille iam extra omnem esset aleam calumniarum.* Sed & idem Nicætas f scribit, Theodorum quendam à Caria ad Laodicensem Metropolem à Photio translatum, Samuelem, qui ad illum diem Chonarum Antistes Laodiceno subiectus fuerat, Archiepiscopi honore dignatum, Ignatium Monachorum Archimandritam S. Ignatij desertorem Hierapoleos Metropolitam factum. Tandem, vt Theodoro quoque Santabareno gratiam redderet bene de se merito homini, cùm nulla tùm fortasse vacaret ad manum Sedes, Pathmorum Metropolitam eum creasse, quem proinde facetissimè familiares ἀφαντοπόλεως Episcopum dixisse, hoc est, *Ciuitatis inuisibilis*, quæ nusquam esset, nusquam appareret. Insuper verò etiam Photium illud imprimis summis studijs, artibusque contendisse, vt Romani Pontificis maiestatem imminueret, prouinciasque illi subiectas ad se traheret, frequentissima sunt apud Baronium g testimonia, qui hoc quoque scribit, Photium omnium maximè Orientis Ecclesias à communione Romanæ Sedis diuellere conatum esse: Occidentales quoque Episcopos vniuersæ Galliæ, h & Aquileiensis prouinciæ non vano ausu in suam fidem pellicere tentasse.

e Nicæt. in vita Ignatij.

f loco cita & Baron. anno 859. nu. 68.

g anno 858. n. 62.

h Baron. anno 867. nu. 86.

Igitur vt vela colligam, cùm Photium ità animatum in Ecclesiã Romanã fuisse constet, ipse verò Gregorius ob suos mores aptissimus huic facinori patrando videatur, rerũ item articuli, momentaque eo tempore gestarum, coniecturæque hacte-

nus explicatæ id persuadeant, facilè crediderim hoc potissimùm æuo Syracusanam Ecclesiam Metropolis titulo, reque auctam, cùm Catanensis appellatione tantum Metropolitana id temporis diceretur. Certè vtramque Ecclesiam in Constantinopolitanam propensiorē fuisse in Gregorio Magno pridem obseruabam. Is enim ad Ioannem Syracusanum Episcopum scribens, queritur *amicos quosdam suos, tàm Graeci, quàm Latini nominis eius acta eo nomine reprehendere, quòd Constantinopolitanam Ecclesiam deprimere niteretur, cuius alioqui consuetudines in sacris probaret, ac sequeretur. Ac se quidem falsò insimulari, quippe ritus illos, ac caerimonias non à Constantinopolitana Sede Romanos, sed a suis maioribus accepisse, proinde cupere se, vt data occasione Catanā Ioannes pergat, ac tum Catanę, tùm etiam Syracusis publicè doceat, suos obtrectatores temerè in Gregorium illa iactasse, & falsos esse, si crederent Romanos Pontifices à Graecis esse mutuatos sacros Missarum ritus, aut Constantinopolitanam Ecclesiam Sedi Apostolicae non esse subiectam.*

a lib. 7. Indict. 2. ep. 64.

At cur, dicet aliquis, Messanensis Sedes Tauromenitanæ, Catanensi, Syracusanę in ista honoris cōtrouersia à Grecis posthabita? an quia visa esset Romanæ Ecclesiæ addictior, quippe cuius authoritate Metropolis iura hactenus tenuisset? An quia Gregorius Messanæ Episcopus Photio inuisus? constat sanè illum neutiquam numerari inter Photij asseclas, Act. II. VIII. Synodi, quales inter multos fuere ex Siciliæ Episcopis Euthimius Catanæ Metropolites, & Zaccharias Tauromenitanus. An quia id temporis solæ ex vniuersis Siciliæ ciuitatibus Catana, Tauromenium, Syracusæ Græci Imperatoris in ditione, & fide erant; Messana verò à Sarracenis paulò ante expugnata eorum imperio cesserat? Porrò non dubiū est, quin Panormus omnium prior in Barbarorū manus venerit anno, vt Leo Hostiensis scribit, DCCCXX. post verò etiam Messana anno circiter DCCCXXVII. & subinde Siciliæ reliquæ ciuitates ab ijsdem occupatæ fuerint, vt ex Curopalate Baronius [b] colligit, vltimo tandem loco anno DCCCLXXVIII. sub Basilio Imperatore Syracusæ, [c] sub Leone verò eius filio Tauromeniū. inde factū fortasse, vt oppressa à Barbaris Messanensi Ecclesia superuacaneum videretur, de veteri eius dignitate retinenda disputare.

b Baron. anno 827.

c Constit. Porphirogen. de Themat. Imperij Them. 10.

Vt vt verò ista se habuerint, certissimū est, honores hosce Siculis Ecclesijs à Constantinopolitano Patriarcha tàm liberaliter concessos, nomine tenus, ac titulo non re ipsa fuisse, quippe toto illo temporis interuallo, quo Sarraceni rerum potiti sunt, nullus esse potuit vsus Ecclesiasticæ huius Politiæ, neque in praxim deduci exulante ex vniuersa Insula Christiana religione.

gione. Id quod veluti diuinitùs prædixisse mihi videtur Anastasius Bibliothecarius, cùm Græcorum in Romanam Sedem inuidentiā meritissimè sugillans, quòd Apostolicæ Ecclesiæ prouincias Constantinopolitano præter ius, fasque asseruissent: *Sed his*, inquit, *prouincijs, nec ipsi diu fruuntur. siquidem iam memorata Vulgarorum gens protinus irruit, & vniuersa circa Danubium loca occupat, sicque Graeci Principes, quòd Sedi surripiunt Apostolicae, in duplum quodammodo, & secundum legem resarcinant. nam cùm iure Diœceseos vsurpatae, sua, idest Imperij proprij partem potestatis, amittunt.* Anastasio etiā Nicętas cōsentit. *Has*, ait, *& his multò plures ob causas venit ira in filios diffidentiae.* & post pauca, *deinde etiam magna Syracusanorum ciuitas horrenda clade periit, Insulaque omnis, & cuncta oppida, & omnis prouincia hostili manu fędè etiamnum hodie vastatur, diripitur, pessundatur.* Tandem verò etiam ab Apostolica Romana Sede, cuius est sacros istos honores inter Christiani Orbis Ecclesias partiri, reiectum esse constat hoc Constantinopolitani Præsulis iudicium, cùm Catanensem, & Syracusanam Ecclesias in Episcopalem ordinem redegerit, Mamertinam in pristinam dignitatem restituerit.

a In præfat ad VIII. Synodum

b Nicæt. in Vita Ignatij

Inquiritur prima Messanensis Archiepiscopatus restitutio post exactos Sarracenos.

CAPVT XXVII.

PRæstat nunc tractationem istam, quam de Siculæ Ecclesiæ antiquo iure suscepimus, ab Normannorum Principum tempore metiri, vetustioraque, quæ illius æui supersunt, monumenta in medium proferre. Ac sanè quidem, vt quòd res est loquar, prima Messanensis Archiepiscopatus vestigia, quæ hactenus assequi potui, in Rogerij primi Siciliæ Regis principatum incidunt. Horum alterius Fazellus [c] in topographia Cephalœditanæ vrbis meminit in hęc verba: *In nomine Dei aeterni, & Saluatoris nostri. Rogerius diuina fauente clementia Siciliae, & Italiae Rex. Dignum, & rationabile, &c.* & post multa, *Hac itaque ratione ducti, ex longo iam tempore ad honorem Saluatoris proposuimus Ecclesiam constituere in ciuitate Cephalędi, in qua Canonica obseruantia coleretur, quam iubente Deo, & confirmante Hugone tunc Archiepiscopo Messanae, & eius loci Metropolitano, assensu quoque tam Messanensium, quàm Troinensium Canonicorum in eo loco Episcopatum fieri, ipsumque perpetuò, & inuiolabiliter permanere. Datum in vrbe Panormi*

c dec. 1. lib. 9. cap. 2.

Panormi anno MCXLV. regni nostri anno XV. Huc quoque referendum Lucij II. Pontificis Romani rescriptum: *Lucius Episcopus seruus seruorum Dei Venerabili Fratri N. Cephaludensi Episcopo salutem, & Apostolicam benedictionem. Cum Dominus, & Saluator noster humilitatis formam suis tradens fidelibus obseruandam maioribus reuerentiam curauerit exhibere, non est discipulus, & contrarius meritò reputatur, qui suis maioribus debitam reuerentiam non impendit: ideoque Fraternitati tuae per Apostolica scripta mandamus, quatenus Venerabili Fratri nostro Messanensi Archiepiscopo reuerentiam debitam, & obedientiam impendatis, & Ecclesiam eius ad ipsius monita statutis temporibus visitantes eum in necessitatibus, & expensis suis humiliter assistatis. Datum Veronae 13. Kalend. Augusti.* Neque vno illo solùm loco Rogerius de Messanensi Archiepiscopo meminit. cùm enim Monasterium D. Philippo sacrum non longe Messana distans plurimis auxisset muneribus, eaque publicis tabulis testata esse voluisset, post multa ita subdit diplomate dato anno ab condito Orbe MMMMMMDCLIII. ex Græcorũ supputatione, qui nostris est MCXLIII. cuius Bonfilius in Messenicis [a] mentionem facit. *Si autem contigerit Archiepiscopũ* (Messanæ) *transire, & hospitio excipi ab ipso Monasterio, accipiat gratia benedictionis panes tres, & vini mensuras tres.* Laudantur etiam Bonfilio [b] aliæ Rogerij tabulæ scriptæ anno M.C. XXXII. in quibus hæc preter alia habentur. *Volumus, & mandamus, quòd Archiepiscopus Messanae, & successores habeant ab ipso Monasterio* (S. Saluatoris linguæ Phari Messanæ) *anno quolibet, & à quolibet Archimandrita, qui pro tempore fuerit, & successoribus eius ratione census viginti solidos, cerae libras centum, cados olei viginti secundum concordiam, & formam nostram, & dicti Archiepiscopi Messanae.* Extant verò etiamnum inter Ecclesiæ Messanensis monumenta huius transactionis tabulæ in hanc formam conceptæ: *In nomine Domini, & Saluatoris nostri Iesu Christi anno ab Incarnatione ipsius MCXXXI. Indict. X. Mense Octob. Dominus noster Rogerius Sicilię, & Italię Gloriosissimus Rex quoddam Monasterium erectum in honorem S. Saluatoris Beatae Mariae semper Virginis, & S. Nicolai Confessoris Christi prope Messanam in prato S. Hiacinthi in loco, qui vulgariter dicitur lingua S. Nicolai, pro anima sua, & liberorum suorum, & patris sui, & matris suae, & omnium peccatorum suorum inceptum tempore praedecessoris nostri Vuillelmi Messanensis Episcopi volens perficere, & opibus suis, propriisque facultatibus ditare, & quaedam Monasteria nostrae Dioecesis, quae beatae memoriae pater suus Magnus primus Comes Rogerius fundauit, & per priuilegia sua corroborauit, sicut sunt, cũ possessionibus, & priuilegijs, & pertinentijs*

a lib. 1.

b lib. 1.

tinentijs suis supradicto Monasterio subijcere, rogauit me, vt & ego Hugo Dei gratia Messanensis humilis Ecclesiae Archiepiscopus concederem, & Messanenses Canonicos concedi facerem. Cuius iustae petitioni annuentes, ego videlicet Messanensis Archiepiscopus, & Messanenses Canonici Fratres nostri sponte, & bona volũtate concessimus, & concedimus sine aliqua saeculari exactione, siue Fratrum ibidem Deo seruientium aliqua inquietatione. & post multa: *Verùm ego praedictus Messanensis Archiepiscopus tàm nouitati, quàm & impensis surgentis Ecclesiae compatiens communi Fratrum nostrorum assensu concessi Abbati, eiusque successoribus censum annuum minimè persoluendum, donec ipsa Ecclesia construeretur, & dedicatione polleret, porrò ex tunc annalis census solutio sicuti praedictum est inchoaret*, Tandem verò diploma ita clauditur: *Ego autem iam saepè nominatus Messanensis Ecclesiae Archiepiscopus ipsa eadem Monasteria praefatae Ecclesiae S. Nicolai, sicut in superiori pagina sancitum est, quantum mihi iurique Archiepiscopali spectat, concedo, confirmo, & corroboro subscriptorum testium testimonio. Ego Hugo Messanensis Archiepiscopus concessi, & confirmaui.* Atque has ego puto esse illas pactiones, quas inter Rogerium, & Messanensem Archiepiscopum initas, postea confirmarunt Alexander Tertius anno MCLXXV. XII. Kalend. Nouemb. & Honorius Tertius Kalend. Nouemb. MCCXVI. atque iterum idem Honorius MCCXXIV. Sed & huic eidem Hugoni Archiepiscopo Liparitana Ecclesia Episcopalis Cathedræ dignitatem acceptam ferre debet. cùm enim ad ea vsque tempora solo Monasterio ordinis S. Benedicti, Bartholomæi Apostoli memoriæ sacro insignis esset, Hugonis consilio factum est, vt ad Episcopatus honorē proueheretur Quarũ rerum publica monumenta in tabulario Ecclesię Messanēsis me legisse memini his verbis: *In nomine Dei aeterni, & Saluatoris nostri Iesu Christi anno ab Incarnatione eius MCXXXI. Indict. X. Mense Octobris. Ego Hugo Dei gratia Messanensis Archiepiscopus, cum vnusquisque fidelium Ecclesię suae prouectui debeat prouidere, idcirco Messanensis Ecclesiae dignitati amplificandae discretè prouidentes Liparitanam Ecclesiam consilio Messanensium, & Troinensium Canonicorum, vtriusque denique Conuentus Episcopatum constituimus. Igitur Frater in Christo carissimè Ioannes nunc eiusdem loci Abbas te in Liparitanum Episcopum eligi concedimus, ita sanè, vt tàm tu, quàm & successores tui in nostra obediẽtia in posterũ permanentes à nostris, nostrorumq; successorum manibus, tamquàm Suffraganei, debeatis consecrari.* Porrò harum tabularum fides inde etiam confirmari potest, quòd inter Liparitanæ Ecclesiæ schedas extat, vti ad me inde perlatum est, diploma Rogerij

eidem

eidem Ioanni Liparitano Primo Episcopo datum in hæc verba: *In nomine Dei aeterni, & Saluatoris nostri Iesu Christi anno Incarnationis eiusdem M C X X X I V. Indict. X I I. Ego Rogerius Dei gratia Siciliae, & Italiae Dux, Rogerij Primi Comitis haeres, & filius. Si nostrae postulatio voluntatis omnibus Dei cultoribus, locisque venerabilibus studio debet prosequente compleri, illis precipue, qui pro culpis, & offensionibus nostris Dei misericordiam inuocant, postulationis effectum iugiter impendere debemus. Eapropter Ioannes tàm Pactensis, quàm Liparensis Monasterij Dei gratia venerabilis Episcope petitionibus tuis, Fratrumque tuorum clementiùs annuentes pro salute animae Patris nostri gloriosę memoriae Rogerij Comitis, matrisque nostrae Adelasiae, & nostra, nostrorum denique parentum, concedimus eidem Monasterio, & tibi, tuisque successoribus omnia illa, quaecumque Pater noster magnificae memoriae Rogerius Comes, & beatae memoriae Robertus Guiscardus, seu alij Principes, Duces, & Comites, & Barones prenominato S. Bartholomęi Liparensi Monasterio, & Pactensi dederunt, & suis priuilegijs confirmarunt.* Piget iam in proferendis integris tabulis diutiùs immorari. Satis sit innuisse Bosonem Cephalœditanum Episcopum Roberto Messanensi Archiepiscopo, eiusque Ecclesiæ, quam Matrem appellat, domum, ac vineam anno M C L I X. dono dedisse, Guillelmum quoque Siciliæ Regem eidem Roberto Archiepiscopo Palatium Panormitanæ Ecclesiæ proximum munificentissimè esse largitum, vt in authographis [a] ipsis tabulis videre licet Guillelmi, & Bosonis signo subscriptis. testari item incertum Authorem Propugnationis [b] Siculæ, quam aiunt, Monarchiæ in tabulario Septimancæ extare in hunc diem tabulas transactionis initæ inter Liparitanum Episcopum, & Gualterium Guantes, Innocentij I I. authoritate confirmatas anno MCXXXV. extare insuper Lucij I I. codicillos anno M C X L I V. datos, quibus obortæ inter Archiepiscopum Messanensem, & Regios magistratus controuersiæ iudices dedit.

[a] Extat in Archiuio Eccles. Messanensis.

[b] Editæ Madriti anno 1605. apud Ludouicum Sanchez.

Metro-

Metropolita iuris fuisse nouos Episcopatus in prouincia instituere.

CAPVT XXVIII.

SEd ne quis in eo hæreat, quòd paulò ante dixeram, Hugonem Archiepiscopum Liparitanam Ecclesiam in Episcopalem Sedem euexisse, quasi id insolens videatur, cùm præsertim hodie penes vnum Romanum Pontificem nouam Sedem instituendi ius, & authoritas sit, animaduertendum est, quòd si priorum temporum morem consideremus, facillimum erit inuenire, consueuisse Archiepiscopos in suis prouincijs, nedum Episcopatus, si id è Republica esse censerent, sed etiam Metropolitanas Ecclesias instituere, tùm deinde vt id ratum esset ab Apostolica Sede petere: *Erat* (inquit Bernardus a in vita Malachiæ) *& altera Sedes Metropolitica, quam de nouo constituerat Celsus primae tamen Sedi, & illius Archiepiscopo subdita, tamquam Primati, & huic quoque optabat nihilominus pallium Malachias, confirmarique Apostolicae Sedis authoritate praerogatiuã, quã Celsi beneficio adipisci meruerat.* Hoc enim Metropolitani mun' est, idq; sui natura dignitas affert, vt nouos Episcopos, nouas Ecclesias in prouincia statuere possit, *non tamē absq; Pontificis authoritate* (ait Zaccharias Brouerius b post Bellarminum) *qua suffulti Metropolitani eo etiam inconsulto Episcopos ordinabant; satis enim ad eam rem gerendam videbatur tacita quaedam, ac generalis à Romano Episcopo Patriarchis, atq; Archiepiscopis tributa authoritas, ac potestas Christianae fidei causam, cultumque quacumque possent ratione promouendi, atque amplificandi. Sic Eusebium Samosatenum*, ait, *nouam Ecclesiam Dolichiae erexisse, eique nouum Episcopum Marim praefecisse. Sic Basilium Cesareae Archiepiscopum Nazianzenum Gregorium Sasimorum Antistitem nouo loco Sasimis erecto Episcopatu statuisse.* Et de ipsomet Basilio Nazianzenus scribit: *Cùm Antimus Tyanae Secundae Cappadociae Metropolita ex prima Cappadocia, quae Basilio parebat, plerasque ciuitates sibi vindicare conaretur, salubre consilium iniisse, vt plures in sua Diœcesi nouos Episcopos crearet, quò & animarum maior cura susciperetur, & quaelibet ciuitas prouentus suos haberet, quorum praecipue causa turbas Antimus ciebat.* Quò nimirum Gregorius III. Pontifex Maximus respexit, cùm ad Sanctum Bonifacium scribens, c postquàm illum Archiepiscopū in tota Germania à se constitutum narrasset: *Praecipimus*, inquit, *vt iuxta sacrorum canonum statuta, vbi multitudo excreuerit fidelium, ex vigore Apostolicae*

a Cap. 9.

b In cēsura ad lib. 2. M. Anton de Dominis cap 8. pag 363. Bellarm de Eccles. lib. 4. c. 8.

c Suri' in vita S. Bonifac. lib. 1. cap. 25.

Sedis

Sedis debeas ordinare Episcopos, pia tamen contemplatione, vt non vilescat gratia Episcopatus. Proinde legimus eumdem Bonifaciū a in Baioaria prouincia quatuor Episcopales Sedes collocasse, idque tùm Gregorium III. tùm Zacchariam Romanos Pontifices b supremæ Sedis authoritate ratum habuisse. Missos hic facio Augustinū Angliæ, c Hartuuicū Bremensem, d Adalbertum Pragensem e Archiepiscopos, qui diuersis temporibus in eorum prouincijs Anglia, Liuonia, & extrema Germania innumeras ferè Episcopales Sedes erexere.

a Ibid. c. 31. & 32.
b tom. 2. epist. Decret epist. 2 inter epistolas Zachariæ.
c Beda Histor. Angliæ. lib. 2. cap. 3.
d Arnold. Abb. Lubecen. Hist. Slauor. lib. 7. cap. 8 & 9.
e Adamus Histor. suorum temp. lib 4. ca. 42. 43. & 44.

Patet igitur, vt eo redeat oratio, vnde primùm digredi cæpit, ex publicis hisce monumentis Messanensem Ecclesiam, vel ab anno saltem MCXXXI. Metropolis authoritate functam, haud quidem nuda tantum appellatione, sed re quoque ipsa, cùm Liparitanum, & Cephalœditanum minimùm Episcopos eius Sedis Suffraganeos hoc tempore fuisse constet. Idque Fazello f satis compertū opinor, qui Messanensi Ecclesię sub Rogerio I. Archiepiscopalem dignitatem accessisse scribit. nam quòd subiectæ Episcoporum Sedes Metropoliticum honorem indicent illius Ecclesiæ, sub cuius ditione sunt, notius est, quàm vt pluribus demonstrari operę pretium sit. Quòd si quis tamē hæreat, vel omninò neget, non alio argumenti genere eum conuincam, quàm grauissimo Cardinalis Baronij g testimonio, qui Arelatensem Ecclesiam multò ante Cæsarium Archiepiscopali prærogatiua insignem fuisse, his verbis probat: *Aiunt Ecclesiam Arelatensem non nisi sub Caesario à Romano Pontifice fuisse Archiepiscopali munere insignitam, cùm tamen, quae dicta sunt, sepè superiùs id praeter veritatem asseri manifestent. Nonne Archiepiscopalis Sedes erat, quae sub se habuit Episcopales Sedes? nonne dictum suo loco superius, Saturninum Arelatensem Episcopum collegisse Concilium subiectorum sibi Episcoporum?* Siquidem, vt Theodorus Balsamo h scriptum reliquit, à Sanctis Patribus sancitum est, *vt Diœceses, in quibus sunt vrbes sub Episcoporum gubernatione constitutae à Metropolitanis regantur.* Quo factum, vt, cùm in Quinta Constantinopolitana Synodo i de Tyanensi Metropoli sermo incidisset, Euphranta eius Sedis Episcopum Metropolitanum fuisse, hoc potissimùm argumento demonstrarit, *quòd in Dobara, quòd in Nazianzo Episcoporum ordinationes faceret.* Eamdem quoque ob rationem Anastasius Nicænus Metropolitam se confirmabat in Secunda Calcedonensi k Synodo, *quòd Basilianopolis Episcopum creandi facultas sibi esset*, & de Proculo Massiliensi Episcopo legimus, l Secundæ Narbonensis Ecclesias Metropolitico iure sibi vendicasse, *quòd easdem vel intra Parochiae suae limites positas, vel à se Episcopos accepisse liquidò constaret.*

f Dec 2. lib. 10 cap. vltimo in Indice Episcopatuum.
g Anno 502. num. 31.
h In resp. de Patriarch.
i Collat. 5.
k Act. 14.
l In Concil. Taurinēsi c. 2.

Sed

Sed mihi quisquam hoc loco obiecerit, vix apparere, quomodo hæc, quæ hactenus dicta sunt, sibi constent, cùm alioqui perspicuũ sit Nicolaum Episcopum primũ fuisse, qui anno circiter MCLXX. dignitatem Archiepiscopalem intulit in Ecclesiam Messanensem. extant scilicet, inquiunt, diplomata, in quibus hoc se titulo inscribit: *Nicolaus Primus Archiepiscopus Messanensis.*

Verùm facilis est respondendi ratio, nam vt concesserim, extare tabulas in hanc formam à Nicolao subscriptas, eæ tamen ita intelligendæ sunt, vt ordinalem numerum explicent, qui inter agnomines Archiepiscopos Messanenses erat futurus, quò facilè nimirum intelligi posset, primus, ne exempli causa Nicolaus, an Secundus, aut Tertius eius nominis esset is, de quo Acta loquerétur. Ac ne quisquam replicet, receptum quidem esse eius demonstrationis gratia, vt sub extremis tabulis, cùm Æra dati diplomatis, vel epistolæ indicatur, aliena manu annotetur, quotus sit eius nominis Pontifex, aut Imperator; insolens verò, & sine exemplo esse, vt propria manu quis se Primum, Secundum, aut Tertium inscribat, placet huius ipsius moris exempla aliqua proferre. certè cùm Romę essem, memini me in Basilica D. Pauli monumentum oblationum legisse, quas Gregorius III. in dies singulos fieri iussisset. Id ita habet: *In nomine Dei Saluatoris nostri Iesu Christi. Breue factum à me Gregorio Tertio Papa de oblationibus, quae debentur per singulos dies in Ecclesia S. Pauli.* Similia habes in Vuillelmo Malmesburiensi [a] de Gestis Reg. Angl. profert enim Ioannis XII. priuilegium, in quo ita præfatur: *Nouerit cunctorum notitia fidelium, quòd ego Ioannes XII. conditoris clementia Romanae Sedis existens indignus Papa* Item aliud [b] Ioannis XV. in hanc formam: *Ioannes XV. Sanctae Romanae Ecclesiae Papa, omnibus fidelibus salutem.* Sed & in decreto condemnationis Anastasij in Synodo Romana [c] ita se Romanus Pontifex subscripsit: *Leo Sanctae Catholicae, & Apostolicae Romanae Ecclesiae Quartus Episcopus in hac excommunicatione, & anathemate Anastasii Presbyteri tituli S. Marcelli manu propria subscripsi.* Romualdus quoque Archiepiscopus Salernitanus Historiam ab condito Orbe ad annum MCLXXVII. productam claudens, scriptam à se testatur Romualdo Secundo Archiepiscopo Salernitano. Taceo hic innumera ferè alia Imperatorum diplomata, quibus Lotharius, Federicus, Henricus, Otho, Primos se, Secundos, Tertios Imperatores inscribunt. Habes illa tùm in Baronij Annalibus, tùm in Metropoli Salisburgensi Viguleí Hundij, Ingolstadij edita MDLXXXII. Sed neque ab hac loquendi consuetudine Scriptores ipsi recedunt, exempli causa

a lib. 2. cap. 8.

b lib. 2. cap. 10

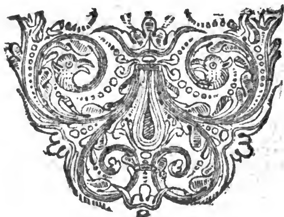
c Apud Baron. anno 853. n. 58

L

causa Gratianum profero, qui Leonis decretum recitat, quo *se Othoni Primo Regi Teutonicorum ius eligendi Romanum Pontificem concedere*, ait. item & Codinum, [a] qui cum de *Michaele Palęologorum Primo* meminisset, ac paulò post de Andronico sermo incidisset, hunc quoque Imperatorem *Palęologorum Primum* appellauit, quod sanè, ne pugnantia dixisse videatur, ex Nadabi Agmonij [b] sententia ita intelligendum est, quasi Primus fuerit, qui nomen Andronici tulerit, cum alioqui ex Michaele Comneno Palęologo natus esset, cuius proximè Author meminerat. Quis igitur, obsecro erit, qui negare audeat, in formulis hisce, & sexcentis alijs, quæ afferri possent, ordinalem numerum, qui nomini cuiusque adiungitur, non quidem ad nominum seriem explicandam pertinere, sed hoc solum indicare, quotus quisque fuerit post Regni, aut Ecclesiæ primam originem Pontifex, Imperator?

a De officijs Aulæ Constantinopolitanæ.

b In Notis ad Curopol.

DE

ALBERTI PICCOLI I.C.

DE ANTIQVO IVRE SICVLAE ECCLESIAE DISSERTATIONIS

PARS SECVNDA.

Syracuſanæ Eccleſiæ tituli, ac prærogatiuæ recenſentur.

CAPVT I.

SEd iam ex his, quæ hactenus diſputata ſunt, magnam mihi concertationem, & fortaſſe etiam periculum cum Syracuſana, & Panormitana Eccleſijs parari video. Et iſtæ enim Metropoliticũ honorẽ ambiunt, atq; adeò multò ſanè antiquiorem apud ſe fuiſſe prædicant. Porrò Panormitanæ titulos inferius examinabimus, Syracuſanæ nunc diſpiciamus neceſſum eſt.

Iam verò hic primùm illud teſtatum volo, neque huius loci eſſe, nec temporis, inanes quaſdam, ac, ſi dicere liceat, pueriles afferre rationes pro ſtruendo iſto Syracuſanæ Sedis Primatu. ſolida enim, & ſucci plena argumentorum genera perſequi mens eſt. Abſit verò, vt nobiliſſimæ iuxta, atque antiquiſſimæ Eccleſiæ cauſam in ſuſcepta Primatus, ac dignitatis controuerſia tàm infirmis ſubnixam præſidijs opinemur, tàm tenui, vt ille dixit, tibicine ſuffultam, vt ad commentitia quædam, & ampulloſa teſtimonia recurrendum ſit, quæ paulò litteratiores pudeat in medium protuliſſe. qualia illa ſunt, quòd à quibuſdam Syracuſana Eccleſia *Prima B. Petri Filia* ſalutatur, ab alijs neſcio quo Leonis Papæ ſuffragio *Secunda poſt Antiochenam Sedes*. Sed nimirum hæc de alijs quoque Eccleſijs vulgo iactari inaudiuimus. quare, & illud reſpondere ſit ſatis, quo in eiuſdem exempli cauſa Baronius [a] refellit Rauennatis Ec- clesiæ

[a] tom. 8. anno 595. n. 32.

clesiæ propugnatores. *An non*, inquit, *ante Rauennatem Ecclesiam alias Petrus statuit? an non aliae fuerunt per Orbem Christianum digniores Cathedrae?* Certè si de antiquitate res est, Hierosolymitanam ipso primo post Christi ascensionem anno fundatam accepimus. vndecim verò post annis Alexandrinam, quo item anno constat, Petrum Apostolorum Principem primam scripsisse epistolam ad Ecclesias, quæ in Ponto, quæ in Galatia, Cappadocia, Asia, & Bithinia iam pridem erectæ ab eo fuerant. Atqui tamen Occidentis Sedes, ac proinde etiam Siculas, non nisi quarto Claudij Principis anno, qui idem duodecimus est à morte Christi, institutas lego. [b] Neque integrum est respondere Marcianum in Siciliam à Petro missum, cùm Antiochiæ Episcopum ageret; quando ipsa Marciani Acta, quæ in Syracusana Ecclesia olim legebantur, item & Gallicani Breuiarij non priùs ab Apostolorum Principe Marcianum, & Pancratium Episcopos designatos docent, quàm Claudio Principe Romam venisset, quibus & Græcorum Menologia consentiunt. Porrò verò si Cathedrarum dignitas committenda est, cùm post Antiochenam primas partes Syracusanæ deferre istis placeat, quo tandem loco erit Hierosolymitana, quæ omnium mater Ecclesiarum quandoque [c] audijt? quo loco Alexandrina, Carthaginiensis, Cæsareensis, Ephesina? nam Mediolanensem, & Rauennatem ex horum sententia vix est vt in certamen venire patiamur. Quæ non eò à me dicta esse volo, vt clarissimæ ac Principis olim vrbis dignitati quicquam detrahatur. id enim neque possem, si vellem, neque officij mei est, neque eius necessitudinis, quæ Syracusanos inter, & Mamertinos fuit, eritque, sed vt antiquiorum rerum, præsertim vero Ecclesiasticarum cognitionem in vsum reuocemus.

a Chrysost. homel 87. in Ioannem.

b Baron. tom. 1. anno 44.

c Theodoret. lib 5. cap. 9. Baron. 825. nu. 138. & 139.

Vices Apostolicæ Sedis in Maximiano Syracusano Episcopo ad tempus fuisse, non idem de Felice Messanensi dici posse.

CAPVT II.

PRimùm igitur obijciunt, Syracusanum Episcopum Apostolicæ Sedis Vices tota Sicilia tenuisse. idque ex D. Gregorio satis constare, qui Maximiniano Syracusano Antistiti Vicariam in omnes Siculos Episcopos præfecturam concedit his verbis: [d] *Mandata cęlestia efficaciùs gerimus, si nostra Confratribus onera partiamur. Proinde super cunctas*

d lib. 2. ep. 4. Indict. X.

cunctas Siculas Ecclesias Reuerendissimum te virum Maximianum Fratrē, & Coepiscopū nostrū Vices Sedis Apostolicę ministrare decreuimus, vt quisquis illic religionis habitu censetur, Fraternitati tuae ex nostra subiaceat authoritate, quatenus eis non sit necessarium posthaec pro paruulis ad nos causis tanta maris spatia transmeando peruenire, sed si quę fortasse difficilia existunt, quae Fraternitatis tuae iudicio nequaquam dirimi possunt, haec solummodo nostrum iudicium flagitent, vt subleuati de minimis in causis maioribus occupemur. Quas videlicet Vices non loco, sed personae tribuimus, quia ex transacta in te vita didicimus, quid etiam de tua subsequenti conuersatione praesumamus. Hæc quidem Gregorius.

Sed huic ego argumento facillimè occurrere possum. Primo si negem, Gregorium Episcopos Siculos, eorumque Ecclesias ijs verbis Maximiano vllatenus subiecisse. planum id ex clausula illa: *Vt quisquis illic religionis habitu censetur, Fraternitati tuae ex nostra authoritate subiaceat.* Non nisi igitur religiosas personas Monasticæ regulæ addictas, ac sacrum præferentes habitum Syracusano subesse voluit. his etenim omninò verbis Monachos vbique exprimere suo veluti idiotismo Gregorius consueuit, quod facilè ex nonnullis eius epistolis a probari potest. Sanè illum prudentissimum consilium secutum existimabit, quisquis sciat, Maximianum, priusquàm ad Syracusanæ Ecclesiæ clauum proueheretur, S. Andreæ Monasterio ab Gregorio ipso constructo summa cum laude præfuisse; b par igitur erat opinari, si Siculorū Monachorū cura eidem mandaretur, nō minori diligentia, ac fructu prouinciā administraturū.

a lib. 1. Indict. IX. epist. 33. lib. 3. Indict. XII. epist. 22. lib. 4. Indict. XIII. epist. 18. lib. 7. Indict. I. epist. 9.

b D. Gregor. homil. 34.

Quid verò, si secundo loco ostenderim, prærogatiuam illam, quęcumque fuerit, non loci, idest Ecclesiæ Syracusanæ, sed personæ fuisse? an non enim clarè, luculenterque testatur Gregorius, non se Ecclesiæ, sed Maximiano honorem habere? *Quas videlicet Vices*, ait, *non loco, sed personae tribuimus, quia ex transacta in te vita didicimus, quid etiam de tua subsequenti conuersatione praesumamus.* Quibus vnis verbis mihi videtur prudentissimus Pontifex ansam omnem præcidere voluisse, ne ob administratas semel Apostolicæ Sedis Vices Syracusana Ecclesia in spem veniret vindicandæ sibi Metropoliticæ dignitatis, & ad illud respexisse, quòd multò antea Leo I. c scripserat: *Et si enim diuersa sunt nonnumquam merita Praesulum, iura tamen permanent Sedium.* At verò cum Felice Messanensi Episcopo longè dispari, ac diuersa ratione actum. neque enim Gregorius honorem, de quo in superioribus erat sermo, Felicis personæ, sed Ecclesiæ proprium fuisse significat. id quod ea præsertim verba indicant: *Hanc, Frater carissime, obseruantiam*

c Epist. 66. ad Maximian.

uantiam Posteris nostris relinquendam teneamus. Quam eamdem clausulam ijsdem omninò verbis expressit Gregorius, a cùm Desiderium Viennensem, Ætherium Lugdunensem, Vigilium Arelatensem, Syagrium Augustodunensem Metropolitanos per litteras hortatus est ad indicendas in suis prouincijs annuas Synodos. Quin igitur Concilij indicendi ius, Episcoporum causas cognoscendi, aliaque prouinciæ negotia in Concilio curandi authoritas, haud quidem Felicis propria, sed Ecclesiæ, atque adeo Posteris etiam fuerit communis, dubitari non potest. Nã qua tandẽ ratione potuisset Felix morẽ illum Synodi annuatim euocandæ ad Posteros suos transmittere, si potestas ea peculiaris, ac propria Felic s personæ fuisset? Quid si illa quoque consideremus: *Quia quod tibi, tuisque, vt tuae litterae innotuerunt, consulti, scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus*. Quis non videt hic Felicis successores designari?

a ep. 112. lib. 7 Indict. II.

Sed esto, nullam Gregorius de Felicis successoribus mentionem iniecisset, num ne id impediret, quòminus certò, ac verissimè censeamus, ad hos etiã transisse Felicis prærogatiuam? minimè verò, & in mentem subit, quòd cùm negaret olim Eboracensis priuilegium à S. Gregorio Ecclesiæ Cantuariensi irrogatum ad successores eius Sedis primi Archiepiscopi Augustini extendi posse, quia nihil de ijs Gregorius meminisset, Lanfrancus Cantuariensis inanem aduersarij tergiuersationem exemplo simili sic elusit: b *Porrò quod dicis, potuisse B. Gregorium, si voluisset, successoribus Augustini confirmare, quod concesserat Augustino, verum omninò est, nec potest ambigi. Sed quod, quaeso, praeiudicium hoc Cantuariensi Sedi affert? nam quando Dominus, & Saluator noster Iesus Christus dixit B. Petro:* Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claues Regni cælorum; *potuisset, si voluisset adijcere, eamdem potestatem successoribus concedo. Verum dicti praetermissio nihil reuerentiae imminuit successoribus Petri. Ibis ne his obuiam? referes ne aduersa? enimuero omnium Christianorum conscientijs est inditum, vt nihilominus, quàm Petro, successoribus eius, & minantibus attremant, & serenam benignitatem indulgentibus gaudenter applaudant.* & paulò post, *Romana Ecclesia est maior omnium Ecclesiarum, & quod in ea valet, debet & valere in minoribus, vt potestas primi cuiuscumque Ecclesiae Principis in succedentes dimanet.* NISI *si quid personaliter, & nominatim excipiatur. quare sicut Christus dixit omnibus Presulibus Romanis, quod dixit Petro, ita dixit Gregorius omnibus successoribus Augustini, quod dixit Augustino.*

b Vuillelmus Malmesburiensis de gest. Pontif. Anglor. lib. 1.

Sed illa obijciet aliquis: *Qui vos, ac vestrã prae caeteris personam elegimus*. quasi eo loquendi genere personale, vt aiunt, beneficium

neficium in Felicem contulisse Gregorius videatur, ac cum eo denique finiendum:

Verùm ego aliter hæc intelligo. sentio enim D. Gregorium tota hac epistola, non Felicem modò alloqui, qui tum Messanensi Ecclesiæ præerat, sed in huius persona omnes eius successores, iisque modum, ac formam benè regendæ prouinciæ præscribere, ne Romani Pontificis iudicium alioqui repræhendi posset, qui eos præ cæteris ad Archiepiscopalem honorem extulisset. non absimilem phrasim Leo I. Pontifex vsurpat, cum Legatos ad Calcedonensem Synodum celebrandum à se missos instruens: a *Sanctorum quoque Patrum, ait, constitutionem prolatam nulla patiamini temeritate violari, seruantes omnimodè Personę nostrę in vobis, quos vice nostra transmisimus, dignitatem*. Et Hormisda ad Salustium Hispalen. b *Quicquid autem vel prouida dispositione praecipies, vel Personae nostrae authoritate firmabis, totum ad scientiam nostram perduces*. Atqui hic non suæ solum, ac solitariæ personæ dignitatem commendatam voluit Pontifex, sed in ea etiam successorum suorum, atque adeò Apostolicæ Sedis. Itaque, si quid video, hoc sensit Gregorius, quod posteriores Romani Pontifices paulò immutatis verbis exprimere consueuere, cùm pallij honore Episcopos dignantur, vel Metropolitani prærogatiua; sic enim earum rerum diplomata concipi mos est. *Pro deuotione, & honestate tua, Frater Vbalde Pisane Archiepiscope, personam tuam, & per te Pisanam Ecclesiam pallio, &c.*

a Conc. Calcedonens. Act. 16

b ep. 61. & 77. ad Epiphaniũ Constantinop.

Aliter etiam, & planiùs responderi huic obiecto potest, Gregoriũ ijs verbis illud agere, Felicem à se Messanensi Ecclesiæ præpositum hortari, vt Episcopi Metropolitani munus piè, sanctèque, ac diligenter exequatur, ita vt expectationi de se conceptæ respondeat, reque ipsa ostendat vtiliter Gregorium prouidisse, qui Messanensis Ecclesiæ præfectura, Archiepiscopali scilicet honore, præ cæteris, qui ad eum gradum vocari potuissent, Felicem digniorem censuerit. Et sanè minimè primùm omnium Messanensium Antistitum Felicem Metropolitam esse dictum, ipse idem Gregorius insinuat, his verbis: *De tribus enim Apostolicam Ecclesiam, in qua alitus es, & doctus, capitulis consulendam Praedecessorum tuorum sequens exempla credidisti*. Quo intelligamus, Felicem, cùm tres illas Ecclesiastici iuris controuersias ex muneris sui Metropolitici officio ad Romanæ Sedis iudicium reiecit, suorum decessorum exemplo permotum id cõsilij cepisse, qui, vti fas est opinari, si quando ab Fratribus suis Siculis Episcopis de re dubia consulti sententiam dicere veriti sunt, causæ cognitionem omnem ex Canonum præscripto ad Romanum Pontificum detulere.

Certè

Certè, vt hoc quoq; obiter, ac perfũctoriè moneã, nec temerè est, quod Gregorius scribit: *Felicem praedecessorum exemplo commotum Apostolicam Sedem consulendam putasse*, & subolet mihi hic nescio quod antiquitatis vestigium. numquam enim hactenus video in inferioris gradus Episcopis prædecessorum suorum memoriam vsurpatam, bene tamen frequenter Metropolitanis inculcatam. *Si quam ergò*, ait Vigilius ad Aurelianum Arelatensem [a] *inter Fratres Diabolus generis humani hostis zizaniam seminauerit, aut de aliquo Sacerdote Fraternitati tuę seruatis per omnia maiorum constitutis fuerit querela deposita, adhibitis tibi Fratribus, & Coepiscopis tuis, secundum qualitatem negotij numero cõpetenti, causam Canonica ordinatione discutias. Si quod verò de religione fidei, quod Deus auferat, fuerit certamen exortum, aut tale aliquid negotium emerserit, quod pro sui magnitudine ibidem nequeat definiri, veritate discussa relationis serie distincta ad nostram consultationem potius vt remittas, hortamur: quia ita decessores vestros, qui decessorum nostrorum Vices egisse noscuntur, fecisse, testimonium nostri declarat scrinij.* Hormisda [b] verò ad Anastasium Augustum: *Frater*, inquit, *& Coepiscopus meus Nicopolitanae ciuitatis Antistes praedecessoris sui sanctae recordationis Alcysoni secutus exemplum.* Idemq; Nicopolitanus [c] ad Hormisdam: *Votum mihi est, vestram sequi doctrinam sicut inter sanctos praedecessor meus Alcyson extiterat.* Idem in Leone I. videre est [d] ad Anastasium Thessalonicensem, ad Viennensis prouinciæ Episcopos, & frequentius in Gregorio nostro, [e] cùm ad Ioannem Rauennatem, ad Ianuarium Caralitanum, ad Vigilium [f] Arelatensem & ad alios eius æui Metropolitanos scribit.

a Apud Baron. tom. 7. anno 546. num. 61.

b Epist. 19.

c Inter epistolas Hormisdæ.

d ep. 87. & 88.

e ep. 9. lib. 3. Indict. XII. & ep. 11. 16. lib. 4. Indict. XIII.

f ep 117. lib. 7 Indict. II. ep. 52 & 53. lib. 4. Indict. XIII.

Vices Sedis Apostolicæ Ecclesijs concessas eas Metropoles constituisse contra Berterij sententiam.

CAPVT II.

Redeo nunc ad propositàm aduersariorum argumentationem, quæ non eo solùm refellitur, quòd Vices Sedis Apostolicæ in Syracusana Ecclesia personale beneficium fuere, sed etiam alia ratione tollitur. Sciendum igitur est, quòd & si munus Apostolicæ Vicis, & Legationis antiquioris æui Episcopi à Romano Pontifice obnixiùs efflagitarint, acceptumque pro summo beneficio habuerint, vt Leo [f] Magnus, Martinus [g] & Iustinianus [h] Imperator disertè probant, non tamen is magistratus, ac dignitas Primatem quempiam constituebat, aut Archiepiscopum, seu Metropolitanum

f Epist. 8.

g ep. 5. 6.

h In Nouella 136.

ſanum. cùm id muneris, nedum Epiſcopi, ſed iis etiam inferiores plerumque obire ſoliti ſint. Nam, & in hac noſtra Sicilia Gregorius (eum ſæpè ac plurimùm in teſtem aduoco, quòd in Sicula Eccleſia magnũ vſum habuiſſe præ ſe ferat, adeò vt penè mihi Siculus videatur) Petro Subdiacono Vices ſuas per vniuerſam Siciliam cõmiſit, vti ex pluribus ad eum Gregorij epiſtolis fit clarum. Quare rectiſsimè Berterius: a *Sed caue*, inquit, *ne putes ob id Vicarios omnes Sedis Apoſtolicae Primates fuiſſe, vt quibuſdam viris doctiſsimis viſum eſt. Enimuerò Primates aliquãdo Pontificis Maximi Vices ſuſtinuiſſe in dubium vocari non poteſt, ſed differunt tamen à Vicarijs. nam quis Heracleanum, Sardanenſem, Corinthium, & alios huiuſmodi Epiſcopos, qui Vicarij Sedis Romanae in Oriente fuerunt, Primates appellauerit? eos Balſamo in Sexta in Trullo Legatos vocat* ἐκπροσώπων*. a latere dixerunt noſtri Pontifices*. Hæc ille. quæ tamen non ita ſimpliciter, ac planè intelligo, vti Berterius ſenſit, ſed in iis ſolum Vicarijs, qui temporarij fuere. nam ſi quæ nobilis, aut inſignis Eccleſia Romani Pontifices Vices perpetuò egiſſet in prouincia aliqua, næ parum ego antiquitatis ſciens iure cenſendus forem, ſi hunc Primatem, aut Metropolitanum dicendum negarem. Quin potius, vt quod ſentio liberè dicam, in ea ſum opinione, Epiſcopos ferè omnes, paucis quibuſdam exceptis, dignitate, ac iuriſdictione omninò pares, vetuſtiſſimis Eccleſiæ temporibus fuiſſe, ſuæ quemque ciuitatis, ac Diœceſis cura contentum, neque alterum alteri ſubiectum, aut, vti nunc dicimus, Suffraganeum appellatum. Deinde verò, cùm Romanus Pontifex Orbis Chriſtiani curam ſibi vni à Chriſto creditam cum certis cuiuſque prouinciæ Epiſcopis b partiri cæpiſſet, mandatis videlicet eiſdem Apoſtolicæ Sedis Vicibus, inde paulatim emerſiſſe Metropolitanorum, ac Primatum dignitatem, nempe vt is Primas, aut Metropolitanus diceretur, qui inter vnius, vel plurium prouinciarum Epiſcopos ob Vices eas diuturno tempore vſurpatas iuriſdictionem habuit. Centena ſcilicet exempla ſuppetunt, quæ ſententiam hanc probent. ea proferri à me operæ pretium eſt, ne Berterij vnius opinio, tùm publicis monumentis, tùm doctiſſimorum hominum authoritati præiudicet.

Ac primùm ſanè Viennenſis Eccleſiæ Primatus ex eo potiſſimùm fonte originem ducit, quod Romanæ Eccleſiæ Vices *in ſubiectis ſibi Galliae prouincijs* perpetuò tenuerit. Vnde illa ſunt Nicolai II. ad Adonem Viennenſem: c *Sicut ergò ab anteceſſoribus noſtris B. ſcilicet Leone, vel à reliquis penè vſque ad noſtra tempora anteceſſoribus praeſtitum eſt largitione Apoſtolica, vt ad priuilegium Viennenſis Eccleſiae ſeptem prouinciae pertinerent,*

a Diatrib. 2. c. 4. pag. 186.

b Baron. tom. 6. año 514. nu. 17. & in apendice ad tom. 3. anno 325. nu. 128.

c Ioannes Boiſco in Antiquitat. Viennenſ.

nerent, in quibus Praesul ipsius Vices nostras agens conuentus indiceret, & iuste, & regulariter iura Ecclesiastica definiret. Gregorij item VII. ad Vuaremundum: a *Certum quippe est, Viennensem Ecclesiam huius Sedis concessione super septem prouincias Primatū tenuisse, in quibus Viennensi Episcopo iuxta Nicolai decretū Romani Pontificis Vices agere, conuentus scilicet Synodales indicere, & iustè, & regulariter Apostolica authoritate concessū est definire.* Calixti II. ad Capitulum Viennense: b *Nos quoque authore Deo concedimus, & praesentis priuilegij pagina confirmamus, vt videlicet super septem prouincias Primatum obtineat, & in eis Viennensis Archiepiscopus Romani Pontificis Vices agat, conuentus indicat, & negotia Ecclesiastica iuste, canonicèque definiat.*

a Ibidem.

b Ibidem.

Sed enim neque soli Viennenses ob cōmissas eis Apostolicas Vices Primatum vindicarunt, nam & Lugdunensis Primatem se in Senonensi prouincia veluti Legatum natum, quod aiunt, aliquando contendit, vt ex Iuonis epistolis c constat. Episcopi verò Arelatensis prouinciæ an non iisdem ex causis Arelatensis Ecclesiæ Primatum probant in epistola ad Leonem I? nam cùm ab eo peterent, vt ex more antiquo Viennensis Arelatensi subijceretur, inter alia, quibus Primatum adstruunt, hoc quoque addunt: d *Cui etiam* (Arelatensi) *id honoris dignitatisque collatum est, vt non tantum has prouincias potestate propria gubernaret, verùm etiam omnes Gallias sibi Apostolicae Sedis Vice mandata sub omni Ecclesiastica regula contineret.* Quin ipsos quoque Arelatenses Episcopos non alia ratione dignitatem illam asseruisse, quàm quia Vices Romanæ Sedis tenuere, e plures indicant Vigilij, Pelagij, Gregorij, aliorumque Romanorum Pontificum epistolæ. Sed iam hic earum aliquas ex plurimis, quæ afferri possent, reddamus. Vigilius quidem, cùm ad Auxanium scribens f narrasset prius se ei Vices Apostolicæ Sedis commisisse, hortatur, *talem se operibus praebeat, vt inde rectum Pontificis iudicium circa eius personam ostendatur, causas Episcoporum adhibito secum competenti numero Sacerdotum finiat. fidei verò controuersias, aut grauiores, quae Arelati prae sui magnitudine terminari non possent, ad Apostolicam Sedem referat, nullum ex subiectis sibi Episcopis sine Formatis discedere è prouincia patiatur.* subdit tandē, *& quia digni credimᵘ ratione compleri, vt agēti Vices nostras pallij non desit ornatus, vsū tibi eius, sicut decessori tuo praedecessor noster Symmachus legitur contulisse, B. Petri functa authoritate concedimus.* Pelagius verò ad Sapaudum g *Vices se ei Apostolicae Sedis iniungere,* ait, *hoc enim antiquitatis memoria docet, hoc Ecclesiae Romanae testantur scrinia, a sanctis Patribus, & Decessoribus nostris tuis Decessoribus esse concessum.*

c Ep. 59. 61. 67. 71. 118. & Seuertius histor. Eccles. Lugdunens. part. 1. n. 65. in Hugonis Archiepiscopi elogio.

d Apud Baroniū anno 450. num. 54.

e Better. Dialib. 2. cap. 4. pag. 186. 187. 188. Azor. institut. moral. part. 2. lib. 3. c. 36. quæst. 2.

f Baron. recitat anno 545. num. 4. tom. 7.

g Baron. recitat. anno 555. num. 18. to. 7.

& post pauca, *Sic ergo participata sollicitudine sanctam Dei vniuersalem Ecclesiam nostri rexere maiores. hinc est quòd & nos Fraternitati tuae huiusmodi curas iniungimus, vt Sedis nostrae Vicarius institutus ad instar nostrum in Galliarum partibus primi Sacerdotis locum obtineas, & quicquid ad gubernationem, vel dispositionem gerendam est necessarium, seruatis Patrum regulis, & Sedis Apostolicae constitutis diuini iudicij consideratione dispenses, talemque te in custodiendis canonibus sancta conuersatione demonstres, qualem tanti loci decet esse Vicarium. vsum quoque pallij tibi alacriter, affectuoseque concedimus, pariter etiam dirigentes, vt in tanti loci fastigio constitutus, praeclaro quoque habitu decoreris*. Neque ab more hoc recedere videtur Leo, † cùm ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum scribens, ita præfatur: *Quoniam sicut praedecessores mei praedecessoribus tuis, ita etiam dilectioni tuae priorum secutus exemplum Vices mei moderaminis delegaui, vt curam, quam vniuersis Ecclesijs principaliter ex diuina institutione debemus, imitator nostrae mansuetudinis effectus adiuuares, & longinquis ab Apostolica Sede prouincijs praesentiam quodammodo nostrae visitationis impenderes.*

† Epist. 84.

Idem alijs exemplis demonstratum. quot modis dicti Vicarij Sedis Apostolicæ, & quæ eorum munera.

CAPVT IV.

QVibus præsertim Leonis, & Pelagij verbis fit planum Romanum Pontificē per Vicarias istas præfecturas vniuersæ Ecclesiæ administrationem partiri consueuisse; ac cum ijs quoq; pallij honorem tradere solitum, sed tamen in hac deleganda iurisdictione antiquitatis habitam esse rationem, eumque modum seruatum, vt vno quodam tenore eorum Antistitū opera vteretur, [a] quibus ex veteri more id muneris à superiorib⁹ Pontificibus fuisse impositū, vt Pelagius loquitur, *ex scriniorum inspectione* appareret. Cōstat insuper in ijs solùm prouincijs aliquem Metropolitani, aut Primatis personam egisse, in quibus etiam Apostolicæ Sedis Vices tenuisset, eademque omninò fuisse Primatis, aut Archiepiscopi munia, atque ea erant, quæ Vicarius, seu Legatus præstare iure suo poterat, Concilia nimirum Episcoporum indicere Romanæ fidei integritatem accurare, grauiores causas, ac controuersias ad Sedem Apostolicam referre, Formatas litteras

[a] Colligitur etiam ex Leonis I. ep. 84. ad Anastas. Thessalonicens. Gregorij. ep. 9. lib. 4. Indict. XIII. Vigilij ad Aurelian. Arelat. apud Baron to. 7 anno 546, num. 61.

dare è prouincia discedentibus Romani Pontificis decreta com-
prouincialibus Episcopis significare.

Quo factum, vt vix, ægreque dignosci possit, quid inter hæc Vicarij Sedis Apostolicæ, & Primatis, aut Archiepiscopi dignitates intersit. quin imò rectissimè concludere vtrumque possis, eum, qui in prouincia munera ista obierit, & Vicarium Pontificis Romani, & Metropolitanum, vel Primatem dici potuisse. Huc etiam pertinet, quòd Tarraconensi Archiepiscopo, cum Toletano parere negligeret, Vrbanus Papa scripsit [a] *Memineris te*, inquit, *ita Archiepiscopum constitutum, vt tam tu, quàm vniuersae prouinciae Tarraconensis Episcopi Toletano tanquam Primati debeatis esse subiecti. sic ei à nobis in Toletanae Ecclesiae priuilegio constitutum, quod nos omninò ratum volumus permanere, nunc autem multò amplius, cùm nostrae sollicitudinis Vices in Hispania vniuersa, & Narbonensi prouincia iniunximus ministrandas.* Et de patria sua loquens Iustinianus Imperator: [b] *Beatissimus autem pro tempore Archiepiscopus Iustinianae Primae patriae nostrae semper sub iurisdictione sua habeat Episcopos Daciae Mediterraneae, & Daciae Ripensis, item Triballiae, ac Dardaniae, & Misiae Superioris, & Pannoniae, & ab ipso hi ordinentur. ipse verò à propria ordinetur Synodo, & in prouinciis sibi subiectis locum teneat Apostolicae Romanae Sedis, secundum ea, quae Sanctus Papa Vigilius constituit.* Certè Aimoinus [c] Ansegisi Senonensis Archiepiscopi Primatum non aliò refert, quàm ad Vices Sedis Apostolicæ per eum administratas. nam Synodi Pontigonensis res gestans enarrans: *Et legit*, inquit, *Ioannes Tuscanensis Episcopus epistolas à Domino Apostolico, cum quibus, & legit epistolam de Primatu Ansegisi Senonensis Episcopi, vt quoties vtilitas Ecclesiastica dictauerit, siue in euocanda Synodo, siue in aliis negotiis exercendis per Gallias, & Germanias Apostolica Vice frueretur, & decreta Sedis Apostolicae per ipsum manifesta efficerentur, & rursum, quae gesta fuerint, eius relatione, si necesse fuerit, Apostolicae Sedi pandantur, & maiora negotia, & difficiliora quaeque suggestione ipsius à Sede Apostolica disponenda, & enucleanda quaerantur.* Tudensis vero de Isidoro ita scribit: [d] *Rexit Archiepiscopatum Hispalensem XL. annis diuersis fulgens miraculorum signis, Primaria dignitate florens, & Romani Papae in Hispania Vicem gerens.* quam ille dignitatem ad successores transmisit, nec prius iis abrogata, quàm ob Theodisci Episcopi præuaricationem, & apostasiam in Toletanã Ecclesiam transferretur. Ex quibus tàm multis locis apparet primùm, quanta Berterio fides sit, qui erroneo illo fundamento iacto negabat, Hispalensem Episcopum, quamuis Romani Pontificis Vicarium ageret, Primatem fuisse. Apparet

etiam

[a] Azor. refert Instit. moral. Part. 2. lib. 3. ca. 36. quæst. 4.

[b] In Nouel. c. 11.

[c] lib. 5. cap. 32. & 33.

[d] In Cinthila no Rege.

etiam nullam ferè Ecclesiam insigniori aliquo Metropolis, aut Primatis Sedis honore floruisse, quæ non simul etiam Vicariam Romani Pontificis præfecturam in prouincia obiuisset. Nullam item eiusdem Apostolicæ Sedis Legatione functam, quæ non aut Metropolis, aut Prima Sedes diceretur. Sensit hoc nimirum Gelasius, [a] cùm dicebat. *Romanam Ecclesiam primariam esse Orbis Christiani Sedem. Antiochenam, & Alexandrinam Vicem ipsius in suis prouincijs representare. in quarum exemplum caeteras posteriores Sedes ex priuilegio id ab ipsa Romana Ecclesia consecutas esse eodem modo, quo institutae erant antiquae.* Sensit & Balsamo in meditatis de Patriarcharum priuileg. cùm Orientis Patriarchas cum Romano Pontifice committens (vt qui pro innata gentis superbia paria illos facere, impudentissimè existimat) *Solis Patriarchis*, inquit, *per diuinos, sacrosque canones Orbis terrarum Tractus esse concessos. inde esse, vt nullus Episcopus suo iure prouinciam habeat, vel aliud quodpiam ius Sacerdotale, sed in ea dumtaxat parte Dioecesis munere Sacerdotali fungatur, quae ipsi a sacra Patriarchali amplitudine concessa est, eoque solum nomine, vt qui à Patriarchis mittantur, Vicemque illorum impleant, Apostolica priuilegia* (Episcopale munus) *consequi.* Sensere etiam omnes ferè Romani Pontifices, cùm ad Metropolitanos, aut Primates Episcopos scripsere, quibus nihil frequentius in ore est, nihil tritius, quàm vt ostendant se, cùm Metropolitanos Episcopos creant, aut Archiepiscopales Sedes erigunt, vocare eos in partem sollicitudinis, [b] suas Vices ijs elargiri. Indicio quoque illa sunt, quòd eminentiorum Ecclesiarum Episcopis Romanam Sedem suas Vices delegare consueuisse, pluribus exemplis non semel testatum reliquit Baronius, [c] quòd qui Primates hodie censentur, ij quoque Legati nati in suis prouincijs appellantur. quò etiam respexisse mihi videtur Seuertius, [d] cùm ait, Lugdunenses Episcopos *ob eam praesertim rationem Archiepiscopos dici, quod antiquissimi authores Irenaeo, Iusto, alijsque Lugdunensibus Episcopis indidere Legati, & Praefecturae nomina, veriùs forsan perpetuae, quàm temporaneae supra reliquos Galliarum Antistites.*

Igitur vt disputationem istam paucis concludam, non timidè senserim triplici notione Veteribus vsurpatas Apostolicæ Sedis Vices. Prima quidem pro Legationis munere, qua sæpe, ac plurimùm non modo Italiæ, aut etiam Occidentis Episcopi, sed & Romanæ quoque Ecclesiæ Presbyteri, ad Reges, ad Imperatores, ad Concilia pro Romano Pontifice fungebantur. Alius eius vocis erat vsus, cùm Pontifex, quòd non præsens vbique, ac præsertim in Oriente esse posset, certos Episcopos seligebat vitæ sanctitudine, aut prudentiæ fama insignes, qui il-

lius

a In Conc. Romano.

b Vide epistolã Vigilij ad Eucherium Lugdunens. de qua supra part. 2. cap. 20.

c tom 6. anno 517. num. 63 & tom 7 anno 589. num. 9.

d In hist. Lugdunens. Ecclesiæ part 1. in Leidrado Episcopo.

ius Vices sustinerent. Porrò inter vtriusque generis Legatos, seu Vicarios hoc intererat, quòd illorum munus ad breue tempus, exiguumque durabat, hactenus dùm impositam sibi prouinciam ex præscripto exequerentur: horum verò diuturnior erat administratio, ac plerumque, nisi aliter Pontifici visum esset, cum vita ipsa finiebatur. De his illud accipio, quod apud Gregorium VII. olim legi, [a] maius aliquid fuisse Vices Sedis Apostolicæ, quàm Legationis munus; sic enim ille scribit ad Manassen Archiepiscopum: *Quòd si vos Legatos Romanos intelligere videmini quoslibet cuiuslibet gentis, quibus Romanus Pontifex aliquam Legationem iniungat, vel, quod maius est, Vicem suam indulgeat, &c.* Nempe primi generis Legati, & Vicarij fuere, Paschasinus Lilybœtanus, Lucentius Asculan' Episcopi, & Bonifaci' Presbyter pro Leone I. Peregrinus Messanensis, & Ennodius Ticinensis pro Hormisda, Ioanes Rheginus, & Abûdâtius Paternẽsis pro Agathone, Vincẽtius Capuanus, & Eusebius Vercellensis pro Liberio, & plerique alij, quos longũ esset numerare. Secundi generis erant Sardanẽsis Episcopus, & Heracleanus, quos Berterius laudat, item & Coensis, & Philadelphiensis, quorum ille Leonis, [b] hic Martini [c] Vicarium in Oriente egit, & cùm inferiorum Ecclesiarum præfecturam gererent, solius personæ meritis eum honorem consecuti. Tandem tertia acceptione Vices Sedis Apostolicæ administrasse illos censeo, qui pro suarum Sedium dignitate, atque præstantia, pro veteri, semperque vsurpata Romanæ Ecclesiæ consuetudine, in singulis prouincijs in subiectos Episcopos Vicariam Romani Pontificis iurisdictionem exercuere, cuiusmodi ex superioribus fuisse vides Lugdunensem Episcopum, Viennensem, Arelatensem, Pisanum, Toletanum, Thessalonicensem.

Fit ex his, vt cum functiones illas, quæ dubium est, propriæ ne ac peculiares Vicariorum Sedis Apostolicæ fuerint, an verò etiam Primatibus, & Metropolitanis communes, Messanensis Ecclesiæ Episcopus in tota Sicilia suo iure, atque ex officio gesserit, & à *decessoribus* sibi per manus traditas, *ad posteros*, vt ait Gregorius, *suos veluti hæreditarias transmiserit*; Syracusana verò Ecclesia viuo solũ Maximiano Vices eas tenuerit, atque adeo vix triennio integro (quippe qui Indict. X. magistratum illum inijt, decessit verò Indict. XIII. anno D X C V I.) iurè meritoque censeamus, hac quidem inspectione meliorem fuisse Messanensis Ecclesiæ conditionem.

Sed verò neque despicienda omninò est consideratio illa, quam penè oblitus eram, Maximiano Gregorium causas commisisse, non quidem eas, quæ paulò grauiores essent, sed leuiores tantum: *Quatenus eis*, inquit, *non sit necessarium propter vi-*

lis

[a] In Registro lib. 6. ep. 2.

[b] Inter epist. Leonis ep. 59.

[c] Inter epist. Martini ep. 5.

lis ad nos causis tanta maris spatia transmeando peruenire. Atqui Felix noster in regenda prouincia Sicilia nullis constrictam vinculis, aut cancellis inclusam potestatem habet, sed vnus omnia implet, omnia pro arbitrio moderatur, Concilia indicit, Ecclesias prouinciæ consecrat, Episcopos instruit, coercetque, Ecclesiasticarum legum vindicem agit, Romanæ Sedis decreta per prouinciam promulgat. quæ sanè munera, & cætera id genus sicuti maiorem prudentiam, & sollicitudinem requirunt, ita amplioris dignitatis, & prærogatiuæ argumenta sunt.

Neque est, quod miretur quisquam, supremæ huius potestatis, quam Messanensis Ecclesia ante millesimum annum tota Sicilia habuit, nulla alia extare vestigia, quàm quæ hactenus ex Gregorij epistolis eruimus. extarent illa quidem, & vt opinor, non pauca haberemus venerandæ antiquitatis monumenta, si non fatale hoc Sicilia semper habuisset, vt perpetua quædam belli palaestra, & potentioris cuiusque præda esset, aut premium. extarent si per Vandalos, Gothos, si per omni barbarie barbariores Sarracenos licuisset. quamuis ad illam quoque causam referri id posit, qua Treuerensis Ecclesiæ obscuritatem Berterius [a] excusat, quòd nullum ferè in veteri memoria Primariæ dignitatis, quam in Gallijs tenuit, indicium occurrat: *Verecundiae scilicet, & modestiae tribuendum hoc esse, quae tanta quidem priscis temporibus in primis Ecclesiae moderatoribus elucebat, vt speciosa ista honorum vocabula facilè respuerent, & extraordinaria potestate, quam haberent, comiter vterentur.* Sed si liceat dicere, in tanta temporum antiquitate, in tanta publicorum monumentorum iactura, an non huius Messanensis Ecclesiæ dignitatis vmbræ quædam sunt, ac veluti delineaturæ, quòd ante Gregoriū Pelagius Eucarpo Messanensi Episcopo Catanensis Ecclesiæ visitationē imponēs, [b] excusat se, quòd curā hāc ipsi demandet, ea præsertim ratione, *quòd impossibile esset in prouincia illa causas Ecclesiasticas alij, quàm Eucarpo committi.* Quid illa, quæ statim subsequuntur verba: *Nisi forte talem per te Deus nunc in Catanensi Ecclesia eligere voluerit, de cuius conscientia possimus esse securi, vt à te labores istos paululum remouere possimus.* An non manifestò indicant, Messanensem Episcopum vnum fuisse, qui Romani Pontificis in Sicilia Vices ageret, easque vix alteri cuiquam quantumuis pio, ac prudenti Antistiti, nisi ad breue aliquod temporis spatium esse concessas, ad Messanensem statim redituras? An non eò quoque respicit, quòd Vrbanus II. Pontifex vix dum restituta, ac bene confirmata Christiana religione Robertum Troinensem, & Messanensem Episcopum Apostolicæ Sedis in Sicilia Legatum esse iusserit? quamuis id quoque postea Rogerio adnitente reuocarit,

[a] Diatrib. 2. c. 4. pag. 185.

[b] In cap. Catinensis ea. dist. act.

a lib. cap. 25. uocarit. *Sed quia ipse Apostolicus*, scribit Gaufridus, a *iam dudum Robertum Troinensem Episcopum Comite inconsulto Legatum in Sicilia ad exequendum ius Sanctae Romanae Ecclesiae posuerat, perpendens hoc Comitem graue ferre, & nullo modo, vt stabile maneat, assentiri, cognoscens etiam ipsum Comitem in omnibus negotiis Ecclesiasticis exequendis zelo diuini ardoris exferuescere, cassato, quòd de Troinensi Episcopo fecerat, Legationem S. Petri super Comitem per totam Siciliam posuit.* Enimuero, vt ita raciocinemur, quid causæ fuisse potuit, vt cùm plures id téporis Sicilia Episcopos haberet, ac præsertim, vti Panormitani prædicant, adesset Panormitanus Archiepiscopus, Vrbanus Messanensi Roberto Legationis munus imponeret? Sanè arbitror, prudentissimum Pontificem erecto, seu veriùs restituto, non ita pridem Episcopatu Messanensi, suorum decessorum morem retinere voluisse, qui immensæ molis opus totius Christiani Orbis curam cum Collegis Episcopis partientes, Vices Apostolicas ijs delegarunt, qui vel inter prouinciales dignitatis prærogatiua altiùs eminerent, vel diuturna Romanę Sedis consuetudine id muneris obire soliti essent.

Chrestus Syracusanus, quem Constantinus Imperator ad Concilium Arelatense inuitat, fuerit ne Primæ Sedis Episcopus.

CAPVT V.

b lib. 10. cap. 5. AT non vno hoc fundamento solùm Syracusanæ res nituntur. extant scilicet apud Eusebiū b Constantini ad Chrestum Syracusanum Episcopum litteræ, quibus eum ad Arelatense II. Concilium inuitat his verbis: *Proinde, quando plurimos Episcopos ex locis diuersis, & penè infinitis in vrbem Arelatesiorum ad Calendas Augusti conuenire mandauimus, tibi etiam per litteras significandum putauimus, vt accepta rheda publica à clarissimo viro Latroniano Siciliae conductore* (Correctore rectiùs emendarim) *duobus item aliis ex Secunda Sede Episcopis, quos tamen ipse maximè deligendos iudicaueris, tibi in societatem adscitis, quin etiam tribus famulis, qui vobis inter vias ministrent, assumptis, ad eum diem in loco praescripto aliis occurras.* Iam, inquiunt isti, si Constantinus alios Episcopos è Secunda Sede appellat, consentaneum est adstipulari Chrestum Primæ Sedis Episcopum fuisse, & proinde Metropolitam, qui Suffraganeos suos ad generalem Synodum

dum

dum vocare posset. quo item loquendi genere D. Augustinum aliquando vsum confirmant, cùm quendam Episcopum à Tigesitano Primæ Sedis Episcopo ordinatum fuisse asserit. & ne à præsenti Ecclesiæ forma exemplum desit, *Non alia acceptione*, inquit Littara, *Toletanae Ecclesiae Antistes Primae Sedis Episcopus appellatur.*

Verum hæc Constantini epistola, quæ Littaram in spem vindicandæ Primatus dignitatis Syracusanæ Ecclesiæ nō omninò temerario ausu erexit, nescio an expectationi par futura sit. primùm, quia si ex Topicis Iurisconsultorum locis argumentari licet, & si verborum proprietati hærendum est, multò certiùs, atque etiam verisimiliùs consequetur, Chrestum Secundæ Sedis Episcopum fuisse. iubet enim Imperator, illū duos alios ex Secunda Sede Episcopos in societatem adscire. atqui *Alius*, dictio similium rerum repetitionem importat, quod tùm ex Grammaticorum regulis, quæ Littaræ notiores esse debuerant, tùm ex Iurisconsultorum placitis receptissimum est. Chrestus igitur Secundæ magis, quam Primæ Sedis Episcopus fuit.

Adhæc quæ ista, obsecro, est argumentandi ratio. Chrestus adsciuit sibi socios duos ex Secūda Sede Episcopos, ergo Chrestus Primæ Sedis erat Episcopus. nam si rectè memini, quæ à primis Logicæ incunabulis didici, si quando contradictorium consequentis (loquor ex Logicorum formulis) veritati antecedentis nihilo repugnat, falsa est, quæ ex antecedenti deducitur, cōsequentia. inde est, quod ex Sapientum placitis reprehenditur ea ratiocinandi forma, Caius est homo, ergo Caius est Philosophus. quis enim non videt, duas hasce positiones neutiquam inter se pugnare, Caius est homo, & Caius non est Philosophus. Atqui non alia est hæc differendi ratio, in qua tantum sibi Littara perplacet. Chrestus adsciuit sibi socios duos è Secunda Sede Episcopos, ergo Chrestus erat Primæ Sedis Episcopus. nihil enim hæc inuicem refragantur, quòd quis Secundæ sit, vel Tertiæ Sedis Episcopus, & tamen Imperatoris præsertim iussu, duos Secundæ Sedis Episcopos ad Concilium vocet. alioqui verò rectissimè quis inferret, Seius Ducis sui iussu duos è secunda cohorte milites ad certam rem delegit, ergo Seius erat primæ cohortis miles, quo nihil absurdius dici, aut fingi potest. quid enim impedit, quo minus secundæ, tertiæ, aut quartæ sit miles?

Quid, quòd ipsius etiam epistolæ verba, quæ in testimonium proferuntur, indicant, Chrestum vnum fuisse ex plurimis, & prope infinitis Episcopis, qui ad Concilium cogebantur? sic enim scribitur: *Proinde quando plurimos Episcopos ex locis dispersis & penè infinitis in vrbem Arelatesiorum ad Calendas Au-*

gusti conuenire mandauimus, tibi etiam per litteras significandum putauimus, &c. Vnus igitur ex ijs Episcopis erat Chrestus, quos sanè omnes fuisse Metropolitanos nemo prudens dixerit. neq; enim verisimile est, infinitos propè Metropolitas, vt Constantinus loquitur ad Concilium accitos. Ac præterea Episcopos quoque inferioris ordinis euocari ad Synodos consuesse, vt exempla alia in præsentia omittam, satis docere possunt Honorij Imperatoris litteræ, quibus Paulinus Nolanus ad Concilium inuitatur, quas ex Vaticano Codice Baronius [a] profert, in quo etiam alias ad alios Antistites contineri scribit. Et si verò Baronius [b] ducentos fuisse censeat Arelatensis Concilij Patres, scio tamen ex Adone [c] longè maiorem numerum, sexcentos videlicet, interfuisse. reliquum igitur est, vt non Metropolitas solùm, sed etiam Episcopos, datis ad eos Tractorijs, Imperator ad Synodum venire iusserit.

a anno 419. n. 20.

b anno 314. n. 49.

c In Chronico ætate 6.

Primæ Sedis Episcopi, & Primæ Sedis varia notio, & quales fuerint Africæ Primates.

CAPVT VI.

DEinde illud primùm Littaræ probandum erat, Primæ Sedis Episcopum eum olim dictum, qué nunc Primatem, aut saltem Metropolitanum, seu Archiepiscopum vocamus, qua in re non omninò Veterum testimonia sibi constant. Scio equidem Primarum Orbis Christiani Diœcesum Archiepiscopos, quorum initio tractationis memini, Primæ Sedis Episcopos interdum appellatos. qua mente Baronius [d] censet, Africanos Primates noluisse se inscribi Principes Episcoporum, quòd ea vox etiam Metropolitanis Episcopis esset communis, neque item Summos Sacerdotes, quia id quoque nomen Episcopis adaptari poterat, qui Metropolitanis subijcerentur; satius igitur fuisse, eos dici Primæ Sedis Episcopos, quo nullus amplior titulus dari poterat. Berterius [e] quoque Primam Sedem dici opinatur, quæ Primas sit ex epistola Lugdunensis Episcopi ad Iuonem Carnutensem: *Cùm ergo*, dicebat ille, *Primae Sedis Lugdunensis Praesul pro suis, aut illorum necessitatibus Secundae, vel Tertiae Praesules vocat, non ad alienam prouinciam trahit, sed rationabili, & iusto ordine seruato inferiora membra ad caput reuocat.* & rursus: *Primae Sedis Pontifex ad Secundam, Tertiam, vel Quartam prouinciam progrediens prouinciam non excedit.* Ad idem etiam egregiè facere videtur canon XXVI. Carthaginiensis Concilij, qui ex Bal-

d tom 5 anno 397. num. 17.

e Diatrib. 2. c. 5. pag. 205.

ex Balsamonis contextu, Heruetique interpretatione ita habet: *Episcopi trans mare non peregrinentur, nisi cum decreto Primae Cathedrae proprij vniuscuiusque regionis Episcopi. hoc est, nisi à Primate acceperint eam, quae dicitur dimissoria, Formatam.*

Tamen, & illud scio, inter prouinciæ Ecclesias Primam Sedem interdum eam esse appellatam, cuius ciuitas secundum à Metropoli locum habebat, & secundo ordine in Notitia describebatur. quò spectare crediderim ea, quæ apud Sidoniũ Apollinarem [a] lego, cùm ad Græcum Massiliensem Antistitem scribens, *quod vtique*, ait, *saepe, diuq; facientes, iam nõ primi Comprouincialium* (Episcoporum) *cœpistis esse, sed vltimi.* Atqui, vt notat ibi Sirmondus, [b] diuisa per Leonem I. Viennensi prouincia, ita vt pars Viennæ antiquiori Metropoli cederet, pars Arelato, inter Arelatensis prouinciæ ciuitates Prima Sedes erat Massilia, non quòd Metropolis haberetur, sed quia prima post Arelatum Metropolim: quæ tamen, vt inquit Sidonius, cæteris ferè ciuitatibus in Gothorum, vel Burgundiorum potestatem redactis, iam non prima cæperat esse, sed vltima. Ad eandem formam legimus [c] Tyri Episcopum Primatis nomen sustinuisse, quo factum, vt in Octaua Synodo *Protothronus Antiochiae* quandoque appelletur, interdum verò *Primae Sedis Episcopus Antiochiae*, idest Diœcesis Antiochenæ, quòd Ecclesia Antiochena vacante, illius Sedis locum teneret; alibi etiam Primi Sessoris nomine insignitur, quia, vt Anastasius notat, præ reliquis Antiochenæ Diœceseos Episcopis in considendo prærogatiuam ferret.

Scio etiam Primæ Sedis Episcopum illum dictum quandoque, & frequenter fuisse, qui inter prouinciales Episcopalis honoris æuo alios antecedebat, quem etiam Primatem appellari solitum Hilari litteris didicimus. [d] Sic enim ille ad Episcopos Prouinciæ Viennensis scribit. *Ei, qui nunc Ecclesiae Narbonensi praesidere permittitur, ordinandorum Episcoporum ob hæc, quae prauè facta sunt, sustulimus potestatem: quam ita ad Fratrem, & Coepiscopum nostrum Constantium Vecticae Ecclesiae Antistitem, quia aeuo honoris Primus esse dicitur, pertinere censuimus, vt si superstite Hermo defunctus fuerit, illum haec cura respiciat, quem repererit Episcopalis ordo Primatem.* id est, Episcoporum prouinciæ antiquissimum, quod eruditè satis, vt reliqua omnia Sirmondus docet in notis ad Gaufridum Vindocinensem. [e] Sanè ego in postremo hoc significatu acceperim cõtrouersiam, quam apud Augustinum [f] legimus de Numidiæ Primatu inter Victorinum, & Xantippum Episcopos. cùm enim ad Primatis officium pertineret Tractorias epistolas dare ad Episcopos, qui ad Concilium vocabantur, Victorinus ad

a lib. 7. ep. 7.

b In notis ad Sidonium.

c Vuillelm. Tyrius de bello sacro lib. 14. c. 12. Berter. Diatrib. 2. c. 1. pag. 153.

d Apud Baronium to. 6. anno 462. nn. 6.

e lib. 3. ep. 11

f Ep. 15 alias 217.

plures Tractoriam misit. id quod Augustinum mouit, vt datis ad Victorinum litteris eum moneret, quid facto opus esset, cùm alioqui sciret, Xantippum Episcopum id munus sibi vindicare. locum integrum afferre non grauabor, quòd ad multarum rerum cognitionem plurimùm conferat. *Praeterea*, inquit Augustinus, *Venerabilis Frater, & Collega noster Xantippus Tagastensis dixit, quòd eum Primatus iste contingat, & erga plurimos sic habetur. qui etiam error si facilè inter vestram Sanctitatem cognosci, & corrigi potest, non debuit tamen in Tractoria, quam misit Venerabilitas tua nomen eius praetermitti; quod si in medijs locis conscriberetur. & non in primo loco poneretur, multùm mirarer; quanto magis mirandum est, quòd nulla tibi eius admemoratio facta est, qui maximè ad Concilium venire debuit, vt de ipso Primatus ordine causa omnium Numidarum Episcopis Ecclesiarum primitùs ageretur. His de causis venire dubitaui, ne forte falsa esset Tractoria. Vnde peto Beatitudinem tuam, vt mihi ignoscas, & primò instare digneris, vt inter tuam Sanctimoniam, & Senem Xantippum constet, quis vestrum debeat conuocare Concilium, aut certè, quod salubrius arbitror, sine cuiusquam praeiudicio ambo conuocate Collegas nostros, eos maximè, qui vobis Episcopatus aetate vicini sunt, qui facilè quis vestrum verum dicat, agnoscant, vt inter nos paucos eadem prae caeteris questio dirimatur, & errore sublato minores à caeteris conuocentur, qui nec possunt, nec debent, nisi vobis in hac re tamquam prioribus credere, & nunc ignorant, cui potissimum credant.*

Ex qua Augustini epistola in adiudicando alterutri parti Numidiæ Primatu non dignitatis Ecclesiarum, sed ætatis cuiusque Antistitis habitam esse rationem per se quisq; facilè cognoscet. quale enim erat, vt prouinciales Episcopi iura prærogatiuasque singularū Sedium ignorarent? quæ scilicet inter alias Primatū obtineret, quæ vel antiquitate, vel præstantia cęteris anteiret. Illud potiùs controuersum fuisse existimauerim, quod obscurum, ac dubium tùm erat, quis prior in Episcopali ordine sedisset, Victorinus ne an Xantippus, adeoq; rectissimè consulebat Augustinus, ad eam rem dijudicandam ab vtroque Competitore vocandos esse prouinciæ Episcopos, eos maximè, qui Episcopatus æuo viciniores ipsis essent, ac propterea facilè recordari poterant, quis illorum prior Episcopus esset creatus.

a anno 402. n° 65. Proinde nec temerè existimauerim Baronium a vix assecutum mentem Mileuitanorum Patrum, qui in Mileuitana Synodo statuerunt, b *vt Matricula, & Archiuus Numidiae, & apud Primam Sedem sit, & in Metropoli, id est Constantina.* Sentit enim Baronius hac cōstitutione Patres definire voluisse altercationē duarum Sedium in Numidia positarum de Metropolis iure,

b Apud Conc. Afric. cap. 53.

quasi

quasi illud Xantippo adiudicarint Constantinensi, vt putat ille, Episcopo, eiusque Sedi Constantinæ. qua in re tùm in eo falli mihi videtur Baronius, quòd Xantippum Constantinæ Episcopum appellat, cùm ex epistola Tagastensem fuisse constet, & ratio quoque ipsa suadeat, eum alterius omninò ciuitatis Antistitem fuisse, quam Constantinæ, quam ex contextu apparet Metropolim dictam, ac proinde vix fieri potuit, vt idem Xantippus, Constantinensis nempe Episcopus, cùm Metropolitanus esset, de Primatu quoque cum Victorino contenderet. tùm in eo etiam peccat, quod canonem istum putarit inuentum ad sedandam litem, quæ erat inter Xantippum, & Victorinum, adiudicatamque causam esse Xantippo, eiusque Sedi Constantinæ. atqui inter hos nec de iure Metropolis disputatum est, nec de Archiuij Numidici Sede deligenda, sed de Primatus prærogatiua, quia vterque se priùs altero ordinatum contendebat. Id verò Mileuitani Patres intactum reliquere, nec quis antiquior esset Episcopus, hoc canone declararunt, sed cùm fortasse quęreretur, quis locus Archiuio statui deberet, censuisse, duobus in locis constitui oportere, & in Metropoli Constantina, & in prima Sede. Et hæc quidem obiter monuisse non absurdum fuerit.

Porrò verò non alia Primatus acceptione locum alterum Augustini [a] intelligo: *Nos autem*, ait, *alia habere gesta Ecclesiastica, in quibus Secundus Tigisitanus, qui tunc agebat in Numidia Primatem, pręsentes, & confessos Traditores reliquit Deo iudicandos.* & paulò post, *haec res sollicitare debuit Secundum, qui tunc erat Primas.* Quem alibi [b] quoque Primæ Sedis Episcopum, alibi verò Primatem Numidiæ appellat. Atque huiusmodi fermè fuisse Primates Africæ Franciscus Turrianus [c] docet his verbis: *Sancitus est ergo ille canon de Primatibus Africanis, idest Episcopis Primarum Sedium. quia olim, vt Leo IX. in epist. ad Petrum, & Ioannem Episcopos Africanos contra Episcopum Gummitanum scripsit, in singulis prouincijs Africae constituebantur Primates, non secundum potentiam alicuius ciuitatis, sed secundum tempus suae ordinationis.*

Tandem Primatem non ex loci, Sedisue dignitate dictum, sed ætatis merito Gregorius I. [d] ad Gennadium Exarchum docet: *Concilium verò*, inquit, *Episcoporum admoneri praecipite, vt Primatem non ex ordine loci postpositis vitae meritis faciat, quoniam apud Deum non gradus elegantior, sed vitae melioris actio comprobatur. ipse verò Primas non passim, sicut moris est, per villas, sed in vna iuxta eorum electionem ciuitate resideat, quatenus adeptae dignitatis meliori ingenio resistendi Donatistis possibilitas disponatur.* & alibi, [e] *Donatistas Episcopos ad Prima-*tus

a Epist. 162.

b In breuiculo collat. diei 3. cap. 13.

c In disput. pro canonib. Apost. & epist. decret. lib. 3. cap. 1.

d lib. 1. epist. 72. indict. IX.

e lib. 1. ep. 75. Indict. IX.

rus dignitatem promoueri prohibet, etiam cum ordo Clericorũ eos ad locum eundem defert. sufficere enim iis debere commissę plebis tantummodo curam gerere, non autem etiam illos Antistites, quos Catholica fides in Ecclesiae sinu, & edocuit, & genuit, ad obtinendum culmen Primatus anteire. Consuetum enim erat in Africa, inquit Baronius, [a] *vt ille Primas prouinciae diceretur Antistes, qui antiquitate ordinationis reliquos antecederet. cum igitur inter prouinciae Episcopos quidam reperiretur Episcopus Donatista, caeteris Sede antiquior, ipse sibi Primatum veluti iure veteri vindicabat, quod ne vllo modo fieret, S. Gregorius intercessit.* Suadet etiam, quòd cùm in Concilio Viticensi S. Fulgentius Ruspensis Episcopus Quoduultdeo, qui se multò ante Fulgentium Episcopatum iniisse confirmabat, in sedendi, ac subscribendi ordine priorẽ locũ tulisset, idq; grauiter ille ferre visus esset, in Supphetano Concilio postea celebrato reconciliandi Fratris gratia loco cessit, & vt nomen suum posteriùs recitaretur, impetrauit. quam animi facilitatem laudans Vitæ Scriptor: [b] *Ecce, inquit, B. Fulgentius nec Primatum, quem meruit, defendere voluit, quia sine charitate prior esse alicui minimè concupiuit.* Demum verò hoc etiam indicat, quod Xantippus Numidiæ Primas, itemq́, Donatianus Bizacenus, Syluanus, & quotquot alij eã dignitatẽ tenuere, sancti Senes [c] vbiq; appellantur. Neque interim præteribo, Africanam istam consuetudinem in Gallijs quoq; admissam. quod tùm Hilari Papæ epistola docet, qua vt paulò ante vidimus, Primatum Prouinciæ ad Constantium Vecticensem deferebat, quia honoris æuo primus esse dicebatur, tùm etiam Leo I. [d] innuit ad Episcopos prouinciæ Viennensis, qui hoc quoque ad Primatis prerogatiuam pertinuisse indicat, simul cum Metropolitano Episcopos ordinare. Sic enim ait: *Ordinationem sibi, vt ante diximus, singuli Metropolitani suarum prouinciarum cum his, qui caeteros Sacerdotes antiquitate praeueniunt, restituto sibi per nos iure defendant. alienũ ius alter sibi non audeat vindicare. suis limitibus, suis terminis sit vnusquisque contentus, & priuilegium sibi debitum in alium transferre se posse nouerit non licere. quòd si quis negligens Apostolicas sanctiones, plus gratiae tribuens personali, sui honoris desertor esse voluerit, priuilegium suum in alium transferre posse se credens, non is cui cesserit, sed is, qui intra prouinciam antiquitate Episcopali caeteros praeuenit Sacerdotes, ordinandi sibi vendicet potestatem.* nec longè post. *Et quoniam honoranda est semper antiquitas, Fratrem, & Coepiscopum nostrum Leontium probabilem Sacerdotem hac, si vobis placet, dignitate* (Primatus) *volumus decorari, vt preter eius consensum alterius prouinciae non indicatur à vobis Concilium, & à vobis omnibus, quemadmodum*

vetustas

[a] to. 8. pag. 24.

[b] In vita S. Fulgentij cap. 29.

[c] Conc. Afric. c. 46. Mileuit. ca. 27. 49. Augustin. ep. 261.

[d] Epist. 87. ad Episcopos Viennens. prouinc. consilij.

vetustas eius, & probitas exigit, honoretur, Metropolitanis priuilegij sui dignitate seruata. aequum est enim, nec vlli de Fratribus fieri videtur iniuria, si his, qui Sacerdotij vetustate praecedunt, pro aetatis suae meritò in suis prouincijs à caeteris Sacerdotibus deferatur.

Igitur ex his omnibus, quæ de Primatus notione variè apud authores vsurpata, in hunc locum à me seriò congesta sunt, non video quàm firmum, quàm solidum argumentum duci ex Constantini epistola possit, ad adstruendam Syracusanæ Ecclesiæ dignitatem. nam, vt hoc etiam Littaræ condonemus, probari ex epistolæ verbis, fuisse Chrestum Primæ Sedis Episcopum, ea vox, cùm varia adeo, & inconstans apud Veteres fuerit eius acceptio, vsusque, non video, cur in Chresto pro Primate, aut Metropolitano sumenda sit? cur non magis illum vel honoris æuo alijs præstitisse, vel vitæ meritò, vel primum à Messanensi Metropolitana Ecclesia locum habuisse asseueremus? Porrò Siculam Ecclesiam potuisse istiusmodi Primatum institutionem ex vicina prouincia Africa mutuari, non difficilis est coniectura, quando solemnem Baptismi celebritatem in Epiphaniæ festo ab illa accepisse Victor [a] indicat, & Leo I. [b] Pontifex, vt temerè factum reprehendit.

[a] lib. 2 de persec. Vuandal.
[b] Epist. 4.

Visitandi vacantes Ecclesias ius Metropoliticum nè munus sit. Et quis fuerit in veteri Ecclesia inter Episcopos considendi, & subscribendi ordo.

CAPVT VII.

Tertium, quo Syracusani Primas sibi vendicant, illud est, quòd eius Sedis Episcopo cæteras Siciliæ Ecclesias visitandi ius fuit, eisdemque, dum suus cuique sufficeretur Antistes, præsidendi, vt ex pluribus Gregorij epistolis constat. quo argumenti genere magnum aliquid se præstitisse, insulsissimè quispiam putauit. quasi non vbique Gregorius sui similis appareat, & promiscuè pro voluntatis arbitrio, non vicinarum modò Ecclesiarum curam, sed & remotiorum Episcopis delegarit, quorum exempla abundè in epistolis suppetunt. nam Syracusano [c] Liparitanam, & Anconitanam Ecclesias interdum cōmendat, alibi verò Panormitano Tarracinensem. [d] quin & ipsius Panormitanæ Ecclesiæ administrationem Barbaro Carinensi [e] traditam constat. An verò, vt cætera exēpla in re clarissima missa faciamus, quis quam

[c] lib. 1. Indict. X. epist. 26. & lib. 12. Indict. VII. epist. ...
[d] lib. 7. Indict. II. epist. 74.
[e] lib. 11 Indict. VI. epist. 16.

quam erit, qui ob id existimet, Syracusani Episcopi Suffraganeos fuisse Liparitanum, & Anconitanum, Tarracinensem Panormitani, aut vicissim Panormitanum Carinensis?

Quarto loco Syracusanę Ecclesię causam inprimis adiuuat, quòd Syracusanus Episcopus non semel eximia quadam honoris prærogatiua ante alios Siciliæ Antistites se subscripserit. Sic in Romana Synodo sub Agathone celebrata, cuius Acta extant in Sexta Synodo Constantinopolitana, Theodosius Syracusanus in subscribendi serie reliquos omnes antecedit, Benedictum Messanensem, Ioannem Thermitanum, Iulianum Catanensem, Georgium Triocalitanum, quin etiam in Romana Quinta Synodo sub Symmacho Eulalius Episcopus Syracusanus tertium post Romanum Pontificem locum tenuit. in Secunda verò Arelatensi Chrestus primus inter Concilij Patres legitur. haud dubium, quin ijs notis Syracusanæ Ecclesiæ Primatus commostretur.

Verùm hic argumentandi locus è subscriptionum ordine petitus his, qui Ecclesiasticæ antiquitatis vsum aliquem habeant, non magnam vim faciet. quippe ordo ille non ad prærogatiuam Sedium pertinuit, sed ætatem demonstrabat, qua quisque primùm inter Episcopos esset allectus. Possem id quoque præter veterum Pontificum a ac Patrum testimonia Mediolanensis, & Rauennatis Ecclesiarum exemplo confirmare. inter has enim aliquando prior sententiam dixit Mediolanensis Episcopus, interdum verò Rauennas. *Sed haec discriminis ratio tempus ordinationis, non Ecclesiarum dignitatem indicabat*, inquit Gratianus. b Proinde rectissimè in Mileuitano c cautum est: *Vt quicumque deinceps ab Episcopis ordinantur, litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, continentes Consulem, ac diem, vt nulla altercatio de posterioribus, vel anterioribus oriatur*. Et bene admonet Baronius d ex subscribentium Antistitum serie colligi, non Ecclesiarum prærogatiuam, sed temporis, quo quisque primùm in Episcopatu sedere cepit, idq; vel vno exemplo Cōcilij Aquileiensis apertissimè probari, qua in Synodo, cui pariter D. Ambrosius Mediolanensis Episcopus interfuit, ante Diogenem Genuensem Philastrius, seu Philaster ponitur Brixianus Episcopus; in Concilio verò Mediolanensi priorem locum obtinet Paschalis Genuensis Antistes, & post alios subscriptus legitur Octaui⁹ Brixiensis. Sed hęc clariora in Augustino, e qui ad Victorinum causas afferens, quibus suadentibus Concilio interesse non potuerat, ad quod à Victorino euocabatur: *Deinde*, inquit, *ad ipsos Numidas* (Episcopos) *ita perturbato, ac neglecto ordine scriptum est, vt nomen meum tertio loco inuenerim, qui noui, quàm post multos Episcopos factus*

a Et Lucij Papæ epist. Conc. Cabilon cap. 6. African. cap. 53 Tolet IIII. c. 3. Mileuit c. 13. Iuon. 5. part. decret. cap. 164. 165. 166. Gratian. dist. 17. 18 Ferrar. de antiquo Ecclesiastic. epist. genere lib. 2. c. 1.

b cap. Episcopum §. sequēt. dist. 17.

c Mileuit. cap. 14.

d tom 6. anno 451. num. 16.

e Ep. 15. aliàs 217.

factus sum, quae res & alijs iniuriosa est satis, & mihi inuidiosa. Prætereo hic ego, quòd in Anglicana Synodo sancitū, Beda a testatur: *ne quis Episcoporum se alteri praeferat; sed agnoscant omnes tempus, & ordinem consecrationis suae.* Quo nimirum more inspecto Synodo in Ponto celebratæ Palmas tamquàm antiquissimus præfuit, si Eusebio b credimus; Toletanæ verò VII. Orentius c Emeritensis Antistes. Sed nihil clariùs euincit, hunc ipsum veteris æui morem, quem inquirimus, quàm quòd idem ipse Syracusanus Antistes interdum postremo inter Siculos Episcopos loco sedit. hunc enim illi ordinem in Secundæ Nicænæ Synodi subscriptionibus tenuere. d Theodosius Catanensis, Ioannes Tauromenitanus, Gaudiosus Messanēsis, Theodorus Panormitanus, Constantinus Leontinorum, Constantinus Carinis, Ioannes Triocaleos, Theodosius Lilibœi, Stephanus Syracusarum.

a Hist. Anglic. lib. 4. cap. 5.

b lib. 5 cap. 22.

c Baron. to. 8. anno 646. nu. 40.

d Act. 1.

Quin illud quòque animaduertendum hic est, nullam habitam esse rationem Metropoliticæ dignitatis, qua quis inter alios præfulgeret, & hunc enim eum gradum in consessu, in rogandis sententijs tenuisse, quem eius in Episcopatu ætas mereretur, indicat Vigilij Papæ constitutum, e cui Ioannes Episcopus Marsorum, Zacchæus Scillitanus, ante Pastorem Iconij, & Vincentium Claudiopolis Metropolitanos subscripsere. indicat Concilium Romanum sub Hilaro, in quo Maximus Taurinensis primo loco post Romanum Pontificem sententiam dicit, multò ante Ebredunensem, Mediolanensem, aliosque Archiepiscopos, *haud quidem,* inquit Baronius, f *ex Sedis praerogatiua, sed ex antiquitate aetatis in Episcopatu agentis, quod vetus mos fuerit, vt qui plures annos ageret in Episcopatu, priorem sibi in Synodis locum vindicaret, etiam si alioqui dignitate Sedis esset inferior, salua tamen Patriarchalium praerogatiua Sedium.* Consentiunt prædictis Synodi Romanæ sub Agathone Acta, in quibus Eboracensis, Arelatensis, Mediolanensis, Aquileiensis, & plerique alij Metropolitani neque inter se ipsos collati legitimum Ecclesiarum ordinem seruant, & promiscuè post multos secundarum partium Episcopos locum sortiuntur. Idem in Ephesino I. idem in Tarraconensi I. in Epaunensi, Aurelianensi I. II. III. idem in alijs g Concilijs seruatum probari posset. quin & in isto ipso Arelatensi Concilio, quod pro Syracusana Ecclesia profertur, inscriptos legimus hoc ordine Episcopos, Syracusanum, Capuanum, Arpinatem, Aquileiensem, Mediolanensem, Arelatensem, Viennensem, Treuirensem, Carthaginiensem. at nemo quidem, opinor, propterea existimauerit, Syracusanum, Capuanum, Arpinatem, ex loci prærogatiua ante nobilissimarum Ecclesiarum Antistites priores partes tulisse.

e Baron. tom. 7. anno. 553. num. 213.

b tom. 6. anno 465. num. 27.

g Tolet. II. sub Pelag. Roman. V. sub Symmacho. Maur. Castel. Ferrer. in Hist. S. Iacobi lib. 3. cap. 19.

Sermone 89 Sanè non alio prætextu apud S. Ambrosium legimus in Concilio Mediolanensi sub Liberio Papa, & Constantino Imperatore anno CCCLV. celebrato, Dionysium Mediolanensem, qui damnationi Athanasij Arianorum fraude impulsus subscripserat, facti mox pœnitentem, Eusebij Vercellensis, sui nimirum Suffraganei, consilio subscriptionem reuocasse. Monitus enim Eusebi', vt Dionysij exẽplo & ipse subscriberet, visus est illis annuere, ea tamen lege, si in serie chirographorum Eusebij subscriptio Dionysianæ præponeretur, *indignum scilicet esse*, affirmans, *Dionysium iuniorem Episcopum sibi seniori, & veluti parenti filium praeferri.* Quo Ariani dicto permoti, quibus nihil optatius esset, quàm vt Eusebium toti Occidentis orbi sanctitate conspicuum ad ferendam in Athanasium sententiam pellicerent, statim Dionysij nomine è tabella penitus expuncto, subscribendi prærogatiuam Eusebio detulere. Sed ille detecta fictionis causa Arianos irridens, negauit se illorum sceleribus immiscere velle, vnaque opera Dionysium alterius iam esse sententiæ dixit. vel vno igitur hoc exemplo fit apertissimum, antiquiores Episcopos etiam suis Metropolitanis ex veteri more præferri solitos.

Syracusanus Episcopus an ante Photij Patriarchæ Constantinopolitani tempora Archiepiscopus fuerit appellatus.

CAPVT VIII.

Consequenter ad superiora, pro Syracusanæ Sedis dignitate asserenda illa afferri possent, quæ in Nicæna II. Synodo olim obseruaui. Cuius primæ Actioni, cùm Episcopi Siculi, & Calabri interfuissent, hunc in Grecolatina editione ordinem inter illos seruatum lego. Nam post Theodorum Catanensem Episcopum, Ioannem Tauromenitanum, Gaudiosum Messanæ, Theodorum Panormi, Stephanum Vibonensium, Constantinum Leontinæ, Theodorum Taurianæ, Theotimum Crotonensium, Constantinum Cannæ, siue Carinæ, Ioannem Ieropoleos, siue Triocaleos, Theophanem Lilybœi, Theodorum Tropœorum, Sergium Nicoterensium inscriptus legitur Galatho quispiam his verbis: *Galathone Presbytero, & Locumtenente Stephani Episcopi Syracusani* atqui is idem Galatho Actione Quarta ita se subscribit: *Galatho exiguus Presbyter, & ex persona Stephani Archiepiscopi Siciliae libenter*

benter omnia, quae prescripta sunt, suscipiens subscripsi. Nulli igitur dubium esse potest, quin ea tempestate Syracusanus Antistes Archiepiscopus sit appellatus. Quibus adde, quòd Nicolaus I. a ad Michaelem Imperatorem Constantinopolitanum, a Ep 1. tom. 3. epist. decretal. edit. Romanæ. in causa Ignatij, & Photij scribens, hæc inter cætera habet: *Inter ista, & superius dicta volumus, vt consecratio Syracusano Archiepiscopo nostra à Sede impendatur, vt traditio ab Apostolis instituta nullatenus vestris temporibus violetur.*

Sed non tanti hæc sunt, vt sententiam mutare inuiti cogamur. ac primum quidem testimonium, quod à Nicæna Synodo petebatur, inde quàm futile sit apparet, quod Vulgata editio in I. Actione ita habet: *Theodoro Catanensi, Ioanne Tauromenitano. Gaudioso Messanensi, Theodoro Panormitano, Stephano Bibonensi, Constantino Leontinae, Theodoro Taurianes, Christophoro Adraces, Theotimo Crotonis, Constantino Triocaleos, Theophilo Lilybei, Theodoro Tropheorum, Sergio Nicoterensi, Galathone Archipresbytero locum tenente Rhegij, Stephano Episcopo Syracusano.* Secũda item, & Tertia, & Quarta Actione Galathas Presbyter in locum Rhegij se subscribit. Septimæ verò Actionis hic est ordo. Constantinus Episcopus Rhegij, Ioannes Monachus ex persona Patrarum, Catanensis, Tauromenitanus, Messanensis, Panormitanus, Bibonensis, Triocalitanus, Taurianensis, S. Cyriacæ, Carinensis, Lilybœi, Nicoterensis, Bizias. Nullus verò Galathas inter istos numeratur Episcopi Rhegini Vices gerens. quippe ipso præsente Episcopo Rhegino nullus iam Vicarij vsus esse poterat. quæ cùm ita sint, tantum abest, vt Græcolatina Nicæni Concilij editio negotium nobis facessat, vt imò ad fidem Vulgatæ corrigenda sit, & vbique legi debeat, Galathonem non Syracusani, sed Rhegini Episcopi Vicem gessisse. quod præsertim suadetur ex ipso Græco, & Latino cõtextu, qui Actione II. his conceptus est verbis: *Galatho Presbyter, & ex persona Sanctissimi Episcopi Rhegij similiter.*

Quare facilè crediderim errorem Græcolatinæ editionis inde irrepsisse, quòd cùm in prima Actione Episcoporum omnium nomina, qui Concilio interfuere, non recto casu, vel ablatiuo, sed genitiuo efferantur, nimirum Ioannis Catanensis, Theodori Tauromenitani, Gaudiosi Messanensis, &c. ac Galathonis nomen statim subsequeretur inscriptio Stephani Syracusani, facile duæ, quæ seorsim erãt positæ, Legati Rhegini, & Syracusani Episcopi inscriptiones in vnam librarij vitio coaluere: ita vt cum legendum esset: Γαλάτωνος πρεσβυτέρου, καὶ τὸν τόπον ἐπέχοντος τῦ Ρηγίυ, ac mox consequenter legeretur subscriptio Syracusani, Στέφανου Επισκόπου Συρακυσίων, ex duplici subscriptione vna sit facta, Galathonis Presbyteri, & Vicarij Stephani

Episcopi Syracusani, quæ coniectandi ratio eo confirmatur, quòd nullibi præterea fit mentio Constantini Rhegini Episcopi veluti præsentis, præterquam in septima Actione, in qua tunc demum Nicæam adueniente Constantino suffragium tulisse eum legimus. neq; impedit, quod Latina versio Anastasij IIII. Actione ita legat: *Galatha exiguus Presbyter, & ex persona Stephani Archiepiscopi Siciliæ*. Et si enim Anastasius ita verterit, Græcus codex proprium nomen eius, qui dicitur Archiepiscopus fuisse, non habet, quod fortasse Anastasius ex fide Græcæ editionis IV. Actione ita commodè restitui posse existimauit; cùm alioqui ex prædictis constet, Galathonem Legatum egisse, non quidem Stephani Episcopi Syracusani, sed Cõstantini Rhegini. quòd verò hunc Archiepiscopum Siciliæ tùm Græcus textus, tùm Anastasius appellent, non multi momenti est. frequentissimè enim veteres etiam Scriptores pro Calabria Siciliam vsurparunt, vt ex Strabone a Philippus Cluuerius, b & Paulus Merula c docent.

a Initio lib. 6.
b Lib. 1. Sicil. Illust. cap. 6.
c In Italiæ descript. lib. cap.

Reliquum est igitur, vt Nicolai Pont. Rom. testimonio occurramus, qui Syracusanam Ecclesiam Archiepiscopalem nominat. Sed iam ante à me latiùs disputatum est, quis fuerit Ecclesiæ Siculæ status Nicolai I. & Photij Constantinopolitani Patriarchæ ætate. eò igitur Lectorem relego. vnum hic moneo, quòd & si sciam circa hæc ipsa fortasse tempora Syracusanum Episcopum Photij beneficio Archiepiscopi nomine honestatum, vix tamen persuaderi possum viuo Nicolao id obtinere ab eo potuisse: quod, vt asserã, facit, quia ipse idem Nicolaus alibi d Synodi Romanæ contra Photium res gestas enarrans, scribit: *Hunc ex sacculari administratione, & militia subitò tonsuratum, à Gregorio Syracusano Episcopo in Synodo damnato, & ab Apostolica Sede conuicto, Episcopum ordinatum.* Episcopus quoque appellatur cap. 2. eiusdem Synodi Romanæ. *Gregorium, qui Syracusanae Ecclesiae irregulariter, atque contempto Deo præest, eo quòd & ipse ex parte Schismaticorum sit, & postquam à Synodo Episcopatus officio priuatus est, & à decessore S. memoriae Benedicto Papa obligatus est, &c.* Idẽ factũ in Concilio Romæ celebrato sub Hadriano, itemq; in omnibus Nicolai epistolis, quibus Gregorius solo Episcopi nomine proclamatur. Proinde difficillimum mihi videtur, & nullo modo ferendum, vni illi Nicolai verbulo contra tot aliorum locorum testimonia fidem adhiberi, aut saltem credendum, cùm hoc ipso tempore Photius referendæ gratiæ causa Gregorium Archiepiscopali honore auxisset, eaque appellatione Gregorius notior apud Græcos esset, hanc quoque Nicolaum vsurpasse.

d Ep. 7. & 11.

Vete-

Veterum Syracusarum dignitas. Syracusana Ecclesia ante Gregorij Asbestæ tempora Metropolis honore caruit.

CAPVT IX.

TAndem non parum authoritatis in afferenda Syracusanæ Sedis dignitate illud habet, quod Ecclesiarum nobilitas sæpe, ac plurimùm ex loci amplitudine,& claritate desumitur. hinc nimirum Romanæ Ecclesiæ maiestas, ac principatus originem habet. hinc Alexandrinæ, Antiochenæ, Cōstantinopolitanæ,Cæsareensis. ꝙ Roma Orbis caput fuerit, Alexandria Ægypti, Antiochia Syriæ, Thraciæ, Constantinopolis Palæstinæ Cæsarea, idemque alijs aliarum vrbium exemplis ad satietatem Littara confirmat. Quocirca cùm antiquiori æuo Syracusæ primaria, & Metropolis vrbs Siciliæ fuerit, cui tandem dubium esse poterit, quin eius vrbis Ecclesia prima,ac Metropolitana inter Siculas haberetur? nam illud primum, quòd Sicilia tota Syracusas caput, ac Metropolim agnouerit, notius est ex Valerio Maximo, Solino,Floro, & Fazello, quàm vt huc eorum testimonia afferre necesse sit, Quamuis autem sciam, subdit Littara, id Maurolyco Abbati impensè displicere,atque adeo Fazellum hoc nomine ab eo reprehendi,quòd Syracusas nulla Scriptorum authoritate suffultus Metropolim appellarit, nos planiorem hominem facientes docebimus, Valerij verba in testimonium à Fazello producta explicantes. Is enim & si Syracusas Siciliæ caput solummodo appellet, ijs verbis: *Carthaginis imperio rupta Hispania, & Siciliae caput abscissum Syracusae*, certè tamen nihil aliud est, Siciliæ caput esse, nisi Metropolim, præcipuam scilicet, & primariam vrbem. In quo vno canone adstruendo multus est, si vnquā alibi, Littara, multasque implet paginas, nempe quia istam gloriosè, & basilicè, vt quidam dixit, se inferendi, spaciandiq; in suo illo Grammatices regno occasionem nactus est, mordicus eam tenet, ægreque se ab ea diuelli patitur. at quis non rideat, quis non sibilo, plausuque vanissimum Pumilionis huiusce conatum excipiat, qui Maurolycum cœli, terręque contemplatorem magnum, alterum æui sui Archimedem Grammaticam docere audeat? Sed pergit ille etiam, eoque amplius Metropolim Syracusas appellandas contendit ex Græca vocis acceptione, qua matrem vrbium, & coloniarum significat, nempe qui ignorat, inquit, an Syracusis Camerinam, Acras,& in-

alia

" alia oppida coloniæ deductæ sint, is Sicanicæ historiæ se fatea-
" tur imperitum. Illo etiam confirmat suam sententiam, quòd ab
" Apostolis Episcopi, & Sacerdotes in ijs ciuitatibus constituti
" sunt, in quibus antiqui Ethnicorum Flamines præfulserant, vt
" in pari dignitate impar religionis cultus succederet. id quod
" fortasse Petrum Apostolorum Principem mouit, vt Martia-
" num Antiochenum vitæ sanctitate, & clarissimæ mortis testi-
" monio celebrem primum Syracusis Præsulem designarit. ec-
" cui enim magis vrbi conueniebat, quàm aliarum, & capiti, &
" principi? Et si primus omnium, cùm subinde Pancratius, & vt
" quidam scribunt, Basilides, cur non toti Trinacriæ, vt in alijs re-
" gionibus, præpositum credamus? Hæc quidem Littara.

Vereor hic ego, ne si Littaræ opinio pro viribus confutanda mihi sit, & quod de re tota sentio, iudicium candidè, sincereque aperiendum, amicissimæ Vrbis laudibus, & de nostra benemerentissimæ obtrectari videar. verùm intra modestiæ fines me continebo, vt quisque intelligat solius veritatis indagandæ, non vanæ ostentationis, aut æmulationis hæc disputari. Sic autem sentio, Syracusanum Præsulem numquàm omninò ante Gregorij Syracusani tempora Siculis Episcopis Metropolitani nomine præfuisse. quale enim est, vt si Maximianus, aut Ioannes, qui Syracusanam Ecclesiam Gregorij Magni ætate rexere, Metropolitani fuissent, nullum in tot his, quas ille ad eos scripsit, epistolis huius dignitatis vestigium existat, quo vel prouinciam, vel Suffraganeos habuisse constet, vel iure proprio, atque ex officio Episcoporum causas cognouisse?

Contra verò illos inferioris gradus Episcopos habitos, si verum amamus, vnus, & alter apud Gregorium locus apertissimum facit. Ac primùm sanè in memoriam reuocemus, Maximianum, si quid vspiam negotij gessit in alienis Ecclesijs, id nō suo iure, sed Vicaria Romani Pontificis potestate fecisse. inde illa Gregorij verba ad eumdem Maximianum: [a] *Olim quidem Fraternitati tuae nostra fuerat authoritate commissum, vt si quae in Sicilia exciderent Ecclesiae, caeterisque venerabilibus locis, vel incongruè gererentur, nostra Vice corrigeres;* Sed & illud quoque animaduertendum, Gregorium, cùm Vices sua Maximiano delegauit, expressis verbis cauisse, *non se id muneris loco conferre, sed personae.* Atqui si Metropolitico iure Syracusana Ecclesia Siciliæ præfuisset, inutilis, planè, vanaque omninò censeri debuisset ea Gregorij protestatio. quippe vel eo inuito, ac reluctante superiorum Romanorum Pontificum concessu Metropolis iurè donata in partem sollicitudinis, atque adeo in Vices Apostolicas multò ante fuerat vocata. iam enim ostendimus Vicariam Sedis Romanæ præfecturam in prouincijs obitam,

a lib. 1. ep. 11. Indict. XII.

tam, & Metropoliticam dignitatem, aut idem inter se esse, aut alteram ab altera profectam. aut quid verò etiam periculi timeri poterat, quod subesse incommodum, si vnquam appareret Metropolitanæ Ecclesiæ creditas esse Apostolicas Vices? Indicio quoque est, quod Maximiano mortuo, & Ioanne illi suffecto, nusquam iste, aut in prouinciales Episcopos, aut in alienæ Sedis clericos ius dixisse legitur, præter vnam Lucilli Melitensis [a] causam, quem Gregorio iubente ab Episcopatu deiecit. Neque hoc loco prætereundum, Gregorium in eo iudicio Ioanni delegando his verbis vti: *Fraternitas vestra tres, vel quatuor de Fratribus, ac Consacerdotibus sibi nostris adhibeat.* vt intelligas istos neutiquam Ioannis Suffraganeos fuisse habitos; alioqui enim si Gregorius Ioãnem Metropolitanum credidisset, non ab recepta Veterum formula abstinuisset, qua subiectos alicui Episcopos Fratres eius, & Coepiscopos appellarunt. [b] Accedit, quòd ex Felicis epistola constat, Benedictum Syracusanum Antistitem cum alijs quoque Episcopis Felicem adijsse Messanensis Ecclesiæ Præsulem, siue vt eum de Ecclesiasticis controuersijs consuleret, siue de obiectis sibi à laicis criminibus responsurũ. At quis credat Metropolitanum ad inferioris Sedis Episcopum vltrò accurrisse, aut prouocasse, aut eius auxilium contra seditiosos accusatores implorasse? Neque obiecti vim eluderet, quisquis Benedictum ad Felicem confugisse existimaret, vt qui id temporis Gregorij Vicarium ageret. quippe etiam si statuamus ex laudatis Felicis, & Gregorij litteris neutiquam Metropolitanum probari, sed Legatum Sedis Apostolicæ Felicem fuisse, non tamen in Benedictum vtpote Metropolitam ius dicere potuisset. Cùm etiã in Vicibus Apostolicis conferendis vetus mos fuerit Romanorũ [c] Pontificum de Metropolitanorum priuilegijs expressim monere, ne quid præiudicij fraudisue factum ijs intelligeretur ex Legationis munere alteri commisso.

Sed & illa potissimùm huius sunt loci, quòd cùm defuncto Maximiano Ioãnem Catanensem Archidiaconum successorem dari cuperet Gregorius, & vt eò studia sua omnia conferret, Cyprianum defensorem per litteras hortaretur, sic tandem subdit. [d] *Quod cum factum fuerit* (electus scilicet Ioannes Episcopus) *etiam Frater, & Coepiscopus noster Leo* (Catanensis Antistes) *cessionem ei praestare debebit, vt liber ad ordinandum possit inueniri.* Alibi [e] vero Gregorius ad eumdem Cyprianum de Ioanne Syracusano Episcopo recens creato scribens, eum narrat, proprium quẽdam Presbyterum habuisse, qui tamen à Leone in Catanensi Ecclesia diceretur ordinatus: *Et quia*, inquit, *in nouam Ecclesiam vadit, & suos illic proprios homines habere*

a lib. 7. ep. 62. Indict. II.

b Vide supra part. 1. cap. 20. & lo. VIII. ep. 126. ad Ausbertum Mediolanens. & ep. 10 5. ad Archiepisc. Acherontinum Vigil. ad Aurelian. apud Baron to. 7. anno 646. 2 um, 61.

c Leo ad Anastas. Thessal. ep. 84. Hormisd. ad Salust. Hispal. ep 61. & ad Io. Taracon. epist. 59 S. Gregor. lib. 4. epist. 50. Indict. XIII.

d lib 4. ep. 19. Indict. XIII.

e lib. 5. ep. 20. Indict. XIIII.

habere necesse est, vt cùm causarum tumultibus premitur, in secreto suo inueniat, vbi requiescat; praedicto Fratri, & Coepiscopo nostro Leoni blandè, & leuiter persuadere debes, vt ei praefatum Presbyterum cedat, ne qui tàm benignus ad ordinandum cessit, ordinatum destituere videatur. Vides hic Ioannem Catanensem Archidiaconum ad Syracusanæ Ecclesiæ regimen promoueri minime potuisse, nisi Leonis Episcopi consensus accederet, nempe vt iuri, quod in Ecclesiæ suæ clericum habuisset, sponte renunciaret. Vides hunc ipsum Ioannem, cùm Presbyterum illum suum secum esse cuperet, ab Leone eum petere coactum esse. Atqui si Ioannem fuisse Metropolitanum volumus, haud quidem in ijs conficiendis rebus Leonis authoritate, assensuque opus erat. quippe Metropolitano Episcopo licuit, inuito Suffraganeo huius subditum ad Episcopatū promouere, aut alijs ordinibus insignire, Ecclesiæque adscribere. idque, præterquam quòd Cæsareensis Metropolitani exemplo confirmari posset, qui inuito, ac repugnante Hierosolymitano Episcopo ad se venire iussit eius Ecclesiæ clericum alibi ordinandum, ex Concilij Africani [b] decretis apertissimè euincitur. Nam cùm Aurelius Carthaginiensis Episcopus à Patribus legem scribi in eam sententiam peteret, vt Archiepiscopo ius esset, cuiuscumque Ecclesiæ clericum pro arbitrio euocare, sacrisue ministerijs præficere; Numidius Episcopus dixit: *Fuit semper haec licentia huic Sedi* (Carthaginiensi) *vnde vellet, & de cuius nomine fuisset conuentus, pro desiderio cuiusque Ecclesiae ordinare Episcopum.* cuius consuetudinis rationem subijciens Epigonius: *nam quia,* inquit, *necesse habes tu omnes Ecclesias fulcire, inde tibi non potestatem damus, sed tua assignamus, vt liceat voluntati tuae semper tenere, quem voles, vt praepositos plebibus vel Ecclesijs constituas, qui postulati fuerint, & vnde voles.*

a Baron. to. 3. anno 325. nu. 188.

b Cap. 22.

Syracusanæ, & Messanensis Sedium prærogatiuæ inter se conferuntur.

CAPVT X.

SEd iam Litteræ respondeamus necesse est. & enimuero vti illud meritò, ac libens fateor, Syracusas Principem vrbium, vt Solinus scribit, Siciliæ caput, ex Flori, & Valerij sententia dictas, nemo tamen mihi negauerit, integram vrbi illi, ac solidam gloriam hanc fuisse, quam diù Romana Respublica stetit, floruitque. scilicet vbi ea concidit intestinis ciuium odijs, quis ignorat, Syracusas à Sex. Pompei Ma-

gni

gni filio vnà cum pluribus Siciliæ ciuitatibus vastatam demum, excisamq; [a] iacuisse ? quamuis autem Augustus Cæsar hoc florentissimæ Vrbis memoriæ dederit, vt cæteris antiquæ ciuitatis partibus desertis, ac dirutis relictis, solam Insulam Ortygiam Veteribus appellatam restitueret, non tamen hæ renascẽtis Vrbis reliquiæ tanti fuere, vt cum antiquæ vastitate, ac magnificentia collatæ vel minimam eius partem æquare possent. Quare si præstantiam vrbium, & magnitudinem à præsenti rerum statu, qualis scilicet ineunte Christiana religione inter Siculas ciuitates fuit, metiri voluerimus, certiùs multò, atque etiam veriùs coniectari licebit, Messanam id temporis decrescente iam Syracusarum gloria illustriorem locum tenuisse. nam, vt alia taceam, nil tale infortunij genus ab eo tempore, quo populo Romano societatis fœdere se iunxit, penè vsq; ad nostram ætatem passa est, quale sub M. Marcello. Sex. Pompeio, Vandalis, Gothis, Sarracenis Syracusæ subiere; sed perpetuo quodam, & æquabili rerum cursu pristinum vrbis splendorem, opulentiam, magnitudinem diù semperque tenuit, ac volente Deo tenebit. His adde, quòd Romani populi beneficio meliori iure fuit, quàm aliæ essent Siciliæ ciuitates. siue quòd sola Messana Ciuium Romanorum oppidum, siue quòd optimo fœderis genere cum eo populo cõiuncta, siue quòd Messanæ Prætor ius dicere Prouinciæ solitus, cùm ipsa interim sui iuris esset, suamque Rempublicam in potestate haberet, siue demum, quia ob præclara eius in Romanam ciuitatem officia egregia tot illa ornamenta consecuta est, quot hodieque meritò gloriatur. quocirca, si vera sunt, quæ Baronius differit, multisque exemplis probat, Apostolos in cõstituendis Ecclesiarum Sedibus ciuiles Prouinciarum, ac Ciuitatum formas, prærogatiuasq; spectasse, quis mihi hoc iure negauerit, Messanensem Ecclesiam eodem loco positam ab Apostolis, eorumq; successoribus, quo in ciuili quoque Politia fuerat. Quòd si mihi Littara obiecerit, Syracusas Metropolim dictam, quia inde Acras, Camerinam, & in alias vrbes ductæ coloniæ sint, contendam ego neque hinc Messanæ laudem deesse. habet enim Sicilia Hiblã, Himeram, Tauromenium, Mylas: habet Italia Metaurum, Pixuntem, quæ ciuitates Messanam matrem, ac Metropolim [b] agnoscant. Iam quod ad alterum illud pertinet, quòd Primus Syracusarũ Episcopus à Petro creatus sit Martianus, quasi hoc argumento ille prærogatiuam Vrbis agnouisse videatur, atque adeò meritissimè primariam cathedram in ea ciuitate statuisset si tanti id æstimandum est, consequens erit, vt & Tauromenium Metropolis Siciliæ censenda sit, quippe ea etiam vrbs Pancratium Petri iussu primum Episcopum sortita est, ac sub-

a to.1.anno 39 nu.10.11.& anno 46. Vuolfãg Lazius Repub Rom.lib.2.c.2.

b Strabo lib.6 Solinus cap.8. Fazel. Dec. 1. lib.2.cap. 1. 2.

inde Maximum. quamuis, si quid in tanta antiquitate suspicari licet, in eam sum opinionem procliuior, vt putem Apostolorum Principem Pancratium, Maximum, Marcianum haud quidem certæ ciuitati Episcopos addixisse, verum toti simul prouinciæ primùm præfectos esse; post verò, cùm illos, vti casus tulit, in hac, illaue vrbe pro Christiana fide mortem oppetere contigisset, huius, aut illius Ecclesiæ proprios Episcopos ab his, qui res eorum gestas postea descripsere, existimatos. certè in Sophronio, [a] in Metaphraste, [b] item in Nicephoro [c] lego, hos ipsos Pancratium, Maximum, Martianum, Siciliæ vniuersæ præpositos, vt & Martialem, & Dionysium Gallijs, Titum Cretæ, alios alijs prouincijs datos Episcopos legimus. Messanæ quidem ab antiquissimis Ecclesię temporibus Christianam fidem floruisse præter illustria Ampeli, Caij, Victoris, Coronæ, Eleutherij, Anthiæ, Corœbi, aliorumque martyrum illustria ob fidei confessionem certamina, Felicis Thibariensis Acta indicant, quem ab Præfecto Pretorio iussum ad Imperatores Diocletianum, & Maximianum Romam nauigare, cùm Carthagine nauem conscendisset, *Messanam post longum iter appulisse*, narrant, *ibique à Fratribus summis honoribus fuisse exceptum*. ac præterea quòd Sardicensi Concilio, quod anno CCCXLVII. celebratum est, Alexandrum Messanæ Episcopum adfuisse legimus. Sed fuerit Martianus solis Syracusis datus, eò nè primariam, ac principem inter Siculas Ecclesiam censebimus? minimè verò. Fuit hic error nostra hac tēpestate Marci Antonij de Dominis Spalatrensis olim Archiepiscopi. Sensit is, [d] *ex doctrina Apostolica Ecclesiarum, quae ab Apostolis essent fundatae, earum super alias pręeminentiam esse natam, quasi Ecclesiae posterius institutae, vt quae non ab ipsis Apostolorum fontibus Catholicae doctrinae riuos hausissent, si quid dubij, aut controuersiae interdum occurreret, ad Apostolicas praecipuas Sedes confugere, earumque authoritatem, & consilium sequi solitae sint.* Sed hanc M. Antonij opinionem, nouam fortasse illam quidem, ac proinde plausibilē solidissimis rationibus retundit Zaccharias Brouerius: [e] *Quot enim*, inquit ille, *per orbem Ecclesiae ab Apostolis fundatae sunt? quot Petrus, quot Paulus, quot Ioannes, Matthaeus, Andreas, quot reliqui Apostoli, in omnibus fere Orbis plagis extruxerunt? num hae omnes super alias praeeminentiam habuerunt? si id putas, exere tandem, quid nam causae sit, quòd Corinthiensium, Philippensium, Ephesiorum Ecclesiae, ad quas Paulus scripsit, cur omnes Ponti, Galatiae, Cappadociae, Asiae, & Bithyniae, ad quas Petrus Epistolas misit, Patriarchalium, aut Metropolitanarum Sedium dignitatem adeptae non fuerint? certè si omnes Ecclesiae ab Apostolis fundatae, & creatae, eo quòd ab*

Aposto-

[a] In peregrinatione sanctorũ Apostolor. Petri, & Pauli.
[b] In vita eorundē 29. Iulij
[c] lib. 2. Histor. Eccles. cap. 35.
[d] lib. 3. de Republica Ecclesiastica cap. 2.
[e] In censura ad lib. 3. cap. 2.

Apostolis originem duxerint, authoritatem sibi super alias compararent, omnes essent praelatae, nullae subiectae, omnes Metropolitanae, nullus Suffraganeus Episcopus, imò omnes Primates, omnes Patriarchae. quis enim inter eas discernat, quae neque ab Apostolis instructae sunt. non igitur ex Apostolicarum Ecclesiarum fundatione, sed ex Apostolorum praescripto, habita illustrium vrbium ratione, Patriarchalium, & Metropolitanarum Sedium authoritas instituta fuit, vt docent Anacletus, Stephanus, & Iulius superius allati. Siquę verò aut Metropolitana, aut Patriarchalis Sedes post Apostolos erecta fuit, vt saepe contigit, id quidem Romani Pontificis authoritate peractum est. Neq; aliter Baronius [a] disputat: *nam si Petri praesentia*, inquit, *quamlibet Ecclesiam primariam fecisset, tot essent numerandae Sedes Patriarchales, quot à Petro fuissent institutae. fuisse namque earum immensum numerum, nemo puto inficias ierit. cùm verò ex aduerso Sedes Alexandrina, in qua aliquando fuisse Petrum certa aliqua assertione nequaquam monstrari potest, post Romanam Sedem maxima ab eo fuerit instituta, planè perspicuè intelligi posse videtur, non praesentiam Petri, sed eius potissimùm esse requisitam authoritatem ad constituendam aliquam Sedem Patriarchalem.* Nam quod vltimo loco Littara subiungebat, Apostolos in ijs ciuitatibus Episcopos statuisse, in quibus Veteres Ethnici Flaminum collegia sacris faciendis olim erexerant, id quidem nihilò Syracusanorum, multò verò Messanensium causam meliorem facit. nam si, vti Clemens scribit, Apostolorum mos fuit, in Ecclesiasticæ Politiæ, quam struebant, gradibus constituendis veteris Pontificij iuris formam sequi, [b] nimirum vt Primates, & Patriarchas ijs ciuitatibus darent, in quibus Primi Ethnicorum Doctores, Primarijque Flamines sedissent, Archiepiscopos verò, ac Metropolitanos Archiflaminum loco subrogasse, verisimillimum fit, primarium Christianæ religionis Sacerdotem, vnde Siculi sacra peterent, Messanæ ab Apostolis præfectum fuisse. Constat siquidem iam inde à Romanæ Reipublicæ florentis æuo Messanenses Sacerdotes potiori iure inter alios sacrorum Antistites fuisse, ipsaquemet Romanorum Flaminum prærogatiua functos; sic enim loquitur vetus P. R. plebiscitum de Mamertinorum, ac Messanæ ciuitatis iure ab C. Atilio Calatino Trib. Pleb. latum: *aliusque prouinciae ciuitatibus Sacerdotes, eiusque ciues Romanorum honore Siciliae caput illi fungi potestate Romana.*

Porrò verò vetustissimæ huius Messanensium Flaminum prærogatiuæ vestigium illud est, quòd vti olim quindecim [c] tùm maiores, tùm minores Romana sacra Flamines habuere, ita non maiori numero vsque ad patrum memoriam Messa-

[a] Anno 39. n. 16.

[b] Vide Turria. pro canonibus Apost. & decretal. epist. R R. Pont. lib. 3 c. 2. & lib. 5. cap. vltimo.

[c] Ioan. Rossinus Antiquit. Roman lib. 3. cap. 16. & 17.

nenses Canonici censebantur, quamuis hodie tribus additis ad duo de viginti numerum excreuerint. ab hac eadem antiquitate est, quòd, quia veteres Flamines albo Galero, [a] pileo nempe ex hostię albę Ioui cæsę pelle cōpacto vtebantur, calceos quoque albos induere mos fuit, inde etiam credimus ad Messanensis Ecclesiæ Canonicos hęc eadem ornamentorum genera permanasse, de quibus suo loco dicturi sumus. Sanè tiaras albas deferendi ius, quod nostri vsurpant, ex populi Romani instituto, nimirum ex laudato Calatini plebiscito fluxisse Iulius Pontifex Maximus testatur diplomate de ea conscripto in hæc verba: *Cùm dilecti filij Canonici Ecclesiae Messanensis, dùm Missas celebrant solemnes, & processionaliter incedunt, quamuis id raro contingat, cùm nonnulli Presbyteri, & Capellani eidem Ecclesiae deseruiant, & propterea dicti Canonici diuinis officijs dumtaxat sollemnibus festis interesse consueuerint, mitra etiam serica, Sacerdotum olim Gentilium ipsius ciuitatis olim illam ex S. P. Q. R. decreto deferentium morem in hoc adhuc retinentes ab immemorabili tempore citra, de cuius contrario hominum memoria non existit, vsi fuerint, & vtantur de praesenti: Modernis, & pro tempore existentibus dictae Ecclesiae Messanensis Canonicis, & Dignitates in eadem obtinentibus, vt tàm in Missarum, & aliorum officiorum celebratione, quàm in processione, & alijs publicis, & priuatis actibus quibuscumque etiam Rochetum, & Cappam deferre, & gestare liberè, & licitè valeant, authoritate Apostolica tenore praesentium concedimus, & indulgemus.* Hactenus quidem Iulius. Calceos verò albos, quos alij campagos rectiùs appellant, S. Gregorius ex veteri etiam Sedis Apostolicæ priuilegio Messanenses Canonicos habuisse profitetur. quocirca, opinor, non aberrauerit à vero quisquis hunc quoque ritum ad eamdem originem referat; si quidem, vti dicebam, Sacerdotum calciamenta alba fuisse, ex Appiano probat Vuolfangus Lazius, [b] nec ab Appiano Herodianus [c] abit, qui Antoninum Imperatorem Sacerdotum more calceos ex lino candidissimos induisse narrat. nisi cui magis illud sedeat, non temerè Gregoriū testari solis Diaconis Messanensibus licere vti campagis ex veteri Romanorū Pontificum concessione, ac fortasse ad Calatini plebiscitum alludere, quod Messanenses Sacerdotes Romanorum honore fungi iubet, quasi sicuti Romanæ Ecclesiæ Diaconis campagorum prærogatiua in vsu erat, iure, meritoque etiam Messanensibus fuerit communicata.

a Alex. ab Alex. Genial dier. lib. 2. c. 1. Carol. Paschal de Coronis lib. 4. ca. 21. Panuin. in ciuitate Rom. tit. de Flaminibus. Rosinus lib. 3. cap. 15.

b de Republ. Rom. lib. 3. c. 13.

c lib. 5.

Vnde

Vnde primùm in Ecclesia recepti sacræ Politiæ gradus, Diœceseon, & Prouinciarum administrationes.

CAPVT XI.

ET quia laudati paulò ante ex Brouerio, & Littara loci monent, non absurdum hoc loco, veluti παρέργα, pauca quædam differere de Metropolium, ac Primarum Sedium origine, atque institutione. quæ disquisitio, neque inutilis fortasse, neque iniucunda, vtpote quæ ad inquirendam Siculæ antiquioris Politiæ faciem non exiguam lucem afferre in posterum possit.

Ac si quidem nostros Pontifices audiamus, haud dubia res est ad veteris sacræ Ethnicorum Politiæ mores Apostolos suam efformasse, vt ex Littara dicebamus. cuius sententiæ princeps est, atque author Clemens I. Anacletus, Stephanus, & pleriq; alij, quos verisimile fit ab vno Clemente omnes accepisse. Sed non desunt, quibus ea sententia minùs arrideat. quòd persuaderi vix possint, fuisse in profano Veterum iure Pontificio eas Sacerdotum differentias, Primorum Flaminum, Archiflaminum, Flaminum. quòdque præterea Decretales Pontificum Epistolæ omnes ad Syluestrum vsque, ac præsertim Clementis, suspectæ fidei sint, & non vsquequaque omnibus probentur, vt latè Baronius [a] disputat. qui hoc quoque ingenuè addit, abstenturum se data opera à citandis eiusmodi Epistolis. Quamquam ad priorem quidem rationem non difficilè responderi posset, non omninò ignotam fuisse Ethnicorum Sacris, atque adeò bonis etiam authoribus illam Sacerdotum diuisionem. Porrò Flamines in Municipijs extitisse, ijsque peculiariter attributos, vt & Prouincijs Sacerdotes, Drepanij Pacati [b] verba reuicerint: *Reuerendos Municipali purpura Flamines, insignes apicibus Sacerdotes*. & Martiani Nouella: [c] *Ne Flamini Municipali, ne Sacerdoti Prouinciae liceret habere vxorem ancillam.* ab eadem mente illa Tertulliani: [d] *Igitur purpura illa*, inquit, *& aurum ceruicis ornamentum, eodem more apud Aegyptios, & Babylonios insignia erant dignitatis, quo more nunc praetextę, vel trabeae, vel palmatę, & coronae aureae Sacerdotum Prouincialium.* Illa item Constantini Imperatoris [e] ad Felicem Præfectum Prætorio: *Afri curiales conquesti sunt, quosdam in suo corpore post Flaminij honorē, & Sacerdotij decursa insignia prępositos compelli fieri mansionum. iubemus nullum praedictis honoribus splendentem ad memoratum cogi obsequium.* Primorum porrò Flaminum

imaginem

[a] Annō 102. nu. 7. & anno 865. num. 2.

[b] In Panegir.

[c] Nouel. 4.

[d] de Idololatria cap. 18.

[e] l. 2. C. Theodos. de decurionibus.

imaginem reperire videor in ijs magnarum Diœceseon Sacerdotibus, quos illi *Cappadociarchas*, *Bithyniarchas*, *Lyciarchas*, *Asiarchas* appellarunt, quorum Modestinus,[a] & Constantinus Imperator[b] cum honore meminere. Ad eamdé classem libenter retulerim *Syriarchas*, & *Alytarchas*,[c] idest summos Syriæ, & Phœniciæ Sacerdotes, itemq; frequentissimas illas *Archiereorum cuiusque prouinciae* appellationes,[d] que in Inscriptionibus obuiæ, item & *Archiereos Synodi*, *Archigallos Matris Cybeles*, *Patres sacrorum prouinciae Achaiae*, plurimasque alias ijs similes.

a l. fiduas. § Athletæ. D. de excus. tutor.
b l. 1. C. de natural. liberis.
c l. 2. C de Cupressis lib. 11.
d Iacob. Guthe rius de veteri Iure Pontific. lib. 2. cap. 7.

Ex quibus temerè fortasse quispiam reiecerit laudatam nostrorum Pontificum assertionem, quippe tametsi illa non tàm clarè dilucideque comprobari ex Authoribus possit, id quidem antiquitatis vitio fit, cuius pleraque eiusmodi sunt, vt, cùm receptos Veterum mores, institutaque hodie minùs agnoscamus, mirari potiùs, quàm intelligere liceat. quòd nisi à scopo longius aberrarem, & ab præscripta mihi scribendi ratione, plurima quoq; alia afferri possent, quæ Clementis sententiam confirmarent. Vnum interim minimè præterierim, Iulianum Imperatorem,[e] vbi primùm Christianam religionem, quam hactenus erat professus, publicè exuit, cùm veterem, & iam pene collapsum Deorum cultũ reponere in pristinum statum vellet, veteri quoq; maiorum more, vnà cum Imperio amplissimam Sacerdotij dignitatem suscepisse, & summo Pontificatu ritu solemni esse initiatum; postmodum verò minores Pontifices à se cooptatos per diuersas Romani Orbis Prouincias distribuisse. Id quod veluti manu nos ducere videtur ad afferendam ab Criticorum calumnijs Clementis traditionem. Cæterùm quòd huius, aliorumque vetustissimorum Pontificum Epistolas falsi insimulant, præterquàm quòd hæc ipsa de instituta ab Apostolis Ecclesiæ Hierarchia narratio Leoni IX.[f] probatur, itemque Nicolao I.[g] & plerisque alijs Pontificibus, quorum fides nulli hactenus suspecta, vt si minùs Clementis testimonio, horum tamen authoritate abundè sustineri queat; satis sit in præsentia consulere Francisci Turriani libros,[h] quos ille pro Decretalibus Epistolis magna cùm pietate, tùm doctrina scripsit.

e Eunap. in vitis Philosophor. in Maximo.
f Epist. 4. ad Petrum, & Ioannem Episcopos Afric.
g ad consulta. Bulgaror.
h lib 2. contra Magdeburgẽs.

Sed vt è diuerticulo in viam redeam, sensere alij, Metropolium, ac Primarum Sedium originem ab Apostolorum prædicatione ortum trahere. quasi quæ Ecclesiæ Christi disciplinam ab Apostolis ipsis didicissent, cùm frequentiùs de fidei causis, de cæremonijs, de iudicijs ab Sedibus posteriùs aliorum opera institutis consulerentur, harum veluti matres, ac Metropoles creditæ essent; vt ex Spalatrensis Archiepiscopi coniectura pau-

id ante dicebamus. hæc verò cùm illa congruit, quæ Metropoles inde dictas opinatur, quòd ab his ad Suffraganeas Sedes Christiana religio manarit. cuius sententiæ Authoris nomen, cùm videre hactenus non licuerit (nam non nisi summa libri capita ab amico mihi communicata)libenter Lectorem reiecerim ad laudatam Zachariæ Brouerij Censuram. a Alioqui latissimus sese campus aperiret, cur Hierosolymitana Sedes, & rerum in ea gestarum, & temporis prærogatiua omnibus haud dubiè præferenda Cæsareensi post habita? cur Massiliensis, Lemouicēsis, Parisiensis, vnde in omnes Gallias Mariæ Magdalenæ, Lazari, Martialis, Dionysij contentione, ac labore Christianæ fidei cultus est propagatus, cur tot aliæ ciuitates, quarum iniri ratio posset, non Primæ Sedis, non Metropolis dignitate auctæ? a Ad lib. 3. c. 10.

Tertia est Socratis b sententia, qui in Cōstantinopolitana Synodo anno CCCLXXXI. Diœceses, & Prouincias distinctas tradit. Sed meritò, vt animaduertit Baronius c reprehenditur à Sozomeno; quia non ad distinguēdas Prouincias, quod Socrates opinatur, sed vt ab Hęreticis Catholici dignoscerētur, ea cautio adinuēta, vt certi essent in quauis Prouincia spectatæ fidei Episcopi, quibus qui communicarent, Catholici haberentur, & Ecclesijs præfici possent. E diuerso ipsa Constantinopolitana Synodus d Nicænis Patribus videtur acceptam ferre Metropolium, & Prouinciarum constitutionem, quod & frequentiori calculo tùm Patres, tùm Concilia, adeoq; & Romani ipsi Pontifices recepere. Hadrianus verò Primus e ad Bertericum Viennensem non nisi Leoni tribuit. Sed non ita hæc intelligenda, quasi Nicæni Patres Christiani Orbis Diœceses, Prouinciasq; partiti sint, aut ignotos ante sacræ Politiæ gradus in Ecclesiam inuexerint: sed quòd iura Metropolium sarta, & tecta esse voluerint, edictoque intercesserint, quominus earum prærogatiuæ perstringerentur, quippe qui ad retundendam Meletij Lycopolitani Antistitis audaciam Episcoporum inaugurationes in tota Aegypto sibi temerè vindicantis statuere, f *Vt antiqui mores obtinerent, qui in Aegypto essent, Lybia, & Pentapoli, vt Alexandrinus horum omnium haberet potestatem, quòd ea quoque esset Romano Episcopo consuetudo, similiter autem, & in Antiochia, & in alijs Prouincijs sua singulis Ecclesijs priuilegia seruarentur.* Quibus verbis cautum in posterum voluere, ne quis in aliena Prouincia, vel Diœcesi sumere sibi aliquid audeat, quod ad alienæ Sedis procurationem pertineret. qua acceptione Bonifacius Papa g ad Hilarium à Nicæno Concilio suas quibusq; Metropolitis seruatas, & custoditas Prouincias scribit. eademque Constantinopolitanæ II. Synodi Episcopi h Nicæni canonis

b lib. 5. cap. 8.

c anno 381. n. 11.

d Can. 2.

e Apud Io. Bosco in Antiqu. Viennensibus.

f Can. 6.

g Epist. 3.

h loco citato.

canonis obtentu Ægyptiorum aliquot Antistitum audaciam fregere, qui Maximum Cynicum in Constantinopolitanam Sedem intruserant, vt & postea Theodoretus [a] illo ipso canone Nicæno Dioscorum Alexandrinum Diaconum in Constantinopolitano Concilio altero Orientis Ecclesias Alexandrinæ vindicantem à spe sua deiecit. Neque aliter fortasse intelligenda laudata ex Hadriano verba. nam quia, cùm in Chalcedonensi Concilio Anatolius Constantinopolitanus primos suæ Sedi post Romanum Pontificem honores à Patribus [b] per fraudem extorsisset, Leo [c] Magnus tùm multis alijs rationibus factum damnauit, tùm quòd ea re Nicænorum Canonum authoritatem euersum irent, qui cuique Metropoli sua iura illæsa stabilierant, non absurdè, & Leoni quoque hoc sensu adscribi Diœceseon partitio poterit.

Quòd si vlterius progredi libet, nõ defuere, qui à ciuili Reipublicæ forma Apostolos suam Politiam esse mutuatos senserint. quam opinionem, vt Vuolfangum Lazium [d] præteream non ignobilem antiquitatis authorem, probare ex parte Baronius videtur. adeoque existimat, *Maiores nostros in instituendis Sedibus non aliam iuisse rationem, quam secundum Prouinciarum diuisionem, & praerogatiuas ante à Romanis stabilitas*. Hinc nimirum putat ille inter omnes Orientis Ecclesias Antiochenã [e] digniorem esse habitam, quòd ea ciuitas Syriæ totius, imò etiam Orientis Metropolis vrbs esset. Hinc Alexandrinam [f] tametsi temporis prærogatiua minimè cum Antiochena conferendam, ei tamen dignitatis ordine antelatam, quia Alexandrina Præfectura, præter Augustalis titulum ab Augusto impositum, magnificentissimè quoque ab eo fuerat insignita. Sic Cæsarcensem [g] Hierosolymitanæ prælatam, quòd in Ciuili Politia totius Palæstinæ principatum haberet, sic Cypri [h] Episcopos nullius externi Primatis, aut Metropolitæ ditioni paruisse, quòd Cyprus distincta per se Prouincia sub Romanis fuit, neq; Tharsensi vrbi Ciliciæ Metropoli, neque Antiochiæ Syriæ subiecta, idemque par est existimare de Carthagine, Aquileia, Mediolano, & similibus, quæ quia capita erant Prouinciarum, Metropoles quoque in sacra Politia dictæ. Quare ex istorum sententia, quæ Zacharias Brouerius [i] locis indicatis disputat, non ex ciuitatum amplitudine, & eminentia ampliorem emergere Patriarcharum, Primatum, & Metropolitarum dignitatem, quòd alia sint iura Regni, alia Ecclesiarum, eò tantum pertinẽt, vt neget ciuitatem alioqui surdæ, vt ille dixit, famę, si propter diuturnum Principis domicilium in Regiam euehatur, eius quoq; vrbis sacram Sedẽ continuò altiori dignitate augeri, aut contra minui imminuta seculari dignitate. Ceterum non negat

[a] ep. 86.
[b] Act. 13.
[c] ep. 53. 54. 55
[d] de Republ. Rom. lib. 4. c. 2
[e] anno 39. nu. 10. & 11.
[f] anno 45. no. 16.
[g] anno 39. nu. 10. & 11.
[h] anno 485. n.
[i] In censura ad lib. 3. c. 10.

negat ille, imò fatetur vltro, hoc inprimis Ecclesiam spectasse, vt maiores sacræ dignitates in maioribus vrbibus collocarentur, haud quidem ita vt ab vrbium magnitudine penderent, sed potiùs vt maiores vrbes eminentioribus Ecclesiæ dignitatibus illustratæ ampliori honore cohonestarentur, indeque factum esse, vt exortas de Metropolitico iure controuersias non faciliori, atque etiam certiori ratione Pontifices, quàm ex vrbium magnitudine, ac dignitate terminarint.

Atque ita quidem isti sentiunt. quòd si quispiam ex me quærat, quæ ex ijs probabilior mihi videatur, censuerim non vana fortasse coniectura ex tot istis clarissimorum hominum sententijs vnam conflari posse. sic enim mihi pridem persuasi. ab ipsis quidem Ecclesiæ primordijs Apostolos, seu diuinitatis impulsu, seu prudenti ratiocinatione, disseminandæ fidei Metropoles vrbes elegisse, quò, vt Leonis verbis [a] vtar, *Lux veritatis, quae in omnium gentium reuelabatur salutem, efficaciùs se ab ipso capite per Prouinciae corpus effunderet*. Quare cùm verisimile sit Primarios Gentilium Sacerdotes in Metropolibus Sedes suas habuisse, minores verò in minoribus ciuitatibus, ac municipijs; inde fit, vt Clementis quoque opinio verisimillima videri possit. Iam verò cùm ex maioribus vrbibus profecta Christiana religio manarit in reliquas Prouinciæ partes, quis negauerit hac quidem acceptione neutiquam deerrare secundæ sententiæ Authores? alioqui minus probari mihi illud posset, quod ipsi generatim colligunt, Metropoles Sedes eas institutas, vnde primùm Christi sacra fluxere. quid si enim præpostero ordine, vt sæpe fit, è ciuitate in Metropolem erupissent? eò nè Metropolem, aut Primam Sedem in ciuitatula statuemus? Post verò inualescēte vbique terrarum Christi cultu, redditaq; Ecclesiæ pace, haud dubiè putarim Pontificem Romanum, qui sciret vniuersi Orbis sollicitudinem sibi vni incumbere, Vices suas maiorum ciuitatum Episcopis tradere consueſſe, in ijs præsertim Prouincijs, quæ aut nullas ab Apostolis sortitæ Metropoles essent, aut ob earū amplitudinē in plures partiri necesse esset, indeque ob frequentatas in certis cuiusque Prouinciæ Ecclesijs Apostolicæ Sedis Vices partam ijs fuisse Metropolis, aut Primæ Sedis dignitatem, vt suo loco [b] latè est demonstratum.

[a] Serm. 1. de SS. Apost. Petro, & Paulo.

[b] Supra part. 2. c. 3. & 4.

Q Panor-

Panormitanæ Ecclesiæ præstantia ex sæculari vrbis dignitate.

CAPVT XII.

SEd iam me Panormitanæ res vocant. verùm priusquàm in arenam hanc descendam incerta à certis discernenda sunt. Primùm igitur coniecturis, & probabilium rerum tractatione controuersiam discutiemus, tùm si quæ erunt veterum Scriptorum, aut Principum testimonia in medium proferentur.

Quod ad coniecturas attinet, Littara huius causæ propugnator locis plus sæpe laudatis illo potissimùm argumento nititur, quod à me pro Syracusana extrema disputatione adducebatur. Nempe Ecclesiarum præstantiam, ac dignitatem ex ciuitatum claritate colligi, vt eodem ferè loco sit in Ecclesiastica Politia Cathedralium Sedium conditio, atque vrbium est in Ciuilis Reipublicæ forma: eumque morem ab Christianæ fidei exordio Apostolos secutos esse, qui in ijs tantùm ciuitatibus Episcopos statuere, quæ inter cæteras insigniores haberentur: Patriarchas verò, Primates, & Metropolitanos ijs vrbibus dedere, quæ vnius, aut plurium Prouinciarum capita essent, ijsdemque inferiores Ecclesias subiecere. Iam verò, subdit ille, nullus aduersariorum audebit repugnare, à felicissima Panormo Siculos omnes iura petere. hic Reges olim iucundissimè totos annos, nisi aliò bellorum tumultus euocarent, commoratos. hic subinde residere Regum Vicarios. hic sacros hæresis Inquisitores iura dicere. Hæc igitur, quam dico, ciuitas Panormus caput est Regni, & proinde Panormitana Ecclesia Prima Siciliæ Sedes.

Multa hic vno spiritu effutit Author, nos seorsum singula persequamur necesse est. Primùm enim eò Metropolim Siciliæ Panormum dicendam censet, quòd Regum olim, nunc Proregum, & Hæreseos Quæsitorum Sedes sit. Quod ad hos attinet, fateor, ac planè agnosco tribunal suum in ea ciuitate posuisse. Sed id quidem ad prærogatiuam vrbis non parum faceret, nisi aliæ omninò causæ, quam loci dignitas id eos consilij capere cōpulisset. Et pudet me tàm nihil in rebus suis istos videre, tàm indiligēter hæc tractare, vt laudi ducant, vt ijs se gloriosos putent, quæ Cymmerijs tenebris inuolui consultius fuisset. neq; leuicula ista ego attigissem, & silentiū mihi facilè imperassem, ni non modo imperiti quique, & de media plebe homines, sed & qui prudentes dici, & videri volunt, momenti

mul-

multum in hoc præiudicio esse falsô sibi persuasissent. Quis verò enim ignorat Panormitanos, cùm nouum hunc magistratum ad Christianæ religionis integritatem conseruandam à Catholicis Regibus prudentissimè institutum iniquo ferrent animo, planèq; respuerét, non semel eum turpissimè eiectum aliò migrare iussisse? quæ cùm in Fazello notissima a sint, clariora fient ex ipsissima Caroli V. Imperatoris sacra Epistola ad Messanensé Senatũ perscripta, quam hic optima fide Latinã profero, *Non vos latet, sanctae Inquisitionis magistratum Panormitana ciuitate eiectum magna tùm Dei offensa, tùm eorum conscientiae periculo, qui facinus admisere. Quia verò aequum est tribunal illud in pristinam formam redire, cùm ad cõmunem omniũ salutem plurimùm id intersit, Reuerendissimus Cardinalis Dertusensis, idẽque generalis Inquisitor Tristanum Calbetum, qui has ad vos perferet, istiusce Regni Inquisitorem constituit. est quidem ille, vt litteris bene excultus, ita summa probitate vir, eaque animi integritate magistratu isto perfungetur, vt nullus iam quaerelae locus reliquus futurus sit. Vos igitur oro, ac pro meo iure impero, vt, quod vestra ciuitas Deo, ac nobis fidelissima diù, sẽperq; fecit, nũc eumdem animi vestri habitum retinentes, Tristano faueatis, eumq; summa tùm obedientia, tùm cultu, obseruantiaque receptum velitis, adeò, vt commissum sibi munus ex praescripto exequi liberè possit, vnaque ista opera integerrima vestrum omnium fides probetur; id enim & ad Dei Optimi gloriam plurimùm conferet, & nobis quoque pergratissimum erit. Datum Vallisoleti Kalend. Martijs, anno MDXVIII.* Sed ne Hispani homines sua dialecto fraudentur, en ipsam epistolam Hispanicè damus.

a Decad. 2. lib. 10 cap. vnico.

El Rey.

Amados, y fieles nostros, sabeis, como fue echado de la Ciudad de Palermo, el officio della sancta Inquisition en mucha offensa de Dios nostro Señor, y peligro de las conciencias de à quellos que lo hizieron: e porque es cosa diuida, que el dicho Sancto Officio sea restituido en su pristino estado, por lo que toca al descargo de las conciencias de todos, el Muy Reuerendo Cardinal de Tortosa como general Inquisidor ha subdelegado, y proueydo al Dottor Tristan Calbete, que la presente lleua por Inquisidor en esse reyno, el qual es persona de letras, y conciencia, y talque harà el officio con toda rectitud, y de manera que nadie tenrà causa de se quexar. Por onde rogamos vos, y encargamos que pues asta à quiesta Ciudad lo hà echo como fidelissima à Dios, y à Nos agora continuando vostro buen zelo fauorescais, y recebais el dicho Inquisi-

quisidor con tota obediencia, y acatamiento, y por manera que pueda exercir su officio libremente segun que por las prouisiones Apostolicas, y nostras es proueydo, y mandado, y se conosca por obra vostra entera fidelidad, que Dios será dello seruido, y nos temremos mayor causa de contentacion. Dada en la villa de Valladolid à XXIIII. dias del mese de Hebrero del año mil quimentos, y diezyocho.

Yo el Rey

A los amados, y fieles nostros los Iuratos de la nostra Noble Ciudad de Mecina.

a De origine Officij S. Inquisitionis lib. 2. tit. 2. c. 11. n. 17.

Sed neque vno hoc solùm exemplo Panormitani, quid de grauissimo illo magistratu cogitarent, præsetulere: *Nam & anno M D X X X V.* inquit Paramo, [a] *Cerrera Inquisitore existente Panormitani Ciues contra Sanctum Officium Inquisitionis ita tumultuati sunt, vt Saccos omnes benedictos, qui in Ecclesia S. Dominici ad perpetuam memoriam in hæreticorum ignominiam appendebant, magno Inquisitionis dedecore, nemine resistere valente amouerint, nec postea vnquam permiserint illos in praedicta Ecclesia, vel alia instaurari. & non multò post, Panormitani, aliique regnicolae Inquisitorem Cerrerã in fugam minus coniecerunt, ac in nauem, quę in portu soluta erat, conscendere compulerunt, Cartophilacium, seu Archiuium Sanctae Inquisitionis cum omnibus scripturis incenderunt, pluraque similia petulanter in Sancti Officij dedecus, & ignominiam studio liberae vitae perpetrarunt.* Hæc Paramo. quæ ipsis eius verbis consultò retuli, nè de meo aliquid addidisse videar. Non igitur vt honori vrbis consulerent, Panormi Sedes suas Inquisitores fixere, sed vt illam præsentis imperij metu in officio continerent. Iam verò Proregem, quis ignorat, nullum habere certum conuentum, in quo ius dicat, sed Panormi plurimùm, persæpe etiam Messanæ Prouinciam administrare? Aut quem verò etiam latet, Normannos Reges [b] Panormi potissimùm degere solitos, tùm vt Sarracenorum ciuium tumultus, qui frequentissimi in ea ciuitate erant, tutò, ac facilè comprimere, tùm vt vicinæ Africæ motus obseruare, & si de inferendo bello consilia suscepisset, peruigili cura turbare apparatus, & ab incepto deterrere possent?

b Caraff. Hist. Neapol. lib. 2.

Eccle-

Ecclesiasticæ dignitates Ciuilis Reipublicæ formam neque sequuntur, neque ab illa pendent.

CAPVT XIII.

SEd esto. iam sit Panormus stata Regum, Proregum, Inquisitorum Sedes. sit Primaria Siciliæ Vrbs. quid tùm ex ea re Littara colligat, animaduertamus. Scilicet, inquit, cùm Apostoli in Ecclesijs instituendis dignitatem vrbium spectarint, verisimile est etiam Panormi, quæ nunc Metropolis Siciliæ est, Archiepiscopum statuisse. Ridenda planè argumentandi ratio, & quæ non nisi purum, ac putum Grammaticum deceat. nam vt prior propositio vera sit, quam tamen latè Nicolaus Sanderus, a & Baronius b refellunt, falsissimeque eos opinari, qui ex ciuitatum claritate Ecclesiarum quoque præstantiam deprehendi, multis probant; in secunda fœdissimè labitur Littara. quippe cùm partes eius essent ostendere, Panormum Apostolorum ætate Metropolem vrbem Siciliæ fuisse, hoc solum vix, ægrèque insulsa illa sua sententiarum conglobatione assequitur, eam vrbem in nomen aliquod, & claritatem recenter euectam esse. atqui ad dispiciendum Sicularum vrbium statum, qualis ineunte Christiana religione fuit, nihil omninò illa pertinet hodierni Principatus inuestigatio.

a de Claue Dauid. lib. 5. c. 7.
b tomo. 5. pag. 160.

Agnoscit homo minimè malus, quàm parum feliciter hæc prima succedant. intelligit scilicet, ac planè inuitus fatetur, si ciuitatis splendorem, ac dignitatē, quæ Apostolorum æuo fuit, sequi cogimur, neminem esse, quin videat longè clariorem, ac potiorem locum Messanam tulisse, quæ & Græcorum imperio florente rerum fortiter in bello, & in pace præclarè gestarum gloria, & vrbis amplitudine, atque opulentia, & portus opportunitate maximè fuit illustris, & multò auctior, ornatiorque, vbi se ad Populi Romani societatem applicuit, cum alioqui tùm Panormus obscuri nominis esset oppidum, & vix etiā Romanis benè notum; pergit tamen audacter, & quando replicationis huiusce vim diffugere se omninò posse desperat, id saltem extorquere nititur, neque Panormum, neque Messanam Primarias ea tempestate vrbes Siciliæ fuisse: neque item earum Ecclesias Metropoles ab Apostolis factas, sed solas Syracusas in vtraque Politia Principatum tenuisse. Sed iam id satis, superque à me improbatum est, cùm Syracusanæ Ecclesiæ titulos recensebam. Alius igitur euasionis modus Littaræ tentandus. Sic autem disputat. Vbi de præsenti alicuius Ecclesiæ,

Vrbisue

" Vrbisue statu agitur, non esse pristina tempora, & à prima pe-" nè origine ciuitatis repetita consideranda, sed quæ nunc emi-" nent, florent, & vigent. tametsi plurimum habeat authoritatis " dignitas cum temporum vetustate coniuncta. Nihil igitur, in-" quit, proficiunt, qui pristina citant iura, vbi tùm Principum " potestas, tùm locorum merita mutandum aliquid censuere. " solent enim plerumque maximis ciuitatibus derogare, & hu-" millima oppida ad sublimiora erigere fastigia. Adeò non in so-" la vetustate, quæ nihil gerat præter nudum titulum, sed præci-" puè in præsenti tépore consideranda est vrbis, Ecclesiæue præ-" rogatiua, si præsentes honores expetuntur, vt non quale quid " fuerit, sed quale etiam num sit attendamus. Claudit tandem " disputationem nobili sententia, deploranda nimirum esse po-" tiùs præterita tempora, si non pari dignitate retineantur.

Dij approbent.hominem habemus in Iurisconsultorum manibus eductum, qui nouas leges condat, nouas tabulas describat. Vetera nimirum illa sunt,& iam pridem obsoleta, ex præteriti temporis inspectione colligi, qualis hodie sit rerum status. illa item veterum Patrum placita: *Vt antiquitas seruetur. Vt regulae Patrum teneant. Canones vnum sciunt Metropolitanum antiquiorem.* At præterquam, quòd veluti certissimum statuit, id quod sub iudice etiamnum est, Panormum scilicet Metropolim esse in Ciuili Siciliæ Politia, cùm alioqui, si in disputationem res deducenda sit, plura à nobis, eaque validiora sint saecularis huiusce Primatus argumenta, tùm in eo quoque peccat, quòd à præsenti rerum Ciuilium facie veterem Ecclesiarum prærogatiuam deprehendi stultissimè existimat. Non ego quidem ignorauerim, quòd si quæ regio Christianis Sacris nunc primùm initianda esset, ac iuxta Ecclesiæ disciplinam in Prouinciæ formam redigenda, ea certè vrbs Metropolitanæ, vel Primatis Cathedræ dignitate augeretur, quæ sua, vel magnitudine, vel claritate, ac præstantia præ cæteris nunc esset illustrior; at omninò nego Sedem vllam eò reliquis antecellere, quòd ciuitas recentiori fortunæ, aut Principum beneficio ad Prouinciæ principatum euecta sit: Quin potiùs mutata Reipublicæ Ciuilis forma, manere tamen veterem, & antiquum Ecclesiasticæ Politiæ gradum, atque ordinem sentio. Id quod pulcherrimè explicat Innocentius I.[a] ad Alexandrum Antiochenum Episcopum: *Nam quod sciscitaris*, scribit ille, *vtrum diuisis Imperiali iudicio Prouinciis, vt duae Metropoles fiunt, sic duo Metropolitani debeant nominari, non visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari, honoresue, aut diuisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator. Ergò secundum pristinum Prouinciae mo-*

[a] ep. 18. inter decreta Innocentij, & Leo ep 52. ad Marcian. Aug.

rem

rem Metropolitanos Episcopos conuenit nominari. Alioqui scilicet numquam firmus, ac stabilis, perpetuusque esset Ecclesiasticarum dignitatum cōsensus, sed ipsi Ciuilium rerum vicissitudini obnoxius, quo nihil magis Veteres abhorruisse Berterius [a] docet Nicæę vrbis inter cætera exemplo, quæ cùm nouo Valentis, & Valentiniani Principum munere ad Metropolis gradum euecta, Nicomediæ veteri totius Bythiniæ Metropoli æquata esset, hac tamen lege id ei concessum est, inquit, *vt in Prouinciae Ecclesiasticae forma nihil immutaretur.* Neque alia mens fuit Theodosio, & Valentiniano Imperatoribus. cum enim Berythum Metropolim esse voluissent, hoc etiam addidere: [b] *Igitur haec quoque Metropolitanam habeat dignitatem. Tyro nihil de iure suo derogetur. sit illa mater Prouinciae Maiorum nostrorum beneficio, haec nostro.* Vt igitur hoc Littaræ concesserim, Panormum hodie Siciliæ caput esse, ac principem vrbem, non tamen consequitur, quod putat ille, Messanæ quippiam de veteri eius dignitate esse detractum. His adde, quod & si persæpe, ac plurimùm videamus ciuitatum conditionem vel Principum voluntate, vel ipsa rerum vicissitudine ita commutari, vt quæ olim Regia Vrbs, princeps, caputue Prouinciæ fuerit, nunc vile sit oppidum: contra verò, quæ paulò ante tenuis erat villa, nunc in Metropolim excrescat, nō tamē idē in Ecclesiasticæ Reipublicæ forma vsu venit. quippe, & si oppidum aliquod diuitijs, amplitudine, rerum gestarum gloria maxima incrementa cæperit, non tamen cum isto ipso felicissimo ciuilium rerum successu Episcopalem, & minus multò Archiepiscopalem dignitatem nanciscitur, nisi id ornamenti genus expressim à Romana Sede obtinuerit. scilicet sacri isti honores, ac prærogatiuæ haud contiuuò sæcularium rerum felicitatem comitari solent, sed speciatim petendæ, atq; à R. Pontifice decernendæ sunt. Et vt recentiora exempla reddamus, quis ignorat Lutetiam Galliarum Regiā vrbem, & caput esse, Hispaniæ Madritum, Lusitaniæ Vlissyponem, Angliæ Londinum? & nihil tamen recens earum Vrbium splendor in Ecclesiasticæ administrationis forma mutauit; nihil Toletanæ, aut Bracarensi, nihil tandem Eboracensi decreuit. nam *si Episcopi,* inquit Sanderus, [c] *eò potentiores in Ecclesiastica iurisdictione essent, quod magnarum ciuitatum Ecclesias administrent, vtique Angliae Primas non Cantuariae, sed Londini sederet; Primas Scotiae non apud S. Andream, sed Edimburgi; Primas Hiberniae non apud Armach sed Dublini; Primas Galliarum non Rhemis, sed Parisijs; Primas Germaniae non Moguntiae, sed Viennae; Primas Poloniȩ non Gnesnȩ, sed Cracouiȩ. Primas Lusitaniȩ non Bracarȩ, sed Vlissyponȩ, Primas Hispaniȩ nō Toleti, sed Madriti esset.* Quæ

si vera

[a] Diatrib. 2. c. 4. pag. 171. & c. 5. pag. 214. 219. & c. 6 pag. 225.

[b] l. 1. C. de Metropol. Berytho lib. 11.

[c] de Claue Dauid lib. 5. c. 6. Zacchar. Brouer. in censura contra M. Antonium de Dominis lib. 3. in cap. 2.

si vera sunt, ridendus planè est Littaræ conatus, qui quòd Panormum fortunæ obsequentis, aut Proregum munere *Principem* vrbium factam esse falsò existimet, eò etiam *Metropolim*, aut Primam Sedem dicendam contendit, cùm alioqui nullas proferat tabulas, nulla Principum, aut Pontificum diplomata, quibus Apostolicæ Sedis largitione id ei honoris concessum esse constet. Sic nimirum Gelasius II. [a] risit Euphemij Cõstantinopolitani Patriarchæ vanissimos fastus, qui quòd id temporis Regia vrbs Constantinopolis diceretur, Primatum sibi supra omnes Orientis Ecclesias vindicaret. sic & Baronius [b] Grecorum leuitatem sugillat, *Vbi nam gentium quaeso*, inquit, *praerogatiua Sedium ex pulchritudine, vel amplitudine, vel dignitate ciuitatum à maioribus reperitur esse sancita, & non potiùs ex Apostolorum successione?*

[a] Epist. XI.

[b] tom. 6. anno 451. num. 132.

Pontifex Romanus difficilè veteres Ecclesiarum praerogatiuas immutari patitur, & quæ Panormitanorum in Romanam Sedem merita.

CAPVT XIV.

SEd iam reliquas persequamur Littaræ coniecturas. hic verò Lectorem rogatum volo, ne à me ordinem hoc loco desideret. scilicet vt Littaræ tumultuario declamatori paria respondeam, tumultuariè, & sine ordine scribendum mihi esse scio. præstat igitur illum suis coloribus depictum, suis ipsius verbis loquentem scænę dare. quòd si quandoque, vel se non satis explicat, vel disparatè loquitur, nescio an id quoque eximiam Scriptori calliditatem indicet, qui ne non aliquid dixisse videatur, vni verbositati studet; an causæ infirmitas faciat, quæ non alio disputandi genere sustineri queat.

" Secundò Panormum siue sic exigentibus meritis; siue Ro-
" manorum Pontificum voluntate, quæ satis sibi rationis, & au-
" thoritatis habet, in Archiepiscopalem Sedem erectam esse
" comperimus. Potest enim Pontifex auferre priuilegium vni
" Ecclesiæ, & dare alteri; siue hoc fuerit, vbi Syracusana defecit,
" siue iam inde ab initio Christianæ religionis, incertum habeo.

Hactenus, vti vidimus, Iurisconsultum egit, nunc Vatem aliquem, aut Diuinatorem. & mirum, cur non etiam ante enatam Christi fidem Archiepiscopos Panormi extitisse hariolet. Porrò verò, & si nemini dubium est, Romanum Pontificem vni dari posse, quod alteri abrogarit; at illud quoque est

verissimum, magnopere eum cauisse, ne in veterum canonum iniuriam, ne in alterius præiudicium priuilegia cuiquam irrogarentur: cui rei exemplo sit Agapiti constantia, [a] qua Iustiniano Imperatore enixius cupiente Metropolis dignitate patriam suam honestari Iustinianam Primam, numquam se viuo passus est nouæ Metropolis erectione veteris authoritatem imminui; quòd putaret turpe esse nobilium Ecclesiarum dedecore nouas illustrari. exemplo sint tot, tamque frequentes Romanorum Pontificum concertationes cum Iuuenali Hierosolymitano [b] Episcopo pro Cæsareensi Ecclesia; cum Hilario [c] Arelatẽsi pro Viennensi; cum Anatolio [d] Constantinopolitano, Acacio [e] itidem Constantinopolitano pro Antiochena. Quibus non dissimile est. quòd cùm Cantuaria [f] regia esset ciuitas, & totius Angliæ Metropolis, quo tempore Augustinus Gregorij I. auspicijs Christianæ fidei cultum in ea Insula restituit, quia tamen Eboracum vetus Metropolitica Sedes Prouinciæ fuerat, iniqua res Gregorio visa est recenti Cantuariæ fortuna antiquę Metropolis memoriam penitus obrui. iussit igitur, vt pari iure ambæ vterentur, ita tamen vt mortuo Augustino, inter vtriusque Ecclesię Pręsules is prior haberetur, qui primus fuisset Episcopus ordinatus.

a Apud Baron to. 7. anno 535 num. 59.

b Leo I ep. 62

c Bonifac. ad Hilar. Narbonens. Celestin. ep. 2. Leo I. ep. 89.

d Leo ep. 62.

e Simplicianí ep. 13. 14 15.

f Better. Diatrib. 2. cap. 4. pag. 391.

Nam circa illud alterum, quod ignorare se simulat Aduersarius, ad quæ potissimùm tempora referenda sint Panormitana Metropolitani honoris incrementa; mirari subit, hominem in excutiendis illius Ecclesiæ tabulis egregiè versatum, tàm facilè oblitum esse dignitatem eam ab Hadriano IV. primùm fuisse profectam. quòd si antiquiorem contendat, cur non tabulas profert?

Quòd verò eximijs Panormitanæ vrbis officijs Metropolem factam sibi persuadet, quæ tandem, obsecro, tàm insignia fuere, promerita, quæ suo veluti iure honorem illum deposcerent? an quia Gothicam barbariem [g] ab infestis Belisarij armis diutissimè fouit? an quia Sarracenos, impijssimos Christianæ religionis hostes omniũ prima sinu excepit, [h] & lõgissimę obsidionis patientia Normannorũ Fratrũ vires elusit? an quia deditione vix tandem facta, Mahometicæ perfidię cultus quò sibi firmiùs, licentiusque permitteretur, fœderis pactione id primùm caueri voluit, ne quoquo modo sceleſtissimos ritus mutare cogeretur? sed pręstat egregiam Panormitanorum operam Reipublicę Christianę fortiter, ac piè nauatam Ludouici Imperatoris verbis audire, nec sanè pro dignitate Vrbis decuit alium, quàm Imperatorem maximum eius laudum pręconium facere. Is in Apologetica epistola [l] ad Basilium Imperatorem Constantinopolitanum de Neapolitanis acerbissimè queritur, *quod*

g Fazel dec. 2. lib. 5. cap. 3.

h Fazel. dec. 2, lib. 7. cap. 1.

l Apud Baronium to. 10. anno 871. nu. 75. & 76.

Sarracenis arma, commeatumque tribuentes, per totius imperij littora eos ducerent, & cum ipsis totos B. Petri Apostolorum Principis fines furtim depraedari conarentur, ita vt facta videatur Neapolis Panormus, vel Africa. Cùmque nostri quique, subdit, *Sarracenos insequuntur, ipsi, vt possint euadere, Neapolim fugiunt, quibus non est necessarium, Panormum repetere, sed Neapolim fugientes, ibidem, quousque peruiderint, latitantes rursus improuisò ad certamina redeunt.* & post multa. *Et quia nonnulli Panormitanorum latrunculi in sagenis solatio, & refugio iam memoratorum Neapolitanorum freti per Tirrhenum mare debacchantur, oportet, vt tuae Fraternitatis stolus sine dilatione mittatur. isti sunt, qui cũ Calabritanis Sarracenis stipendia praebeant, & his, qui Panormi sunt, auxilia quotidiana ministrent, vnde si capiantur sagenae, maxima ex parte Sarraceni tàm Panormi, quàm Calabriae constringentur.* Hęc scilicet sunt, quibus isti gloriantur, illustria ad famam facinora, hę cum Romana Ecclesia necessitudines, vt planè diffiteri non audeam, si talibus in Christianam rempublicam officijs meriti honores queruntur, & si id genus authoramẽtis sacrę dignitates ab Apostolica Sede obtineri solent, Panormitanę vrbi primas deberi, neq; eas vnquã sperare Messanam potuisse. quippe ista diuersis omninò consilijs Totilę [a] Gothorum Regis, tot barbararum gentium viribus instructi, vastitatem Sicilię inferentis conatus strenuè, fortiterq; repressit, ac fregit; Sarracenorum castra cum ipso *Principe* [b] Apolophare funditùs euertit; Normannis fratribus, [c] vt Christianam religionem Sarracenis expulsis Insulę offerrent, Author propemodum, ac Princeps fuit. Atqui verò proprium Metropolis vrbis munus est, alias, quibus pręposita est, ciuitates officijs sibi deuincire, earumq; saluti in aduersis præsertim, ac turbulentis rebus consilio, manuque prospicere. inde illa sunt Dionis [d] Chrisostomi ad Nicomedienses. *Tentate igitur primas habere inter ciuitates. Primùm quidem, vt illarum curam geratis. hoc enim tanquam Metropoleos vestrum peculiare officium.* Quis igitur Littaræ, vel urato testi credat, Romanum Pontificem in distribuendis inter Siculas Ecclesias dignitatibus, vel Messanæ Metropolis ius abrogasse, vel eam Panormitanæ ciuitati posthabuisse.

a Fazel. Dec. 2. lib. 5. cap. 8.

b Fazell. Dec. 2. lib. 6. cap. 2.

c Fazell. Dec. 1. lib. 2. cap. 2.

d Orat. 38.

Quid

Quid iuris Imperator habeat in Sacra Politia, & quatenus creare Metropoles possit.

CAPVT XV.

PErgit tamen ille, & vtrumque, inquit, certissimis fidelissimisque testimonijs assequimur. nam Syracusas, priusquam Montisregalis Archiepiscopo subijcerentur, vel nullum inter alias, vel non vniuersalem gessisse Primatum inuenimus. quòd Gregorij I. authoritate tuemur, qui Maximianum Episcopum Siciliæ Legatum faciens, proinde, ait, super cunctas Ecclesias Siciliȩ te Vices Sedis Apostolicæ ministrare decreuimus, quas non loco tribuimus, sed personæ. Loco profectò tantum munus conuenisset, & primariæ Ecclesiæ curam gerenti, si Syracusana tunc re vera Siculorum Metropolis fuisset concurrentibus præsertim loci, & personæ meritis, vt siue Legati, siue Metropolitani nomine cæteras etiam Ecclesias Sedibus vacantibus gubernaret, aut eisdem suo iure præsideret. erat autem Maximianus Archiepiscopus, vt idem Gregorius ad Ioannem Maximiani successorem testatur, sed non solus. Panormitanam verò Ecclesiam Metropolitanam deinceps, & antea fuisse, satis, aperteque innotescit. Possumus etiam consentire, ab Apostolorum temporibus distinctis Diœcesibus, quemadmodum tres nunc habemus, duas fuisse in Sicilia Metropoles, Syracusas, & Panormum, vt ex his, quæ de Belisario scribunt, colligi potest. quemadmodum duo olim regna alterum Græcorum, siue Syracusanorum, alterum verò Pœnorum erant, vnde, & sub Romanis duæ in eumdem modum Prouinciæ vetus, & noua, propter Hieronis, & Carthaginiensium dominia.

At enim quæ istæ sunt certissimæ coniecturæ, quæ fidelissima testimonia, quæ tot locis venditat Littara, nondum apparet. nam si quam spem habet in Paschalis I. Gregorij VII. nescio quibus rescriptis eam vanissimam esse suis locis ostendam. quòd si Henrici VII. Friderici II. Imperatorum diplomata intelligit, quæ à Fazello citantur, nihil hæc Littarȩ positionem iuuant. quippe neque isti Primatum Panormitanæ Ecclesiæ largiri voluere, neque potuissent, si vellent. notissima videlicet est Chalcedonēsis Cōcilij sanctio.[a] *Qui ab Imperatoribus Metropolitæ fiũt, nomine tantùm censeantur.* Cùm enim Romani Pontificis tantùm sit de Ecclesiarum Primatu cognoscere, ac definire, & istiusmodi honores dispertiri, id quod Littara multis confirmat exemplis, vt Arcadiani diplomatis vim eludat, quo Messa-

[a] Act. 14. Can. 12.

na prima Siciliæ Metropolis constituitur; frustra à Fazello, aut Littara Imperatorum, ac Regum priuilegia in testimonium, vel authoritatem proferuntur. Illustre huius rei exemplum in Chalcedonensi [a] Synodo videre licet. nam cùm Berythensium vrbi in Metropolim elatæ Imperatores plurimas Episcopales Sedes, quæ prius in Tyria Prouincia censebantur attribuissent; deque ea re non parua exorta esset altercatio inter Photium Tyri, & Eustachium Berythi Metropolitas, rogati in Concilio Patres vellent ne causam eam tractari secundùm Ecclesiasticas leges, an iuxta imperij sanctiones; Iudices quidem Cognitores interlocuti dixere: *Sanctissimo Domino Orbis placuit, non iuxta sacras Imperatoris litteras, & pragmaticos typos res sanctissimorum Episcoporum procedere, sed secundum Canones à SS. Apostolis datos*. Synodus verò vniuersa, *contra Canones nihil Pragmaticum valebit. Regulae Patrum teneant*, respondit. Igitur adiudicata Photio causa, ciuitates Tyriæ prouinciæ restitutæ. quamuis Eustachius excusaret id factum Imperatoris lege, consuetudinisque esse, diceret, Imperatores Metropoles facere. consentit his Nicolai Patriarchæ ad Alexium Comnenum [b] præclara sententia: *Ad ciuitates nimirum pertinere, non ad Ecclesias Imperatorum beneficia*. Quòd autem Aduersarius bonam fidem agnoscat, ac fateatur Syracusanam Ecclesiam nullũ inter alias, vel nõ vniuersalẽ gessisse Primatũ, nullã à me isto beneficio gratiã init, iam enim id in superiorib' clarissimè peruici. At qua tandem ratione assequitur Panormitanam Sedem deinceps, & antea Metropolitanam semper fuisse? proferat iam si quod habet, vel vnius non magni pretij Scriptoris testimonium, qui vel Metropolis, vel primæ Sedis dignitatem illi obtigisse vnquam asseueret toto illo tẽporis decursu, quod à Christianę fidei prædicatione ad Normannos vsque intercessit? Porrò quòd consentire se posse dicat, iam inde ab Apostolorum æuo duas fuisse in Sicilia Metropoles, Panormum, & Syracusas, id quidem vel iniurato crediderim. quippe facillimè, qui amant somnia sibi confingere soliti, sed hæc tandem mera sunt somnia, nisi re ipsa fidem sibi concilient. Nec verò quisquam hoc loco inconstantiæ illum arguat, quasi hic Syracusas, & Panormum Metropoles statuat, qui paulò ante Syracusas nullum inter alias Episcopales Sedes, vel non vniuersalem gessisse Primatum tantùm non iuramento confirmabat. neq; enim sibi similis, neq; mendax esset, si vel sibi ipsi constans, vel memor esse didicisset. Iam si à duplici Insulæ partitione, quæ apud Veteres fuit, argumentum ducit, quo duplicem Metropolim probet, videat etiam, ac peruideat, ne inuitus, ac nolens alterius laudi, ac dignitati non Panormo velificetur; cùm & Græco-

rum

[a] Actione 5 Codicis Græci.

[b] tom. 1 Iuris Græco Roman. lib. 4. sententiar. Synodal. 11. in Nouella 11.

rum, & Romanorum rebus florentibus pars ea Siciliæ, quæ Carthaginiensium imperio parebat, Lilibœum non Panormum Metropolim, ac caput habuerit. Inde, & Lilybœum Punici belli altera Sedes fuit, & suus Quæstor Lilybœo à Romanis datus, qui eiusce Prouinciæ vectigalia curaret. Lilybœi itidem, vt Messanæ, & Syracusis conuentus à Prætore indictus, quo Siculi ad dicendas causas euocarentur, id quod etiam indicat Valeria via, quæ Messana Lilybœum vsque Populi Romani iussu aperta, constrataque est. tantumque abest, vt Panormus vetustiori æuo Metropolis vnquam audiuerit, vt cùm plerasque celebriores Siciliæ ciuitates certo signo spectabiles consultò exhibeat tabulæ Itinerariæ Romanæ vetus author, Panormitanæ nulla insignioris vrbis nota adposita sit. quod minùs mirandum Philippo Cluuerio [a] fuisset, si illorum temporum recordationem memoria esset complexus.

[a] In descriptione Panormitana.

Panormitanus Episcopus alio iure, atque Messanensis pallium ab Gregorio obtinuit, & emendata Gregoriana epistolæ inscriptio.

CAPVT XVI.

POstulat nunc dicendorum ordo, vt cùm eam disputandi rationem, quæ coniecturis constat, huc usque tractauerimus, transitum faciamus ad ea Scriptorum, aut Principum testimonia, quibus Panormitanorum causam certissima fide comprobari autumant.

Ac primo quidem loco Gregorij nostri epistola [b] ad Ioannem Panormitanum ea videtur, vt non dubiè Metropoliticam dignitatem illi Ecclesiæ vindicare possit. sic enim scribit. *Apostolicae Sedis grata beneuolentia prouocati Fraternitati tue, quam Panormitanae Ecclesiae speculatoris constat suscepisse officium, pallii vsum praeuidimus concedendum, illis videlicet temporibus, atque eo ordine, vt alios quoque in Insula Siciliae Sacerdotes, vel decessores tuos vsos esse non ambigis. Illud autem admonemus, vt Apostolicę Sedis reuerentia nullius praesumptione turbetur, tunc enim status membrorum integer manet, si caput fidei nulla pulset iniuria, & Canonum manet incolumis, atque intemerata semper authoritas, vt sicut à nobis huiuscemodi decoris vsum ad Sacerdotalis officii honorem accepisse te gaudes, ita etiam morum, atque actuum probitate susceptum adornare contendas officium. Sic enim alterno eris inuicem decore conspicuus, si ad huiusmodi corporis habitum, mentis quoque tuae bona concordent.*

[b] lib. 11. indict. VI. ep. 44.

Verùm

quibus hoc etiam illis qui preteritis temporibus Pōtifices fieri meruerunt, & ab Apostolica Sede cōstat esse indultum. Ideoque charitati tuae vsum pallij, sicut decessores tui habuisse noscuntur, presenti authoritate concedimus, atq; ea omnia circa honoris tui priuilegium volumus permanere, quae anterioribus temporibus Ecclesiae tuae constat esse seruata, vt nihil prorsus de priuilegijs eius doleas esse diminutum.

Sed iam aliò decurrat oratio, nec tamē nisi in Gregorio versetur. habet is a locum, qui Panormitanis mirum in modum faueat. sic enim scribit ad Victorem Episcopum Panormitanum. *Quam igitur grauis, & aspera aduersùs Fratrē nostrū Paulinum Regensis ciuitatis Episcopum clericorū eius, vel eorum, qui in sacro sunt Ordine positi, sit querela, Fraternitati tuae liquere non dubium est; quia latere te in vicino non potuit, quod ad nos in longinquo peruenit. Proinde simul cum dilectissimo cōmuni Fratre Columbo Episcopo, vel alijs Sacerdotibus, quos praeuideris, inter supradictum Fratrem nostrum, & Clericos ipsius causam subtili inuestigatione rimari te conuenit. & si supplicantium querela veritate subsistit, ita hunc regulari emendatione corrigite, vt & quàm malum sit, quod fecit, agnoscat, & officij sui terminos discat de caetero non exire, nec loci tui, sicuti dicitur, ab eo postponi ordinem patiaris, ne illi despectus tuus ad periculum, & tibi fiat ad culpam, nam ad personam in priori loco positam respicit, quicquid à minori committitur, nisi sollicitè corrigatur.* Quibus epistolæ verbis haud dubiam coniecturam facimus Regensem Ecclesiam Ponormitanæ subiectam fuisse, & itidem alias, vt quas suos Episcopos Panormitano dicto audientes habuisse hic legimus, & pro eius arbitrio collegarum causas agnouisse. Idipsum etiam alio in loco b confirmat Gregorius, cùm ad Columbum scribens, narrat, *iussisse se Victori Episcopo, qui Primatus locum inter eos teneret, Regensis Episcopi accusationem simul cum Columbo, alijsque terminare.*

a lib. 10. Ind. V. ep. 11.

b lib. 10. Ind. V. epist. 12.

Sed non patiar librariorum culpa veritati fucum fieri. nam præterquam quod correctiores, & vetustiores Codices c Gregoriani Registri pro *Victori Panormitano Episcopo* legunt: *Victori Episcopo Numidiae*, ipsa eadem subiecta res docere potest, de Victore Numidiæ Primate epistolam loqui, ad quem simul & ad Columbum Numidiæ, seu Africæ Episcopos aliæ extant Gregorij epistolæ. d Facit etiam, quòd Gregorij æuo nullus inter Siculos Antistites Columbus fuit, sed vnus ille Numidiæ Episcopus, de quo frequens est apud eum mentio. e Adde quòd in Sicilia nondum legi fuisse aliquam Ecclesiam Regensem dictam. Neque de Rhegina, quę in Calabria est, locus intelligi potest, vt cuius Episcopus Bonifacius Gregorio Regitanus f quandoque

d lib. 3. Indict. XII. ep. 35. lib. 7. Ind. I. ep. 15. c lib. 2. Indict. XI. ep. 47. lib. 5 Ind XIV. ep. 36. lib. 7. Ind. I. ep. 16. & lib. 10. Ind V ep 8. f lib. 2. Indict. XI. ep. 41. lib. 6. Indict. XV. epist. 19.

doque, quandoque [a] etiam Regiensis, numquam Regensis appellatur. restat igitur vt in Numidia fuerit.

Nulli verò fit verisimile discretis iam inde à Concilio Nicæno prouinciarum finibus vllam esse potuisse Siculo Episcopo in Numidia iuris dicendi facultatem. imò facillimum creditu est librarium fortasse, cùm plures inuenisset alias epistolas circa hæc ipsa tempora ad Victorem [b] Panormitanum Episcopum scriptas, hanc quoque existimasse ad eum datam. quem & post annum obijsse epistola docet ad Barbarum Beneuentanum, seu vt alij legunt, Carinensem scripta. [c]

a lib. 2. Indict. XI. ep 4. lib. 3. Ind. XIII. ep. 5. lib. 5. Ind XIV. ep. 9. & lib. 8. Ind. III. ep. 58.
b lib. 4. Indict. XIII. ep. 4. lib. 5. Ind XIV. ep. 41. lib. 7. Indict. I. ep 26 lib 7. Ind II. ep 43.
c lib. 12. Ind. VI. epist. 16.

Paschalis epistola falsò ad Panormitanum Archiepiscopum inscripta, & duplex in ea re Littaræ fraus detecta.

CAPVT XVII.

TRanseo nunc ad alterũ Paschalis I. testimoniũ. scripsit iste epistolam [d] ad Panormitanum Archiepiscopũ satis longam. reprehenditque Regni proceres Regesue, quòd absurdum putassent, ab Pontificis Romani Apochrisiario pallium Archiepiscopo ea lege oblatum esse, si iure iurando fidem suã Papæ obstringeret. atqui Paschalis I. ait Littara, anno DCCCXVI. Pontificatũ inijt. Quo me deridendum meritò quispiam dixerit, qui cùm Messanensis Archiepiscopatus vetustiora monumenta persequerer, seriò acurateque, ac multorum testimonijs probare contenderim, iam tùm à Rogerij Regis æuo Metropolim Messanam fuisse, quasi magnum quippiam id sit, cùm Panormitani suæ Metropolis vetustatem etiam inter ipsas Sarracenorum tenebras refulsisse doceant.

d cap. significasti de electione.

Habent sanè Panormitani, quam gratiam Vincentio Littaræ debeant, qui omnium primus Paschalis epistolam in lucem protraxit, vt deploratam Panormitani Primatus causam in speciem fulciret. Sed ille ipse inuenti artifex, opifexue, quòd infirmum satis, & exile futurum cognosceret, si, quale per se ipsum erat, in medium protulisset, miris illud imposturis, ac veluti fascijs inuoluit, ne de facie detegi falsitas posset. præsensit scilicet, epistolam illam nihil omninò profuturam in probanda Panormitanę Metropolis vetustate, si, quod re vera erat, Paschalis II. nomine euulgaretur, quòd iste anno M C I I. circiter vixerit, atque adeò longè post Gregorium VII. cuius paulò ante testimonium in eandem sententiam laudauerat. Itaq; ab antiquiori

quiori Pontifice petendum iudicium censuit, quo titulos istos vetustatis nomine vendibiliores faceret, & Paschali Primo epistolam affixit, cuius mendacij licentiam impunè sibi futuram non malè existimauit; quippe cùm nudum Paschalis nomen epigraphe præferret, aptissimè, & primo, & secundo, & tertio, si quis fuisset, Paschali adscribi facillimè poterat. Verùm quia ibi Pontifex Regni Procerum, & Regum mentionem injicit, ne ex ista coniectura quisquam in eam suspicionem veniret, authorem eius epistolæ neutiquam esse potuisse Paschalem I. quòd eo Romanam Sedem obtinente Sicilia nondum Regio titulo censeretur, sed Paschalem II. Rogerio Regi coæuum; nouo, pulcherrimoque commento excogitauit, Pontificem ijs verbis de Siciliæ Præfectis sensisse, qui Constantinopolitani Cæsaris Vice Insulæ tùm præerant, eosque rectissimè Reges, & Regni Proceres esse appellatos, quòd Nicephoro teste Constantini tempore Prouinciarum Rectores alij alia sortiti sunt nomina, magnæ verò Siciliæ Insulæ Præses Regis cognomen tulerit. Ingeniosum enimuerò, vti dicebam, commentum; quasi verisimile cuiquam videri possit, appellationem illam ab Constantini æuo ad annum vsque DCCCXVI. per sexcentos ferè annos vsurpatam, & retentam esse? Certè Siciliæ Præfectum Prætoris nomen habuisse sub Iustiniano Principe in Nouellis [a] lego. *Habeto*, inquit, *Sicilia Praetorem, & curam gerat militaris impensae*. sub Mauritio Præfectum dictum indicat Gregorij I. [b] epistola ad Libertinum Siciliæ Præfectum. Alibi quoque idem Gregorius [c] Prætorem appellat. Constantino verò, & Irene rerum potientibus Præses dictus est, sic enim de eo scribitur in Secũda Nicæna Synodo. [d] *Theodorus Dei amantissimus Episcopus Catanes dixit: Cùm ab imperio piissimorum Principum litterae sacrae ad me missae fuissent simul cum Leone Presbytero vestrae sanctitatis seruo, datum quoque est mandatum mihi à Prouinciae Siculae Praeside, vt Romam proficiscens orthodoxorum Imperatorum fidem, & rectam animi sententiam Archiepiscopo exponerem.* Nec tamen sum nescius hos ipsos Constantinum, & Irenem, quorum principatus in annum DCCLXXXV. incidit, in litteris ad Hadrianum I. [e] scriptis, quibus eum Synodi celebrande causa Constantinopolim euocabãt, de Siciliæ Stratego meminisse: *Et super hoc*, inquiunt, *Stratego Siciliae scripsimus, vt omnis requies, & honoris vestri curam habeat; quo veniat paterna vestra Beatitudo ad nos*. Nisi verò quis locũ hunc ad Messanensẽ Strategũ pertinere suspicetur, ac de eo sensisse Imperatores, quã supremi Messanẽsiũ magistrat' antiquissimã esse, pluribus hic ꝓbare possẽ. Et vt vt id sit, hoc certè verissimũ est, nullũ omninò Siciliȩ Prȩfectũ post Cõstati-

a Nouel. 104.
b lib.2. Indict. XI. epist. 37.
c lib.2. Indict. XI. epist. 60 & lib. 6. Ind. XV. ep. 19.
d Actione 2.
e Anastasi' in præamb Synod Nicænæ.

ni tempora Regis nomen pratulisse. Sed fuerint per me licet Reges appellati, tu quidem Littara, dum parua quadam veluti corporis declinatione Charibdim effugis, non tamen obtinesi quin totus, quantus es, pronus, ac præceps in Scyllã ruas. Sciendum igitur est Siciliam in Sarracenorum potestatem venisse circa annum, vti censet Fazellus a DCCCXII. vel DCCCXX. vt Leoni b Ostiensi placet. ac præsertim hoc ipso anno DCCCXX. Panormum Sarracenis paruisse ex eodem Leone docet Baronius: c *Sed & hoc anno*, inquit, *qui & tertius incipit Apollinaris Casinensis Abbatis*, *author est Leo Ostiensis in Chronico Casinensi Sarracenos inuasisse Siciliam*, *atque potitos esse Panormo nobilissima ciuitate*. Fit hinc Paschalis epistolam, quæ Regis, & regni Procerum meminerit, Paschali I. tribui non posse, qui anno DCCCXVII. Pontifex renunciatus, anno DCCCXXIII. esse desijt. Ecquis enim credat, Sarracenis, qui per ea tẽpora Insulæ imperitabant, curæ fuisse Panormitanus Archiepiscopus Romano Pontifici fidem iuramento, nec ne sponderet? aut quis iure censeat, Paschalẽ hoc sedulò tota illa epistola conatũ, in idque vires suas intendisse citatis ex sacris litteris Apostolorumque constitutionibus testimonijs, vt Sarracenorum Regi, ac Proceribus persuaderet, rectè, & ex ordine Apostolicæ Sedis Apochrysiarios à Panormitano sacramentum exegisse. Verùm idem Cardinalis Baronius d omnẽ nobis laborem eximit, & Littaræ imposturam egregiè detegit. Ille enim anno MCII. qui tertius fuit Paschalis II. disertis verbis epistolam authori suo restituit, Paschali nimirùm Secundo. *Quam autem*, inquit, *audisti fidei professionem, exhibere eam tenebantur etiam cum iuramento Episcopi, & Archiepiscopi, & omnes à quibus Romanus Pontifex exigere vellet. accidit autem ea occasione, vt cùm accepturus pallium Panormitanus Archiepiscopus ad idem iuramentum praestandum cogeretur ab Apochrysiarijs Sedis Apostolicae, & id facere detrectaret, eum Paschalis Papa corripuerit, vt apparet ex Decretali ipsius ad eundem Archiepiscopum data, quae sic habet. Significasti Reges, & regni Proceres*. Sed & alterius quoque in eandem sententiam scriptæ epistolæ Baronius ibidem meminit, quam Paschalis eodem tempore ad Archiepiscopum Poloniæ scripsit. Et hæc quidem satis esse ad tollendam argumentationis eiusce vim, nemo non videt. Satis etiam hoc vno exemplo apparet, quàm mala fide veterum Scriptorum monumenta, ac testimonia Littara in medium proferat. vt nihilò fidelior putandus sit in recensendis ijs Pontificum diplomatis, quæ Panormitani domi se habere prædicant, sed ea quã mutila, & detruncata, quã auctiora pro re nata edidisse. nam si tantum perfricta illa fronte sibi licuisse credidit in citandis ijs testimo-

a Decad. 2. lib. 6. cap. 1.
b lib. 1. cap. 28.
c tom. 9. anno 820. num. 24.
d tomo XI.

testimonijs, quæ publici iuris facta typis prodierant, quid non audebit ista homo impudentia in priuatis, & manuscriptis tabulis? Sanè si in historicis hisce concertationibus integrum Scriptori esset, facili, & incurioso Lectori imponere, quam procliue mihi esset, & ad manum docere Sarracenis quoque imperantibus mansisse apud Messanenses Episcopalem dignitatem, quando in Leone Ostiensi a legimus, Alexandrum II. plures Casinenses Monachos Ecclesijs præfecisse, interque illos Milonem Capuani monasterij Præpositum Messanæ Episcopum datum. At non id Historici munus est, sed Oratoris, ac ne quidem boni, & candidi Oratoris; sed eius, qui modò desperatam causam fulciat, pensi nihil habeat, veris, an falsis argumentis Iudicis assensum extorqueat. quare quod bonum virum decet, Milonem istum non patriæ meæ assero, sed vel Massanæ, vel Misenati Ecclesiæ vltro concesserim.

a lib. 3. c. 71.

Eamdem Paschalis epistolam ad Poloniensem Archiepiscopum scriptam fuisse euincitur.

CAPVT XVIII.

VErùm vt Panormitanis reliquam omnem spem præcludam, neque hanc illis ego laudem concesserim, quòd Paschalis II. ætate Archiepiscopum habuerint. Quod tùm ea quæ in sequentibus dicturus sum, clarissimè euincent, tùm quæ statim afferentur. Et si enim Raimundus epistolam hanc Secundi Paschalis, quam Littara laudat, ad Panormitanum Episcopum scriptam crediderit, verior tamen est sententia Antonij Augustini Cæsaraugustani Archiepiscopi eruditissimi, & de omni antiquitate benemeritissimi viri, & Antonij Cōtij b inter sui temporis Iurisconsultos nemini secūdi, qui eius Decretalis vnicum hunc titulum annotant. *Paschalis II. Poloniensi Archiepiscopo*, idque ex peruetusto Romano Codice probant, quamuis in Bracharensi, *Coloniensi Archiepiscopo*, legatur. Sic enim Augustinus scribit c in notis ad Collectionem Primam Decretalium: *Paschalis Papa Palarm. Panormitano Archiepiscopo Raimūdus, & Contius, qui in margine scribit:* Paschalis Papa Toletano Achiepiscopo. *Scribendum*, Paschalis II. Poloniensi Archiepiscopo. *ex Romano quodam libro*, Poloniensi *pro* Palarm. *est in veteri Tarraconensi.* Paschasius Papa Coloniensi Archiepiscopo, *in Barchinonensi.* Quā ego Augustini sententiam eò libentiùs, & totis, vt aiunt, manibus amplector, quod sub finem epistolæ, quæ integra extat in Decretis Primæ Collectionis, ita lego. *Cùm igitur à Sede Apostolica*

b In notis ad Decretales dicto cap. significasti.

c tit. de electione cap. 21.

cislai Ducis opera Archiepiscopali dignitate auctas. tandem verò idem Author a scribit, sub initia Boleslai Tertij, quæ in annum MC. circiter incurrit Gualtonem Sedis Apostolicæ Legatum in Poloniam missum facta flagitiorum inquisitione duos Episcopos Gnesnensis Prouinciæ Sedibus suis eiecisse, quorum alterum Diglossus antiquus Polonicæ historiæ author Ciaslaum Episcopum fuisse suspicatur, qui Cracouiensem Sedem nulla Pontificis Romani authoritate fultus, solo permittente Boleslao Rege inuaserat. Porrò quod Cardinalis Baronius duas agnoscere videatur Paschalis epistolas, ad Poloniensem Archiepiscopum alteram, alteram verò ad Panormitanum, ijsdem omninò de rebus perscriptas, vt ego quidem opinor, eam habuit erroris causam, quòd cùm in antiqua Collectione epistolæ titulum, *ad Palarm.* inscriptum offendisset, alia item exemplaria, *ad Poloniensem*, haberent, haud multum illi curæ fuit, præsertim ad grauiora properanti, eas inscriptiones adamussim expendere, vtra esset verior, sed satis existimauit ad diuersas Codicum sententias conciliandas, si duas admitteret epistolas eadem formula exaratas, alteram ad Poloniensem Archiepiscopum, alteram ad Panormitanum. At cui tandem non vix credibile videatur, vel prodigij potius instar esse, eodem tempore in tàm longè dissitis Prouincijs, Poloniæ, & Siciliæ Reges, Poloniensem itidem, & Panormitanum Archiepiscopos cum Apochrysiarijs Romanæ Sedis ijsdem omninò de causis contentiosè disceptasse, adeò, vt scribendæ ad singulos fuerint plures eiusdē argumenti Decretales? Porrò vnas tãtùm in vna ista controuersia litteras Paschalem scripsisse Spondanus indicat in Epitome Baroniana, & facile etiam cognosci id posset, si exēplum epistolæ, quam Baronius habuit ex Codice Vaticano Collectionis Cēsuum cum illa cōferatur, quæ in veteri Collectione Decretalium posita est, quam Baronius Raimundi fidem secutus ad Panormitanum datam existimauit; vtraque enim Regum, & Regni Procerum meminit, vtraq; Dacorum exempla ingerit, & Episcoporum translationes reprehendit nutu regio factas.

a Libr. 11

Gregorij

Gregorij VII. ad Archerium Panormitanum Archiepiscopum epistola recitatur. Sarraceni occupatis prouincijs Episcopos omnes exterminarunt.

CAPVT XIX.

TErtio loco Panormitanorum patronus Littara Gregorij VII. Pontificis diploma profert, qui Archerio Panormitæ Archiepiscopo scribens (hanc enim epigraphen prædicant) ita ait. *Quamobrem carissime Frater Archeri Panormitanam Ecclesiam, quae & quondam nobilis, & famosa, postmodum peccatis exigentibus in Sarracenorum potestatem, perfidiamque reducta, nunc reuera ad Christianam fidem labore, & instantia filij nostri gloriosi Ducis Roberti, Domino operante; perducta est, te postulante priuilegio Apostolicae libertatis fulciri, nos tam iustae petitionis intuitu; quàm etiam praefati Ducis amore, quem id scimus optare, & cupere, gratanter concedimus, tribuimus, atque elargimur, & Apostolica authoritate confirmamus eidem Ecclesiae, & per eam tibi quicquid dignitatis, & antiquitatis tenuisse probatur. item omnes eius Suffraganeos Episcopatus, vel si qui destructis illis in eorũ loco statuti sunt, vel opitulate Domino statuentur, vt in praefatae Ecclesiae tuae redeant potestatem. Item Fraternitati tuae pallij vsum secundum Ecclesiae tuae morem antiquum concedimus, &c. Datum Romae 16. Kal. Maij anno MLXXXIII. Pontificatus nostri anno X. Indict. VI.*

Præclara enimuerò probatio. At primùm hic animaduertamus licet, Panormitanã vrbem Sarracenis imperantibus Christianam fidem cum Barbarorum superstitionibus commutasse. Id enim illa significant, quæ Pontifex initio præfatur. *Praecipuè tamen oportere arbitramur, vt rudibus Ecclesijs, scilicet nouiter ad fidem venientibus, vel redeuntibus nostri fauoris fiduciam, muniminis securitatem pronius indulgeamus; quatenus qui miserante Domino perfidiae tenebras, & erroris laqueos euaserunt eodem iuuante, &c.* Item illa. *Panormitanam Ecclesiam, quae quondam nobilis, & famosa, postmodum peccatis exigentibus in Sarracenorum potestatem, perfidiamque redacta, nunc reuera ad Christianam fidem conuersa est, &c.*

Quò facilè animaduertimus, quanta adhibenda sit fides Fazello, qui tàm magnificè iactat Panormitanam Ecclesiam dignitatem suam, vel sub infando Sarracenorum dominatu in Nicodemo retinuisse. nam quis, obsecro, Archiepiscopi vsus, si tota Ciuitas Mahometi nomen dederat? aut quàm verè Gregorius

gorius rudem Ecclesiam, & nouiter ad fidem venientē appellasset, si re vera perpetua ad Nicodemum vsque fuit Episcoporum successio, qui plebem Christianis legibus instituerent, & in officio continerent? Aut quis credat Sarracenos impijssimos Christianæ religionis hostes in eorū Sede regia Panormo Christianis permisisse, vt Episcopis morte sublatis, in horū locū alij subrogarentur, per quos Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, cæterique inferiorum ordinum Clerici designarentur, quod ne ipsi quidem Hæretici [a] Catholicis integrum esse passi sunt, quo summa in Ecclesijs vastitas sequeretur. Sanè ego nullo modo adduci possum, vt credam, Sarracenos Siculos mitiori in Christianam rempublicam animo fuisse, quam qui Hispanias occuparunt, quos tamen neque Toleti, neque Tarraconæ, maximis nimirum eius Prouinciæ vrbibus, vllam Christiani Pontificij dignitatem permisisse Vrbanus II. testatur litteris ad Bernardum Toletanum, & Berengarium datis anno MLXXXVIII. & MXCI. quarum integra exempla apud Baronium [b] habes. Idē in Antiochena Ecclesia factum ex Theophane [c] constat; prohibuisse nimirum Arabes, per quadraginta totos annos, quibus rerum potiti sunt, Patriarcham eligi, & de Bracharensi, Viennensi, & Arelatensi similia omninò habent Addo, [d] Æmilius, [e] Baronius. [f]

a Sidon. Apol. lib.7.ep.6. Vict. Vticēs. in Chronico & de persec. Vandalica. lib.1.
b tom.11. pag. 607. & 628.
c In Constantino Copronimo.
d In sexta ætate anno 727.
e In Childerice.III. Stupido, & Seuertius histor. Lugdun. part.1. pag.52.
f tom.12. pag. 154. Mariana Histor. Hispan lib. X. cap.13.

Sarracenis imperantibus nullos fuisse in Sicilia Episcopos latiùs demonstratum.

CAPVT XX.

Sed satius fuerit ad hanc sententiam confirmandam domestica testimonia petere, cùm abundè suppetant. Extat Gregorij VII. ad Rogerium Comitē epistola, in qua post multa ita subdit: *De caetero quia Traianensem Electum à nobis consecrari postulas, licet electioni eius hoc defuerit, quòd Legatus Sedis Apostolicae, & consensus noster non affuit; tamen monentes, ne de futuro id fiat, tuae dilectionis, ipsiusque personae laudabili testimonio ad praesens annuimus, vt veniens Deo fauente per nos consacretur.* Vt facilè inde colligas, cùm nullus tùm esset in Prouincia Episcopus, qui Robertum nostrum consecraret, necessariò Romam fuisse euocandum. datas autem esse eas litteras anno circiter MLXXXI. epistolæ Octaui, & Vndecimi Libri indicant, quarum illas anno MLXXX. Indict. III. has MLXXXII. scriptas constat. Extant Alexandri III. litteræ datæ VII. Kalend. Augusti, IX. Pontificatus anno, qui

qui est MDCLXVIII. in quibus cùm pallij gestandi prærogatiua Catanensem Ecclesiam donaret, ita præfatur. *Alexander Episcopus seruus seruorum Dei Ioanni Catanensi Episcopo, & Abbati, eiusque succcessoribus canonicè instituendis in perpetuum. Sicut Beatissimi Patris, & Doctoris elegantissimi Gregorij Primi scriptis edocemur, constat Ecclesiae Catanensis, vbi Beata Agatha, & orta, & passa est, ciuitatem Episcopalis dignitatis antiquitus gloria floruisse. Capta autem à Sarracenorum populis Siciliae Insula, & per alias vniuersae Prouinciae ciuitates Episcopalis gloria perijt, & Christianae fidei dignitas post annos ferè trecentos diuina populum suum respiciente clementia per serenissimum Comitem Rogerium in eadem est Insula restituta*. Vides hic disertis verbis Pontificem testari, Sarracenos tota Insula Episcopos eiecisse; vt nullus iam perfugij locus Gaufrido Malaterræ commentitio in parte hac Scriptori reliquus sit, qua Nicodemũ ad Normannos vsque Panormitanæ Ecclesiæ Præfecturam tenuisse scribit. Quibus etiam adstipulatur, quod ex Lanfranco Cantuariensi [a] didicimus Humbertum Tullensem, postea Syluæ candidæ Episcopum, è Lotharingia Romam à Leone Papa Nono allectum, mox etiam ad prædicandum Siculis Euangelium Archiepiscopum esse ordinatum. quo tùm illud apertissimè conficitur ea tempestate (vixit autem Leo circa annũ MLIV.) totam omninò Catholicam fidem in Sicilia friguisse, tùm illud quoque, nullos fuisse in Prouincia Episcopos, qui populos ad capessendam religionem excitare possent. quippe neutiquam externi hominis Lotharingi industria erat opus; si vel Nicodemus, vel quiuis alius Episcopus reliquus extitisset. Porrò verò, si sapimus, vnum hoc Lanfranci testimonium laruato isti Nicodemo personam detrahit. nam si vna tantùm eo sæculo fuit Metropolitana Ecclesia in vniuersa Insula, falsum deprehendetur, quod de Nicodemo prædicant. neq; enim vnius Panormitanę Ecclesiæ duo Antistites eodem tempore esse potuissent. sin verò duæ erant Metropoles, necesse est fateri, Humbertum, aut Messanæ, aut Syracusis Archiepiscopum esse constitutum. nihil igitur Panormitana vrbs habebat, quod non, vel Syracusanæ, vel Messanensi esset commune. sanè hunc ipsum Humbertum Michael Cerularius Constantinopolitanus Patriarcha [b] in epistola ad Petrum Antiochenum nomine tantùm Archiepiscopum vocat, re verò alienum, cùm nulli vnquam Metropoli præfuisse reperiatur, eodemq; sensu Baronius [c] Petrum Damianum explicat, qui ad Nicolaum Pontificem scribens Humbertum Archiepiscopum appellarat. quo conijcias, illum electum quidem Archiepiscopum Siculæ alicuius Ecclesiæ, sed ob Sarracenorum tyrannidem prohibitum fuisse, quò minus

a In Commentario aduersus Berengar. tom. 6. Bibliothecæ SS. PP. Margarini.

b Apud Baronium tom. XI. pag. 209.

c anno 1055. pag. 221.

minus munere suo re vera fungeretur. Sed nihil æquè euicerit hoc ipsum, quod inquirimus, quàm nobilis quædam epistola Theodosij Monachi de Syracusarum excidio, sub ipsum rerum gestarum tempus ad Leonem Archidiaconum scripta. descripsit eam ex M. S. Græco Codice Bibliothecæ insignis Monasterij S. Saluatoris Messanæ, & Latinitate donauit Iosaphat Basilij Magni Monachus, in Messanensi Academia olim Græcæ linguæ professor. Sic autem post captæ, excisæque vrbis deplorationem narrare pergit. *Et posthaec omnia iter ad ciuitatem Panormum fecimus. quò absoluto sex dierum itinere animalibus onerariis insidentes, crudeles Aethiopas adductores habẽtes afflicti aestu diei, & algore noctis eramus. Septimo autem die, cùm tota quoque nocte iter fecissemus, peruenimus iam ad populosam ciuitatem Panormum. omnibus introeuntibus nobis ex gente Barbara prodeuntibus, & acclamantibus victoriae praemia, & ingressui spoliorum quàm plurimas laudes cantantibus. Posthaec videndi Amirae maiori missi fuimus. hic autem erat in loco quodam sedens valdè magnificè, & tyrannico Principatu tumescens, & caput extra fenestram, tamquam aliquod vestimentum emisit. Stare itaque pedibus cùm fecissent serui Pontificem* (Syracusanum Episcopum, quem Caetanus Sophronium appellat) *in medio nostri ante faciem eius, dicit ille per suum interpretem:* Facis ne tu nostram orationem? Non, *dicit sapiens Praesul.* Quare? *inquit ille. hic verò:* Quia Pontifex sum ego Christi, & eius sacrorum administratorij sacramenti mystagogus, de quo multi Prophetæ, & iusti prophetizarunt. *At ille,* nonne etiam apud nos sunt Prophetæ? *Hic verò,* nomine apud vos sunt Prophetæ, non tamen prædicationibus. & via recta: circum enim ambulant impij. *Et ille,* Quid igitur blasphemijs nostrum Prophetam afficitis vos. *Et hic,* Non blasphemijs Prophetas afficimus nos Pontifices, quia non aduersus Prophetas, sed super Prophetas loqui docti sumus. Prophetam verò vestrum non cognoscimus. *His auditis iratus ad carcerem nos omnes quàm citiùs adduci iussit. & quidem ducebamur per plateam plurimis Christianorum insequentibus, & amare flentibus. Et quidẽ etiam ipsi Sarraceni circumdabant nos, & impellebãt, vt viderent, quis nam esset celebris Siciliae Episcopus. sic igitur per populum a Lictoribus ducti detrusi fuimus in carcerem. hic erat locus quatuordecim passibus in terra profundus, cuius portula parui foraminis instar erat, & quod intus totum tenebrae, neque vllus splendor videri poterat, nisi ignis, quoniam fieri non poterat, vt radium Solis videre posset, sed aestu refertus omnium, qui ibi erant, anhelationibus, ita vt vsta corpuscula nostra penitus essent. Erant autem nobiscum inclusi, & colloquentes Aethiopes, Tarses, Arabes, Longobardi,*

gobardi, & nostri Christiani vi adducti è diuersis Prouincijs, & Regionibus, in quibus erat etiam sanctissimus Episcopus Melitae, vtrisque pedibus catenis ligatus. Hi duo Pontifices sancto osculo osculati inuicem, cum aliquantulum flerent huiusmodi infortunium, Dominoque gratias agerent, propter ea, quae sibi acciderunt, philosophico sermone calamitatem superarunt. In his cùm nos essemus, dies detestandi sacrificij accessit, in quo dicunt se commemorationem facere sacrificij Abrahae. hoc die itaque considerarunt, o dementiam; sacrificare Pontificem, & malis demonibus Christi Pontificem offerre. huius consilij fuit author quidam ex illa barbara gente Princeps os proprium sepulturam habens apertam. Iustum, o vos, est, *inquiens,* Christianorum Pontificem pro nostra prosperitate hoc illustri die Paschatis nostri, & peregrinos interficere; hoc enim modo res prosperè nobis euenient, & ad maiorem, melioremque processum progredientur. *Quae cum Senes aetate audiuissent, non annuerunt,* nequaquam, *dicentes,* fas est nobis id facere. satis est enim in illustrissimi huius diei lætitia nostra contra Syracusas victoria. *Et hoc modo Dei auxilio depulimus consilium pessimũ contra nostrum Pastorem. Ex quo vsq; adhuc hic permanemus cõprehensi afflictionibus, & mortem expectantes, quam nobis captiuis semper meditantur hostes. Tu autem o amicum sacrum, & reuerendum caput memento tui Theodosij, siqua tibi adhuc inest erga me beneuolentia, & nobis Numen redde propitium, vt alleuet, periculumque, in quo sumus, cessare faciat, & sicut torrens in Austro conuertat captiuitatem nostram secundum Prophetam, & Regem,* Hæc Theodosius.

Nec profectò piguit, tam longam epistolam recitare, quippe quæ non exiguo nobis vsui futura sit. Vides enim hinc primùm anno DCCCLXXVIII. vnum in tota Insula Sicilia superfuisse Syracusanum Episcopum, quem proinde Author *celebrem Siciliae Episcopum, Pontificem Christianorum* à Sarracenis apellatum tradit. Vides Barbaros, cùm ad Amiram Pontifex captiuus duceretur, spectaculo accurrisse, & quasi insolentem, & & numquam antea visam rem Christianorum Antistitem cupidè inspicere voluisse. Vides pro eo, quo tenebantur excindendæ penitus Christianæ religionis desiderio, de Syracusano, & Melitensi Episcopis immaniter occidendis consilium jnijsse. Tandem verò Panormitanam vrbem, quanta quanta erat, solis Sarracenis frequentatam, vnos modò captiuos Christianos excipias carceribus asseruatos. Quòd si illi intra sexaginta proximos ab occupata ciuitate annos Panormitanam Ecclesiam tam insigni clade affecere, quid tandem factum putabimus post trecentos ferè annos ?, vt planè dubitandum non sit, in tàm diuturno tempore allectis, si qui superfuerant, Christianis, & ad

eiuran-

ejurandam fidem, quà præmiorum spe, quà pœnarum metu inductis, ipsa præterea Sarracenorum consuetudine impellente, quæ magnam quoque vim habet in emolliendis, & inflectendis hominum animis, nullos omninò superstites fuisse Christianos, cùm à Normannis Fratribus Panormus ad deditionem compulsa est. Nec mihi hic reponat aliquis, negari, nisi impudenter vix posse, occupata à Sarracenis Insula, mansisse tamen Episcopos; cùm suo loco dictum sit, Nicolao I. Pontifice Maximo, & Michaele III. Constantinopolitano Imperatore vixisse Gregorium Syracusanum, & Syracusani Præsulis consecrationem ad Romanam Sedem pertinere Nicolaus testatus sit: cùm insuper constet, inter quatuor Episcopos, quos in causa Photij Constantinopolitani Patriarchæ Legatos ad Nicolaum misit Michael Imperator, tertium numerari Zacchariam, quē Anastasius Bibliothecarius [a] Tauromenitanum Antistitem fuisse scribit. quibus addi posset, quod anno DCCCLXVIII. Theodorus Syracusanæ Ecclesiæ præfuisse legitur, Gregorio nimirum in Concilio deposito suffectus, vt ex Nicolai [b] ad Michaelem litteris eo anno scriptis colligi potest, in quibus Imperatori permittit Pontifex, vt adiudicata Ignatio causa iterum Romæ iudicetur, certosque ex vtraque parte Episcopos Romam mitti iubet; pro Ignatio quidem Antonium Cizici, Basilium Thessalonicæ, Constantinum Larissæ, Theodorum Syracusarum, Metrophanem Smyrnæ, & Paulum PontoHeracleæ, pro Photio verò Syracusanum Gregorium, & quotquot alios vellet Episcopos. Facilis enim est respōdendi ratio, Panormum quidem, & plerasque alias vrbes anno DCCCXII. vel DCCCXX. Sarracenis deditionem fecisse, Tauromenium verò, & Syracusas, neque ad deditionem cogi, neque per vim expugnari potuisse, post Constantinū Porphyrogennetam. [c] & Curopalatem scribit Fazellus.[d] quin & Syracusas legimus non ante annum DCCCLXXVIII. longa obsidione debellatas à Barbaris excisas fuisse, ac tùm demum illos tota Sicilia potitos. quo verisimiliter credimus factum esse, vt Tauromenij, & Syracusarum Episcopi ad hæc vsque tempora, saluis scilicet etiamnum eorum ciuitatibus, superstites fuerint, post verò cùm eæ quoq; vrbes Sarracenis cessissent, itidem vt & in reliqua Prouincia esse desierint.

a In Notis ad Octauam Synodum Act. 8.

b Epist. 8.

c Decad. 2. lib. 6. pag. 410.

d to. 10. anno 878. num. 48.

T 2 Lau-

Laudata Gregorij VII. epistola, quid iuris Panormitanæ Ecclesiæ tribuerit, expenditur. Et non nisi ab Hadriano esse Metropolim factam.

CAPVT XXI.

SEd vt reliqua Gregorianæ epistolæ verba percurram, illud prætereà accedit, quòd non nisi exemptionem, ac libertatem quæsisse Archerius videtur. Sic enim habent diplomatis verba: *priuilegio Apostolicę libertatis fulciri*, quæ ex formulis exemptionum deprompta esse, clarissimè cōstabit ex c. cùm olim 2. §. nos verò de priuilegijs. ibi, *ab omnium potestate liberi Romanae Ecclesiae libertatis gratia potirentur*. Quod exemptionis genus Gregorij VII. ætate receptum illa indicant eiusdem Gregorij ad Cunibertum Taurinensem Episcopum: [a] *An ignoras, quòd Summi Pontifices plerumque & religiosa Monasteria de subiectione Episcoporum, & Episcopatus de Parochia Metropolitanae Sedis propter infestationem Praesidentiū diuiserunt. & perpetua libertate donantes, Apostolicae Sedi, veluti principalia capiti suo membra, adhaerere sanxerunt*? quamuis id quoq; monuisse superfluum videri posset, quando & vetustiori Gregorij I. æuo cognitas fuisse eiusmodi exemptiones liquidò ex eius epistolis [b] probatur. Manifestum igitur est, ante annum MLXXXIII. Panormitanam Ecclesiam Metropolitanæ cuipiam paruisse, post verò Gregorij VII. beneficio Sedis Apostolicæ iuris immediati, vt nostri loquuntur, factam. id enim exemptionis priulegio agitur, vt ab aliena potestate, imperioque quis liberetur, neq; alium iudicem præter Romanum Pontificem agnoscat. Porrò eam potissimùm ob causam suspecta mihi videtur altera huiusce rescripti pars, quæ Panormitano Suffraganeos tribuit, quod sanè perabsurdum esse quis non videt. nam si hoc tempore Panormitana Sedes Metropolis erat, quò libertatis, & exemptionis munus ab Romano Pōtifice expressim petere, cū Prouincię caput, ac mater esset? certè ne frustra libertatem postulasse videatur, fatendum erit, eam vel Episcopali solùm Cathedra auctam, vel, si Metropolis dignitatem concedimus, alterius Archiepiscopalis Sedis, quam primam Metropolim dicemus, iurisdictioni subiectam fuisse oportebit. Nisi cui magis placeat, id istiusmodi exemptione factum esse, vt cùm Romanus Pontifex id temporis præter eos, qui proximarum vrbi Ecclesiarū Episcopi Cardinales essent, haberet etiam in reliquis Italiæ prouincijs alios sexaginta numero

[a] lib. 2. ep. 69.

[b] lib. 2. Ind. X. ep. 37.

numero Antiſtites, qui [a] Suffraganei dicerentur, nulli, aut Primati, aut Metropolitano ſubiecti, & obnoxij, ex his vnum Panormitanum Antiſtitem Gregorius eſſe iuſſerit.

Quid ſi poſtea negem vllos Eccleſię Panormitanæ Suffraganeos hoc diplomate tribui? neque enim Pontifex certos illi, ac deſignatos Epiſcopos ſubijcit, certamue Prouinciam, ſed confirmat ſolum omnes eius Suffraganeos, ſi qui fuere olim, vel in eorum locum alij ſucceſſere, nec poſitiuè, ſed conditionaliter Pontifex loquitur, vt proprijs diſciplinæ verbis vtar. Nulli igitur verè tunc Epiſcopatus erant, qui Panormitano ſuffragarentur. alioqui ſuis eos Gregorius nominibus expreſſiſſet, quod in ſimilibus exemptionum formulis Veteres vſurpaſſe facilè deprehendet, quiſquis Eccleſiaſticas antiquitates aliquando volutarit. Nam, vt horum temporum exempla ſumam, [b] Clemens II. diplomate dato ad Ioannem Salernitanum Archiepiſcopum anno MXLVII. ſingulos eius Suffraganeos recenſet, Idem facit Alexander II. cùm Eccleſiam Dioclienſem Metropolis dignitate auget [c] anno MLXII. Idem Vrbanus II. in Toletana, [d] Barenſi, Tarraconenſi anno MLXXXVIII. MLXXXIX. & MXCI. Calixtus quoque II. anno MCXXIII. diſtinctè enumerat Epiſcopales Sedes, quas ſe ex integro poſt eiectos Sarracenos Bracharenſi reſtituere teſtatur. [e] eumdem morem indicant tabulæ Rauennates, Viennenſes, & Arelatenſes, quas Rubeus, [f] Baronius, Ioannes Boſcho [g] locis ante à me laudatis integras proferunt.

Sed rectius fuerit Fazellum integerrimum nempe teſtem, & in quem nihil dicere poſſit inuidia, hic ſtatuere, qui iſtã ipſam diplomatis partem, quæ Suffraganeorum meminit ſatis apertè falſitatis conuincit, cùm Metropolis dignitatem, Suffraganeos Epiſcopos, atque ideò Prouinciæ formam multò poſt Gregorium Panormitanæ vrbi obtigiſſe ſcribit. verba hæc ſunt: *Hadrianus quoque huius nominis Quartus Romanus Pontifex Eccleſiam Panormitanam, tempore, quo Hugo Panormitanae praeſidebat Eccleſiae, in omni Sicilia his verbis inſtituit.* Quis in pauculis hiſce verbis non videt Gregoriano iſti reſcripto Fazelli ope, & induſtria fidem omnem eſſe abrogatam? nam qua ratione hæc ſibi cohærere poſſunt, vt Panormitanus Antiſtes anno MLXXXIII. Archiepiſcopus audierit, Prouinciam, Suffraganeos habuerit, ſi anno MCLIV. ab Hadriano primùm hæc ipſa ornamenta impetrauit? Sed præſto erit aliquis qui Fazello in ſalebris hæſitanti opem ferat. ſcilicet, inquiet, Fazellũ haud quidẽ ſenſiſſe Panormum ab Hadriano primũ Metropolim cõſtitutam; id enim à Gregorio VII. multò ante obtinuerat: ſed Siciliæ totius Metropolim Hadriani munere factam eſſe, quod & his

[a] Codex M.S. Vat ca.. apud Baroniũ anno 1057.

[b] Baron. tom. XI. Pag. 156.

[c] Ibid pag. 326

[d] Ibid. pag 407 613. & 648.

[e] tom. 12. pag. 154.

[f] in Hiſt. Rauennat.

[g] In Antiquitat. Viennenſis Eccleſiæ.

his verbis Littara innuit: *Hadriano mandante caeterę Siculorum Ecclesiae Panormitanam iure Matrem suam, ac Principem agnouere*. Prodeant igitur in medium Hadriani tabulæ, quales tùm apud Fazellum, tùm apud Littaram leguntur, & in Panormitanæ Ecclesiæ Archiuio asseruantur. *Hadrianus Episcopus Seruus Seruorum Dei dilectis filiis Agrigentino, Mazariensi, & Melitensi Episcopis salutem, & Apostolicam benedictionem. Ne in aliqua Prouincia fidelibus Christianis sacrorum ministeriorum plenitudo deesset, sanctorum Patrum sanxit authoritas, vt in singulis Prouinciis aliqua Metropolis haberetur, quae ex dispensatione regiminis, & officij authoritate praesideret. Si quidem nos prouinciae Siciliae id deesse videntes, Panormitanam ciuitatem, quae solo nomine vsque modo Metropolis habebatur, in plenitudinem dignitatis Metropolim duximus statuendam, & ciuitates vestras ei Metropolitico iure perpetuis temporibus statuimus subiacere. Quocirca per Apostolica vobis scripta mandamus, quatenus Venerabili Fratri nostro Hugoni eiusdem loci Archiepiscopo, sicut Metropolitano vestro humiliter pareatis, & honorem, & reuerentiam ei studeatis iugiter exhibere. Datum Beneuenti VII. Idus Iulij MCLIV.* At vides hic inquam Fazelle, vides Littara, Primatum, quem Panormitanæ in omnes Siculas Ecclesias vindicatis, & Metropoliticum honorem vix quartam Insulæ partem complecti, nempe solis Agrigentina, & Mazariensi Diœcesibus tota concluditur. Vides Panormitanam Sedem vsque ad Hadriani IV. tempora solo nomine Metropolim esse dictam. Quid ita? an quia, cùm exemptus à Metropolitæ sui iurisdictione esset, quidã veluti Metropolitanus videretur, vt Metensi quoque Episcopo accidit, quem ob pallij ius, & nonnulla quædam alia priuilegia Archiepiscopũ appellatum [a] legimus? Solo tamen nomine, inquit Hadrianus. quia nulli tum erant Episcopi, qui Panormitano Suffraganeorum vice subijcerentur. Nisi illud alicui magis arriserit, Hadrianum ad Chalcedonensis Concilij [b] decreta respexisse, cuius hæc sunt verba. *Peruenit ad nos, quod quidam praeter Ecclesiasticas ordinationes affectantes potentiam, per pragmaticum sacrum vnam Prouinciam in duas diuidant, ita vt ex hoc inueniantur duo Metropolitani in vna, eademque Prouincia esse. Statuit ergò sancta Synodus, deinceps nil tale attentari à quolibet Episcopo. eos vero, qui tale aliquid attentauerint, cadere de proprio gradu. Si quae verò antea ciuitates per pragmaticam Imperialem Metropolitani nominis honore decoratae sunt, nomine solo perfruantur, & qui Ecclesiam eius regit, Episcopus, priuilegio Metropolitano Episcopo iure proprio reseruato.* Scilicet verisimile est, Panormitanos Messanensis Ecclesiæ æmulatores, quò faciliùs ab Hadriano Prouinciam

a Paulus Vuarnefrid. lib. 6. c. 16. & Anastas. in Vita Sergij II. Baronius anno 844. n. 7. & anno 863. n. 63.

b Act. 14. Can. 12.

etiam, & Metropolis iura consequerentur, illa Principum diplomata ostentasse, quibus, si vera tamen fert Fazellus, Panormitanam ciuitatem Primam Sedem, & Regni caput, atque adeò Metropolim salutant: Pontificem verò, ne quid de suo iure in his conferendis Ecclesiarum dignitatibus laicis concedere videretur, neue in exemplum trahi posset, si illorũ authoritatem, & veluti præiudicium secutus ipse esset, Concilij sanctionem sartam, tectamque retinere voluisse, vt propterea dixerit, ex collato à Regibus Metropolis titulo solo nomine Metropolim hactenus fuisse, adeòque Panormitani intelligerēt, quicquid nō ab Romano Pōtifice, sed à malo authore emisſent, diutius obtineri nō posse. Porrò huic Hadriani testimonio adstipulatur etiam vetustum, ac nobile Epitaphium ipsius Hugonis Archiepiscopi sepulchro adscriptum. in hæc verba: *Hugo Præsul primus. sanctam Christinam exaltauit.* haud dubium, quin primum fuisse Panormitanum Archiepiscopum significet, vt & illud quoq; exploratissimum est, eum Hugonē hunc esse, qui ab Hadriano Metropolitani nomine honestatus est, si Fazello [a] credimus vetustiorum Præsulum catalogum texenti, qui Panormitanam Ecclesiam rexere. scilicet breuissimo hoc elogio ab duplici re gesta laudare Author Hugonem voluit, quòd omnium primus Archiepiscopalem dignitatem in Ecclesiam intulerit, & quòd eximiæ Martyris Christinæ sacris reliquijs inuectis eamdem locupletarit. Et si verò nominum hic ordo eò quandoque pertineat, vt confusionem tollat, quæ inter eiusdem nominis Episcopos oriri potuisset, quod alibi demonstrauimus, id tamen in specie ista locum habere vix potest, tùm quia hæc primi Præsulis appellatio verissimè in Hugonem quadrat, quem Hadriani permissu primum inter Panormitanos Antistites eo honore auctum constat, tùm quia antiqua illa tabula Hugonem Præsulem primum appellat, non verò Hugonem primum Præsulem. atqui sic ego sentio plurimùm inter has formulas distare, quippe cùm dicimus, Hugo primus Præsul, media illa vox commodè, ac sua sponte ad vtramque extremam referri potest; contra verò, si dixerim, Hugo Præsul primus, nimiò durus fuerim, si contendam postremam eam dictionem posse cum remotiori consentire.

[a] In Indice Eccles. Sicil. Dec. 2. lib. 10. cap. vltimo.

Archie-

Archiepiscopi, ac Metropolitani nudo nomine non Graecis modò, sed & Latinis cogniti. & qui eiusmodi titulo censerentur:

CAPVT XXII.

AC ne cuipiam nouum, atque insolens videatur, ciuitatem aliquam solo nomine Metropolitanam dici; sciendum est, id quidem receptum esse, fracto prope, ac debilitato Imperio. nam qui nullis Episcopis præpositi cæteros eiusdē Prouinciæ Antistites solo honore antecedebāt, Archiepiscopos, & Metropolitanos dictos probat Berterius [a] ex Balsamone præsertim in responso de Patriarchis: *Gothiae quidem Antistes, ait ille, non propterea vocatur Archiepiscopus, quòd Episcoporum princeps sit, & ordinator; sed quòd primus Episcopus. quippe à sanctis Patribus sancitum est, vt Dioeceses, in quibus sunt vrbes sub Episcoporum gubernatione constitutae à Metropolitanis regantur, quos etiā ipsi Canones Primos appellant: quae verò ciuitates quidem attributas non habent, quibus praesint Episcopi, ab Archiepiscopis administrentur, ita vt hae quidem cedant Metropolibus, sed Episcopatibus praesint.* Quae Balsamonis sententia ex eo etiam confirmatur, quod de Tolosa legimus, [b] eam & si iam inde ab Arelatensi I. Synodo Metropolis sit appellata, nullos tamen Suffraganeos habuisse, priusquàm ab Ioanne XXII. longissimo post interuallo Prouinciæ ius obtinuisset. Idemq; de Rossanensi Archiepiscopatu obseruare est, cuius administrationi nullas creditas esse inferiores Ecclesias, [c] peruulgatum est. vt vel hinc appareat morem hunc apud Orientis Sedes primò consuetudine receptum, in Occidente quoq; tandem fuisse vsurpatum. Sed præstat magis Consaluum Pontium audire doctissimum, & eruditissimum hominem hac de re differentem in notis ad Theophanem [d] Nicænum Archiepiscopum; *Id verò, inquit, hic obseruatione dignum, duobus modis ciuitatis alicuius Episcopum Metropolitam olim vocatum. primò cùm eius erat vrbis Praesul, quae antiquis canonibus, & Ecclesiae consuetudine Metropoleos ius quoad Ecclesiastica, sacraque habebat. Secundò cùm ei ciuitati praeerat, quae ab Imperatoribus Metropolis quantùm ad ciuilia facta erat. Primo casu Metropolita Ecclesiastica priuilegia omnia, praerogatiuasque conseruabat, secundo nomen tantùm, & honorem, caetera Metropolitae vero subiacens, vt expressè decretum est in Canone XII. Concilij Chalcedonensis, & cōsultus hac de re Innocentius I.*

[a] Diatrib. 2. c. 8. pag. 151.

[b] Berter. Diatrib. 2. c. 4. pag. 196.

[c] Prouinciale omnium Eccl. Azor. Institut. Moral. p. 2. lib. 2. cap 33.

[d] In notis ad epist. 2.

respondit ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, Leo IX. ad Petrum, & Ioannem Africanos. & verò, vt de alijs dicere omittamus, nostrum Nicaenum Episcopum (Theophanem) *honore tantùm, & nomine Metropolitam fuisse constat ex Concilij Chalcedonensis Act. XIII. in qua agitata est de Primatu contentio inter Eunomium Nicomediensem, & Anastasium Nicaenum. nam hic fultus Valentiniani, & Valentis litteris, quibus Nicaenae ciuitati conferebatur priuilegium, vt esset Metropolis, vsurpabat sibi Metropolitae Bithyniae functiones, ille autem allegabat pro se veteres Ecclesiae Canones, & consuetudines. tandem ita decernitur. Authoritatem quidem Metropolitani inter Ecclesias Prouinciae, Bithyniae Nicomediensis habeat Reuerendus Antistes, habente Nicaeno honorem Metropolitani tantummodo; subiacente autem ad exemplum aliorum Episcoporum Nicomediensi. Simili etiam honore, nempe quantum ad nomen, Chalcedonensem Ecclesiam in eadem Bithynia donauit Marcianus Imperator, vt ex eiusdem Cōcilii Act. VI. constat iis verbis. Ad honorem S. Euphemiae, & vestrae pariter Sanctitatis, Chalcedonensium ciuitatem, in qua sanctae fidei Concilium gestum est, Metropolis priuilegia habere decernimus nomine tantùm hanc honorantes, salua videlicet Nicomediensium ciuitati propria dignitate.* Hæc Consaluus. quibus similia penè habet Berterius [a] locis indicatis. quàm inanem nominis ambitionem plures etiam ciuitates in sæculari Politia affectasse, Vlpianus [b] indicat. Atque is quidem fuit vetus Ecclesiæ mos. quin prætereа, quòd quis magis miretur, reperias Vitalitios, vt sic dixerim, Metropolitas, vtpote quorum dignitas non vltra vitæ curriculum in Ecclesia protraheretur, quod in Ancyrano Episcopo, & in Proculo Massiliensi factum obseruat Berterius, [c] & latiùs narrat Nicolaus Grammaticus Constantinopolitanus Patriarcha [d] in responsis Synodalibus. Atque hinc præsertim mea illa coniectura confirmatur, qua Gregorij epistolam in falsi suspicionem vocabam. neque enim persuaderi possum, Hadrianum tàm perspicuè mentitum, vt dixerit, Panormitanam Ecclesiam solo nomine ad id vsque temporis Metropolitanam esse existimatam, deinceps verò subiectis illi suo beneficio Agrigentino, Mazariensi, & Melitensi Episcopis re ipsa Metropolim futuram, si, quod isti somniant, ab Gregorij VII. æuo Suffraganeos habuerat.

a Diatrib. 2. c. 4. pag. 197.

b l. 1. D. de cōsibus.

c Diatrib. 2. c. 6. pag. 211.

d tom. 1. Iuris Græco Romani lib. 4. sentent. Synodal. respō. so 11.

Panormitani ab Anacleto II. PseudoPontifice Metropoliticam dignitatem obtinent.

CAPVT XXIII.

SEd vt Panormitanorum ſtudia clariora fiant, quibus Metropoliticam dignitatem, Prouinciæ nomen, poteſtatem in ſubiectos Epiſcopos omni tempore affectarunt, vt ea re Meſſanenſi Eccleſiæ pares eſſent, vnum illud exemplum proferre ſatis ſit. cùm enim Panormitani iniquiſſimo ferrent animo, eorum Eccleſiam ſolo honore Metropolitanam dici, vbi primùm Anacletus II. Pontificatum inuaſit in ſchiſmate, quod Federici Imperatoris opera contra legitimum vrbis Romanæ Epiſcopum Innocentium II. excitatū eſt, nihil antiquius habuere, quàm vt ab eo honores iſtos coemerent. ſed neque inuitus ille ad nundinationem deſcendit. nam cùm ad confirmandum ſibi Pontificium nomen, Principum, & populorum ſtudia plurimùm conferre non malè exiſtimaret, Rogerium Siciliæ, & Calabriæ Ducem, Regiæ dignitatis largitione ſibi primùm deuinxit, tùm deinde Panormitanam Eccleſiam aureo, quod aiunt, hamo piſcari ſtuduit. quippe cùm iſti Rogerium Regem adhibuiſſent, qui optatos diu titulos ab Anacleto exoraret, libenter ille, atque adeò ex animo, de alieno nimirum largus, poſtulata conceſſit, quarum rerum diploma in Vaticana bibliotheca aſſeruatum Baronius [a] publici iuris fecit. Præfatur in eo primùm Anacletus eximia Roberti Ducis, & Rogerij Comitis, & Adelaſiæ Reginæ in Romanam Eccleſiam ſtudia. tùm deinde: *Concedimus etiam, & donamus, & authorizamus tibi, & Filio tuo Rogerio, & alijs filijs tuis, ſecundum tuam ordinationem in Regnum ſubſtituendis, & haeredibus ſuis Coronam regni Siciliae, & Calabriae, & Apuliae, & vniuerſae terrae, quarum tam nos, quàm & praedeceſſores noſtri, praedeceſſoribus tuis Ducibus Apuliae nominatis dedimus, & conceſſimus, & ipſum Regnum habendum, & vniuerſam Regiam dignitatem, & iura Regalia iure perpetuo habendum in perpetuum, & dominandum, & Siciliam caput Regni conſtituimus.* Porrò *authorizamus, & concedimus, vt per manus Archiepiſcoporum terrae tuae, quos volueris, tu, & haeredes tui in Reges inungamini, & in ſtatutis temporibus coronemini.* & poſt multa: *Tuis porrectis petitionibus annuentes concedimus Panormitano Archiepiſcopo, eiuſque ſucceſſoribus, & Panormitanae Eccleſiae conſecrationes trium Epiſcoporum Siciliae, videlicet Syracuſani, Agrigentini, & Mazarienſis, vel Catinenſis, ea ratione, ne ſupradictae Eccle-*

[a] tom. 12. pag. 154.

siae

siae in Dioecesibus, vel possessionibus suis à Panormitano Archiepiscopo, vel ab ipsa Panormitana Ecclesia diminutionem aliquam patiantur. Sic tandem epistolam finit. *Omnibus verò has nostras concessiones, & consensus seruantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, Amen. Ego Anacletus Catholicae Ecclesiae Episcopus. Datum Beneuenti per manum Saxonis S. R. E. Presbyteri Cardinalis V. Kalend. Octob. Indict. IX. anno Domini MCXXX. Pontificatus Domini Anacleti Secundi Papae anno primo*. Quas ego Anacleti litteras non eò hic affero, quasi censeam Panormitanos Ecclesiæ suæ causam hisce titulis honestare velle. neque enim adeò perditos, & impudentes arbitror, vt venalitios honores ab schismatico homine turpissimè diuenditos magni æstiment. præsertim qui sciam, Rogerium, facti mox pœnitentem, Innocentium legitimum Pontificem adijsse, ab eoque tandem Regiæ dignitatis ornamenta impetrasse. Satis igitur mihi sit, ex Anacleti diplomate manifestò colligi, nullos ante annum MCXXX. Suffraganeos fuisse Panormitani Episcopi, nec proinde etiam dici potuisse Metropolitam; quippe qué opus fuerit nunc primùm impetrare certam Prouinciam, certos Episcopos, qui Metropolitano parerent. & huc fortasse etiam Hadrianus respexit, cùm solo nomine Metropolim dictam Panormum testatus est, nempe qui sciret collatos à PseudoPontifice honores cassos, irritosue censeri debere, vt ne nomen quidem honorum mereantur.

Igitur vt disputationem in pauca contrahamus, cum ex ijsdē Aduersariorum publicis monumentis constet, Panormitanam Ecclesiam, quæ solo nomine ad annum vsque MCLIV. Metropolis dicebatur, post id temporis reuera Metropolim habitam, & diuersam à Messanensi Prouinciam esse sortitam, quis adeò stupidus, vel inuidus fuerit, quin Metropoliticam dignitatem antiquiorem Messanæ fuisse, iure, ac meritò fateatur, quam supra Gregorij Primi, Pelagij Secundi, Felicis Messanensis Episcopi testimonijs iam inde ab anno circiter D C. vel, si posteriora tempora inspicimus, ab anno M C X X X I. Rogerij Regis, aliorumque Pontificum diplomatis re ipsa Metropolitanam fuisse comprobaui?

Hadriani diploma solum ne Panormitanū Episcopum Metropolitanum in Sicilia fuisse euincat, & Alexandri III. epistola lux data.

CAPVT XXIV.

VErum his, quæ hactenus dicta sunt, vnum est, quod refragari videatur: quòd Hadrianus Pontifex in iam laudato diplomate hæc habeat: *Nos id* (Metropolim) *Prouinciae Siciliae deesse videntes, Panormitanam ciuitatem, &c.* Quibus verbis testari Pontifex videtur Metropolim omninò nullam apud Siculos eo tempore fuisse, adeò rectissimè consequi Panormitanam Ecclesiam primam Metropolim esse censendam.

Sed non vna ratione eliditur huiusmodi obiectum. Primò quia ex Rogerij Regis, Hugonis Archiepiscopi Messanensis, item & Bosonis Cephaleditani Episcopi testimonijs, de quibus suo loco dictum est, planissimum fit, Messanensem Episcopum multò satis ante Hadriani tempora veri, ac legitimi Metropolitani iura in Sicilia re, & nomine tenuisse. nomine quidem, quòd Archiepiscopus, quòd Metropolitanus vbiq; audierit. re verò, quòd Cephaleditano saltem, & Liparitano Episcopis præfuisse plurimis, apertissimisque Rogerij, & Hugonis priuilegijs confirmatum est. quos sanè, vti & alios omnes, deceptos esse, nemo prudens iure crediderit. præsertim cùm Siculi homines fuerint, & de Siculæ Ecclesiæ Politia testimonium dixerint. quin potiùs, ne Rogerium, Hugonem, Bosonem Siculorum Ecclesiarum iura, prærogatiuasque ignorasse, contra verò Hadrianum, externum nempe hominem, percalluisse, absurdè nimis, & præposterè censeamus, subit in mentem suspicari, fortè an corrupta sit, vel ementita rescripti sententia, vt magis legendum videatur, *Si quidem nos vestrae huic regioni Siciliae*, vel, *huic Prouinciae Siciliae*, vel quippiam simile, *id deesse videntes.* illi videlicet Prouinciæ, ad quam Panormitani, Agrigentini, Mazariensis Episcopi Diœceses protendebantur. Secundò respondetur Hadrianum tres illos Episcopos Panormitano subiecisse, quòd perabsurdum putauerit in ea Prouincia Canonum sanctiones posthaberi, quibus in singulis Prouincijs Metropolitanus aliquis præesse decernitur. atqui in reliqua Sicilia præter Mazariensem, Agrigentinum, Melitensem, erant etiam alij sacrorum Antistites, Catanensis, Syracusanus, Cephaleditanus, Liparitanus, quibus itidem, vt tribus illis, suum Metropolitanum

præfuisse

præfuisse oportuit, ne solæ istæ Ecclesiæ Apostolicæ Sedis prouidentia destituerentur. An verò credendum, Romanum Pontificem, cùm tribus iis Diœcesibus Metropolitanum attribuisset, reliquas neglexisse? minimè sanè, sed eas potius tacitas omisisse, quod sub Messanensis Episcopi ditione esse sciret, quem tùm Metropolitanum egisse satis fusè superiùs demonstraui. Ac de Cephaleditana quidē, & Liparitana extra dubitationē res est. Catanensem verò Ecclesiam à Messanensi Sede sacra petere consueuisse, illud vnicè testatur, quod inter Messanensis Ecclesiæ schedas,[a] tabulasque extat etiamnum Vicarij Messanensis expostulatio ad Montisregalis Archiepiscopum Apostolicæ Sedis Legatum, qua Catanensem Diœcesim ad Messanensem Prouinciam pertinere docet, & si quid in eo iure vendicando peccatum sit temporis præscriptione, id vt ne sibi, suæue Ecclesiæ fraudi sit, petit. Iure igitur existimandum est, vel Siciliam omnem Messanensem Episcopum Metropolitani loco agnouisse, post verò, vt Panormitano suus etiam honor esset, diuisa Prouincia, tres illi viciniores Ecclesias attributas, vel certè, cū solæ tres à Messanensi Metropoli seiunctæ essent, Panormitana, Agrigentina, Mazariensis, ne suus iis Archiepiscopus deesset, Panormitanæ suppositas fuisse. Tandem, vt tertia ratione obiectum diluatur, quis credat, priusquàm Panormitana Sedes in Metropolim proueheretur, nullam in tota Sicilia Metropolem fuisse? præsertim cùm amplissimos Regni titulos Prouincia vlla nancisci minimè possit, nisi aliquis in ea sit [b] Metropolitanæ Sedis Episcopus, qui in Prouinciales Antistites ius dicat. Satis igitur vel hinc apparet habuisse Siciliam Metropolim suam, etiam ante Hadriani tempora, vt quæ multò priùs, quàm ille Pontificatum iniret, Regiæ dignitatis prærogatiua Innocentij II. munere aucta fuerat anno, vti Baronius, & Sigonius censent, MCXXX.

[a] Bonfilius in Messenicis lib. 8.

[b] Pelag. ep. 1. tom 1. Epist. Decretal. Io. Magnus lib. 2. de vita Pontificū Vpsalensium.

Quarto loco venire in mentem alicui posset, probari satis Panormitanæ Ecclesiæ Primatum ex Alexandri III. rescripto In cap. in Archiepiscopatu de raptoribus. si quidem eo loci Alexander ab Panormitano Archiepiscopo consultus, qua pęna Sarraceni mulierum, & puerorum Christianorum raptores essent puniendi, respondet, id genus delicti, quod Siciliæ Rex Panormitano Archiepiscopo, aliisque Episcopis vindicandum cōmiserat, pecuniaria mulcta, vel flagellis coercendum esse, quibus verbis apparet, solum Panormitanum Metropolitanum fuisse, reliquos verò Antistites Episcopali tantùm dignitate ornatos.

Verū hic scopul⁹ nihil omninò impedit. nā vera eius loci lectio illa est, quæ in antiqua Bernardi collectione habetur: *Cùm*

autem

autem excessus huiusmodi carissimus Filius noster Siciliae Rex Vuilelmus tibi, & alijs personis Ecclesiasticis, quae Pontificali sunt praeditae dignitate, commiserit puniendos. Malè igitur ex ijs verbis quis inferat præter vnum Panormitanum reliquos omnes Episcopos fuisse. quippe Pontificalis dignitatis appellatio, & Episcopis, & Archiepiscopis æqua ratione communis est. Sed & præterea sub Alexandro III. Messanensem Ecclesiam Metropolitanam fuisse patet ex Lateranensis Concilij Patrum subscriptionibus, quas numquam antea excusas ex veteris manuscripti Codicis fide depromptas Ioannes Piccardus [a] in lucem edidit: in ijs enim post plures Italiæ Prouinciarum Metropolitanos affuisse etiam scribitur ex Prouincia Sicula Messanensi Nicolaus Archiepiscopus, & Guido Cephalędiensis.

[a] In Notis ad Gaufridi Neubrig. Histor. Anglicanam.

Tandem verò non parum pertinere ad Panormitanæ Sedis dignitatem aliquis opinabitur, ne id quoque inuidiosè prætérijsse videamur, quòd ex veteri more Siculorum Regum solemnis inauguratio non nisi in Panormitana Ecclesia fieri potuit, ibi Panormitanus Antistes futuro Regi fausta omnia apprecabatur, sacro oleo inungebat, Regio amictu, coronaq; ornabat.

At magna quidem hæc fuisset Panormitanæ Ecclesiæ prærogatiua, si iure suo hæc munia obiuisset, solisque Panormitanis Archiepiscopis Regum inauguratio esset permissa. Atqui ego obseruabam, Anacletum in laudato diplomate, itidemque postea Innocentium II. neutiquam Panormitano speciatim eam demandasse, sed omnibus vniuersim Archiepiscopis, qui in Siculo, qui in Neapolitano Regno essent;&,si recta ratio ineatur, vix vnum Federicum Secundum ab Panormitano coronatum in toto Fazello reperies. Possem itaque hoc loco Iuonis Carnotensis verba vsurpare, quæ de Rhemensi Archiepiscopo de hac ipsa prærogatiua nimium sibi blandiente scripsit: [b] *Ex his ergo exemplis manifestum est, quòd Francorum Reges non omnes à Rhemensi Archiepiscopo sunt consecrati. Cùm ergò hęc eadem potestas sit cuiuscumque Metropolitani in Metropoli sua, mirum videtur, quare vnus in proprium ius ambiat vindicare, quod multorum constat esse commune.*

[b] Epist. 70.

Cardinalis

Cardinalis S. Laurentij in Lucina Sedis Apostolicæ Legatus quibus ex causis Messanensi Ecclesiæ, veluti Primati, Panormitanam subiecerit.

CAPVT XXV.

Videor mihi ex toto isto orationis decursu satis apertè, certissimisque argumentis demonstrasse Messanensem Ecclesiam multò ante Metropolitana dignitate auctam esse, quam Panormitana ad eos titulos eueheretur.

Atque his ego rationibus C. Sancti Laurentij in Lucina Cardinalem (Cencium fuisse facilè crediderim, cuius frequens est mentio sub Innocentio III. & Honorio itidem III.) Innocentij ad Siculos Legatum ductum fuisse opinor, cùm Panormitanam Sedem Messanensi, veluti Primati, subiecit. Quis enim prudens, sciensque credat, Apostolicæ Sedis Legatum in grauissima re, & causa iudicem, locum vllum vel Messanensium gratiæ, vel falsis probationibus reliquisse, vt Primatus prærogatiuam, quæ summa est, Messanensi Ecclesiæ præter ius, fasque adiudicarit? cùm præsertim Panormitanorum res ea tempestate, longo Principum domicilio, quam cùm maximè, efflorescerent. Nam qui, vt Archiepiscopalem dignitatem ab Anacleto extorquerent, vel Rogerio, potentissimo nimirum Rege, & de adulterino illo Pontifice benemerentissimo deprecatore sunt vsi, an putas non etiam cœlum, terras, maria mouisse, & per Henricum, aut Federicum Siciliæ Reges contentiosissimè cum Legato egisse, ne eorum Ecclesia Messanensi subesse cogeretur? Neque verò Legatus in ea re dijudicanda errare potuit, quippe in recentiorum rerum quæstione versabatur, & superstites etiam tùm esse poterant, qui vtriusque post Sarracenorum extinctam tyrannidem renascentis Ecclesiæ incunabula viderant, atque ideò facillimè meminisse poterant, vtra ex ijs Sedibus ad Archiepiscopale fastigium citiùs adoleuisset. scilicet Innocentius Tertius anno MCXCVIII. sedere cœpit, Messanensis verò Ecclesia non totis ante centum annis, Panormitana item sub M C L I V. annum Metropolitana dignitate donatæ fuerant.

Sanè, si coniecturis vti licet, Legatum in ea causa finienda, veterem Ecclesiæ morem secutum esse censuerim. nam cùm Prouinciæ sæpissimè aucto Sedium Episcopalium numero diuiderentur, mos fuit eas Primas appellare, quæ in antiqua-

rum

rum Metropoleon Diœcesibus mansissent, Secundas verò, & Tertias, quæ recentiores Metropoles sortitæ sunt. Sic cum vna antea fuisset Palæstina, quæ Metropolim habuit Cæsaream, & ex ea deinde Secūda, & Salutaris Prouinciæ abscissæ, auulsæque essent, Primæ nomen accepit pars illa, cui præfuit Cæsarea. Idem in Cappadocia, quæ in tres Prouincias diuisa est, idem in Viennēsi, Lugdunensi, Narbonensi, Bituricensi seruatum esse Berterius [a] testatur. Sed præstat Chalcedonēsis Primæ Synodi sententiam in pari penè causam prolatam recitare. Cùm enim grauissima de Metropolitano iure, atque adeò de Primatu controuersia esset exorta inter Eunomium Nicomediæ, & Anastasium Nicææ Metropolitanos, atque iste Valentiniani, & Valentis priuilegio niteretur, quo Nicænæ vrbi Metropolis honorem concesserant, ille vero Nicomediam antiquiorem esse Prouinciæ Metropolim publicis monimentis comprobasset, tandem in hanc formam Synodus [b] respondit: *Regula ita praecipit, vt in vna quaque Prouincia Metropolitanus habeat potestatem, & ipse constituat omnes, qui in ea Prouincia sunt, Episcopos. De Nicomediensi autem, quando ab initio Metropolis est, oportet eum omnes Episcopos in eadem Prouincia ordinare. Canones vnum sciunt Metropolitanum antiquiorem. & manifestum est, quoniam religiosissimo Episcopo Nicomediae ordinationes competunt, quin & leges nomine Metropolis solummodo honorauerunt Nicaenum, & praeponitur reliquis Episcopis Prouinciae honore solummodo.* Hæc quidem Chalcedonenses Patres. Vnum etiam in hanc sententiam Iacobi Sirmondi notissimæ famæ Viri testimonium subtexam. Is in notis ad Sidonium [c] hæc habet: *Prouinciae olim cùm simplices essent, pleraeque postea in plures Principum nutu diuidi cepere. hinc orta cognomina, vt Primae aliae dicerentur, aliae Secundae, aliae Tertiae, & ita deinceps pro numero Prouinciarum.* & post pauca, *Semper autem diuisis Prouinciis pars illa Primae nomen accepit, cui Metropolis obtigit, quae totius Prouinciae ante diuisionem caput erat, vt Narbonensis Prima dicta est, in qua Narbo, Lugdunensis Prima, in qua Lugdunum, Aquitania Prima, in qua Bituriges. Inde & Primatum origo. nam Primarum Prouinciarum Metropolitani Primates erant reliquarū eius nominis Prouinciarū. Sicut enim Lugdunēsis Episcopus, vt liquet ex Gregorii VII. epistolis XXXV. & XXXVI. lib. VI. Primas est quatuor Lugdunensiū, sic Bituricensis vtriusque Aquitaniae, atque ita fermè in aliis Prouinciis, cum ex vna plures fiebant, idem mos fuit, vt ea Primas esset, quae Prima, & antiquissima inter Metropoles fuit.* Hæc Sirmondus. Quem antiquioris æui morem si inspicere, ac sequi voluissent in recenti exemplo illustris alioqui Sodalitij homines, non in eam conti-

nuò

[a] Distrib. 2. c. 5. per totum, & latiùs hæc narrantur in Codice Iuris Græco Romani lib. 4. in 2. responso Synodali Nicolai Grammatici Constantinopolitani Patriarchæ.

[b] Act. XIII.

[c] lib. 7. ep. 5.

ſuò iuiſſent ſententiam, vt cùm Siculam Prouinciam in duas ſecandam eſſe neceſſariæ cauſæ ſuaderent, propiùs nihil factum fuerit, quàm vt Panormitanæ Primæ titulos de conſilij ſententia decernerent, Secundam verò Meſſanenſem eſſe permitterent. præpoſtero ſanè, &, ſi os in cælum ferre licet, perabſurdo iudicio. Nam cùm poſt enatum Romæ ſodalitium, Meſſanæ primùm veluti fundamenta ordinis iacta ſint, indeque feliciſſimo decurſu, non modò per vniuerſam Siciliam propagatus in gentem magnam excreuerit, ſed & in Barbaras gentes Chriſtiana ſigna intulerit, atque adeò Meſſanenſium ductu, auſpicijſq; & prærogatiua Sicula Prouincia cæteras inter, quas per vtrumque Solem latiſſimè diſperſas habet, poſt Romanam Primatum ſibi meritiſſimè vendicarit, quis non rideat hominum prudentiam, an philautiam, qui Meſſanenſi poſtremas partes tribuere audeant? ſcilicet, vt eximiæ, clariſſimæque in Deum pietatis, ac religionis, & in eam familiam humanitatis fructum Panormitani auferant. vt Panormitanus Antiſtes in publicis conuentibus principem locum ante alios Prouinciarum Præſides eam potiſſimùm ob cauſam teneat, quòd omnium exterarum nationum Princeps Meſſana ſe ad amicitiam, ac penè fidem eius ordinis applicuerit, Prima omnium Prouincia ſit appellata, prima docuerit eorum Maiores, quàm glorioſum eſſet colonias veluti Religioſorum hominum in externas Regiones ducere, qui rudes hominum animos Chriſtiana pietate informent; Meſſanenſis verò extremo poſt omnes gradu inglorius ſedeat, alijſque Prouinciarum Rectoribus de loco decedat, quaſi nunc tandem Meſſana eius familiæ homines ſinu ſuo exceperit. Niſi verò eius conſilij authores pudeat, id ius in eorum Politia admittere, quod in veteri Eccleſia ſeruatum, quod tot Conciliorum ſanctionibus, tot Patrum ſententijs, tot Scriptorum teſtimonijs confirmatum eſſe docui. aut fortè etiam faſtidiant eam ſententiam probare, quam in hac ipſa noſtra Sicilia Carmelitici, & Minimi ordinis ſodales inſecuti ſunt, qui auctis eorum Collegijs, adeoque neceſſariò in duas abſciſſa Prouincia illi Primæ nomẽ indidere, in cuius numeris Meſſanẽſis domus cenſa eſt: quippe quæ veteris Prouinciæ caput, ac Mater fuiſſet. Atque vtinam in pari exemplo ius idem tenuiſſent in deſcribẽdis aliarum Orbis terræ Regionum Notitijs. tùm enim præreptas nobis honoris prærogatiuas exili iſto priuatarum legum obtentu ſolaremur, & vel vno illo prætextu viuis nobis videntibusque, quod in prouerbio eſt, os deliniri, ac decipi æquo pateremur animo: nunc cùm pro locorum differentia diuerſum ius ſtatuant, & Lesbij ſtructoris more plumbeam normam detorqueant, quis non in Eſſæis hominibus, & qui ſe mundanos

venditent, nullius loci ciues, sordida ista factionum studia, non meritissimis querelis castiget, non tristi littera damnet.

Sed iam modus sit iusto dolori. Igitur, vt ad propositũ redeam, verisimillimum est, Legatum, cùm ex publicis monumentis, Actisue cognouisset, Messanensem Ecclesiam, & antiquissimis temporibus vnicam fuisse Siciliæ Metropolim, & post exactos Sarracenos restitutis in integrum Ecclesijs, multò etiam priusquàm Panormitanam, ad Archiepiscopale decus euectam esse, iure diuisa per Hadrianum Prouincia, & Panormitana in Metropolem erecta, Primatis dignitatem Messanensi deberi censuisse, quæ, & prima Prouincia, primaq; Metropolis diceretur. Quamuis autem Innocentius Legatum reprehendat, quasi ad ea manus extenderit, vt ille loquitur, quæ in signum priuilegij sunt tantùm Summo Pontifici reseruata, non tamen, quod à Legato non ritè factum est, Pontifex abrogasse legitur. scilicet quia, vt verbis Iurisconsultorum loquar, pleraque facta iam sustinentur, quæ alioqui fieri re integra neutiquam liceret. Accedit, quòd eius solùm culpæ reus Legatus arguitur, quòd commissis sibi Apostolicæ Sedis Vicibus plus nimiò sibi arrogasse visus esset, non autem quòd nullo Messanensis Ecclesiæ merito Primatum illi decreuisset. atqui si Legatus non modò in mandatæ iurisdictionis leges peccasset, sed Panormitanæ quoque Sedis iustiorem causam per iniuriam læsisset, an non eum Pontifex hanc quoque ob culpam expressim obiurgasset? an non omnia Legati acta rescidisset?

Quæ cum apud antiquitatis Ecclesiasticæ studiosos clarissima sint, nihil miror Gallos homines, nempe bonarũ litterarum amatores, minimè latuisse. quos inter Antonium Fabricium Bleinianum multorum loco vnum laudare liceat, a qui cum de Primatum dignitate loqueretur hæc scripsit: *Primatis nomen certis adaptatur Archiepiscopis, quibus subleuandi Pontificis Maximi gratia eadem, quae Patriarchis concessa fuit potestas, c. Prouinciae 99. dist. & tales sunt in Anglia Cantuariensis, in Sicilia Messanensis, in Suetia Lundensis, in Gallia Lugdunensis, & Bituricensis. in Delphinatu Viennensis, qui praeterea Primas Primatum Galliae existit. de quibus Coppinus II. de sacra Politia tit. 4. nu. 13.* Alibi etiam idem Fabricius, cùm de Viennensi differeret, hæc subdit: *Quia nec ipsi* (Viennensi) *neque alijs subenumeratis suas Primatias pacifice relictas semper fuisse constat. partim ex Claudio de Rubeis lib. 1. Hist. Lugdunensis Ecclesiae cap. 4. lib. 3. cap. 21. & 23. partim ex Coppino lib. 3. de domanio tit. 8. circa finem, lib. 1. de sacra Politia, tit. 8. num. 16 lib. 2. tit. 4. num 14. narrãt enim controuersiã de Primatu factam fuisse Viennensi ab Arelatensi, itemque Cantuariensi ab Eboracensi, Messanensi*

a In Praxi beneficiorum tit. de maioribus. & minoribus benefic. nu. 38.

nensi

nensi ab Panormitano; Lugdunensi à Senonensi, Bituricensi à Burdegalensi. Sed hos tandem competitores, vel Summorum Pontificum sententiis, vel longa possessione postpositos fuisse scribunt.

Miletensis, & Sancti Marci Episcopales Calabriæ Sedes Messanensi Ecclesiæ olim subiectæ. Religiosæ familiæ Primarias domos Messanæ statuere.

CAPVT XXVI.

ET vt ad alia transeam Primatus huius indicia, an non id illa arguunt, quòd tertia fermè Siciliæ pars Messanensis Ecclesiæ iurisdictioni subest? quòd antiquiori æuo,neq; freti interiacentis obice impediebatur,quominus,& Miletensi,& Sancti Marci Episcopis [a] Metropolitana lege ius diceret? Quid quòd cùm plurimæ religiosorum hominum familiæ non vno tempore se in Siciliam infuderint, deductisque per totam Insulam colonijs ciuitates, oppida, castella, ipsos quoque desertos agros sacris templis, ac monasterijs replerint, Primarias eorum domos, primaq; asceteria veluti ex composito Messanæ statuerunt, quibus tùm in publicis, tùm in priuatis congressibus, & sedendi honor, & dicendæ sententiæ prærogatiua suo iure deferretur? qui locus cùm latissimè pateat, nos hic quædam breuiter attingemus. Nam si primò Militares, vt appellant, Ordines consideremus, quis ignorat Messanensis Hospitalis domus Priorem eum esse, penes quem sit potestas omnis, & corrigendi ratio in Hierosolymitanæ militiæ Siculos Equites? Quis nescit Templi Messanensis Magistrum vnum in tota Sicilia fuisse [b] eius ordinis Præsidē, cuius amplissimas ædes extincta Sodalitate Dominicani incolunt, sacræ verò Sanctorum reliquiæ, quas in bellico conflictu tutelæ loco gestabant, S.Mariæ Magdalenæ vallis Iosaphat Monasterio cessere? Nam in Teutonicorum Equitum militia, [c] quæ iam pridem tota in Prussiam migrauit,clarissima supersunt huiusce Primatus vestigia. Hermannus siquidem, quem cum Messanensi Archiepiscopo Federicum Secūdum Imperatorem Gregorio IX. conciliasse in historijs legimus, Messanensis domus magister erat, extat hodieque sacra ipsa Ædes, Prima eius ordinis in Prouincia Sedes, Alemannorum nomine vulgò appellata.

Age nunc seuerioris vitæ Religiosa Collegia dispiciamus, & suo gradu antiquiorum rerum memoriam repetamus, no-

[a] Prouinciale vetus Ecclesiæ Romanæ.

[b] Maurolic. in Indice reliquiarum insigniū. Bonfil.in Messeniesis libr. 2. pag. 26.

[c] Bonfil.l. cit. lib. 3. pag. 19. Maurolicus in histor. Religionum tit. de ordine Equitum Teutonicor.

tiſſimum eſt Rogerium Comitem recepta Sicilia pietatis cauſa nobiliſſimum æquè, ac religioſiſſimum S. Saluatoris linguæ Phari Monaſterium in ipſis Mamertini portus anguſtijs Regio ſumptu exædificatum Chriſto Saluatori ſtatuiſſe: Rogerium verò Regem paternæ virtutis egregium æmulatorem non modò illud ampliſſima ſeruorum, agrorum, oppidorũq; largitione locupletaſſe, ſed omnia ferè Monaſteria, quæ in Sicilia, quæ in Calabria Baſilio eſſent addicta, huic vni ſubiecíſſe. id quod cùm multi Romani Pontifices ſuis diplomatis ratum eſſe voluerint, vnum Alexandri III. attexere non pigeat, quo facillimè cognoſci poterit, quàm latiſſimè ſacri huius Aſceterij authoritas protenderetur, quantum honoris, quantum exiſtimationis id temporis apud viros Principes habuerit. id ita habet: *Alexander Epiſcopus Honoſrio Archimandritae S. Saluatoris Meſſanenſis, eiuſque Fratribus tam praeſentibus, quam futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum. Apoſtolicae Sedis, cui quamquam immeriti prouidente Domino praeſidemus authoritate, debitoque officij compellimur viros religioſos ſincera charitate diligere, & ne cuiuſlibet temeritatis incurſus, aut eos a propoſito reuocet, aut robur, quod abſit, ſacrae religionis infringat, Apoſtolico ipſo praeſidio communimus. Ea propter precibus cariſſimi in Chriſto Filij G. Siciliae Regis benignius inclinati, & veſtris poſtulationibus fauore gratuito annuentes praefatum Monaſterium, in quo diuino eſtis obſequio mancipati, ſub B. Petri, & noſtra protectione ſuſcipimus; & praeſentis ſcripti priuilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuentes, vt ordo monaſticus, qui ſecundum Deum, & B. Baſilij regulam, quae in eodem Monaſterio antiquitus inſtituta eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus obſeruetur. Praeterea quaecumque bona, quaſcumque Obedientias, & Abbatias Rex Rogerius recolendae memoriae eidem Monaſterio per priuilegium ſuum bulla aurea communitum conceſſit, omnem quoque honorem, & quicquid aliud vobis, veſtriſque anteceſſoribus contulit, ſicut in priuilegio ſuo plenius continetur, firma vobis, veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant. In quibus haec proprijs duximus explicanda vocabulis locum ipſum, in quo praefatum Monaſterium ſitum eſt cum omnibus pertinentiis ſuis. In Sicilia quidem Obedientias has; Eccleſiam S. Leonis de Meſſana, Eccleſiam S. Stephani de Meſſana, Eccleſiam S. Nicolai de Yſeo, Eccleſiam S. Nicolai de Pſichro, Eccleſiam S. Nicolai de Pellera, Eccleſiam S. Mercurij de Traina, Eccleſiam S. Nicolai de Cannito, Eccleſiam S. Nicolai de S. Neſo, Eccleſiam S. Barbarae de Traina, Eccleſiam S. Ioannis de Calo, Eccleſiam S. Mariae de Mallimacho, Eccleſiam S. Petri de Largoflumine, Eccleſiam S. Venerae de Venillis, Eccleſiam S. Theodori de Inſula Milatij, Eccle-*

Ecclesiam S. Annae, & S. Nicolai de Monteforte, Ecclesiam S. Georgii de [illegible]. Obedientiam de Agro, Obedientiam de Salice. In Calabria autem Obedientias has, Ecclesiam S. Pancratij de Ebriatico, Ecclesiam S. Theodori de Nicotera, Ecclesiam S S. Cosmae, & Damiani, Ecclesiam S. Nicolai de Droso, Ecclesiam S. Viti cum tenimentis de Buzano, Ecclesiam S. Ierusalem, Ecclesiam S. Cononis, Ecclesiam S. Ioannis de Frullazano, Obedientiam de Catuna, Obedientiam de Kecusilli cum terris Argilli, Obedientiam de Tucchi cum omnibus pertinentiis, & terris eorum. Monasteria autem in Sicilia sunt haec, Monasterium S. Ricchardi de Messana, Monasterium S. Saluatoris de Praesbytero scholario, Monasterium S. Mariae de Massa, Monasterium S. Petri de Agro, Monasterium S. Saluatoris de Placa, Monasterium S. Eliae de Eubulo, Monasterium S. Basilij de Traina, Monasterium S. Philippi de Dimenna, Monasterium S. Pancratii, Monasterium S. Angeli de Brolo, Monasterium S. Mariae de Gala, Monasterium S. Georgij de Gipso. In Calabria verò Monasterium S. Eliae noui, Monasterium S. Ioannis de Lauria, Monasterium S. Fantini, Monasterium S. Pancratij de Sala cum omnibus Obedientijs eorum. In supradictis quidem Monasterijs omnibus debes tu Fili Archimandrita, ac tui post te successores Abbates constituere consilio, & consensu eorum, qui in eis fuerint Monachorum: & si quis Abbatum indignus fuerit Abbatia, cui praeest, tu illum, & tui successores iustè, & canonicè amouere debetis. Liceat quoque vobis in supradictis omnibus Monasterijs, & Obedientijs examinare, & iudicare Monachos, & Laicos eorum, tam de spiritualibus, quàm de temporalibus, & causas eorum iustè, & regulariter definire, eo tenore, quòd Messanensi Archiepiscopo, & successoribus eius, tàm tu Fili Archimandrita, quàm successores tui viginti solidos, centum libras cerae, viginti incensi, & totidem cafisos olei pro censu annuatim soluere debeatis. Datum Anagniae per manum Gratiani S. R. E. Subdiaconi, & Notarij XII. Kalend. Septemb. Ind. IX. Incarnationis Domini anno MCLXXV. Pontificatus anno XVII.

Post Basilium alter monastici ordinis Dux, ac Princeps Benedictus fuit, cui nulla penè Orbis terrarum pars est, quæ non plurimum debeat, quam non ille, aut qui eius deinceps signa insecuti sunt, vel ad Christianæ fidei cultum traduxerint, vel vitæ exemplo, verboue ad veram pietatem inflămarint. Primam ille coloniam è Casino in Siciliam mittere cogitabat, ecquam verò vrbem nisi Messanam elegit, in qua Placido authore sui ordinis Monachorum, an Martyrum Seminarium statueret? florerent licet Syracusæ, & veteris dignitatis splendore nouos colonos inuitarent, Catana etiam suis ipsa præsidijs insigni claritatem vrbis præferret, Panormus cæli terræque beati-

tudinem

tudinem promitteret, aliæ quoque ciuitates latifundiorum, agrorumque commoda ostentarent, quæ Tertullus Placidi Pater Benedicto donarat. Quo nihil demiror florentissimam olim eiusdem Benedicti Congregationem Vallis Iosaphat à sepulchro Virginis appellatam, quæ cùm in ipsis Palæstinæ Prouincijs, tùm in Oriente toto, & vitæ sanctitate, & Monasteriorum multitudine diutissimè præluxerat, cùm Christianos Sarraceni Hierosolymitano Regno exuissent, Messanæ tandem conquieuisse, & quod in ea ciuitate erat S. Mariæ Magdalenæ cœnobium, totius sodalitij caput, ac Principem esse iussisse? cuius rei monumentum in gratiam antiquitatis hic profero, quod hactenus inter innumera ferè eiusdē Monasterij diplomata, tabulasq; delituit, quæ tùm eximiam Regum, ac Ducum, præsertim verò Palæstinorum Principū liberalitatē, officiaq; testātur in religiosum ordinē collata, tùm & plurima continent, quæ ad historiam spectant rerum à Christianis in Oriente gestarum, cùm Syriæ Regnum felicibus armis tenerent. Verba hæc sunt. *Nos Frater Vuillelmus permissione diuina humilis Abbas Monasterii Sanctae Mariae Vallis Iosaphat excommunicamus, & anathematizamus omnes, & singulos Monachos nobis, & Monasterio nostro subiectos, qui exire, vel ire praeter petitam à nobis licentiam, & obtentam praesumunt, & vltra vnius milliaris spatium instinctu diabolico quocunque deinceps tempore attentabunt extra eiusdem Monasterii nostri, vel aliorum locorum nobis ratione dicti Monasterii vbilibet subiectorum clausuras, vel septa, quos omnes volumus, & decernimus ex nunc, velut ex tunc excommunicationis sententiae districtiùs subiacere, à qua nolumus a quoquam eum, vel eos posse absolui, nisi priùs à nobis licentia, seu veniae indulgentia petita pariter, & obtenta. quam sententiam sic solemniter promulgatam per omnes Priores nostros, & loca nobis subiecta sub sigillo nostro quàm citò transmisimus, per eos caeteris, & singulis Fratribus nostris absentibus sub pęna obedientiae publicandam. Volumus tamen, & declaramus, quòd Priores nostri extra Siciliam in nostris vbique domibus constituti possint sibi, & eorum subditis vltra praedictum, & praefinitum spatium milliaris pro domorum commissarum sibi negotiis honestis, & vtilitatibus manifestis, quotiescumque opus fuerit, in eundo quòcumq; vel redeundo, pro libito dare licentiam, non obstante districtione sententiae supradictae, quae debet medicinalis potius esse, quàm pęnalis; quia nostrae hoc intentionis existit, vt quantùm ad illos dumtaxat praedicta excōmunicationis sententia, tam per nos, quàm per Priores nostros districtiùs obseruetur, qui inuenti fuerint insolentes, inobedientes, indisciplinati, pariter ac rebelles, ad arcendum videlicet à nociuis discursibus, & restringendum eorum vagum, &*

noxi-

noxium appetitum, vt superius est expressum. In quorum omnium testimonium, & futuram memoriam duo consimilia scripta exinde fieri fecimus, nostri, & Fratrum nostrorum subscriptionibus, nec non & sigilli nostri munimine roborata, vnum quorum penes nos in Sicilia retinendum, alterum verò Fratribus nostris Terrae laboris, & Apuliç, ad huius rei habendam notitiam destinandum. Actum Messanae in domo nostra S. Mariae Magdalenae, vbi post desolationem Terrae sanctae Caput nostrae religionis statuimus, & conuentualiter viuimus. anno Domini Millesimo ducentesimo nonagesimo primo, mense Martij die quarto intrante, Quintae Indictionis, Pontificatus Domini Nicolai Papae Quarti. anno Quinto.

Cisterciensem quidē familiam, quam penè in Sicilia collapsam viri boni dolent, incertus hæreo, an in locum hunc referre debeam, cùm & si sciam Roccæ Amatoris cœnobium antiquissimum Messanæ esse anno MCXCVIII. Bartholomæi à Luce Paternionis Comitis pietate magnificentissimè erectum, legerim tamen inter Messanensis Ecclesiæ schedas Nucariæ Monasterium, quod & in Diœcesi Messanensi est, Prouinciæ caput fuisse, eiusque loci Abbatem Prouinciā omnem administrasse.

Transeo iam ad Mendicantium, quos appellant, religiosos ordines, quos ferè omnes principem locum Messanæ delegisse conscriptæ eorum historiæ produnt. & ne in singulis recensendis tempus insumam, hoc iure vtuntur, qui Dominico, qui Francisco militant, cùm Conuentuales, tùm Obseruantes, Augustiniani, Carmelitæ, Minimi. idemque etiam receptum est apud regulares Clericos Societatis Iesu, Ministrantes infirmis, Minores. Quid multa? ipse ille infirmior mulierum sexus, quamquam & naturæ ductu domestico carceri videatur adductus, & ab Regno, ac Principatu penè arceatur, Messanæ mutatis rerum vicibus non domi modò habet imperium, sed & in externas quoque regiones ius dicit. Siquidem sacra ædes Sanctæ Catharinæ Vallis viridis, quam Canonicæ Regulares obtinent, totius ordinis, & monasteriorum, quæ vel in Sicilia, vel in Calabria sunt, Principatum habet. Proinde legimus, a & in Panormitana vrbe, & in Tauromenitana subiecta sibi loca Abbatissam visitasse, quod hodieque in Locrensi Diœcesi factitare notissimum est.

a Maurolic. in hist. religionū tit. de ordine Canonicorum Regular. Vallis Viridis.

Canonici Messanenses, quibus prærogatiuis insignes. Ius campagorum habent, & quale illud fuerit.

CAPVT XXVII.

QVod si ad Ecclesiæ Messanẽsis Canonicos orationem conuerterimus, quod eò illustrius dici, ac fingi potest, quàm quid Decano, & Cantori scipiones argenteos, Canonicis item sericam mitram; Episcoporum instar, ex veteri populi Romani instituto, nouo etiam Iulij Tertij beneficio Rochetum, & Cappam, vti appellant, cùm publicè sacris intersunt, gestandi ius est? quid quòd in tota Sicilia solius Ecclesiæ Messanensis Diaconis campagis calceatos procedere inter sacra permissum esse Sedis Apostolicæ concessu apud Magnum Gregorium [a] legimus? *Peruenit ad nos*, inquit ille, *Diaconos Ecclesiae Catanensis calceatos campagis procedere praesumpsisse, quod quia nulli hactenus per totam Siciliam licuit; nisi tantummodo Diaconis Ecclesiae Messanensis, quibus olim à Praedecessoribus nostris non dubitatur esse concessum benè recolitis, cum omni hoc Fraternitas vestra* (Ioannem alloquitur Syracusanum Episcopum) *subtilitate inquirat, & si sicut ad nos peruenit, inuenerit, verum esse, vtrum à se, vel alicuius hoc authoritate praesumpserint, subtiliter innotescat, vt cognita veritate quid fieri debeat, disponamus. nam si negligenter ea, quae malè vsurpantur, negligimus, excessus viam alijs aperimus*. Porrò de campagis ita scribit Baronius: [b] *Sed & quid caligas habuisse in pedibus Gordiani imaginem dicit, vtique & hoc ipsum ad ornatum Romanae Ecclesiae Diaconi pertinet. erat enim Diaconis Romanae Ecclesiae eiusmodi ornamentum, quod interdum pro magno priuilegio concedi solitum alicuius nobilis Ecclesiae Diaconis superius dictum est ex ipsius S. Gregorii epistola ad Ioannem Syracusanum Episcopum lib. VII. epist. XXVIII. vbi agit de calceis cõpaginatis*. Alibi verò idẽ Baronius: [c] *Porrò quę peculiaris vsus Romanae Ecclesiae essent, vt suo loco superius dictum est, alijs vti vetitum erat, sicuti calceis compaginatis*, [d] *Dalmaticis, mappulis, quibus Clerici aliarum Ecclesiarum vti prohibebantur*. Ac Dalmaticas quidem Symmachus Papa magnæ cuiusdam prærogatiuæ instar Diaconis Arelatensibus gestandas permisit, vt ex Cæsario suo loco didicimus. Campagos verò à Constantino Magno Romanam Ecclesiam accepisse existimo. is enim cùm res, quæ ad Romanæ Sedis cultũ pertinent, quàm maximè auctas, ornatasq; esse cuperet, [e] calceos albos è palatio in Ecclesiam transtulit. erant enim campagi calciamentum

[a] lib. 7. ep. 28. Indict. 1.

[b] tom. 8. anno DCIV. nu. 33.

[c] tom. 8. anno DXCVIII. nu. 32.

[d] Conc. Tolet. Tolet. IV. Meursius in Glossario Verbo καμπαγια.

[e] cap. Constãtius. 95. dist.

Princi-

Principum, ac verè Regium, adeòque Cleircis deferri prohibitum, veluti quod eorum statui minimè conueniens esse videbatur, vt ex veterum testimonijs colligimus, [a] ac sicuti quidem posteriori æuo Senatoribus splendidiori veste, & campagis tum demum vti permissum est, [b] cùm in conspectu Imperatoris essent, ita etiam cùm sacris Pontifex operaretur, id quoque ornamenti genus eius Diaconis vsu receptum credi potest. quocirca non parum demiror Ioannem Diaconum in vita Gregorij, cùm illum à sollicitudine, & diligentia laudaret, quam vel in paruis quibusque causis adhibere solitus esset, epistolam XXVIII. lib. VII. exempli causa proferre, qua Ioannẽ iubet inquisitionem facere in Catanenses Diaconos, qui campagorum prærogatiuam sibi vendicauerãt, quasi sentiat Ioannes eiusmodi causam non sanè multi momenti fuisse, & Gregorium tamen eò etiam suæ mentis oculos adiecisse. Atqui egregiè fallitur in censura ista Ioannes. qui enim fieri potuit, vt prudentissimus Pontifex tam accuratè, ac diligenter, eaque verborum energia causam eam Syracusano Episcopo demandarit, si tàm minimi pretij res erat? an non verò magnum aliquod facinus admissum, & non facile contemnendum illa significant: *Quia ergò tantae temeritatis ausus non est leuiter ferendus, cum omni hoc Fraternitas vestra subtilitate perquirat*. & pleraque alia his similia?

a Petrus Fithæus aduers. lib. 1. cap. 16. Cuiacius, & Gothifred. in notis ad Nouell. Iustiniani 126 Iulius Nigronius in dissertat. de caliga.
b Nouell. 126 Themist. in gratiar. act. ad Valentem Better. Diatrib. 1. cap. 7. pag. 79.

Sed iam hìc stylum comprimo, vnam illam modò Prærogatiuam addiderim, quam si tacitus præteream, non dubiam præuaricationis accusationem meritissimè incurrero. Etenim Messanensis Ecclesia nedum tot his, quot hactenus prædicaui, titulis iustissimam Primatus sui causam tuetur, ac si per æquũ liceat Iudicem, obtinet, sed illo etiam perinsigni priuilegio vendicat, quod eam Deipara Mater, ac Virgo, cùm in humanis esset, in suam veluti fidem receperit, qua sanè Augustissimæ Virginis clientela, quid nostri maius optare, quid præclarius votis concipere, aut ad memoriam posteritatis illustrius expetere potuissent? hoc enim vno beneficio quicquid claritudinis, commodiue contingere humanitus potest, vno veluti cumulo nostræ ciuitati accessisse senserim. Perstrepant licet Mamertinæ felicitatis hostes, rumpantur inuidia, & pulcherrimam laudem extorquere summis opibus contendant. tantum enim abest, vt conscriptis eorum libellis, datis ad populum edictis, historiæ tenebras offundant, vt imò Mutios excitasse mihi videantur, Canisios, Villegas, Spinellos, Veruchinos, Masellos, nunc verò etiam ex laudatissimæ Fuldensis Abbatiæ Bibliothecę latebris vetustissimum æquè, ac probatissimum Scriptorem eruisse M. Flauium Dextrum, qui huius epistolæ fi-

dem non vulgaribus testimonijs confirment; quin ipsam quoq; sanctissimam Virginem officij sui monere, & tamquàm ex syngrapha cum ea agere, vt suscepti patrocinij narrationem miraculis, prodigijs, re demum ipsa cómostret. neque enim semel tùm ob annonæ caritatem, tùm ob perpetuas, & externi, & domestici hostis insidias de Messanensium salute esset conclamatum, nisi Patronæ Virginis præsens auxilium, præsentissimum numen afflictis rebus, ac penè labantibus opem attulisset.

Atque hæc sunt, quæ in huiusce generis rerum tractatione probabiliter disputari posse existimabam. Non ignoro ea non tanti esse, vt omnium palato sapiant, præsertim cùm suum cuique sensum esse probè nouerim; sed nemo tamen mihi negauerit, si coniecturis, si argumentis, si testimonijs pugnandum est, Messanensis Ecclesiæ causam longè firmiùs, atque etiam affluentius ab his munitam, & instructam esse: quòd si quis à me vetustiora Pontificum Romanorum testimonia, ipsasq; plumbeas, vt appellant, bullas in afferenda ista Messanensis Sedis prærogatiua importuniùs exegerit, sciat neque antiquiora diplomata ab Ecclesia vlla Sicula posse proferri, quàm ea sint, quæ hactenus peruestigaui, neque vera esse, si proferantur. scilicet omnes Ecclesiarum tabulæ, monumenta, actaque, quæ in singulis florentissimæ olim Prouinciæ Ecclesijs extitisse verisimillimum est, Sarracenorum barbarie, ac tyrânide, qui trecentos ferè annos Insulam occuparunt, vno veluti incendio conflagrauere, vt nulla ad nos superiorum temporum vestigia permanarint.

Eant nunc igitur alij, & amplissimam Primatis dignitatem priuatis auspicijs sibi decernant, marmori insculpant, aere incidant, & de Primæ Sedis titulis ambitiosè sibi, vt volunt, blandiantur, dum nobis integra esse patiantur illustrium Scriptorum testimonia, Legatorum Apostolicæ Sedis iudicia, Romanorum Pontificum decreta, ipsos sacrorum Canonum codices, qui Messanensis Ecclesiæ prærogatiuas, Metropoliticum honorem, Primatum numquam intermorituris monumentis contestentur.

LAVS DEO.

IN

I N D E X.

Messa-

N

Siculi

Z

FINIS.

Don Leonardus Patè videat.
Onuphrius Vic. Gen.

Reuerendissime Domine, Alberti Piccoli I. C. Messanensis de Antiquo Iure Siculæ Ecclesiæ Dissertatio à me diligentiùs tuo iussu lecta, examinataque, propter argumenti nouitatem, styli elegantiam, &, quam præ se fert, omnimodam rerum Ecclesiasticarum eruditionem, ea videtur, vt non modò publico cõmittenda sit, cùm nihil non catholicæ congruum Religioni contineat, verum quę ad enucleatam Siculæ Ecclesiæ rerum cognitionem omnium manibus teratur. Messanæ Die 10. Iulij 1622.

Leonardus Patè.

Die IX. Mensis Octobris 1622. Imprimatur de mandato Illustriss. Domini.
D. Hieronymus Risico Mag. Not.

Imprimatur.
Hieronymus Donatus loco Illustris Præsidis de Blaschis.

